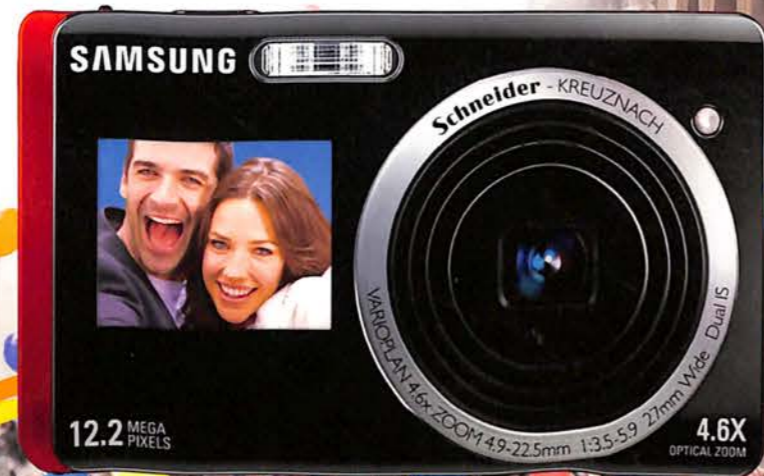

Dvostruko zabavnije.

Sa dva LCD ekrana lakše nego ikada do sad.

Samsung pametne kamere.

Inovacije koje život čine lakšim.

Novi model Samsung ST550 ima LCD ekran na prednjoj i zadnjoj strani. Konačno imate mogućnost da se zabavljate i istovremeno pravite savršeno ukadrirane fotografije.

STAV, Mala pruga b.b., Beograd - Zemun, Srbija, +381 11 371 33 00
STAV, Čermovsko polje b.b., Podgorica, Crna Gora, +382 20 441 957
STAV SHOP, Kralja Milana 64, Beograd, Srbija, +381 11 3628 555

SAMSUNG

TROOM 2 | PUTUJUĆA IZLOŽBA "SVET U FOKUSU" | RADIONICA PORTRETA | IZAZOVI ULIČNE FOTOGRAFIJE

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | BROJ 66 | JANUAR 2010 | WWW.REFOTO.CO.RS

male konkursa

RAKSA A DELU AKT

erspektiva

OTOGRAFIJI

bijentalno svetlo

ORNI PROSTOR

NIKA

LR sistemi

on G11

kor 2,8/70-200 G ED VR II

ISSN 1450-6394

DIN 250
K. M. 8
KUNA 30
DEN. 250
EVRA 4

OBJEKTIVI
digitalna transformacija

PORTFOLIO
Vladimir Sekulovski

Nikon

At the heart of the image

**BEZ NJIH
KAO DA NISTE ...
... NI BILI NA ODMORU!**

www.refot.com

**za nezaboravan
poklon...**

SanDisk
Ultra II SDHC

...samo dodajte memoriju

SanDisk Mobile
Ultra™ microSDHC™

SanDisk® Gaming SDHC™
kartica za Nintendo DSi™

SanDisk Ultra® Backup
USB Flash Drive

Sansa® Clip+ medija plejer

SanDisk memorija pretvara običan poklon u nešto mnogo više. Fotografi dobijaju više prostora za skladištenje podataka i bolje tehničke karakteristike sa našim memorijskim karticama za slike. Memorijska kartica u mobilnom telefonu ili konzoli za video igre stvara kompletan sistem zabave. Naše USB fleš memorije olakšavaju skladištenje i razmenu brojnih dragocjenih sadržaja. Sansa medija plejeri pružaju zabavu u pokretu a sa memorijskom karticom ima mesta čak i za najveću muzičku kolekciju. SanDisk - pravi način da vaš poklon učinite nezaboravnim.

www.SanDisk.com

Ostale robne marke pomenute ovde navedene su samo u svrhe prepoznavanja i mogu biti registrovani trgovački žigovi svojih vlasnika. © 2010 SanDisk Corporation. Sva prava zadržana.

SanDisk®

svetski lider u proizvodnji fleš memorijskih kartica

STALNE RUBRIKE

- 5 **NAJAVA KONKURSA**
- 6 **U FOKUSU**
Plavi kombi
- 10 **AKTUELNOSTI**
Najave, izložbe, konkursi, knjige
- 16 **MOJE ISKUSTVO**
Godina 2009. bila je u znaku četiri trećine. Da li dolazi do sumraka jednostavnih D-SLR fotoaparata?
- 30 **PRAKSA NA DELU – PERSPEKTIVA U FOTOGRAFIJI**
Tokom fotografisanja fotoaparat uvek daje neku perspektivu, te zbog većine neiskusnih fotografa objašnjavamo njene zakonitosti
- 44 **DISKUSIJE**
Da li je objektiv i dalje duša fotografije ili su se i tu stvari "digitalno" izmenile
- 55 **IZLOŽBE**
Izložba "Svet u fokusu" 2. decembra krenula je da kruži autobusima po gradovima Srbije
Šest meseci postojanja obeležen je izložbom najuspešnijih fotografija s ovogodišnjeg foto-takmičenja FotoFiniš 2009
- 60 **POPULARNA ISTORIJA FOTOGRAFIJE**
Dvadesetih i tridesetih godina dvadesetog veka fotografija i moda dobile su potpuno novu dimenziju
- 62 **TEORIJA**
Fotografi imaju sve manje slobode da izađu na ulicu i dokumentuju svet oko sebe

MANOJLE MITROVIĆ

BARON ADOLPHE DE MEYER, "VENČANICA", 1920

FOTOGRAFI

- 20 **FINALE KONKURSA "PRAKSA NA DELU"**
Tri nagrade i čak osam pohvala, a spremili smo i izložbu u januaru
- 26 **FINALE KONKURSA "AKT"**
Prve tri nagrade otišle su u ženske ruke
- 56 **VLADIMIR SEKULOVSKI**
U njegovim crno-belim fotografijama dominiraju ideja, priča, koncept i nijedna nije napravljena slučajno

30

- 64 **FOTO-RADIONICA**
Klasičan način snimanja portreta u studiju bio je tema kreativne radionice Dečjeg kulturnog centra "Majdan" u Beogradu
- 84 **KOLEKCIONARSKI UGAO**
Posle Smene, Zorkij je, u svetu, najprodavaniji ruski fotoaparat
- 88 **FOTO-KOMENTAR**
- 92 **SADRŽAJ RUBRIKA 2009**
Presek svih rubrika u 2009. godini
- 96 **PISMA ČITALACA**

55

84

80

83

42

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 70 **NOVITETI**
Novogodišnje novosti iz fotografskog sveta
- 72 **D-SLR SISTEMI**
Napravili smo pregled i objasnili u čemu su suštinske razlike između pet najznačajnijih D-SLR sistema
- 80 **CANON POWERSHOT G11**
Canon G11 predstavlja savršenog saputnika skromnih gabarita, a velikih mogućnosti
- 82 **NIKKOR AF-S 70-200 mm F/2,8G ED VR II**
Saznajte šta nudi "Nikon", koji sada ima drugu generaciju svog profesionalca
- 83 **DODACI**
SanDisk Extreme Pro i Extreme i prstenasti adapter za blic

72

82

72

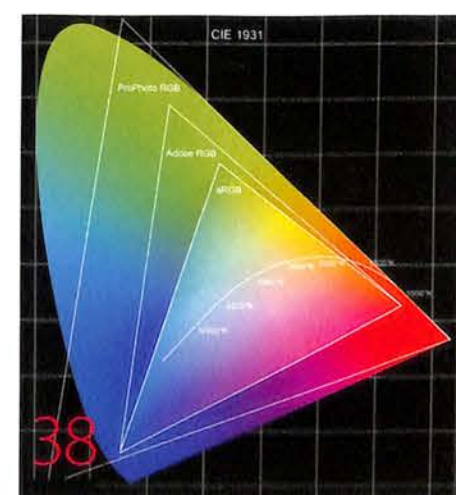
FOTO-ŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 38 **KOLORNI PROSTORI I PROFILI**
Kolorni prostor, odnosno njegov gamut, predstavlja granice boja koje mogu biti prikazane u odnosu na sve boje koje postoje
- 42 **LIGHTROOM 2**
Lightroom nam nudi različite mogućnosti: da napravimo izvanredan slajd-šou, da fotografije odštamamo na papiru ili ih prezentujemo na Internetu
- 48 **FOTOGRAFSKE TEHNIKE**
Šest fotografa daje odgovore kako na kreativan način koriste obične bliceve, a zadržavaju atmosferu ambijentalnog svetla

48

38

56

VLADIMIR SEKULOVSKI

IZDAVAČ REFOT B, Beograd, Pčinjska 17
OSNIVAČ Slobodan Vukadinović
DIREKTOR Petar Vukadinović
CENA pojedinačnog broja 250 dinara
žiro-račun 255-0009780101000-19

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr fot. Ivana Tomanović
IZVRŠNI UREDNIK Milan Živković, milan.zivkovic@refoto.co.rs
UREDNIK TEHNIKE Boris Bjelica, boris.bjelica@refoto.co.rs
REDAKCIJA Svetislav V. Dragović, Miroslav Nikoljčić, Imre Szabó, Goran Malić, Tomislav Peternek

SARADNICI Jelena Matić, Igor Ilić, Marija Milovanović-Maksimović, Radomir Maša Dikosavljević, Zoran Imširagić, Nenad Petrović, Ljubomir Zlatanović, Srdan "Abdee" Abdjević, Darko Stanimirović, Dragan D. Gajić (Makedonija), Sandra Vitaljić (Hrvatska), Damir Tiljak (Hrvatska), Vojin Mitrović (Pariz)

TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN Sanja Kovačević

LEKTOR Biljana Gordić

MARKETING mr fot. Dragan Pavlović, dragan.pavlovic@refoto.co.rs

tel. 011/344-9641; faks. 011/7860-234

ŠTAMPA Štamparija "Politika AD", Beograd

PRE-PRESS REFOT B – Rukopisi i prilogi se ne vraćaju.

E-POŠTA: info.refoto@refoto.co.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji Narodna Biblioteka Srbije, Beograd

77
FOTO: časopis za kulturu fotografije/glavni i odgovorni urednik Ivana Brezovac. – 1996, br. 1 – Beograd (Pčinjska 17); Refot B, 1996 – (Beograd: Politika). – 30 cm

Od br. 4/2001 štampa se latinicom, a naslov je Refoto. – Varijanta naslova: Refoto
ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd)
COBISS.SR-ID 117858055

© Sva prava zadržana
Nijedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovana ili objavljen u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje, bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

NASLOVNA STRANA

PRVA NAGRADA NA KONKURSU "AKT"
MARTINA SKROBOT, ZAGREB, "FLOWERED 01"

Za vas pišu:

MILAN ŽIVKOVIĆ
IZVRŠNI UREDNIK

Poznati stručnjak za Photoshop ovoga puta piše o kolornom prostoru, ali i priča o perspektivi u rubrici "Praksa na delu" njegovo je "maslo".

Digitalan komentar opet je iskoristio za nekoliko vrlo praktičnih, a jednostavnih saveta.

BORIS BJELICA
UREDNIK TEHNIKE

Pripremio je vodič kroz D-SLR sisteme, predstavio najnoviji "Nikonov" objektiv Nikkor AF-S 70-200 mm f/2,8G ED VR II.

SanDisk Extreme Pro kartice i prstenasti adapter za blinc.

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ
FOTO-AMATER

Razmišljanja našeg dugogodišnjeg člana redakcije o budućnosti D-SLR fotoaparata za foto-amateru.

MIROSLAV NIKOLJAJIĆ
KOLEKCIJONAR

Kao vrsni poznavalac stare tehnologije, izabrao je Zorkaj, inače kod nas veoma popularan sovjetski fotoaparat.

SRĐAN ABDEE ABDIJEVIĆ
FOTOGRAF

Svoje fotografsko iskustvo koristio je kod analize Canona G11, a sakupio je i pregršt novosti iz sveta foto-opreme.

ZORAN IMŠIRAGIĆ
ACI INSTRUKTOR

U drugom nastavku priče o programu Lightroom pozabavio se mogućnostima pravljenja prezentacije i štampe fotografija.

JELENA MATIĆ
ISTORIČAR UMETNOSTI

Za sve ljubitelje modne fotografije tu je priča o fantastičnim fotografijama iz tridesetih godina prošlog veka.

LJUBOMIR ZLATANOVIĆ
FOTO-AMATER

Razmišljanja i analize na temu: Da li je vreme da zamenimo stare objektivne novim, specijalno dizajniranim za digitalne fotoaparate?

NA PRELOMU STOLEĆA

Imam tu sreću da od septembra 2009. godine predajem fotografiju na Akademiji likovnih umetnosti u Novom Sadu. Koristim priliku da se malo hvalim, ali više da povežem svoju profesiju sa "starom", tj. tekućom. Iako se u časopisu obraćam prevashodno foto-amaterima, a u školi treba da obučim studente da budu profesionalci, jedno je zajedničko. Govorim o moćnom jeziku fotografije koja je za samo 170 godina svog postojanja uspela da postane najrasprostranjeniji i najkorišćeniji medij. U svojoj kratkoj istoriji fotografija doživljava već drugi "prelom" stoleća koji će, svakako, ostaviti značajan trag na način kojim će se obraćati svojoj vernoj, ali i novoj publici.

Pojam "nova objektivnost" obeležio je početak dvadesetog veka, preciznije, dvadesete godine prošlog veka, kada su tadašnji fotografi istraživali, proučavali i do maksimuma pokušali da iskoriste specifičan jezik fotografije. Ona se s mukom izborila, a kod nas se i dalje bori za svoj status u svetu umetnosti, ali još kao "gospoda u godinama", da ne kažem baba (fotografija je ženskog roda, zar ne), hrabro se oduprla uticajima vladajuće umetnosti – slikarstva, i kroz pomenuti pravac utrla put fotografiji kao specifičnom i modernom vizuelnom mediju koji će obeležiti dvadeseti vek. Era slike je za nama, a uvek aktuelno pitanje jeste "Šta nam donosi sutra?" Većina ljudi odgovoriće da je dvadeset prvi vek – era informacija, tj. razmene informacija. Slika (fotografija, video, TV, prikaz na računaru, mobilnom telefonu, nekakvom displeju...) takođe je informacija, a njena dostupnost, lakoća prenošenja i implementiranja sasvim je jednostavna, brza i tačna. U prošlom broju naš saradnik Damir Tiljak sigurno vas je zaprepastio informacijom o broju fotografija na Internetu koje se mere milijardama i to stotinama milijardi! Užas, zar ne? Užas za nas, fotografe, kojima je fotografija smisao života, način govora, komunikacije s ostatkom sveta, a često i samim sobom, naše primarne naočare kroz koje posmatramo, naš percipiramo svet u želji da nešto stvarno vidimo, shvatimo, zabeležimo i prenesemo drugima.

Nebrojeno puta rekla sam kako je to unutrašnji poriv, skoro fizički, kao prirodni nagon koji nas iznova tera da virimo kroz malenu rupu na objektivu. Paradoksalno, ona sužava polje gledanja i u isto vreme otvara vidike. Gledajući kroz objektiv sve vidimo nekako jasnije, pročišćenije, izdvojeno iz haosa koji nas okružuje ili to... možda... tek treba da naučimo. Talenat i kreativnost su jedno, a praksa i veština nešto sasvim drugo. Da li se to jasno, pročišćeno viđenje dešava automatski, čim smo uzeli fotoaparat u ruke, da li smo s tim rođeni ili treba puno da čikljimo i piljimo kroz tu ključaonicu života kao najgori voajeri. Na jednom sajtu naišla sam na razmišljanje fotografa koji tvrdi da fotografija ima sve odlike voajerizma i egzibicionizma. U

mного slučajeva to je sasvim tačno, što nas sve stavlja u kategoriju perverznejaka, ali ne mora biti baš tako. Sve zavisi od naše svesti, razumevanja onog u šta tako voajerski gledamo, jer to definiše našu predstavu, viziju, novu sliku, nama svojstvenu. Ali, da ta slika ne bi bila samo nama jasna i "čitljiva", fotografija je razvila čitav niz kodova koje stvaraju specifični elementi fotografije, tzv. fotografski jezik koji svi mi, kao i svaki drugi jezik, učimo svakodnevno i doživotno. Najčešće sve krene od svetlosti (bez nje nema fotografije), oblika, linije, kompozicije... da bi se "zapetljalo" socijalno-kulturološko-istorijsko-političkim kontekstima koji zahtevaju tačno dekodiranje ili iščitavanje svakog elementa posebno.

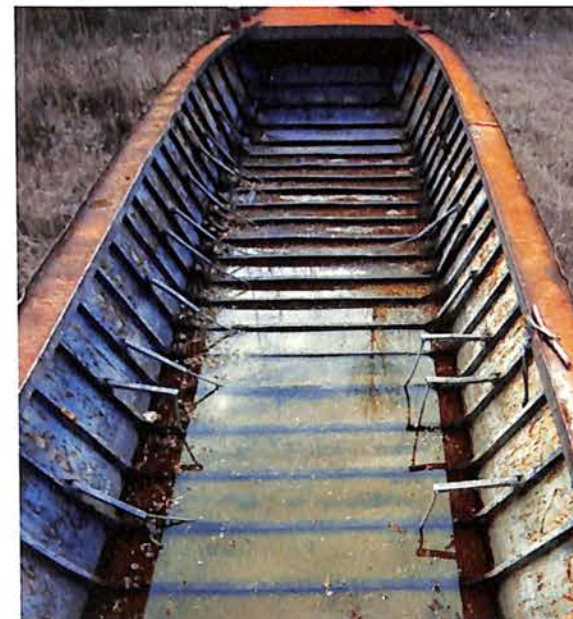
A koja je uloga, ili bolje reći, koja bi mogla biti uloga jednog fotografskog časopisa u svemu ovome? To pitanje često sebi postavljam, ne samo kao stvaralac jednog takvog časopisa već i kao konzument. Mnogi će reći: "Na Internetu ima sve. Od tehnike, fotografija svih nivoa i stilova, saveta praktičnih i teorijskih, konkursa..." Da, naravno, ima to sve i jeste sve na jednom mestu, ali to jedno mesto je ogromno i često vrlo nepregledno, da ne pominjem koliko vam vremena treba da ga istražite, ni čitav život vam ne bi bio dovoljan! Dok tražite jedno, pregledate stotinu drugih stvari koje vas ne zanimaju ili nisu vredne pažnje. Mala, ali odabrana ekipa naše redakcije sakuplja taj materijal, obrađuje i prezentuje ga. Svaki delić časopisa neko je osmislio, napisao i autorski kreirao. Bavimo se našom (već dve godine regionalnom) aktuelnom scenom, istorijom fotografije s ovog podneblja, ali i sveta. Dajemo šansu mladim, neafirmisanim autorima, kao i foto-amaterima, da pokažu svoje viđenje sveta, a svaki čitalac ima priliku da vidi svoju fotografiju odštampanu u časopisu bilo kroz konkurse ili druge rubrike. A tu su i informacije o izložbama, dešavanjima, radionicama, knjigama... sve u svemu "puna kapa". Ako vama nisam, sebi sam još jednom potvrdila da naša misija nije uzaludna i da predstavlja usamljenu, ali sjajnu tačku na crnom i skrajnutom nebu naše kulture.

Da rezimiram prošlu godinu neću (imate sve na stranama 92-93), da predviđam budućnost ne umem. Nov broj je pred vama, u malo izmenjenom izdanju, što svakako najavljuje uzbudljivu godinu s novim sadržajima, saradnicima, temama, aktivnostima. Ništa vam drugo ne preostaje već da nastavite druženje s nama, a stari dobri poziv da nam šaljete svoje fotografije, tekstove, predloge za teme, kritike... uvek važi jer, možda se ja svake godine preispitujem, ali znam sigurno da *Refoto* ne pravimo zbog nas – već vas.

IVANA TOMANOVIĆ
ivana.tomanovic@refoto.co.rs

Nov Refoto konkurs IGRA SVETLOSTI

Naš časopis pokreće nov konkurs za 2010. godinu s temom: Igra svetlosti. Osnovni elemenat fotografije je svetlost pa tako i njen najvažniji. Iako je tema širokog spektra, fokusirajte se na izražajne promene svetla koje čine dominantan elemenat ili su u velikoj meri odredile sam izgled i atmosferu fotografije. Konkurs traje tokom cele godine, a sponzora ćemo objaviti u sledećem broju.

PROPOZICIJE KONKURSA:

Tema: Igra svetlosti
Broj radova: do 10 fotografija po autoru
Tehnika: analogne i digitalne fotografije
Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poleđini fotografije, kod digitalnih fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)
Rok za slanje: do 15. 1. 2010.
Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs "Praksa na delu" ili poslati elektronski na adresu: www.refoto.co.rs – link Konkursi UPLOAD

Sve fotografije: Milan Živković

Autor fotografije: Milan Žulić

NAGRADNI FOTO KONKURS
PRAKSA NA DELU
NASTAVLJA SE U 2010. GODINI

Treću godinu za redom, kompanija Epson i časopis ReFoto pozivaju vas da učestvujete u nagradnom foto konkursu „Praksa na delu“ koji će trajati tokom cele 2010. godine.

Ljubitelji fotografije iskoristite priliku pošaljite svoje fotografije. Svakog meseca jednog autora Epson nagrađuje poklonom!

Finale ovog konkursa obeležićemo izložbom nagrađenih fotografija, koje će biti odštampane na Epson uređajima.

Više informacija o konkursu i propozijama možete pronaći na:
www.bsprocessor.com/fotokonkurs i
www.refoto.co.rs.

EPSON
EXCEED YOUR VISION

ReFoto

BSProcessor
Zajedno možemo mnogo.

U fokusu

NAJBOLJE FOTOGRAFIJE ČITALACA OVOG MESECA

MIROSLAV JEREMIĆ,
OLAND, FINSKA, "TAUNUS"

"Ovde na Olandu, kao inače i u celoj Finskoj i Skandinaviji, u toku zime dani su izuzetno kratki. Tada fotografu jedino ostaje da krene u lov na svetlost u toku kratkih pauza i vikenda. Tako je nastala i ova fotografija – u toku jedne šetnje kada sam pokušao da maksimalno iskoristim svetlost tog dana. Uočio sam kombi za koji bi čovek u tom momentu rekao da naprosto uživa upijajući poslednje zrake sunca koje je već bilo u zalasku. Prizor je bio predivan i već sam unapred imao ideju kako će fotografija izgledati posle obrade. Bilo je, naravno, važno izabrati adekvatan objektiv i izabrao sam ekstremno širokougoni objektiv koji naglašava perspektivu. Koristio sam objektiv Tokina 11-16 mm f/2,8 ATX DX na fotoaparatu Nikon D80, što se pokazalo kao sjajna kombinacija."

Slavoljub Jeremić rođen je 1968. u Beogradu. Fotografijom je počeo amaterski da se bavi još u srednjoj školi, što kasnije, tokom devedesetih, pored videa postaje njegova profesija. Selio se u Finsku 2004. godine, tačnije na Oland, gde dobar deo svojih prihoda zarađuje snimanjem i fotografisanjem za jednu lokalnu reklamnu agenciju.

U OVOM BROJU
PRIJATELJ RUBRIKE
**NATIONAL
GEOGRAPHIC**
SRBIJA
POKLANJA GODIŠNJU
PRETPLATU

ALEKSANDAR TERZIĆ
UŽICE, "JESEN JE"

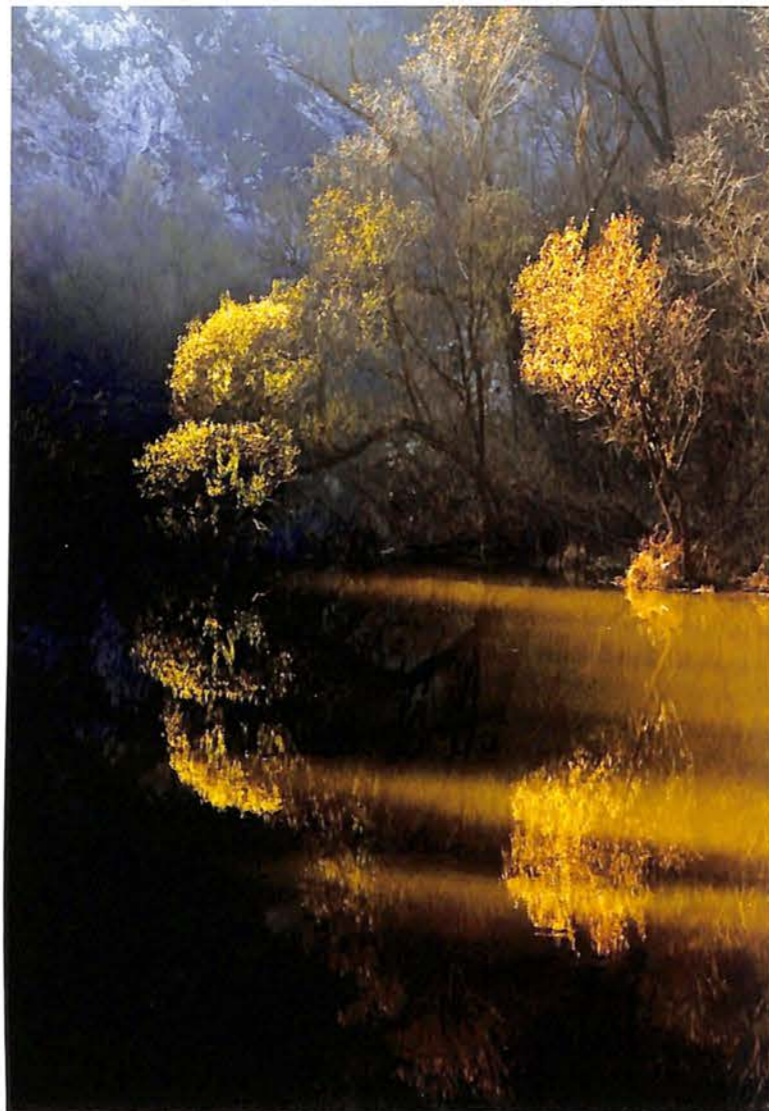
"Fotografija "Jesen je" nastala je u Užicu, u kanjonu reke Đetinje, na samo nekoliko kilometara od centra grada. Tog jesenjeg, maglovitog jutra, sunce je jedva našlo put kroz vrhove kanjona da obavi svoj svakodnevni zadatak. Uspelo je, na trenutak, ali je uspelo."

Aleksandar Terzić je iz Užica. Bavi se privatnim preduzetništvom, a fotografiju jednostavno obožava. Koristio je Nikon D300, objektiv 70-200 mm VR, eks. 1/50 s, f/14, ISO 500.

DUŠKO DAMJANOVIĆ
UB, "SUNSET"

"Duž samog puta ka Vršcu bila je gusta magla i demoralisala je moje saputnike, a ja sam, kao veliki ljubitelj magle, osećao da će nešto biti od ovog izleta na Vrščko brdo. Izlet je protekao u upoznavanju terena i oskudnim poznim jesenjim pejzažima, a prava stvar je nastala u povratku. Naime, oko 17 h nebo je postalo jarko narandžasto, skoro crveno, dok se magla skroz spustila i čvrsto okovala Vršac i jedino što je virilo i označavalo grad jesu tornjevi katedrale."

Duško Damjanović rođen 1975. godine u Ubu. Živi i radi u Beogradu. Fotografijom se bavi oko četiri godine. Od opreme koristi Nikon D300 i nekoliko "prime" objektiv, kao i neizostavni 12-24 mm zum. Najviše fotografiše prirodu u svim pojavnim oblicima i godišnjim dobima. Kako onu lepu, tako i onu manje lepu.

MILAN ULJMANSKI
VRAČEV GAJ, "ŽED"

"Ovo nije uticaj sve popularnijeg fenomena "globalnog zagrevanja". U pitanju je jedan drugačiji fenomen, poznat kao "evropska Sahara", najstarija pustinja u Evropi. U Specijalnom rezervatu prirode Deliblatska peščara, ovakvi prizori javljaju se posle jakih letnjih kiša, koje, očigledno, ovoj zemlji ne mogu da ugase žed. Iako sam rođen u ovom kraju i često boravim u njemu, priroda uvek ume da me iznenadi. Fotografija je nastala tokom foto-istraživačke šetnje, avgusta 2009. godine, u blizini Vračeva Gaja. Snimljeno je fotoaparatom Olympus SP565uz, 1/200 s, f/5,6, ISO 64, zum na 10 mm."

Milan Uljmanski rođen je 1983. u Vršcu, a odrastao u mestu Vračev Gaj kod Bele Crkve. Apsolvent je Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu, Odeak za geografiju i turizam. Još od ranog detinjstva zanimao se za različite vrste umetnosti, tako je i otkrio fotografiju, ali analogna fotografija bila je preskup hobi tokom devedesetih godina prošlog veka. S fotografijom se ponovo susreo 2004. godine, ali u digitalnom obliku, uz pomoć modela Nikon Coolpix 2200. Trenutno snima fotoaparatom Olympus SP565UZ, a omiljeni stil mu je crno-bela fotografija. Do sada je imao dve samostalne izložbe, a učestvovao je i na nekoliko grupnih.

IGOR MARKOV, SENTA
"MARIJA"

"Tokom jula 2009. boravio sam u selu Temska na Staroj planini, gde sam s fakultetom radio na pisanju monografije. Jedan od domena istraživanja bila je i etnologija. Drugarica i ja išli smo po kućama i beležili zanimljive običaje, predmete, stare zanate, nošnju, tradicionalno spremanje hrane itd. Jedna baka bila je veoma ljubazna i dozvolila drugarici da se obuče u njenu nošnju iz mlađih dana... ovo je

dakle tradicionalna nošnja pirotsko-staroplaninskog kraja, čak je i šara na prekrivaču preko kauča tradicionalna, tako da je sa starom slikom i zidom sve uklopljeno u lepu kompoziciju. Bočno svetlo s prozora bilo je divno i tako je nastala ova fotografija."

Igor Markov rođen je 1984. godine u Senti, a živi u Novom Sadu. Fotografijom se bavi od 2005. godine. Preferira pejzaže, arhitekturu i "life" fotografiju. Širi pregled njegovih fotografija možete pogledati na sajtu: www.markovigor.com.

SIGMA
MADE IN JAPAN
AKCIJA

295
AF 18-200mm 3.5-6.3 DC HSM OS Canon

214
AF 70-300/4-5.6 APO DG Macro

220
AF 17-70mm f 2.8-4.5 DC HSM Canon

395
AF 10-20mm f 4.0-5.6 DC HSM

FOTOPREMA
FOTO OPREMA d.o.o.
011/7129-136
Surčinski put 1/o
Novi Beograd
www.foto-oprema.com

AXELFOTO.COM
AXELFOTO d.o.o.
011/361-75-62
Sarajevska 86
Beograd
www.axelfoto.com

BMFOCUS
011/311-99-88
Jurija Gagarina 149 lok 40
TC TOP SHOP Novi Beograd
www.bmfoto.rs

BMFOCUS
021/522-778
Dunavska 12 (pasaž)
Novi Sad
www.bmfoto.rs

PRODAJNA IZLOŽBA

PETNAEST AUTORA, 1. – 10. 12. SUPERMARKET CONCEPT STORE, BEOGRAD

Prodajna izložba fotografija petnaestoro fotografa održala se početkom decembra u "Supermarketu". Učesnici izložbe bili su: Ognjen Topalović, Sanja Knežević, Marija Milovanović Maksimović, Srđan Abdijević, Darko Stanimirović, Ana Pozderac, Ivica Kostić, Jelena Kostić, Isidora Bojović, Nikola Tomović, Milica Tepavac, Marko Risović, Maja Arandelović, Ivan Stanić i Bojan Hohnjec. Cilj izložbe bilo je promovisanje fotografije kao umetničkog dela koje treba da nađe mesto na zidovima naših domova. I

pored veoma povoljne cene od oko 3.000 dinara, samo jedna prodana fotografija dokaz je da je naša svest o fotografiji i dalje na niskom nivou.

DIGITALNI PORTRETI

TAMARA RADANOVIĆ, 18. 12. 2009 – 13. 1. 2010. GALERIJA ARTGET, KULTURNI CENTAR BEOGRADA

Istražujući široku primenu fotografije, Tamara Radanović otkriva da se elektronske šeme foto-postupkom prenose na pertineks, materijal koji se originalno, obrađen u štampane elektronske ploče, ugrađuje u manje-više sve električne uređaje današnjice. Umesto da fotografisane portrete izradi na foto-papiru, autorka ih prenosi na fotoosetljivu emulziju pertineks ploče i time zatvara krug: analogna informacija ulazi u elektronske "iznutrice" fotoaparata i u njima se zadržava kao digitalna informacija, zatim se premešta u kompjuter, prolazeći kroz njegove

unutrašnje pertineks organe i napokon izlazi kao analogna slika štampana na materijalu namenjenom digitalnim uređajima.

MANY KINDS OF SHOES / MANY KINDS OF PEOPLE

NEBOJŠA BABIĆ, 17 – 27. 12. 2009. GALERIJA PROGRES, BEOGRAD

Na izložbi koju je otvorio ambasador Japana u Beogradu gospodin Toshio Tsunozaki, Nebojša Babić predstavio je seriju fotografija nastalih Tokiju, maja ove godine. "Inspiraciju za ovu izložbu Babić pronalazi u raznolikosti ljudskih karaktera, kao i njihovom razotkrivanju. Upravo je raznolikost ono što ljudsku populaciju čini interesantnom i uvek otvorenom za istraživanje. Kroz cipele, korak, hod... možemo da otkrijemo deo nečije ličnosti, odnos prema sebi, ali i životu. Autor je, fotografišući prolaznike, istraživao, upoznao ljude, ne remetivši pri tom njihov svet, a posetiocima izložbe ostavio mogućnost da taj svet zamisle." (iz teksta o izložbi)

PRIMENJENA NOSTALGIJA

SANJA KNEŽEVIĆ I AGNETE BRETAN, 15 – 30. 12. DOM OMLADINE BEOGRADA

U traganju za sličnostima između Beograda i Stokholma tokom septembra 2009. godine Sanja Knežević boravila je nedelju dana u glavnom gradu Švedske i fotografisala ljude, određene scene i

situacije koje je podsećaju na Beograd. Narednog meseca njena koleginica Agnete Bretan boravila je u Beogradu i fotografisala trenutke i scene koji joj bude nostalgiju za Stokholmom. Kao rezultat razmene nastala je zanimljiva serija od trideset fotografija predstavljenih na izložbi "Primenjena nostalgija". Zamišljen 2007. godine, kao serija zajedničkih izložbi dva fotografa iz Srbije i zemlje predsedavajuće Evropske Unije u projektu "Primenjena nostalgija" do sada su učestvovali Dragoljub Zamurović i Fernando Veluda (Lisabon), Nebojša Babić i Vansijen Vergeten (Pariz), Imre Szabó i Jan Šibik (Prag).

FIRE WORKS

JOVAN JARIĆ, 4. 12. GALERIJA TERRA, KIKINDA

Izložbu su otvorili Imre Szabó urednik fotografije magazina *Status*, i književnik Srđan V. Tešin. Jovan Jarić rođen je 1972. godine u Kikindi. Poslednjih dvanaest godina fotografijom se bavi profesionalno, radeći za listove *Blic*, *Dnevnik*, *Gradanski list*, *Danas*... Fotografije su mu objavljivane i u magazinima *Status*, *Nacionalna geografija*, *CKM*, *Auto start*. Jedan je od urednika on-lajn časopisa za kulturu *Plastelin.com*. Autor je učestvovalao u pet grupnih i imao dve samostalne izložbe fotografija. Prva je realizovana 2005.

godine u Galeriji "Buker" u Novom Sadu i kikindskoj "Terri". Druga, trenutno aktuelna izložba "Fire works", premijeru je imala u Novom Sadu, u Galeriji "Prometej". Ovog leta fotografije su bile postavljene u Makedoniji na "Open city festivalu" u Bitoli i, na kraju, u Galeriji "Terra" u Kikindi. Živi i radi u Novom Sadu.

14122099

MARKO SOVILJ, 14. 12. 2009. GALERIJA PROGRES

Izložba je zajednički projekat kreatorke Tatjane Tatalović i fotografa Marka Sovilja. Tema je vizija budućnosti zahvaćene globalnim zagrevanjem i njegovim mogućim posledicama, što je, na ovim fotografijama, prikazano na bajkovit način.

FOTOGRAFIJE 1950 – 2009

RADE MILISAVLJEVIĆ, 17. 12 – 16. 1. 2010. MUZEJ PRIMENJENE UMETNOSTI

U uvodnom tekstu kataloga izložbe, Sreto Bošnjak konstatuje da u Milisavljevićevoj "crno-belom verziji fotografije otkrivamo dinamične i kontrastne i prostorne harmonije, kao i ceo niz varijacija svetlosti. Svetlina na njegovoj fotografiji je aktivniji činilac od tamnine: detalji, koji su u vlasti svetlosti, u funkciji su otkrića osnovnog lika kompozicije. Na taj način Milisavljević uspeva da fotografisani prizor "delokalizuje", da ga uvede u domen simbola koji uvek sadrži dozu apstraktnosti." Fotograf, novinar i autor dva foto-putopisa ("Predeli od Jadrana do Tibeta" i "Ljudi i pejzaži – Indija, Šri Lanka, Tibet"). Rade Milisavljević jedan je od najznačajnijih fotografa srpske fotografije druge polovine XX veka. Pored putopisne foto-reportaže i etno fotografije u bogatom stvaralačkom opusu ovog umetnika nalaze se i portreti. Izložba je organizovana u okviru Salona Muzeja primenjene umetnosti.

najave

PRIPREMILA: JELENA MATIĆ

KONKURS NAŠEG ČASOPISA "PRAKSA NA DELU"

15 – 23. 1. 2010. GALERIJA PROGRES, BEOGRAD
Nagrađene i pohvaljene fotografije kao i izbor najboljih fotografija s ovogodišnjeg upravo završenog konkursa "Praksa na delu", moći ćete da vidite u drugoj polovini januara u galeriji Progres. Tom prilikom predstavnici firme "Bs Procesor" i "Epson Italija" uručiće nagrade u vidu Epson štampača i jednog skenera. Sve fotografije biće odštampane na profesionalnom foto-štampaču po svim principima Didžigrafije (Epson Digigraphie) o kojoj smo detaljno pisali. Tačan datum otvaranja izložbe i uručjenja nagrada biće objavljen na našoj veb stranici: www.refoto.co.rs.

FOTOGRAFIJA KAO SREDSTVO KOMUNIKACIJE

24. 12. 2009 – 11. 1. 2010. GALERIJA, DOM KULTURE STUDENTSKI GRAD, NOVI BEOGRAD
Na izložbi će biti predstavljeni radovi polaznika radionice za fotografiju Doma kulture

Studentski grad. Radionica koju vodi Branko Šujić i asistent Dragan Vildović trajala je od decembra 2008. do juna 2009. godine, a učesnici su: Milena Đorđević, Maja Palinac, Olivera Čačić, Tatjana Lukić, Marija Bosiljić, Nađa Ljubičić, Miroslav Maletić, Igor Marović, Ljubodrag Starovlah i Marina Četković.

LJUDI OTVORENIH OČIJU

KONKURS ZA FOTOGRAFIJU GODINE MAGAZINA STATUS
25 – 30. 1. 2010. GALERIJA OZON, BEOGRAD
Na izložbi će biti predstavljene najbolje fotografije pristigle na tradicionalni konkurs "Ljudi otvorenih očiju" koji organizuje magazin *Status*. Pored ovog, kao i prethodnih godina, magazin će dodeliti nagrade za najbolje fotografije napravljene u 2009. godini, kao i priznanja za ličnost i novinara godine.

"SVETLOSTI I SENKE" U ISTAMBULU

JANUAR, ISTAMBUL, TURSKA

Izložba osam fotografa iz po jedne balkanske zemlje u organizaciji "Helenskog Fonda za kulturu" biće predstavljena u Istanbulu u veoma uglednoj umetničkoj galeriji Beyoğlu Municipality Art Gallery). Ova izložba do sada je prikazana u Beogradu u aprilu i u Bukureštu u junu i dalje će putovati po zemljama učesnika izložbe, ali i po zapadnoevropskim gradovima.

7 FIAP SALON WORLD MASTERS

6. 1. 2010. GALERIJA KRANJSKE HIŠE, KRANJ, SLOVENIJA
U organizaciji foto-kluba "Janez Puhar" na izložbi će biti izložena po četiri rada sledećih autora: Branislav Brkić – Srbija, Luis Alberto Franke – Argentina, Nils-Erik Jerlemer – Švedska, Jure Kravanja – Slovenija, Elek Papp – Mađarska, Niko Sladić – Slovenija, Giuseppe Tomelleri – Italija. Ova izložba predstavlja inicijalni događaj u proslavi "Godine fotografije", jubilarnih sto godina od kada je osnovan kranjski foto-klub "Janez Puhar".

CRNO-BELO U ANKARI

IMRE SZABÓ, 18 – 26. 12. PETI DANI FOTOGRAFIJE, ANKARA, TURSKA

U okviru "Petih dana fotografije" u Ankari, u Turskoj sa svojom izložbom "Crno-belo" učestvuje i Imre Szabó, član naše redakcije. Tema "Dana fotografije" jeste konfrontacija u najširem smislu te reči, a organizatori ove manifestacije, "The Photographic Art Society" Turske nakon uvida u rad našeg kolege koji je kroz svoj objektiv pratio sve moguće konfrontacije na ovim

prostorima, pozvali su ga da učestvuje na ovom svojevrsnom festivalu fotografije sa trideset fotografija. Ova manifestacija mogla bi da se nazove i nedelja fotografije u okviru koje se održavaju mnogobrojne izložbe, prezentacije i predavanja. Oni koji su ranije učestvovali na manifestaciji kažu da je veoma posećena, a s ovih prostora sa svojom izložbom predstavice se i Amer Kapetanović iz BiH.

CARL ZEISS KONKURS DIGITALNA KULTURA
 KONKURS ZA NAJBOLJU DIGITALNU FOTOGRAFIJU U ORGANIZACIJI
 KOMPANIJE PANASONIC MARKETING EUROPE
 Rok: 15. 1. 2010.
 Tema: "Digitalna kultura".
 Učešće: Konkurs je otvoren za sve koji fotografiju sa Carl Zeiss objektivima bilo da koriste SLR fotoaparata, kompaktni digitalac ili čak mobilni telefon.
 Međunarodni žiri će odabrati deset autora za nagrade. Prva nagrada je Carl Zeiss objektiv po izboru nagrađenog. Druga nagrada su Cinemizer video naočare i iPod touch od 8GB. Treća nagrada je mobilni telefon Nokia N86.
 Više informacija na www.zeiss.com/photo ili na e-mail adresu: n.balle@zeiss.de (Nicole Balle).

42. HOWRAH KOLOR SALON 2010, INDIJA
 PATRONAT: FIAP, PSA
 Rok: 20. 1. 2010.
 Teme i sekcije: slobodna – može biti podijeljena na generalnu i kreativnu, i "Priroda".
 Format: digitalna fotografija 1.024 x 768 piksela, 72 ppi, jpeg, na CD-u i kolor- slajd 5 x 5 cm.
 Participacija: 12 američkih dolara za jednu sekciju, po 10 dolara za svaku sledeću.
 Adresa: Honorary Salon Secretary, Society of photographers, 60/2, Hriday K. Banerjee Lane, Howrah – 711 101, India.

JUGOISTOČNA EVROPA: LJUDI I KULTURA
 KONKURS JE OTVOREN ZA SVE STANOVNIKE ZEMALJA EVROPSKE UNIE, KAO I STANOVNIKE ZEMALJA KANDIDATA EU (HRVATSKA, MAKEDONIJA I TURSKA) I POTENCIJALNE KANDIDATE (ALBANIJA, BOSNA I HERCEGOVINA, CRNA GORA, SRBIJA I KOSOVO POD UNSCR 1244/99)
 Rok: 20. 1. 2010.
 Svaki autor može predati do tri fotografije.
 Potrebna je on-lajn registracija na <http://www.southeast-europe.eu/photo-competition/>, i fotografije se mogu poslati digitalno, takođe, preko sajta ili na CD-u na adresu: Southeast Europe People and Culture / Photo Competition,

MEDIA CONSULTA, International Holding AG, Wassergasse 3, 10179 Berlin, Germany.
 Format: minimum 2.480 x 3.508 piksela ili 8 MP i maksimum 7.016 x 9.933 piksela / 300 ppi.

24. MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE PRIRODE "STROM", SLOVAČKA
 PATRONAT: FIAP
 Rok: 29. 1. 2010.
 Tema: "Priroda, drvo, šuma – ekologija".
 Sekcije: Crno-beli print i kolor-print
 Dozvoljeno je poslati po 4 fotografije po sekciji.
 Format: print s dužom stranom od 40 cm.
 Kotizacija: 12 evra za obe sekcije, za dva ili više autora koji šalju zajedno po 10 evra.
 Radove s prijavitelnicom i kotizacijom slati na adresu: Fotosalon Strom, M Karol Klvacek, Nam. Slobody 10, SK-03401 Ružomberok, Slovakia.
www.fotostrom.eu, email: fotostrom@centrum.sk.

2. MEĐUNARODNI SALON BOR 2010
 PATRONAT: FSS, FIAPPSA, ISF, UPI
 Rok: 1. 2. 2010.
 Teme i sekcije: A) "Žena"; B) slobodna; C) "Priroda"; D) "Eksperimentalna".
 Format: digitalni, jpeg, 18 x 13 cm, 300 ppi, kompresovano na 7, ne veći od 550 KB, na CD-u ili preko veb-sajta: <http://www.photoclub202.com/>.
 Participacija: za članove FSS-a 1.000 dinara, za sve ostale autore 15 evra za sve četiri sekcije.
 Adresa: Zoran Mojsin, Albanske spomenice 5/38, 19210 Bor, Srbija.
 Kontakt: +381642153425, e-pošta: photoclub202@gmail.com.
 Info: <http://www.photoclub202.com/>.

THE GREAT BRITISH SMALL PRINT CIRCUIT 2010
 PATRONAT: FIAP, PSA
 Kolo se sastoji od četiri nezavisne izložbe (odvojena žiriranja)
 Rok: 5. 2. 2010.
 Teme i sekcije: kolor – slobodna; crno-bela slobodna; kolor

"Priroda"; kolor "Putovanja".
 U sekcijama "Priroda" i "Putovanja" nisu dozvoljene nikakve digitalne manipulacije.
 Format: print veličine maksimum formata A4.
 Participacija: 1 sekcija: 20 evra, dve – 24, tri – 28, četiri – 32 evra.
 Radove slati na adresu: Tony Potter, Circuit Chairman, 4, Gilgarran Park, Gilgarran, Workington, Cumbria, CA14 4RA, UK.

97. SOUTHAMPTON MEĐUNARODNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJA, ENGLESKA
 PATRONAT: FIAP, PSA, RPS
 Rok: 6. 2. 2010.
 Teme i sekcije: A) crno-beli print; B) kolor-print; C) slobodna digitalna; D) "Prirodna digitalna"; E) "Putovanja digitalna"; F) "Priroda print".
 Format: print maksimum veličine 40 x 50 cm, digitalne fotografija: maksimum 1.040 x 1.050 piksela, jpeg ili TIFF, 300 ppi, na CD-u ili on-lajn: <http://www.southamptoninternationalalexhibition.co.uk/>.
 Participacija: 10 evra za jednu sekciju, 15 za dve, 20 evra za tri.
 Adresa za slanje radova: Mrs S Dunham, 81 Salisbury Road, Totton, SOUTHAMPTON, SO40 3HY, UK.

THE JULIA MARGARET CAMERON AWARD
 U ORGANIZACIJI WORLDWIDE PHOTOGRAPHY GALA AWARDS I PWP (PROFESSIONAL WOMEN PHOTOGRAPHERS) ORGANIZOVAN JE KONKURS ZA ŽENE FOTOGRAFE. SAV PRIHOD OD IZLOŽBE IDE U PRILOG PROJEKTA "SAVE THE CHILDREN".
 Rok: 7. 2. 2010.
 Kategorije: "Portret, ljudi i figura"; "Ulična fotografija"; "Akt"; "Autoportret"; "Deca"; "Dokumentarna – aktuelna dešavanja i editorijal"; "Moda i reklama" (samo profesionalni fotografi); "Arhitektura i enterijer"; "Pejzaž i gradski pejzaž"; "Priroda"; "Apstrakt"; "Umetnička fotografija".
 Fotografije se predaju on-lajn nakon registracije na:

<http://www.thegalaawards.com/>.
 Participacija: 35 američkih dolara za prve tri fotografije, svaka sledeća po 10 dolara.
 Glavna nagrada iznosi 3.000 dolara.
 Nagradene fotografije biće objavljene u knjizi "The Julia Margaret Cameron Award 2010" i autori će biti pozvani da izlože svoje nagradene radove na prodajnoj izložbi u Berlinu tokom septembra 2010.

INTERIMAGE 2010, BELGIJA
 PATRONAT: FIAP
 Rok: 8. 2. 2010.
 Tema: slobodna.
 Sekcije: A) crno-beli print; B) kolor-digitalna.
 Format: print maksimum veličine 40 x 50 cm, digitalna, jpeg, 1.400 piksela na horizontalnoj strani, 1.050 piksela na vertikalnoj, maksimum 2 MB, na CD-u.
 Participacija: 10 evra po sekciji.
 Adresa: Interimage 2010, p/a Jan de Goossensstraat 34, B 2650 Edegem, Belgium.

THE GREATER LYNN INTERNATIONAL 2010, SAD
 PATRONAT: FIAP, PSA
 Rok: 12. 2. 2010.
 Tema: slobodna.
 Sekcije: A) digitalna; B) kolor-slajd.
 Format: slajd 5 x 5 cm, digitalna maksimum 1.024 x 768 piksela, 200 ppi, ne veće od 2 MB.
 Slajdovi se šalju na adresu: Susan Mosser, 173 Central Street, North Reading, MA 01864, USA.
 Digitalne fotografije šalju se preko veb-sajta: <http://www.greaterylynnphoto.org/>.
 Participacija: 10 američkih dolara po učesniku.
 Info: sjmosser@comcast.net

14. MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE MINIJATURE "4. APRIL", NOVI BEOGRAD
 PATRONAT: FSS, FIAP
 Rok: 14. 2. 2010.

Tema: slobodna.
 Sekcije: a) crno-bela; b) kolor.
 Format: print veličine maksimum 10 x 10 cm na paspartuu 13 x 18 cm.
 Participacija: za članove FSS-a s plaćenom članinom za 2009. godinu 500 dinara, za sve ostale autore 1.000 dinara.
 Adresa za slanje radova: Vojislav Mitrić AFIAP, ESFIAP, Tošin bunar 147 II/F (149), 1070 Novi Beograd, Srbija.
 Info: Foto_klub@yahoo.com

22. NEDELJA FOTOGRAFIJE, RIEDISHEIM, FRANCUSKA
 PATRONAT: FPF, FIAP
 Rok: 16. 2. 2010.
 Tema: slobodna.
 Sekcije: A) crno-beli print; B) kolor-print.
 Format: maksimum 40 x 50 cm.
 Participacija: 17 evra po autoru.
 Adresa: Semaine photo de Riedisheim, Centre Culturel, 20 rue d'Alsace, 68400 Riedisheim, France.
 Prijava se može naći na: www.spr-photo.com.

TROPICAL IMAGE 2010, SAD
 PATRONAT: FIAP, PSA
 Rok: 20. 2. 2010.
 Sekcije: A) generalna i B) "Kreativna" (izmenjena realnost).
 Format: digitalni, jpeg, 1.024 x 768 piksela.
 Fotografije se šalju isključivo elektronski preko sajta: www.bembrit.com/tropical2010.
 Participacija: za jednu sekciju 12 američkih dolara, 20 za dve sekcije.
 Info: tropicalimage@bellsouth.net.

13. MEĐUNARODNI KONKURS FOTOGRAFIJE, FRANCESCO FORNO, ITALIJA
 PATRONAT: FIAP, PSA
 Rok: 28. 2. 2010.
 Teme i sekcije: A) kolor-print – slobodna tema; B) obavezna tema – "Čovek i more".

Format: duža strana treba biti između 24 i 40 cm.
 Participacija: 15 evra za jednu sekciju, 20 evra za dve sekcije.
 Adresa: Voluntary Association Francesco Forno - 13/b, San Francesco di Paola Street - 00053 Civitavecchia RM, Italia.

3. MEĐUNARODNA DIGITALNA IZLOŽBA, LUXEMBURG
 PATRONAT: FIAP, PSA
 Tema: slobodna.
 Do četiri fotografije po autoru.
 Format: digitalni, jpeg, maksimum 1.024 x 768 piksela, do 600 kB.
 Fotografije se predaju on-lajn: <http://www.cameralex.lu/>.
 Participacija: 10 evra po autoru.
 Info: contact@cameralex.lu.

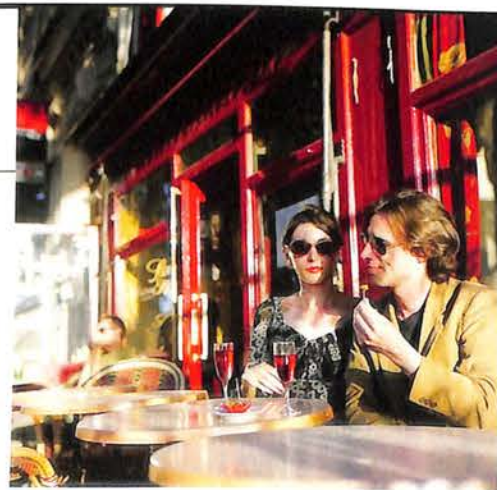
OSMA ON-LINE LUMIX AWARD PHOTO 2009-2010
 KONKURS ZA NAJBOLJU DIGITALNU FOTOGRAFIJU U ORGANIZACIJI KOMPANIJE PANASONIC MARKETING EUROPE
 Rok: 26. 10. 2009 – 30. 4. 2010.
 Tema: "Uslikaj muziku".
 Svi oni koji se bave digitalnom fotografijom pozivaju se da dostave svakog meseca digitalnu fotografiju koja najbolje oslikava trenutak kad muzika, bilo putem zvuka instrumenta, bilo svakodnevnog života, deluje na čulo vida. Svakog meseca biće izabran jedan pobednik koji će kao nagradu dobiti digitalni fotoaparata LUMIX DMC-ZX1. Konačni pobednik konkursa za najbolju digitalnu fotografiju LUMIX Award osvojiće LUMIX DMC-GF1 – najlakši digitalni fotoaparata iz kompanije "Panasonic" na kome su zamenjivi objektiv, kao i karte za opciju Blue Man Group.
 Format: veličina fajla maksimum 2 MB.
 Za više informacija: www.lumixaward.com

izložbe

MUŽ U PARIZU

KATARINA RADOVIĆ, 8 – 20. 12. GALERIJA, DOM OMLADINE BEOGRAD

U seriji fotografija "Lični oglasi", predstavljenoj u Galeriji "Artget" pre tri godine, Katarina Radović bavila se preispitivanjem osoba koje u potrazi za idealnim partnerom šalju svoje fotografije časopisima ili određenim internet-sajtovima. Pariz – grad svetlosti, umetnosti, ali i ljubavi, predstavlja glavno stecište radnje njenog najnovijeg ciklusa kolor-fotografija "Muž u Parizu". Pored umetnice, glavni akteri fotografija jesu Parižani različitog profesionalnog usmerenja, stila oblačenja i izgleda, a koji su dali potvrđan odgovor na njeno pitanje: "Da li bi je 'oženili'?" Odabirom lokacije, pažljivom

režijom, kao i izborom kandidata, Katarina Radović ovoga puta se poigrala s fenomenom stupanja u brak radi papira, karakterističnim za izolovane ili nerazvijene zemlje.

BILO KUDA, VESPOM SVUDA!

10 – 28. 12. 2009. GALERIJA PRAVI PUT, ZAGREB

Prva samostalna izložba fotografa Elvira Tabakovića. Fotografije prikazuju dva putovanja dužine 4.000 kilometara prevaljene Vespom LX 50.

AMPELMAN

MIRJANA BLAGOJEV, 1 – 12. 12. 2009. GALERIJA SULUJ

Dok nazivi ulica ili spomenici predstavljaju deo kulturnog nasleđa Beograda, za Berlince to je zeleni i crveni cikica

Ampelmana (Ampelmann), osmišljen početkom šezdesetih godina dvadesetog veka za semafore u Istočnoj Nemačkoj. Nakon pada Berlinskog zida umesto da ode u zaborav, Ampelman je dobio kultni status i postao nezaobilazan detalj ne samo semafora već i suvernira (šolje, bedževi, majice, magneti). Služeći se fotografskim medijem, Mirjana Blagojev povezuje nasleđa dve evropske metropole gradeći zanimljive i duhovite scene i situacije.

EUROPEAN PHOTOGRAPHY

TRIDESET GODINA POSTOJANJA

Jedan od najprestižnijih časopisa za fotografiju u svetu, svakako je *European Photography* kojeg već trideset godina izdaje poznati nemački fotograf i umetnik Andreas Müller Phole. Koncipiran je kao zbir portfolia aktuelne umetničke fotografske scene s nekoliko teorijskih tekstova na temu fotografije. Saradnik časopisa bio je i čuveni filozof i teoretičar Vilém Flusser. Na oko sto strana vrhunske štampe, časopis izlazi kvartalno i deluje više kao knjiga. Ima dugogodišnje pretplatnike po celom svetu.

Novi fotografski kolektiv www.trecemjesto.com

Dva studenta Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu, Siniša Glogoški i Luka Kedžo, sa smjera fotografija i filmska kamera pokrenula su web-stranicu www.trecemjesto.com s namerom da vremenom preraste u foto-kolektiv. Za sada su predstavljeni radovi tri autora.

"Familija je obično čovjeku na prvom mjestu, posao i karijera na drugom, a na trećem mjestu je nešto samo njegovo, što ga čini sretnim", stoji u uvodu na stranicu. U ovom slučaju to je fotografija.
D. KONJIKUŠIĆ

Distribucija časopisa Refoto u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini

Refoto u Hrvatskoj možete kupiti na kioscima distributivnog centra "Tisak" u sledećim gradovima: Bjelovar, Karlovac, Osijek, Pula, Rijeka, Sisak, Požega, Varaždin, Zagreb, Split, Dubrovnik i Šibenik.

U Bosni i Hercegovini, Refoto distribuira-ju sledeći centri: Vitez – Busovača, Donji Vakuf, Kakanj, Kiseljak, Křeševno, N. Bila, N. Travnik, Sarajevo, Travnik, Vitez i Zenica. Distributivni centar Domaljevac

– Bijeljina, Brčko, Doboj, Domaljevac, D. Mahala, Gradačac, Jajce, Jelah, Kiseljak, Odžak, Orašje, Sarajevo, Seonjaci, Srebrenik, Tešanj, Travnik, Tuzla, Zenica i Žepče. Distributivni centar Mostar – Konjic, Jablanica i Mostar centar. Distributivni centar Banja Luka – Banja Luka, Gradiška, K. Dubica, N. Grad, Srbac i Prijedor. Distributivni centar Široki Brijeg – Posušje, Široki, Čapljina, Grude, Ljubuški, Neum, Vitina, Stolac i Trebinje.

FOTO-KLUB "VINKOVCI"

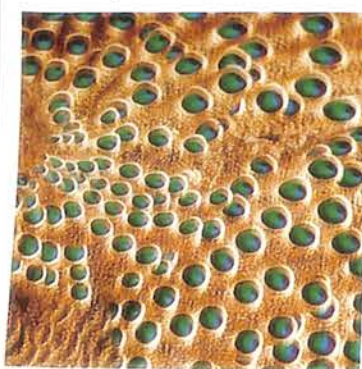
4 – 17. 12. 2009. GALERIJA GRADSKOG KAZALIŠTA "JOZA IVAKIĆ", VINKOVCI

Na tradicionalnoj godišnjoj (sedmoj) klupskoj izložbi Foto-kluba "Vinkovci" fotografije je izložilo 40 autora. Izloženo je stotinak fotografija i sve one uglavnom su viđene u drugim gradovima, pa i državama, ali ne i u Vinkovcima, te smo željeli da se i tamo gde djelujemo kao Foto-klub "Vinkovci", pokaže ono što smo radili proteklih godinu dana. Ali, sama izložba nije selektirana i svaki autor koji je predao fotke za izložbu je sa jednom (ili više) predstavljen na izložbi. Mnogim

GORAN FERBEŽAR, "SLUTNJA"

autorima to je bilo prije sedam godina, a danas novim autorima u Foto-klubu jeste i prvo javno predstavljanje sa svojim fotografijama. Netko će zbog toga pomisliti kako se na jednoj izložbi miješaju kruške i jabuke, ali svi članovi Foto-kluba "Vinkovci" su u samom klubu jednako jaki i klubu važni, a kako to pokazati nego na zajedničkoj godišnjoj klupskoj izložbi. To je tako jedino moguće i nadam se da će tako i ostati još dugo vremena.
G. PANIĆ

DARIJA LEDIĆ, "PERJE"

LAKTAŠI

SINIŠA SKENDERIJA, 6. 11. 2009. GALERIJA CENTRA ZA KULTURU I OBRAZOVANJE, LAKTAŠI

Siniša Skenderija član je AUFBiH (Asocijacije za umjetničku fotografiju BiH) i ima strukovno zvanje Fotograf I klase. Prvu samostalnu izložbu imao je u Vitezu, a sada je priredio izložbu fotografija pejzaža iz rodnog kraja Laktaši: "On komponuje s lakoćom, sa osjećajem mjere i reda raspoređuje elemente kompozicije. Na nekim mjestima se vješto i uspješno poigrava sa pravilima komponovanja bojnih odnosa u fotografskoj slici i kršeći ih stvara uspješna rješenja. Sve to svjedoči o fotografu koji posjeduje zavidnu vizuelnu kulturu i sposobnost za stvaranje uspješnih vizuelnih rješenja – fotografija."
Ž. JELIĆ KREMANSKI

PHOTON

4. 12. 2009 – 8. 1. 2010. GALERIJA PHOTON, LJUBLJANA, SLOVENIJA

Otvaranje nove galerije Photon – Centra za slobodnu fotografiju obeležila je i izložba fotografija predstavnice novog talasa u oblasti savremene umetničke fotografije Vanje Bučan. Izložba fotografija pod nazivom "Fools and Follies" ujedno je i video-projekat, ilustracija i nastavak, kao i dogradnja tendencije stvaralačkog nastojanja koja je na raskršnici dokumentarne i formalno savršene umetničke fotografije. Vanja Bučan privukla je pažnju svojom fotografijom "Second Floor project", koja je osvojila prvu nagradu na takmičenju "Fotografija godine".

Tom Ang CJELOVITI PRIRUČNIK ZA DIGITALNU FOTOGRAFIJU

/izdavač: LEO COMERCE, 2006; /jezik: HRVATSKI; /format: 22 X 28 CM, 160 STRANA; OKO 200 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA I ILUSTRACIJA; /povez: TVRD; /cena: 3.456 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "PLATO XL".

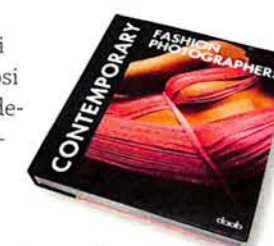
U prevodu Nevena Borića i Damira Ivankića, odskoro se u našim knjižarama može pronaći priručnik za digitalnu fotografiju Toma Anga, s čijim smo se izdanjima već susretali. Kao i prethodne, i ova knjiga namenjena je apsolutnim početnicima. U devet poglavlja obuhvata skoro sve aspekte digitalne fotografije: oprema, obrada slike, softveri, čuvanje, prezentacija. Pored ovoga, u poslednjim delovima knjige Ang daje spisak literature koja bi mogla da posluži kao dopuna, rečnik i internet-adrese sajtova o ovoj temi.

Natalie Viaux (ed.) SAVREMENI MODNI FOTOGRAFI

(Contemporary Fashion Photographers)
/izdavač: DAAB, 2009; /jezik: ENGLESKI, FRANCUSKI, NEMAČKI, ITALIJANSKI, ŠPANSKI; /format: 27 X 29 CM, 498 STRANA; OKO 400 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD; /cena: 6.050 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

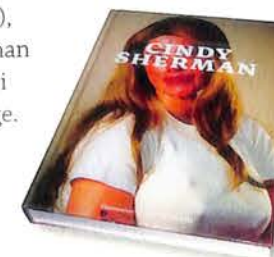
Kvalitetnog dizajna i štampe, knjiga donosi kratka portfolija pedeset savremenih svetskih modnih fotografa. U nameri da se prikazu aktuelne tendencije u modnoj fotografiji, autori su birani na osnovu njihove popularnosti, ali i pristupa. Pored kratke biografije, svaki od fotografa predstavljen je s nekoliko najznačajnijih radova ili ciklusa.

Regis Durand, Jean-Pierre Cirqui, Laura Mulvey SINDI ŠERMAN

(Cindy Sherman)
/izdavač: FLAMMARION/JEU DE PAUME, PARIZ, 2006; /jezik: ENGLESKI; /format: 23,2 X 30 CM, 320 STRANA; PREKO 300 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD; /cena: 5.400 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

"Čitanje dela Sindi Šerman, 1975 – 2006" ("A reading of the work of Cindy Sherman, 1975-2006") naziv je velike retrospektivne izložbe održane tokom 2006–2007. godine najpre u Francuskoj, a zatim u Nemačkoj, Danskoj i Austriji. U jednom od prethodnih brojeva pisali smo o monografiji ove umetnice u izdanju "Thames & Hudson", objavljenoj povodom izložbe održane u Americi. Većeg formata i obimnijeg sadržaja, knjiga koju predstavljamo hronološki prati stvaralaštvo Šermanove, počev od njenih privatnih albuma iz šezdesetih i sedamdesetih godina, preko kulturnih serija kao što su: "Filmske sličice" (Movie Stills), "Stari Majstori" ("Old Masters"), "Bajke" (Fairy Tales), do radova "Klovnovi" (Cowns) i "Hollywood" (Hollywood).

Ako se ovome dodaju odlični analitički tekstovi, naročito tekst jedne od vodećih teoretičarki filma i medija Lore Malvi, sigurno da monografija spada u red najboljih izdanja o ovoj umetnici.

Dragan Feldić FOTOGRAFIJA U POŽAREVCU I OKOLINI

/mesto prodaje: NARUĐBA PREKO FOTO-KINO KLUBA "POŽAREVAC".

U ovoj monografiji Dragan Feldić obradio je obimnu, dobrim delom do sada neobjavljenu, građu o fotografiji u Požarevcu i njegovoj bližjoj okolini. Knjiga daje prikaz istorije fotografije u požarevačkom kraju, počevši od njene pojave – sredinom devetnaestog veka, preko delatnosti prvih fotografa i foto-amatera, pa sve do foto-klubova i autorskih izložbi fotografija održanih u Požarevcu. U knjizi su naznačena imena ljudi zaslužnih za razvoj fotografije, ne samo kao zanatskog proizvoda već i kao oblika primenjene umetnosti i posebnog vida tehničkog obrazovanja. Knjiga je dokumentovana mnoštvom zanimljivih podataka iz arhiva, literature i periodike i bogato je ilustrovana reprodukcijama fotografija.

WORLD PRESS PHOTO 08

/izdavač: THAMES & HUDSON, 2008; /jezik: ENGLESKI; /format: 23 X 29,7 CM; 160 STRANA, OKO 150 KOLOR I 50 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: MEK; /cena: 2.018 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Poznato je da "World Press Photo" važi za jednu od najznačajnijih svetskih manifestacija iz domena fotožurnalizma. Polako se pripremamo za neke druge snimke svakidašnjice i novog pobednika World Press Photoa 2010. godine. Preko Interneta već uveliko se može nabaviti katalog koji je pratio ovogodišnju manifestaciju. Kod nas,

međutim, ljubitelji ove manifestacije za sada mogu da nabave jedino katalog s prošlogodišnjeg World Press Photoa. Pored tekstualnog dela, katalog sadrži nagradivane fotografije iz svih takmičarskih kategorija. Ono

po čemu se ova publikacija razlikuje od prethodnih jesu izmene u dizajnu, što se može primetiti u dimenzijama, prelomu, kao i kvalitetu štampe, a koje će slediti i katalog za World Press Photo 09.

Godina 2009. bila je u znaku četiri trećine. Prvo je američki visokotiražni časopis Popular Photography proglasio Panasonic G1 u formatu mikročetirtrećine fotoaparatom godine, pa smo videli noviji, "poboljšani" model Lumix GH1, koji je znatno nabio cenu tog "fotoaparata godine" naviše. Pojavio se, zatim, Olympus E-P1, da bi ga odmah sledio Panasonic Lumix GF1, na šta je "Olympus" odgovorio novim modelom E-P2, i tako dalje... "Kolariću – paniću"

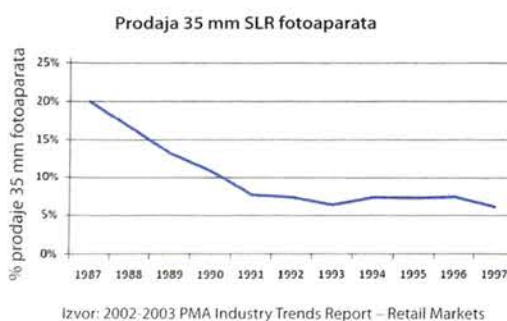

U koncertnoj sali Viktorija Hola u Ženevi, Danijel Barenboim diriguje svojim East-West orkestrom. Tu je srednji kompaktni Panasonic LX3 s odličnim Leika objektivom ekvivalenta 60 mm s punim otvorom 2,8 bio adekvatan za snimak sa 1/80 sekunde, sigurno oslonjen na zid sale.

Sumrak jednostavnih D-SLR fotoaparata?

Porajava fotoaparata mikročetirtrećine proizvela je više diskusija nego što sam očekivao. Dok neki predviđaju da će mikročetirtrećine da oduzme dobar deo prodaje D-SLR fotoaparata, drugi vide razne mane koje će sačuvati prodaju D-SLR na sadašnjem nivou ili je čak uvećati. U jednoj internet-publikaciji koju sam skoro dobio našao sam naslov: "Smrt D-SLR fotoaparata". Autor pravi poređenje s pojavom kompaktnih fotoaparata za film. Pre njihove pojave na tržištu (1977) postojali su razni uprošćeni fotoaparati 110 ili 126 formata, koji su se punili filmom u specijalnim kasetama. Kvalitet dobijenih fotografija bio je mizeran, jer nije bilo kontrole, ni ekspozicije, ni uostravanja. Dobre fotografije dobijale su se samo ako se snima pod idealnim uslovima, tj. pri dovoljno jakom svetlu na nekim umerenim daljinama. To je nateralo sve one kojima je stalo do dobrih fotografija da se okrenu jednookim refleksnim fotoaparatima (SLR). Već 1976. godine pojavio se Canon AE-1 s izmenjivim objektivima i mikroprocesorima. Više od pet miliona primera tog modela prodato je u toku deset godina! Prvi potpuno automatski mali fotoaparati: Konica C35AF pojavio se 1977. godine. Radio je sve automatski: uostravao, merio svetlo i određivao ekspoziciju. Imao je fiksni objektiv. Kasnije su se pojavili brojni "idioti" koji su imali zum objektiv. Budući da se za njih koristio isti film (35 mm) kao i za SLR fotoaparate, njihova pojava uslovljava je slabiju prodaju SLR modela.

Iz prikazanog dijagrama vidi se da se pad prodaje SLR fotoaparata potpuno poklapa s rastom popularnosti kompaktnih fotoaparata. Kada su se na tržištu pojavili i oni kvalitetniji kompaktni fotoaparati kao Nikon 35Ti, a naročito mali Olympus Mju, prodaja SLR fotoaparata stabilizovala se na oko 6 % s prvobitnih 20. Niže pokazan dijagram važi za američko tržište, ali s velikom približnošću može da se primeni na ostale delove sveta. Ovo pomeranje na tržištu može se očekivati uvek kada se poveća ponuda, jer se potražnja po kategorijama pomera na jednu ili drugu stranu, u zavisnosti od mnogih faktora. Cilj ovog članka jeste da razmotri sadašnju ponudu na tržištu fotografske opreme i pruži izvesnu indikaciju kako će se potražnja kretati u bliskoj budućnosti.

Iz ove analogije, pisac pomenutog napisa kojim proriče "smrt" popularnih D-SLR fotoaparata predviđa da će pojava mikročetvortrećinskog sistema dovesti do pada njihove prodaje, ali da će oni vrhunski modeli ostati.

Sada, skoro deceniju posle prodora digitalne fotografije, na tržištu postoji čitav niz opcija, pa nije loše da ih malo pogledamo, pošto novi modeli izgledaju izuzetno atraktivno, a malo ko se trudi da ukaže na njihove nedostatke.

MOBILNI TELEFONI S DIGITALCEM

U prvu i najnižu grupu po kvalitetu fotografija ubrajaju se mobilni telefoni s ugrađenim fotoaparatom. Ne sporeći da postoje kvalitetni modeli, većina ima loše do srednje karakteristike. Svako ko želi da se ozbiljnije posveti fotografiji, ne treba da računa na snimanje telefonom, izuzev kada nema nikakvo drugo sredstvo kako bi obezbedio neki dokaz ili zabeležio kakvu interesantnu dogodovštinu. Može se očekivati da će neki od onih koji su počeli da koriste telefon kao fotoaparati poželeti da snime čestitiju fotografiju, pa će se okrenuti nekom ozbiljnijem fotoaparatu. Ogromne brojke piksela na malom telefonu nemaju značaj jer je njihov senzor toliko mali da se od njega ne može bolje ni očekivati. Pored toga, i objektiv fotoaparata na mobilnom telefonu uprlja se vrlo lako, što svakako utiče na loš kvalitet fotografija. Za prave ljubitelje fotografije telefon sigurno neće predstavljati ozbiljnu spravu za fotografisanje.

MALI KOMPAKTNI FOTOAPARATI

U drugu grupu odozdo ubrajaju se mali kompaktni digitalci. Za ovu grupu zaista ne bih imao da kažem ništa loše jer fotografije koje mogu da

Predsednička palata Moneda u Santjagu – Čile, lepo je uređena i čuvaju je policajci. Nikon D70 s objektivom od 24 mm (ekvivalentna 36 mm) bio je dovoljan da prikaže unutrašnje dvorište.

Ruska čelistkinja ispred čuvene crkve Santa Maria della Salute u Veneciji odlično se uklopila u ambijent, a moj Nikon D300 bio je opremljen širokougaonim zum objektivom postavljenim na 16 mm (ekvivalentno 24 mm).

snime su dobre, u krajnjoj liniji, u zavisnosti od znanja onoga ko snima. Imaju vrlo mali senzor i ograničene opcije, ali ako znate šta hoćete ili, još bolje, koje su njegove mogućnosti i granice, dobijeni rezultati mogu da budu iznenađujuće dobri. Ovi fotoaparati imaju ugrađen blic koji proširuje njihove mogućnosti, ali treba biti svestan da je taj blic vrlo ograničenog dometa i njegovo dejstvo može da bude na nekoliko metara udaljenosti. Može se snimati i sa slabijim osvetljenjem, ali tada fotoaparati treba pričvrstiti bilo na stativ ili osloniti na neku podlogu. Snimaju isključivo u JPEG formatu, pa su mogućnosti naknadne obrade ograničene. Ne treba, zato, grešiti u ekspoziciji, posebno ne u podešavanju balansa belog. Najveći nedostaci ove klase fotoaparata su: loše karakteristike kod slabog svetla i nedostatak snimanja u raw formatu, tako da je naknadna obrada fotografije dosta ograničena. Prednost jeste što su malih dimenzija, tako da ih lako možete imati uz sebe. Kao rezerva za neki ozbiljniji ali i glomazniji fotoaparati ili kao digitalna beležnica, sasvim su u redu.

SREDNJI KOMPAKTNI FOTOAPARATI

Klasu više predstavljaju srednji kompaktni fotoaparati takođe malog senzora (istina, nešto većeg od prve grupe), ali s brojnim drugim opcijama. Na prvom mestu, imaju mogućnost snimanja u sirovom (raw) formatu, što nam obezbeđuje veliki broj naknadnih korekcija u programu za obradu slika. Ekspozicija se, takođe, može lepo korigovati naviše ili naniže. Idealni su kao prateći rezervni fotoaparati ako korisnik prilikom snimanja inače koristi neki moćniji D-SLR fotoaparati ili slično. Mali su, lako staju u džep, a objektiv su vrlo kvalitetni, često počinju od širokougaonog od 24 mm, što je već izuzetno širok ugao. Ozbiljniji proizvođači napustili su trku za nepotrebnim megapiksela, pa najbolji modeli na tržištu imaju najviše deset megapiksela.

Mali senzor ovih fotoaparata ne omogućava fotografisanje u lošim svetlosnim uslovima, kada se traži visoka osetljivost, ali kada ima dovoljno svetla oni mogu da daju fotografiju koja se po kvalitetu ne razlikuje od one snimljene najboljim "digitalcima". Takođe, zbog malog bufera koji prima još neobrađene slike, nisu spretni za snimanje u brzim serijama, znači za sportske i dečje snimke. Za pejzaže, portrete odraslih, makrofotografisanje i slično, ovi fotoaparati su u punoj formi. Idealni su kao digitalna beležnica i uopšte kao fotoaparati koji se uvek ima pri ruci.

SLD FOTOAPARATI

Sledeću grupu, penjući se naviše po kvalitetu i mogućnostima, predstavljaju SLD fotoaparati. "SLD" – šta mu je pa to? To je skraćenica za fotoaparate koji imaju veliki senzor, kao npr. 4/3 ili Micro 4/3 i imaju izmenjive objektivne. Potiče od "Single Lens Digital", što znači "jednooki digitalni", ali koji nije refleksni. Ovo je već ozbiljna klasa fotoaparata koja daje izvanredne fotografije. Imaju isti broj megapiksela kao i D-SLR, ali znatno manju masu. Kolika je potražnja za ovim fotoaparatima mogu samo da procenim po činjenicama da se skoro svakog meseca pojavi poneki nov model i da u brojnim "mail-order" firmama, koje ih prodaju preko Interneta, često se rasprodaju i mora da

se čeka na njih. Njihov senzor je nešto manji od APS-C senzora popularnih D-SLR fotoaparata. Senzor kod APS-C je 30% od površine celog formata 24x36 mm, dok je kod Micro 4/3 i 4/3 ravno 25 procenata od punog formata. Prema tome, oni kvaliteti koje obezbeđuje D-SLR sa senzorom APS-C formata nešto su slabiji kod četvortrećinaca, ali ne toliko da vredi lamentirati nad njima. Jednostavno, znajući gde su granice, fotograf može snimati unutar njih i dobiti vrlo kvalitetne fotografije. Prvi fotoaparati četvortrećinskog sistema bili su refleksni. Budući da smanjenje mase uvođenjem novog formata nije bilo znatno, to su dva najveća proizvođača ovog tipa fotoaparata izostavili ogledalo i postigli znatno smanjenje, kako fotoaparata, tako i objektiv, i time pružili zaista uspešnu zamenu onima koji smatraju da su klasični D-SLR fotoaparati velike mase i zapremine. Ovo postaje vrlo značajno kod onih koji vole da putuju. Na primer, prilikom putovanja avionom, zbog ograničenog dozvoljenog ručnog prtljaga, fotograf često ne može da nosi sa sobom sve što poželji. Sigurno je bolje poći sa mikročetvortrećinskim SLD fotoaparatom i nekoliko objektivna nego ostaviti objektivne kod kuće ili ih staviti u prtljag koji se registruje i koji može da se izgubi ili ošteti. Za planinarenje i hajkovanje ovo postaje naročito važan kvalitet.

Uvijajuće stepenice u hotelu na Rodosu s interesantnom senkom snimljene su fotoaparatom Lumix LX3 na 24 mm ekvivalente žižne daljine, s otvorom blende 8 i ekspozicijom 1/8 sekunde. Fotoaparati je bio oslonjen na pod.

Kompaktni Olympus Mju-II bio je čitav niz godina vrlo popularan analogni kompaktni fotoaparati, budući da je imao odličan fiksni objektiv 2,8/35 mm. Proizvedeno ih je više miliona. Sve fotografije: Svetislav V. Dragović

Dečak na prirodnom svetlu (pored prozora) snimljen je malim digitalcem – Nikon Coolpix S630. Originalna fotografija je 4.42 MB, 4.000 x 3.000 piksela i slobodno bi se mogla povećati na format od 20 x 30 cm ili još veći, iako je snimana na malom senzoru, jer nema šuma.

Prilikom razmatranja nabavke ovih fotoaparata treba da imamo u vidu i nekoliko ograničenja. Pre svega, sporiji su u izoštravanju. Za razliku od D-SLR fotoaparata koji imaju senzore za uoštravanje iza ogledala, pa su munjeviti u reakciji, SLD čitaju živu sliku sa senzora, koji u trenutku ekspozicije mora da se zamrača zatvaranjem zatvarača (kod viziranja je on otvoren), da se električni naboj senzora isprazni, pa da se potom obavi ekspozicija. Nisam merio, ali sam u literaturi našao da taj vremenski razmak može da bude 50 puta veći nego kod kvalitetnih D-SLR fotoaparata. To se dešava i kod svih ranije pomenutih tipova fotoaparata, ali oni i ne konkurišu D-SLR modelima po brzini. Ko je probao neke od skorašnjih D-SLR modela koji imaju "Live view" (živu sliku), mogao je da konstatuje da je rad sa živom slikom veoma usporen u odnosu na normalno korišćenje. Generalno, SLD fotoaparati nisu za sportske ili brze snimke, pa im proizvođači i ne daju velik bufer, jer šta im vredi veliki bufer ako konstruktivno ne mogu da daju brzo izoštravanje! No, kao dodatak, imaju i veoma lepe osobine, od kojih je najvažnija ta da im je priključak za objektiv isti, pa mogu da se koriste objektivni bilo kog proizvođača, na bilo koje kućište. Znači, ako ste navikli na brzinu koju vam pruža vaš D-SLR, a smeta vam višak težine koju vučete sa sobom, zapitajte se da li možete da živite sa sporošću koju imate sa SLD fotoaparatom, ma koliko on bio mali, sladak, snima dobre fotografije... Drugo, kod ovih fotoaparata gledate živu sliku pozadi na displeju, a ta slika se NE VIDI na sunčanom danu. Tražilo koje omogućava gledanje te iste slike košta oko 20 % od cene celog fotoaparata. Niti to tražilo niti normalno snimanje ne omogućavaju veliku brzinu reakcije. Onome ko snima pejzaže to možda i ne smeta, ali za snimke neke akcije... treba staviti prst na čelo. Osim pomenutih četvorotročinaca, postoje i neki kompaktni fotoaparati koji imaju senzore veće od uobičajenih i oni se mogu razmatrati u ovoj vrsti, iako je njihova ciljna grupa malo drugačija. Oni se koriste kao "plemeniti" mali digitalci i shodno tome imaju i mogućnosti

kontrole. Proizvođači su: "Sigma", "Leica", "Ricoh" i možda još neko za koga ne znam.

D-SLR FOTOAPARATI SA APS-C SENZOROM

Sledeća grupa u penjanju naviše jesu D-SLR fotoaparati s manjim senzorum, tzv. APS-C formata. To je grupa za koju autor citata s početka članka smatra da će najviše trpeti zbog pojave SLD fotoaparata. Oni jednostavno imaju nešto bolje karakteristike, ali dosta veću masu i zapreminu od Micro 4/3. Prilikom snimanja pružaju priličan komfor, veliku brzinu izoštravanja i rafalnog snimanja, nešto bolje karakteristike daju na slabom svetlu, dosta visoke stepene ISO osetljivosti koji idu do upotrebljivih ISO 3.200, a uz veće gubitke kvaliteta zbog elektronskog šuma i do ISO 6.400, što je za 4/3 i mikro 4/3 nedostižno. Za njih postoji čitav niz objektivna dobrog kvaliteta, što nije bio slučaj kada su se tek pojavili. Koliko god da su novije konstrukcije ovakvih digitalaca poboljšane, a veličina i masa fotoaparata smanjene, oni su i dalje preveliki nekim korisnicima. Zbog toga se očekuje da će SLD i D-SLR fotoaparati manjeg senzora voditi ljutu bitku na tržištu sve dok se ne iskristališe ko će biti krajnji pobednik i koliko će koštati poraz.

D-SLR FOTOAPARATI S PUNOM VELIČINOM SENZORA

Dolazimo, na kraju, do najviše grupe – D-SLR fotoaparati s punom veličinom senzora, 24x36 mm ili približno toliko. Tri velika proizvođača imaju ih u ponudi: "Canon", "Nikon" i "Sony". Ne bi me začudilo da im se uskoro priključi i "Pentax", koji se polako uključuje u konkurenciju velikana. Kod ove klase imamo jeftinije punoformatne fotoaparate, kao Nikon D700, Canon 5D ili Sony A850, i sâm vrh kvaliteta i karakteristika kao što su Canon EOS-1D Mark IV, Nikon D3 i D3S i Sony A900. Kod njih se ne pita za cenu! Sve što je proizvođač mogao, tu je ugradio. Vrednosti mogućih ISO brojki idu preko 100.000 kod najnovijeg Nikona, a kod svih ostalih su u upotrebljivom domenu do

nekih 25.000. To su fotoaparati za ekstremne situacije i ekstremne brzine. Kao što se govorilo za "Rolls Royce" automobile: "Ako morate da pitate koliko košta, onda nije za vas", za ovu grupu fotoaparata – to isto da se kaže. Kupuju se prema potrebi i specijalnosti snimatelja, prema objektivima koje snimatelj već poseduje ili prema navici. Iako nije isključeno da ovakav fotoaparati nabavi neki foto-amater, ipak je važno imati nekoga iza sebe: agenciju ili izdavačku kuću koja će ili da kupi takav fotoaparati ili će objavljivanjem fotografija učiniti da se investicija isplati. U protivnom, njihova nabavka veliki je atak na džep korisnika. Izvan ovih grupa postoje usko specijalizovani fotoaparati još većih dimenzija senzora koji imaju prodajne cene od 10.000 evra pa naviše, koje nismo razmatrali. Na popularnom sajtu www.dpreview.com postoji opcija "Digital camera comparison", gde čitalac može da upiše kriterijume koji su mu važni i da prema njima dođe do užeg izbora modela koji te kriterijume zadovoljavaju.

Za amatere koji se najčešće bave estetskom fotografijom, pa zatim porodičnom, najpopularniji modeli ostaju tu negde u sredini: od naprednijih kompaktnih, preko SLD do SLR s manjim senzorum. Verovatno ima onih koji će optirati za pun format senzora, međutim za to treba imati potrebu, pare i što je još važnije – znanje da se iskoriste sve mogućnosti. Za tekuće izložbene formate 20 x 30 ili 30 x 45 cm nije potrebno ići na pun format senzora. Ako je reč o snimanju pod ekstremnim svetlosnim uslovima, ili ekstremnom sportu pri velikim brzinama, onda su D-SLR punog formata opcija vredna razmatranja. Ako razmišljate da se lišite svog velikog i teškog refleksnog digitalca, koji vas zadovoljava svojim karakteristikama ali povremeno odvaljuje rame, shvatite da ne postoje idealna rešenja, nego samo inteligentni kompromisi. Kada se odlučujete za neku drugu varijantu, prvo procenite šta gubite, a posle šta dobijate kroz nju. Tek onda izvodite zaključak.

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

HP DESIGNJET L25500

Progressive Profitable Printing

Upotrebljivost koja nema konkurencije

- Široki izbor materijala za unutrašnju i spoljnu upotrebu
- Visoki kvalitet za unutrašnju upotrebu (1200 dpi)
- Visoki kvalitet za spoljnu upotrebu (do 5 godina sa laminacijom ili do 3 godine bez laminacije testirano prema SAE J2527 standardu)

Sačuvajte vreme i novac uz minimalno održavanje

- Automatsko podešavanje boja i kalibracija medija
- Materijal je odmah nakon štampe spreman za distribuciju
- Nema redovnog dnevnog održavanja

Kvalitet + produktivnost = HP DesignJet Z serija

HP DESIGNJET Z2100

Idealan za grafičke dizajnere, umetnike i fotografe koji imaju potrebu za štampom visokokvalitetnih materijala velikog formata (610mm do 1118mm) sa vernim bojama (8 boja, ugrađen spektrofotometar).

HP DESIGNJET Z3200

Štampač za fotografe, grafičke dizajnere, umetnike i prepress profesionalce koji imaju potrebu za štampom u velikom formatu (610mm do 1118mm) fotografija galerijskog kvaliteta, portreta, ograničenih edicija, albuma i umetničkih reprodukcija sa vernim bojama (12 boja, ugrađen spektrofotometar).

HP DESIGNJET Z6100

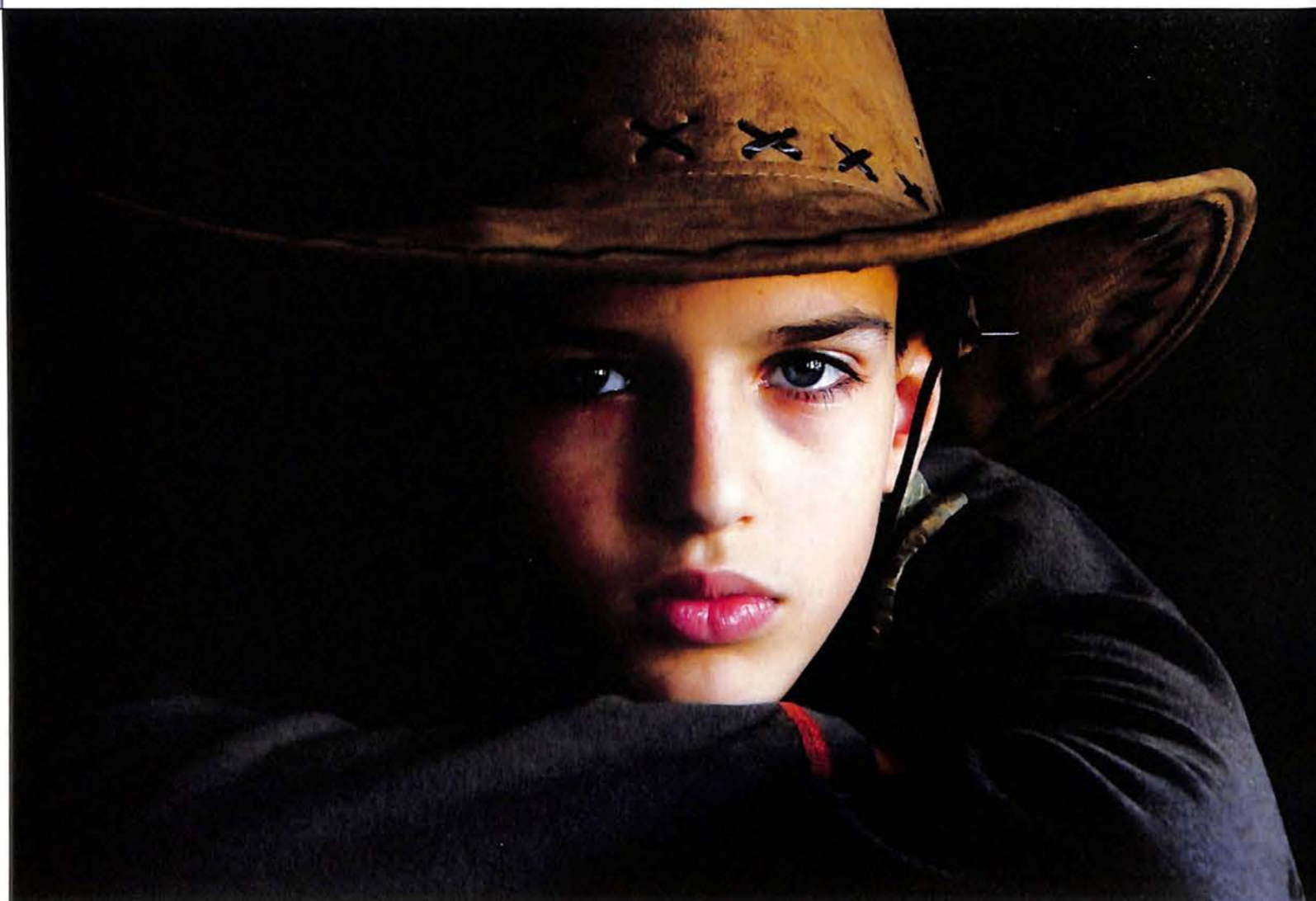
Idealan za štampanje marketinških materijala, umetničkih reprodukcija, crteža i mapa velikog formata (1067mm do 1524mm) u velikim količinama (do 105,4 m2 po satu) i visokom kvalitetu sa vernim bojama (8 boja, ugrađen spektrofotometar).

2010 Preferred Partner GOLD

Za više informacija o HP DesignJet printerima, originalnom potrošnom materijalu, medijima pozovite 064 825 45 19 SolutionJM • Vojislava Ilića 2 • 11000 Beograd • 011 308 9500 • office@sjm.rs • <http://printing.sjm.rs>

FINALE KONKURSA **PRAKSA NA DELU**

Naš, već tradicionalni konkurs "Praksa na delu", pod pokroviteljstvom firmi "BS Procesor" i "Epson Italija", priveli smo kraju, dodelili tri glavne nagrade i čak osam pohvala u vidu sjajnih "Epsonovih" foto-štampača i jednog skenera koji su postali neophodan pribor svakog fotografa. Izbor najboljih fotografija s konkursa moći ćete videti na izložbi u Galeriji "Progres", od 15. do 23. januara 2010. godine. Naravno, sve fotografije biće odštampane na profesionalnom "Epsonovom" foto-štampaču u formatu A3+

Konkurs "Praksa na delu" neobičan je po svom toku i organizaciji jer iz broja u broj prati temu naše najpopularnije rubrike "Praksa na delu", u kojoj obrađujemo različite teme iz fotografije, ali kroz rešavanje tehničko-zanatskih aspekata stvaranja fotografija. Tokom ove godine zadate teme bile su: Studijski portret; Portret uz postojeće svetlo; Majstor u kući; Snimanje noću; Pejzaž; Fotografija na godišnjem odmoru; Akt; Voda; Kreativna ekspozicija; Govor boje I i II. Mnoštvo tema za mnoštvo

fotografija – skoro 2.000! Odabir najbolje bila je prava muka, naročito što su fotografije iz različitih tema. Tokom godine, u svakom broju, objavljivali smo dvadesetak fotografija koje su najbolje odgovorile na temu. Iz tog najužeg izbora birali smo i nagrade, kao i od fotografija pristiglih za poslednju temu "Govor boje II", čiji najuži izbor takođe objavljujemo u okviru ovog portfolija. Dodela nagrada održaće se na otvaranju izložbe u Galeriji "Progres", 15. 1. 2010, a tačno vreme otvaranja objavićemo na našoj

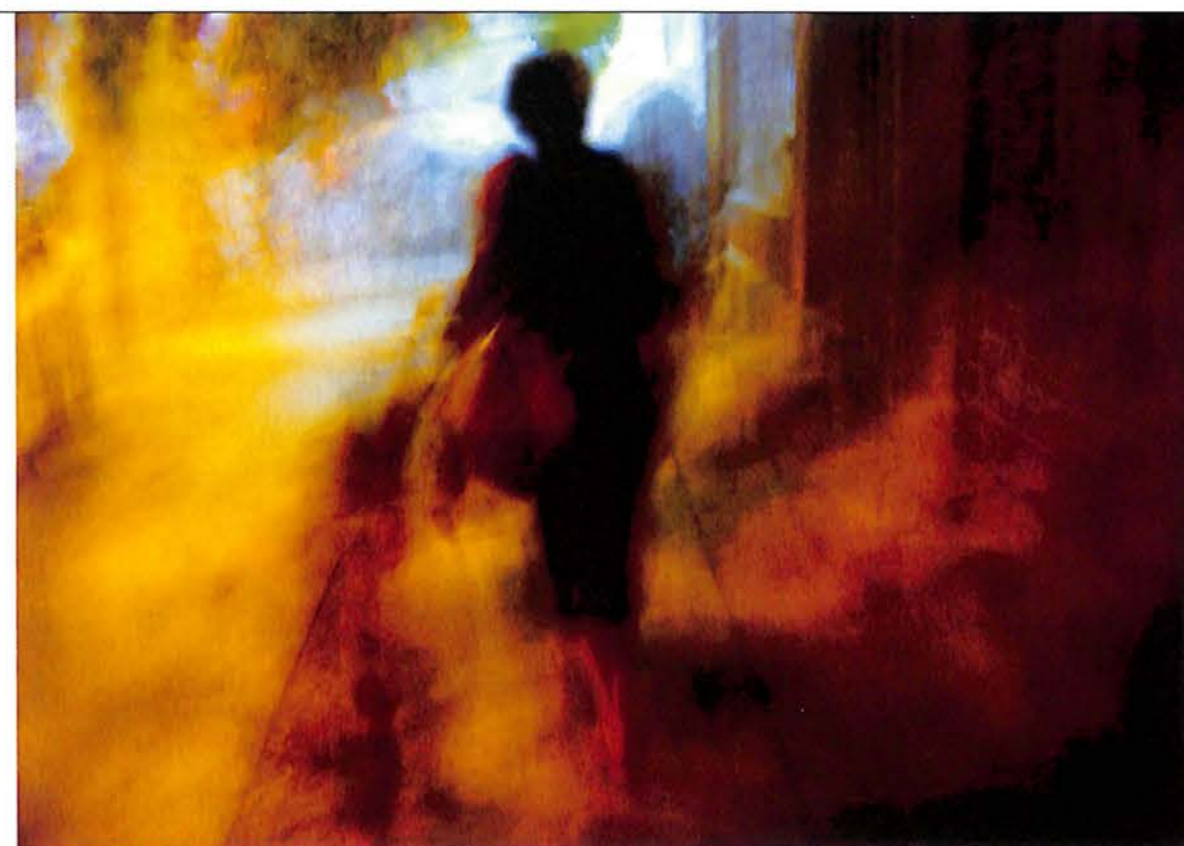
PRVA NAGRADA KONKURSA "PRAKSA NA DELU"
MILOŠ STOJANOVIĆ, Niš, "Filip"
TEMA: **PORTRET UZ POSTOJEĆE SVETLO**
NAGRADA: EPSON STYLUS PHOTO 1400

veb-stranici. Otvaranju će prisustvovati predstavnici firmi "BS Procesor" i "Epson Italija", koji već nekoliko godina podržavaju razvoj fotografije na ovim prostorima, kao i članovi redakcije našeg časopisa.

Pobednička fotografija Miloša Stojanovića iz Niša našla se i na Refoto bilbordima, promotivnoj akciji koju smo organizovali tokom avgusta. Ona je odgovor na temu "Portret uz postojeće svetlo" i u broju 57 proglašena je za najuspešniju fotografiju iz te teme. Ovaj sasvim jednostavan i, moglo bi se reći, tradicionalan portret, snimljen je uz vrlo lepo prirodno svetlo, a njegova snaga leži u neposrednom i direktnom kontaktu dečaka i fotografa. Njegova skoro preterana ozbiljnost "umekšana" je kaubojskim šešišrom koji nas odvodi u svet dečje mašte.

DRUGA NAGRADA KONKURSA "PRAKSA NA DELU"
KATARINA GAJIĆ, Kruševac, "U krugu oka"
TEMA: **KREATIVNA EKSPOZICIJA**
NAGRADA: EPSON PERFECTION V350 PHOTO

TREĆA NAGRADA KONKURSA "PRAKSA NA DELU"
MILAN ZULIĆ, Apatin, "Govor boje 03"
TEMA: **GOVOR BOJE**
NAGRADA: EPSON MFP STYLUS PHOTO PX700W

Drugu nagradu osvojila je Katarina Gajić iz Kruševca s fotografijom na temu "Kreativna ekspozicija". Ova, skoro apstraktna fotografija, odlikuje se izuzetnom atmosferom koju gradi sfumato svetlo i prelivanjem boja kao na kakvom akvarelu. Njen slikarski efekat podseća na fotografije iz doba piktorijalizma. Milan Zulić iz Apatina osvojio je treću nagradu za vrlo svedenu kompoziciju stolice, nara i starih vrata, na kojoj su akcenti zelene i crvene boje (kao dva najizraženija kontrasta), dali životnost ovoj mirnoj sceni. Čak osam pohvala dobili su: Aleksandar Buđevac iz Kragujevca, Snežana Knežević iz Temerina, Andrej Momčilović iz Subotice, Miodrag Trajković iz Beograda, Marija Vugdelić iz Podgorice, Aleksandra Kostić iz Niša, Helena Horvat Vukašinović iz Zagreba i Biljana Đukić iz Kraljeva.

L. TOMANOVIĆ

POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
SNEŽANA KNEŽEVIĆ, Temerin, "U"
TEMA: GOVOR BOJE

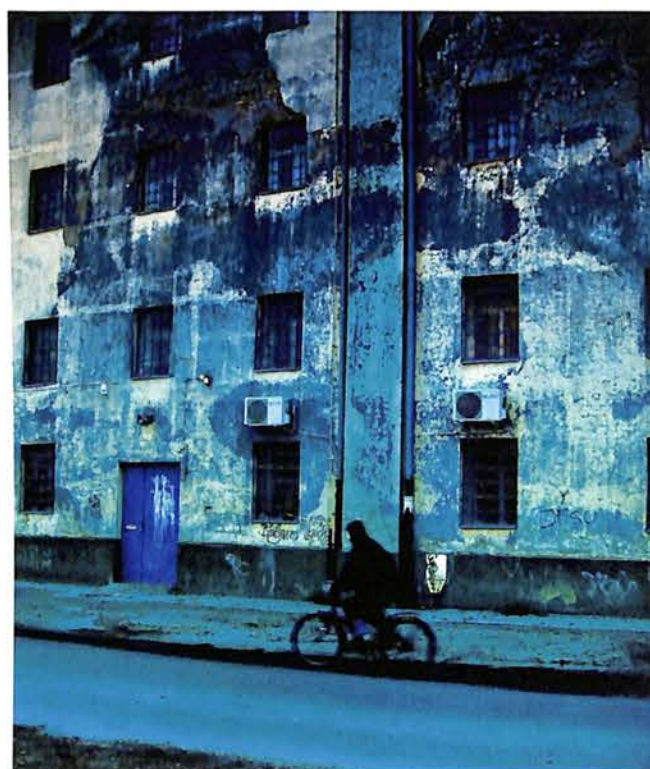
POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
ALEKSANDAR BUĐEVAC, Kragujevac, "Fields of gold"
TEMA: GOVOR BOJE

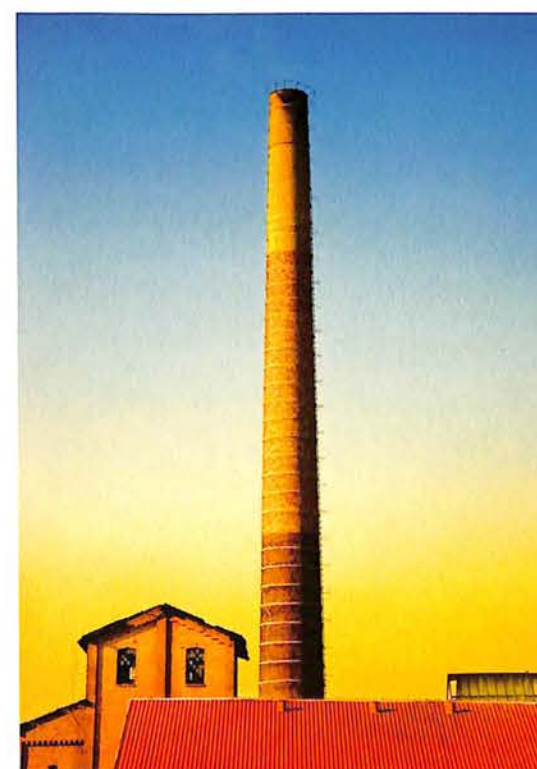
POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
TEMA: GOVOR BOJE – ALEKSANDRA KOSTIĆ, Niš, "Četka II"

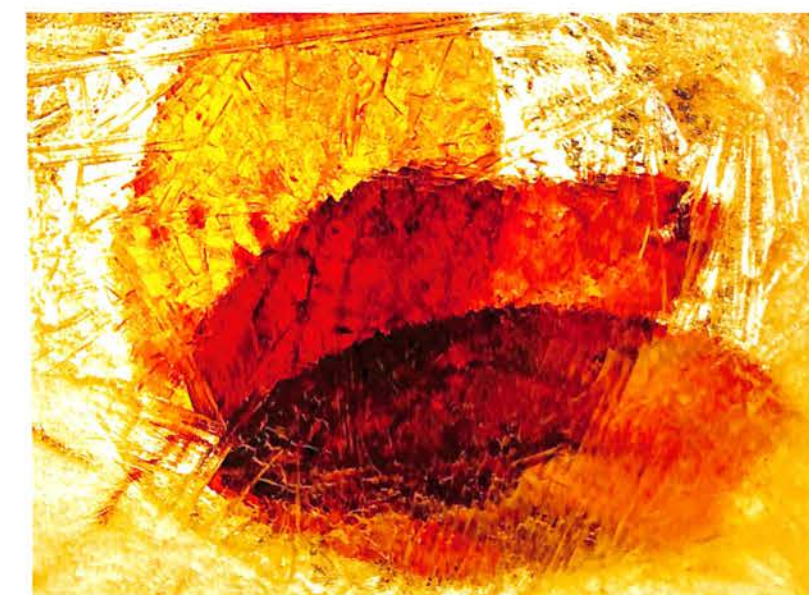
TEMA: GOVOR BOJE – DRAGI PETKOVIĆ, Smederevo, "Mrtva priroda"

POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
ANDREJ MOMČILOVIĆ, Subotica, "Blue Monday", TEMA: GOVOR BOJE

TEMA: GOVOR BOJE – DUŠAN POPOVIĆ, Beograd, "Ođžak"

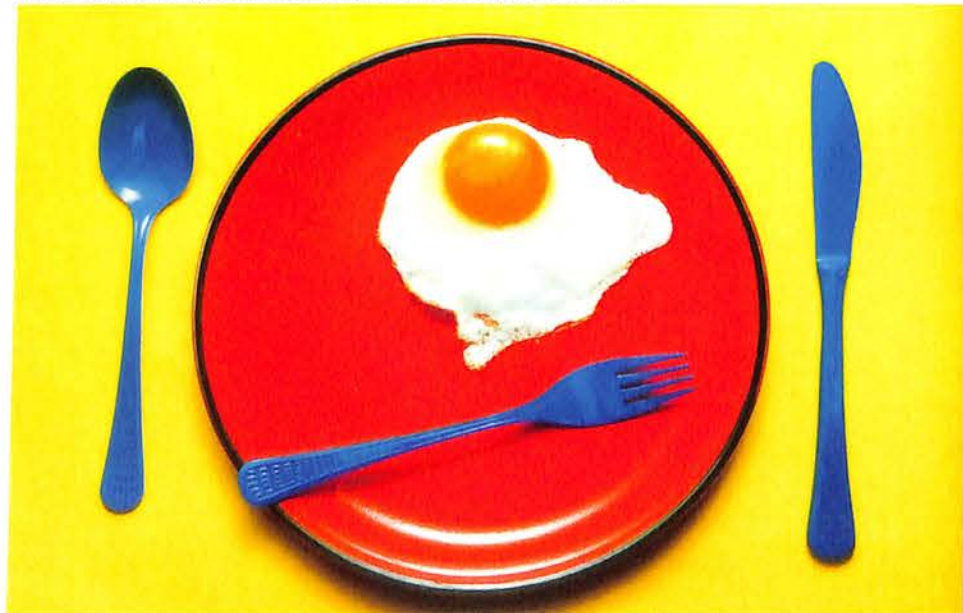

POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
TEMA: GOVOR BOJE – HELENA HORVAT VUKAŠINOVIĆ, Zagreb, HR, "Free autumn!"

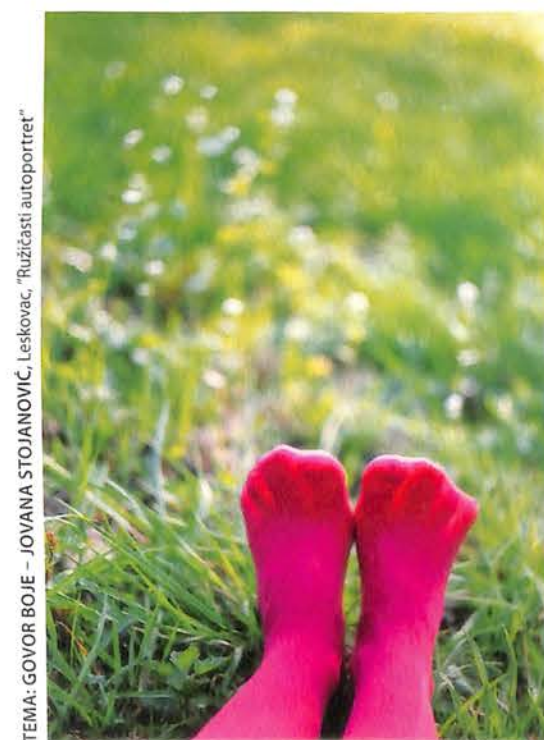

POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
MARIJA VUGDELIĆ, Podgorica, CG, "Hot and cold"
TEMA: GOVOR BOJE

POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
MIODRAG TRAJKOVIĆ, Beograd, "Žuto; plavo i crveno", TEMA: GOVOR BOJE

TEMA: GOVOR BOJE – HUSEIN ŠLJIVO, Lug, Prozor, "More"

TEMA: GOVOR BOJE – JOVANA STOJANOVIĆ, Leskovac, "Ružičasti autoportret"

TEMA: GOVOR BOJE – VLADIMIR ČURČIN, Beograd, "Igra svetlosti 7"

TEMA: GOVOR BOJE – SLAVOLJUB MACIĆ, Beograd, "Maslačak 2"

TEMA: GOVOR BOJE – ŽELJKO MARČINKO, Zagreb, HR, "...dok se boje ne rastope"

TEMA: GOVOR BOJE – ZORAN ZETVIČ-ZETA, Zaječar, "Kugla..."

TEMA: GOVOR BOJE – OGNEN BOJKOVSKI, Skoplje, Makedonija, "Colorful magic"

POHVALA EPSON MFP STYLUS SX115
TEMA: GOVOR BOJE – BILJANA ĐUKIĆ, Kraljevo, "Direktno"

TEMA: GOVOR BOJE – SLOBODAN ANĐELKOVIĆ, Irig, "Paralia, Grčka"

TEMA: GOVOR BOJE – SRĐAN GRAOVAC, Ostrvo Rab, HR, "Holy Man"

TEMA: GOVOR BOJE – SANJA JOVOVIĆ, Beograd, "Odmor"

TEMA: GOVOR BOJE – KSENIJA MILOSAVLJEVIĆ, Pančevo, "Krozofora plavo"

TEMA: GOVOR BOJE – MARKO ERCEGOVIĆ, Novi Sad, "Litografski alat"

TEMA: GOVOR BOJE – STEFAN STOJANOVIĆ, Beograd, "Skoljke"

FINALE KONKURSA **AKT**

Atraktivna tema donela je i atraktivne fotografije, a najbolja od njih osvanula je i na naslovnoj strani prvog izdanja za 2010. godinu, što je sigurno najlepša nagrada za svakog autora

DRUGA NAGRADA: NIKON COOLPIX L20, ANA POZDERAC, Beograd, "Vrtlog"

PRVA NAGRADA:
NIKON D60 + 18-55 MM, F/3,5-5,6
MARTINA ŠKROBOT, ZAGREB, "Flowered 01"
(fotografija na naslovnoj strani)

Kada pobjednička fotografija s konkursa osvane na naslovnoj strani, znači da je konkurs bio više nego uspješan, iako je trajao samo šest meseci. Ova zahtevna tema, teška za realizaciju, izgleda da vam nije strana, a mnoštvo različitih pristupa, kako idejno tako i tehnički, pokazuju da su dugo ustaljeni tabui, srećom, prevazidjeni.

Internacionalnost našeg časopisa potvrđuju i nagrade. Na skoro završenom konkursu "Svet u fokusu", jedna nagrada i jedna pohvala pripale su čitaocima iz Bosne i Hrvatske, a na ovom

konkursu prva nagrada "otiči" će u Zagreb – Martini Škrobot, koja je svojom nežnom, vrlo ženstvenom i senzualnom predstavom ženskog tela jednoglasno dobila titulu najboljeg učesnika. Crno-bela "rapsodija" Ane Pozderac iz Beograda simboliše energiju i erotičnost žene, dok fotografija Katarine Đelbanin iz Smedereva zadire u polje psihološkog portreta, s naglašenom dramatičnom atmosferom. Zanimljivo je da su sve tri nagrade pripale ženama, što izgleda pokazuje da se žene više bave predstavom ljudskog tela ili možda imaju lakši i neposredniji pristup modelima.

VLADIMIR RADOSAVLJEVIĆ, Beograd, "Venera"

TREĆA NAGRADA: NIKON COOLPIX L20
KATARINA ĐELBAIN, Smederevo, "Red 2"

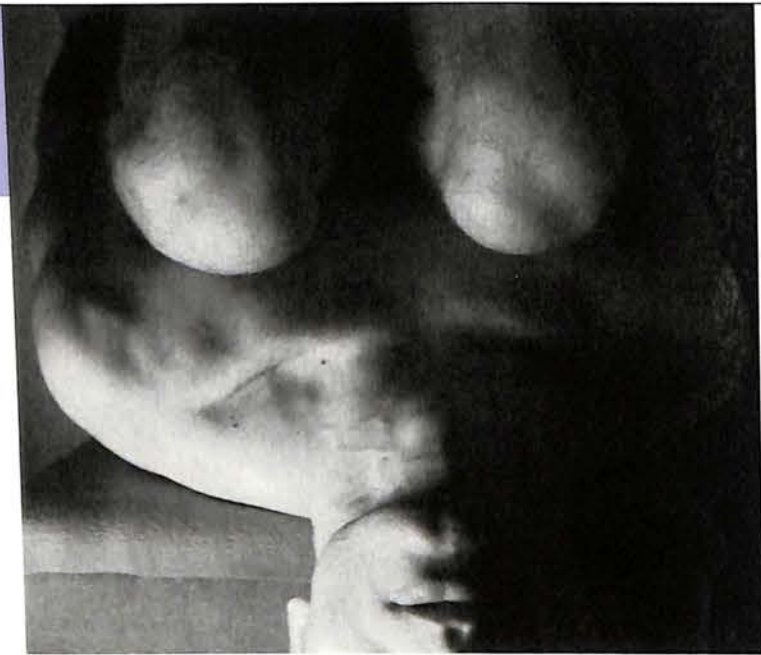

DANIJELO DAZDJA, Pančevo, "Blue love 2"

STIJEPO BRBORA, Beograd, "Before autopsy"

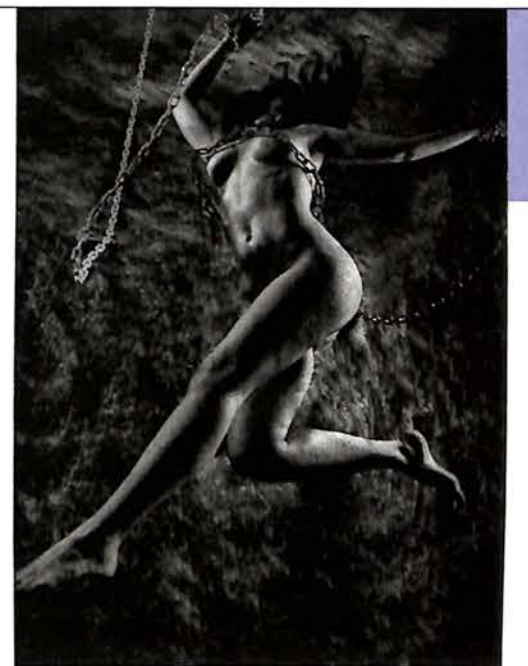
JOVANA VUKOVIĆ, Kovin, "Senke"

TIJANA JEVTIĆ, Užice, "Sudaje"

BRANKO OSTOJIĆ-BIBERCHE, Novi Sad, "Zrno nežnosti"

ZORAN MOJSIN, Bor, "Freedom 2"

PREDRAG ILIĆ, Kraljevo, "Sećanje"

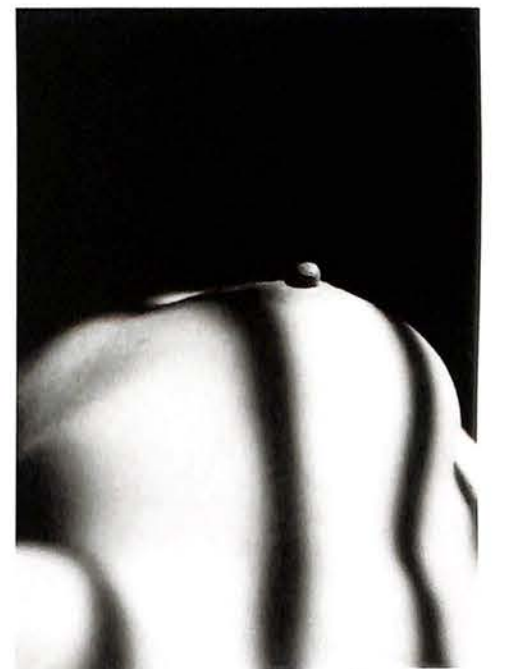
TENA PAVLETIĆ, Zagreb, HR, "Daša"

DARE PRISTOV FERJAN, Bled, Slovenija, "Otok"

OLJEG DESPOTOVIĆ, Smederevo, "Zavesa"

DRAŽEN SEJBAL, Daruvar, HR, "Zora grudi"

TEA FILIPI, Karlovac, HR, "Bez naziva"

HUSEIN ŠLJIVO, Lug, Prozor, "Uspavana"

DUSAN ŽUTINIĆ, Niš, "Sexy woman"

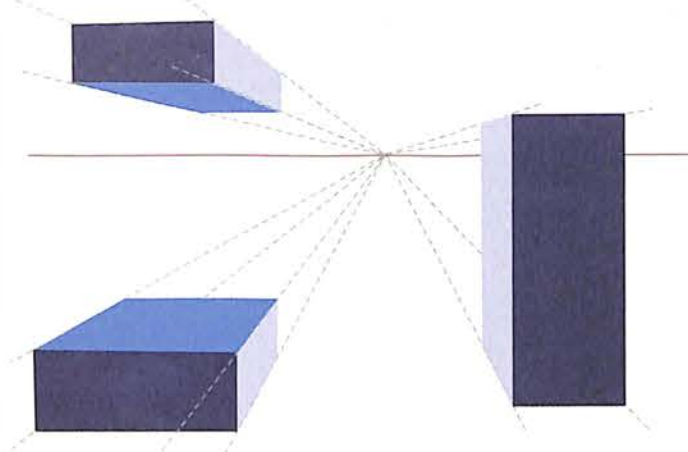
PETAR TASEVSKI, Bitola, Makedonija, "Soft Passion"

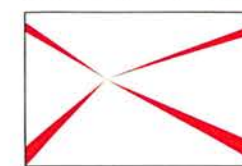
BORIS KOČIŠ, Novi Sad, "Dune"

Fotografija snimljena ekstremno širokougaonim objektivom 12-24 i Nikonom D200 iz takozvane ptičje perspektive pokazuje snažno sakupljanje ili konvergenciju perspektivnih linija i sugerira visinu na kojoj se fotoaparatus nalazio. Ako ste pomislili da se bavim bandži skokovima ili da sam se nalazio u helikopteru – pogrešili ste. Ova fotografija nastala je na mostu kod mesta Đurđevića Tara i to tako što sam se nagnuo nad ivicu mosta s jedne strane i potom s druge, a dve fotografije spojio u jednu pomoću računara.

Šematski prikaz perspektive i perspektivnih odnosa zasnovanih na jednoj tački nedogleda. Perspektiva je u osnovi iluzija smanjivanja objekata proporcionalno njihovoj udaljenosti, a kada je fotografija u pitanju, i žižnoj daljini raznih objektivata koji takođe stvaraju drugu vrstu iluzije: raširene ili sabijene perspektive. Paralelne linije koje su u perpendikularnom položaju s osom objektivata daju različite predstave objekata u odnosu na tačku posmatranja, a u skladu s tim pojavljuju se i perspektivna skraćivanja.

Primer perspektive sa jednom tačkom nedogleda. Fotografija je snimljena širokougaonim objektivom koji potencira osećaj prostora snažnom konvergencijom linija koje su paralelne međusobno i s osom objektivata. Nedostatak

ljudske figure ili nekog objekta poznate veličine daje utisak da je fabrička hala mnogo veća nego što to realno jeste, tako da je zbog proporcije snimka dobro imati na fotografiji neki objekat poznate veličine.

PERSPEKTIVA

Perspektiva predstavlja odnos objekata prikazanih na fotografiji, odnosno njihove pozicije, veličinu i distancu. Drugim rečima, perspektiva u odnosu na kompoziciju fotografije jeste način na koji su trodimenzionalni objekti reprodukovani u dve dimenzije i u osnovi predstavlja veoma kompleksnu optičku iluziju

Tokom fotografisanja fotoaparatus uvek daje neku perspektivu i zbog toga većina neiskusnih fotografa smatra da nije neophodno neko šire poznavanje zakonitosti koje vladaju u ovoj oblasti. Poznavanje principa perspektive i njihovo pažljivo primenjanje u znatnoj meri može uticati na konačan izgled vaših fotografija: dobro predstavljanje objekata i njihovih formi daće posmatraču osećaj volumena, prostora, dubine i daljine. Ono što je najvažnije, fotograf je u mogućnosti da perspektivom manipuliše na veliki broj načina i da tako kreira svoju predstavu scene koju je snimio.

LINEARNA PERSPEKTIVA

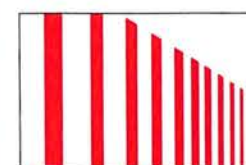
Ljudsko čulo vida procenjuje razdaljinu između pojedinih objekata na nekoliko načina, počev od toga da je naš stereoskopski način posmatranja zadužen i za adekvatno shvatanje trodimenzionalnog prostora. Najčešće se osećaj perspektivne udaljenosti dobija praćenjem

perspektivnih planova i linija nedogleda. Ovo je glavni razlog zbog koga se ovakva vrsta perspektive i naziva linearnom, a vidi se kao iluzija konvergencije paralelnih linija prema beskonačnom. Većina objektivata daje sliku koja ima ravne uglove i ravne linije i oni daju perspektivu koja se još naziva i rektilinearnom. Pored linearne postoji i takozvana rektilinearna perspektiva koju daju specijalni ekstremno širokougaoni objektivti zvanii "riblje oko", koje karakteriše i snažna perspektivna distorzija. U okviru fotografije pozicija fotoaparatusa i objekata koje snimamo daje različite vrste perspektive koje mogu imati jednu, dve, tri ili više tačaka nedogleda. U predstavi perspektive na fotografiji najvažniju ulogu igra objektiv, odnosno njegova žižna daljina i otvor blende jer se njihov odnos menja u skladu s izborom tačke posmatranja. U praksi to znači da s iste pozicije, samo promenom žižne daljine, odnosno zamenom objektivata, možemo postići potpuno različite prikaze istog objekta.

Na isti način, promenom pozicije fotoaparatusa po visini, odnosno izborom pogleda odozgo koji se još naziva i ptičja perspektiva ili pogledom odozdo, šaljivo nazvanim žablja perspektiva, potpuno se menja predstava objekata na fotografiji. Kontrolu prikaza linearne perspektive postizemo različitim žižnim daljinama, a promenu odnosa najlakše je videti na primerima jer kada promenimo samo taj parametar, a udaljenost objekta od fotoaparatusa ostaje ista, menjaju se odnosi prikaza veličine, ali perspektiva ostaje ista, i obrnuto – promena udaljenosti između fotoaparatusa i objekta uz promenu žižne daljine rezultira znatnim promenama perspektivnih odnosa. Na ovaj način, kombinovanjem žižnih daljina objektivata i udaljenosti, fotograf može postići da na snimcima postoje složeni odnosi duboke ili male, plitke perspektive. Iako je ovo samo iluzija prostora, više je nego važan faktor celokupne kompozicije i kreativna upotreba pruža neograničeno mnogo mogućnosti.

PERSPEKTIVA I TAČKA NEDOGLEDA

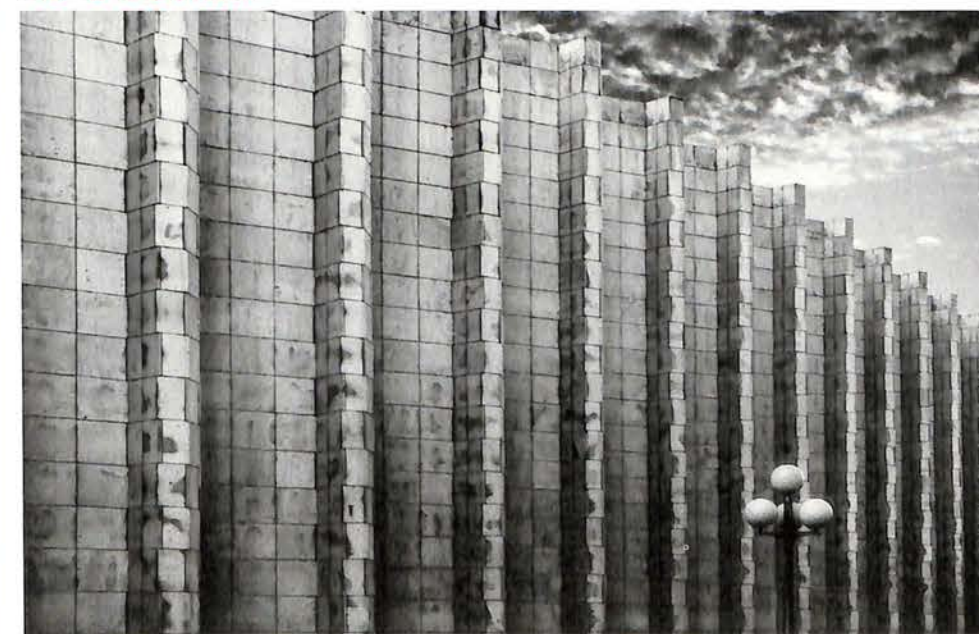
U procesu posmatranja linije koje su paralelne daju utisak spajanja u tački nedogleda. Kada paralelne linije zauzimaju perpendikularni položaj u odnosu na osu objektivata, tačka nedogleda ide ka beskonačnosti, ali zato sve ostale paralelne linije koje su pod drugim uglom kreiraju nove tačke nedogleda, odnosno mogu nestati u beskonačnosti u okviru kadra ili van površine fotografije, a mogu biti i tačke konačne daljine. Objektivti malih žižnih daljina daju snažnu predstavu perspektivne dubine koju nikako ne treba mešati s dubinskom oštrinom. S druge

Primer linearne perspektive gde se tačka nedogleda nalazi van područja fotografije. Pažljivim kadriranjem i naknadnom korekcijom sačuvane su vertikalne linije stubova koji su iste veličine i ravnomerno su raspoređeni. Ovakvi objekti koji

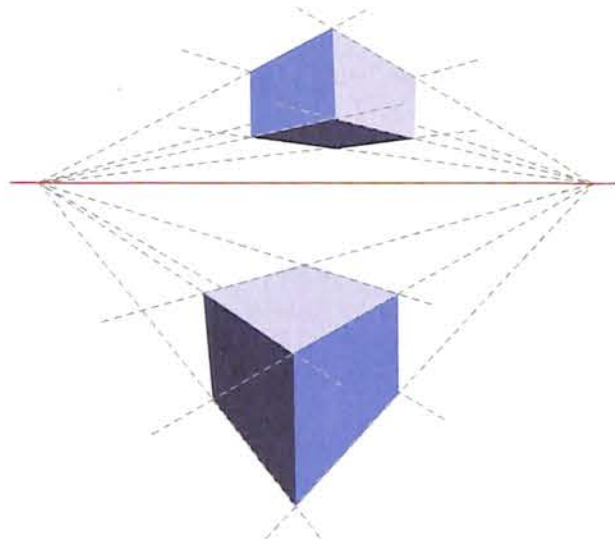
strane, teleobjektivti ili dugožarišni objektivti daju iluziju kompresije, odnosno smanjenja udaljenosti između snimljenih objekata. Namerno sam napomenuo da je u pitanju iluzija jer je u osnovi perspektiva uvek ista, a menja se samo ugao zahvata prostora ispred objektivata. "Fisheye" objektivti imaju posebnu perspektivu predstavljenu projekcijom prostora iz dva dela. Prva je na loptu projektovani trodimenzionalni prostor gde je svaka tačka na skoro istom odstojanju od centra zamišljene lopte, a potom je takva slika projektovana u krug snimka.

se realno nalaze na istoj udaljenosti prividno se smanjuju zbog perspektive, ali zadržavaju isti oblik i proporcije, što kod posmatrača stvara utisak udaljenosti i veličine prostora. Ulična sijalica definiše veličinu snimljenog objekta.

Kao klasičan primer konvergencije perspektivnih linija obično se uzimaju šine železničke pruge, jer za njih znamo da su uvek idealno paralelne. Prema tome, i prostor između šina i pragova trebalo bi biti pravougaonik. Ako pogledamo pažljivo, videćemo da su zbog perspektive ti pravougaonici predstavljeni kao trapezi koji se smanjuju što su udaljeniji. Realnu predstavu o tome šta je snimljeno ipak stvara naše oko. Objektivti žižne daljine 20 mm i relativno niska pozicija fotoaparatusa pojačavaju iluziju veličine odbačenih čizama u odnosu na šine. Čizme ujedno predstavljaju i osnovnu tačku gledišta, onu koja je neophodna da zaustavi pogled.

Perspektivni odnosi zasnovani na dve tačke nedogleda

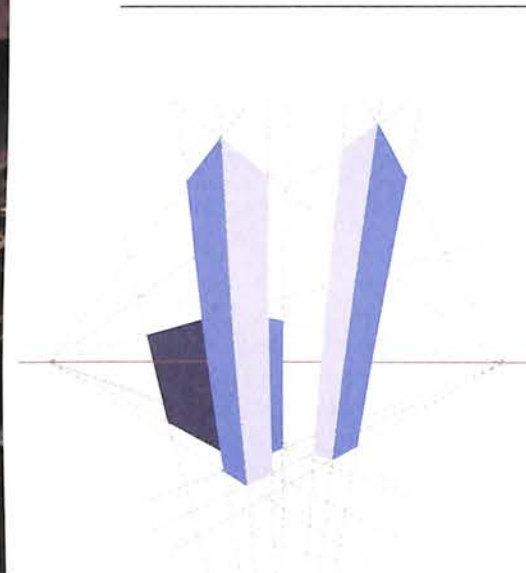

Perspektivne linije koje se stapaju u dve tačke nedogleda stvaraju ravni koje se seku u liniji dovratka. Iako nije pravi primer kolorne perspektive (gde su udaljeni predmeti plavičasti), igrom slučaja objekti koji su nam najbliži prepuni su jarkih

boja i privlače pažnju mnogo više nego hladni, plavi ton fasade koja zauzima levi deo fotografije i nestaje u strmoj perspektivi. Za nju je zaslužan 12-24 zoom objektiv (postavljen na 20 mm) na Nikon D70 fotoaparatu.

Primer perspektive koja ima tri tačke nedogleda: linije rebara brodske dna i njihovih ojačanja gube se u daljini, dok se zamišljene linije koje prolaze kroz ose ojačanja na bokovima broda seku u tački nedogleda ispod donje ivice fotografije.

Perspektivni odnosi zasnovani na tri tačke nedogleda od kojih se treća, donja tačka nalazi van područja slike.

PERSPEKTIVA I SVETLO

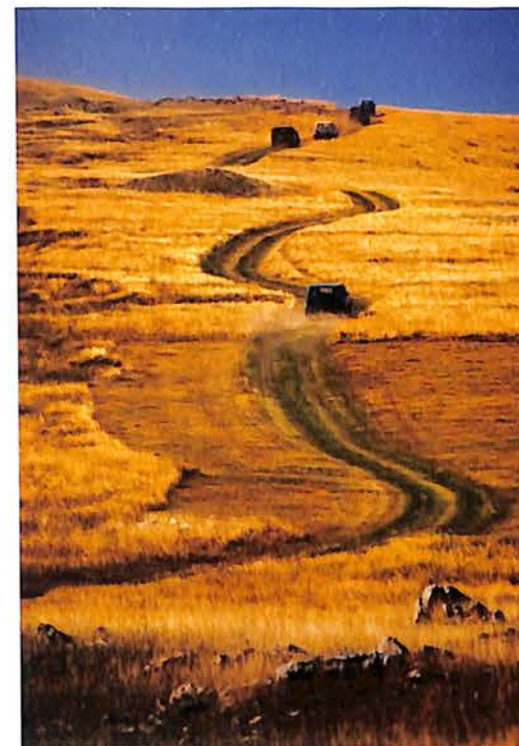
Pod veoma difuznim svetlom teško je odrediti formu i trodimenzionalnost objekata, prvenstveno zbog nedostatka senki koju definišu prostornost. Nasuprot ovome kada su objekti osvetljeni jakim svetlom i još pod takvim uglom koji stvara jake i oštre senke, utisak trodimenzionalnosti veoma je snažan, a dodatno se pojačava srazmerno broju ovako osvetljenih objekata. U stvaranju tačne predstave veličine objekata veliki uticaj ima položaj, ali i dužina senki koje pojačavaju utisak perspektive. Na ovom snimku iluzija je pojačana položajem fotoaparata koji je doslovno bio na zemlji i 12 mm objektivu na Nikonu D70.

Uobičajeni doživljaj linearne perspektive "kviri" ritam linija iz zemlje izvađenog luka. Iako je položaj ovih linija apsolutno paralelan, na fotografiji su zbog pozicije fotoaparata prikazane koso jer je njihova tačka nedogleda desno i van granica fotografije. Ritam razmaka među ovim linijama skokovito vodi naš pogled ka središtu i ljudima koji rade na njivi.

Smer i ritam zaslužni su za to da pogled prati liniju puta. Iako je linearna perspektiva dominantna, ipak nije toliko primetna jer je prikrivena krivinama planinskog puta koje stvaraju ritam u kompoziciji. Boje i razlike u tonovima naglašavaju liniju.

PERSPEKTIVA I RITAM FOTOGRAFIJE

Pored osnovnih principa organizacije kompozicije fotografije kao što su: oblik i proporcije, uravnoteženost elemenata i njihova harmonija, pravilnost izreza, putanja kojom

se kreće pogled, geometrije, osvetljenja i još mnogih drugih faktora, tu je i perspektiva. Ponavljanje objekata kreira uzorak ili ritam u zavisnosti od veličine u perspektivi.

Na zakrivljenim površinama perspektivne linije imaju svoju projekciju. U ovom slučaju, linije konvergiraju prema gornjem levom uglu i vode pogled ka centralnoj figuri fotografa.

Efekat preklapanja perspektivnih planova jasno se vidi na ovoj fotografiji snimljenoj jakim teleobjektivom koji je zaslužan za malu dubinsku oštrinu, ali i iluziju snažnog sabijanja prostora.

PREKLAPANJA PERSPEKTIVA

Jedan od često korišćenih načina prikaza perspektivnih odnosa jeste preklapanje, odnosno sakrivanje dela fotografije objektom koji je bliži objektivu, ali tako da se sačuvaju delovi slike na kojima se vidi perspektiva. Na neki način, ovo je postao omiljeni kliše i zasnovan je na kadru u kojem desnu stranu zauzima portret, a levu neka scena koja, naravno, ima

svoju perspektivu. Problemi nastaju kada se autori odluče da "fotošopuju" dve fotografije koje imaju potpuno različite perspektive nastale fotografisanjem iz različitih uglova, pod različitim svetlosnim uslovima, a često i osetljivostima i oštrinom. U praksi, ovo možemo videti na fotografijama portreta gde osoba ima mutne uši i krajeve kose koji se nastavljavaju na idealno oštru pozadinu.

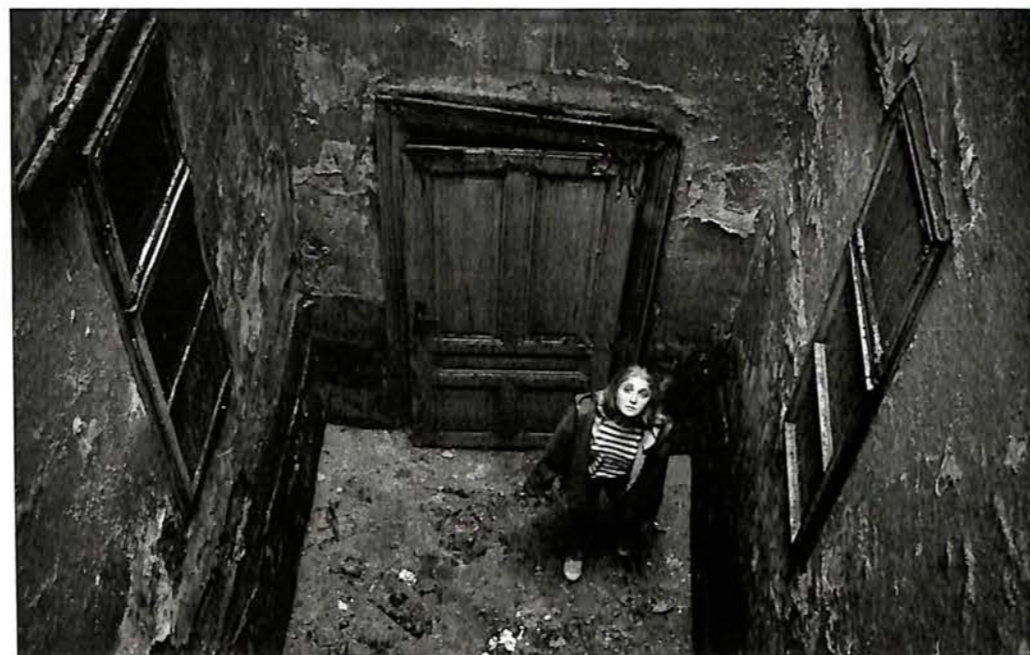

Sneško u standardnom (takoreći kliše) kadru za portret s preklapljenom perspektivom

Pogled na Beograd odozgo pokazuje gužvu perspektivnih linija zbog različitih uglova pod kojima su zgrade sagrađene. Vidljiv je, takođe, i efekat atmosfere perspektive, dok je kolorna perspektiva potisnuta sivlom dana.

PTIČJA PERSPEKTIVA

Kada je pozicija fotoaparata iznad uobičajene pozicije oka, fotografije imaju takozvanu ptičju perspektivu. Njen efekat je u zavisnosti od žižne daljine objektiv (kao i kod drugih primera) jači kada koristimo širokougani objektiv, a smanjuje se upotrebom teleobjektiva.

Snažno sakupljanje perspektive postignuto je snimkom odozgo uz korišćenje 24 mm objektiv na filmu. Vidljiv je efekat skraćivanja, jer svi objekti izgledaju sabijeni po visini.

ŽABLJA PERSPEKTIVA

Pozicija fotoaparata u kojoj pogled ide prema gore naziva se donjim rakursom ili, popularno, žabljom perspektivom. Danas je veoma jednostavno kadrirati iz ovog ugla, posebno pomoću digitalnih fotoaparata koji imaju okretne displeje koje možemo postaviti u bilo koji položaj. Ukoliko želite da ovakav ugao postignete D-SLR fotoaparatom koji imaju fiksiran displej ili jednostavno nemaju "živi" prikaz slike,

morate nabaviti takozvano ugaono tražilo koje se montira na tražilo fotoaparata i projektuje sliku pod uglom od 90 stepeni ili bilo kojim drugim jer može da se okreće oko ose okulara. Uz to, obično ima i uvećanje od 2x.

Žabac na obali Dunava snimljen je pomoću Nikon Coolpix 5000 kompaktnog fotoaparata koji je bio utisnut u pesak. Kako sam bio dovoljno nisko (recimo u "mravljjoj perspektivi"), postigao sam efekat monumentalnosti žabe koja osmatra prostor oko sebe.

Iako ovo nije klasična žablja perspektiva, već pogled uvis na zanimljivo arhitektonsko ostvarenje, rezultat je u osnovi isti i daje snažan efekat ogromne i monumentalne zgrade koja prosto stremi ka nedogledu. U ovom slučaju ne postoji potreba, a skoro i da je nemoguće ispravljanje perspektive kao kod snimaka zgrada čija perspektiva obično bude takva da se sužava prema vrhu. Iako je danas više nego jednostavno korigovati ovaj problem obradom u nekom od editora digitalnih fotografija, i dalje se proizvode i koriste PC (perspektive control) ili takozvani Shift objektiv koji perspektivnu distorziju ispravlja pomeranjem sočiva.

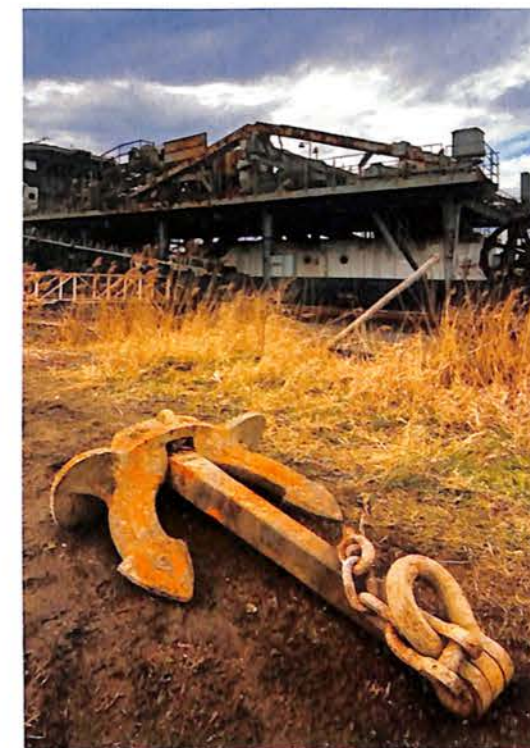
PERSPEKTIVA ŠIROKOG UGLA

Kada pažljivo posmatrate fotografije, skoro sa sigurnošću možete utvrditi koja je snimljena širokouganim, normalnim ili teleobjektivom. Iako sam to već napomenuo, perspektiva je uvek ista, što se lako može proveriti ako sa snimaka napravljenih različitim objektivima izvučete i na istu meru postavite isečke. Ono

što daje utisak snažne ili blage perspektive jeste zahvat u prostoru koji se meri uglom, odnosno stepenima. Kao što im ime samo kaže, širokougani objektiv zahvataju prostor široko i daju snimke na kojima bliži objekti izgledaju mnogo veći nego što to jesu, a oni dalji skoro se gube unutar tačke nedogleda.

Objektiv 12–24 na Nikonu D200 postavljen je na 12 mm. Podizanjem fotoaparata iznad glave dobijen je pogled odozgo, što uz raspored objekata prosto tera pogled ka centru jer se perspektivne linije snažno skupljaju ka središtu fotografije.

Iako ovo i nije najveće sidro koje sam imao prilike da vidim na dunavskim lađama, izgleda veoma moćno jer dominira fotografijom prvenstveno zahvaljujući širokouganom objektivu i poziciji fotoaparata. Vidljiv je efekat perspektivne distorzije koji je glavu sidra učinio većom od donjeg dela, odnosno krakova.

FOTOGRAFISANJE TELEOBJEKTIVOM

Što je veća žižna daljina objektiv, to je snažnija iluzija sabijanja prostora. Bandere dalekovoda prilično su razmaknute jedna od druge, ali na ovoj fotografiji izgleda kao da su postavljene tik jedna kraj druge. Za ovaj snimak iskorisćen je refraktorski (ogledalni) objektiv Nikor 500 mm i fotoaparat Nikon D3. Iako je svetla bilo dovoljno, za kratke ekspozicije koristio sam monopod stativ zbog preciznijeg izostravanja.

Ako kao meru uzmemo dijagonalu senzora ili filma, dužina te dijagonale predstavlja žižnu daljinu takozvanog "normalca". Vrednosti ispod vode nas u područje širokouganih, a one iznad u teleobjektive. Njihova osnovna namena jeste da omogućе fotografisanje objekata kojima se ne može prići, ali se efekat sabijanja perspektive može iskoristiti na mnogo načina u kreativne svrhe.

Planovi na ovoj fotografiji kao da su stoljeni i nezatno se razlikuju po dubinskoj neoštirini. Zahvaljujući tome, postignut je snažan efekat haosa u kojem ovi majstori režu stare brodove. Kako ne bi bilo zabune čime se bave, u gornjem levom uglu nalazi se čamac za spasavanje na brodu koji pretvaranje u staro gvožđe tek čeka.

NEUOBICAJENA PERSPEKTIVA

Položaj fotoaparata bio je tačno na sredini usidrenog šlepa, a širokougaonim objektivom snimljeno je dvadeset fotografija koje su spojene u jednu panoramu. Ovako veliki broj snimaka potreban je radi lakšeg spajanja fotografija koje imaju jaku perspektivnu distorziju, koja je najmanje primetna u centru slike. Jasno je vidljiva središnja, horizontalna linija boka broda na kojoj nema rektilinearne distorzije i to da su sve ostale linije lučno savijene prema tačkama nedogleda.

REKTILINEARNA I LAŽNA PERSPEKTIVA

Najveći broj objektiv reprodukuje scenu koristeći ovakve perspektivne odnose koji predstavljaju ravne linije koje se u skladu sa žižnom daljinom gube prema tački nedogleda pod većim ili manjim uglom.

Sasvim drugačije perspektivne prikaze daju objektiv ekstremno širokog ugla gledanja, koje

zbog specifičnog efekta upravo na perspektivne odnose nazivamo "riblje oko" ili Fisheye.

Karakteristične ih lažna predstava perspektive gde je središnja horizontalna linija predstavljena dobro, ali su zato sve paralelne linije iznad i ispod horizontale iskrivljene u luk čiji prečnik zakrivljenja direktno zavisi od žižne daljine objektiv koji koristimo.

Magla, kiša i sneg mogu stvoriti veoma specifičnu iluziju perspektive jer imaju snažan efekat zamučivanja pozadine odnosno objekti koji realno nisu mnogo udaljeni gube se u izmaglici

POIGRAVANJE PERSPEKTIVOM

Najveći deo naše percepcije prostora zasnovan je na iskustvu. Mi znamo prosečnu visinu čoveka, odnos te visine u odnosu na auto, kuću ili okruženje. Ako na fotografiji imamo dva čoveka, a jedan je dvostruko viši, prva reakcija jeste da je onaj niži dalje u odnosu na poziciju objektiv. Na taj način mi definišemo odnose svih objekata poznate veličine, a ujedno, ovakvi objekti pomažu shvatanju veličine prostora koji je fotografijom obuhvaćen. Kada promenimo neke od ovih odnosa, i doživljaj perspektive se menja. Ako želimo namerno da prikazemo neki objekat manjim ili u drugačijem odnosu s okolinom nego što to realno jeste, koristimo forsiranu perspektivu, tj. perspektivu izmenjenu prema našoj zamisli, što u osnovi predstavlja optičku iluziju. Gornja fotografija snimljena je

tako što je fotoaparata bio pozicioniran relativno nisko u gornjem desnom uglu, a efekat je naknadno pojačan alatkom Warp.

Postoji, inače nekoliko opštopopularnih fotografskih igara s perspektivom kao što su pridržavanje krivog tornja u Pizi ili dodirivanje vrha Ajfelovog tornja u Parizu.

TEKST I FOTOGRAFIJE: MILAN ŽIVKOVIĆ

KONKURS Perspektiva

Ponovo krećemo s konkursom koji prati našu rubriku "Praksa na delu", pod pokroviteljstvom firme "BS Procesor" i "Epson Italija". Tema je Perspektiva, a rok za prijem fotografija je do 15. 1. 2010. Fotografije možete poslati i preko naše veb-prezentacije: www.refoto.co.rs - link Konkursi-upload.

ATMOSFERSKA I KOLORNA PERSPEKTIVA

Iako je pojam perspektive definisan čisto geometrijski, postoje i fizičke pojave u prirodi koje dobro poznajemo i koje takođe definišu udaljenost objekata. Kada vazduh koji nas okružuje pokušamo da definišemo, obično kažemo da je nevidljiv i to je u osnovi tačno. Ipak, kada fotografišemo veoma udaljene objekte, sloj vazduha između tih objekata i nas definiše jačinu boje i oštrinu, odnosno udaljeniji objekti su bleđi, mekši, i obrnuto. Ovu vrstu perspektive otkrili su renesansni slikari Da Vinči i Rafael. Veoma slična ovoj perspektivi jeste i kolorna perspektiva zasnovana na odnosima boja, tj. pravilu da su objekti u daljini plavičasti jer plava, za razliku od toplih boja, ne gubi intenzitet s udaljenošću. Slikari koriste ovaj princip za postizanje efekta prostornosti i postavljanje jarke boje u prednji, a hladne u zadnji plan.

NATIONALGEOGRAPHIC-SRBIJA.COM | DECEMBAR 2009 270 din.

NATIONAL GEOGRAPHIC

SRBIJA

SVAKOG MESECA ZAJEDNO OTKRIVAMO SVET

U PRODAJI SVAKOG PRVOG PETKA U MESECU

KOLORNI PROSTORI I PROFILI

Kada su se pre desetak godina prvi put pojavili monitori za računare sposobni da predstavljaju 256 nijansi sive u SVGA rezoluciji, prvi put dobili smo mogućnost da vidimo digitalnu fotografiju, doduše crno-belu, ali zato bogatu nijansama i detaljima. Od tada je prošlo puno godina, a vreme je pregazilo mnoge tehnologije u vezi s generisanjem digitalne slike na monitorima

Neki termini ipak su ostali, pa se i danas svi monitori koji imaju rezoluciju veću od 800x600 i dalje nazivaju SVGA (Super Video Graphics Array), a dug put od glomaznih crno-belih i kolor-klasičnih CRT monitora s rezolucijom od nekoliko hiljada, do današnjih tankih s modernim PVA panelima, rezolucijom od nekoliko miliona tačaka i direktnim prikazom u nekom ili čak više aktuelnih kolornih prostora nije trajao duže od deset godina. Iako sve ovo izgleda kao veoma komplikovana stvar za početak priče o obradi fotografija, važno je znati šta ovi termini znače i biti siguran da smo nakon otvaranja, obrade i podešavanja veličine sve ovo uradili u odgovarajućem kolornom prostoru.

KOLORNI PROSTORI

Svaki od uređaja namenjenih snimanju i reprodukciji kolor-fotografija, bilo da je to skener, digitalni fotoaparati, monitor ili štampač, ima različite mogućnosti reprodukcije boja, što rezultira neujednačenim rezultatima. Monitor, na primer, prikazuje i one boje koje štampač ne može da reprodukuje, a otisak na papiru ima boje koje zavise od upojnosti, obojenosti ili teksture površine. Čak i svaki pojedini način štampanja daje drugačije rezultate u zavisnosti od načina definisanja i građenja pojedinih boja, najčešće njihovim preklapanjem. Zato su osmišljeni sistemi takozvanog ICC kolor-menadžmenta (osmišljenog u organizaciji

International Color Consortium), koji nam pomaže da specifične numeričke vrednosti pojedinih boja budu usaglašene s mogućnostima reprodukcije pojedinih uređaja, odnosno rezultat bi trebalo da bude takav da svaki uređaj nakon podešavanja i kalibracije predstavlja boje najbolje što može. Proces se sastoji u preciznom merenju uz pomoć kolornih kalibratora kojima se kreiraju kolorni profili svakog uređaja, što rezultira kompenzacijom i modifikacijama prikaza ili reprodukcije kako bi se dobilo maksimalno vizuelno poklapanje. Kolorni

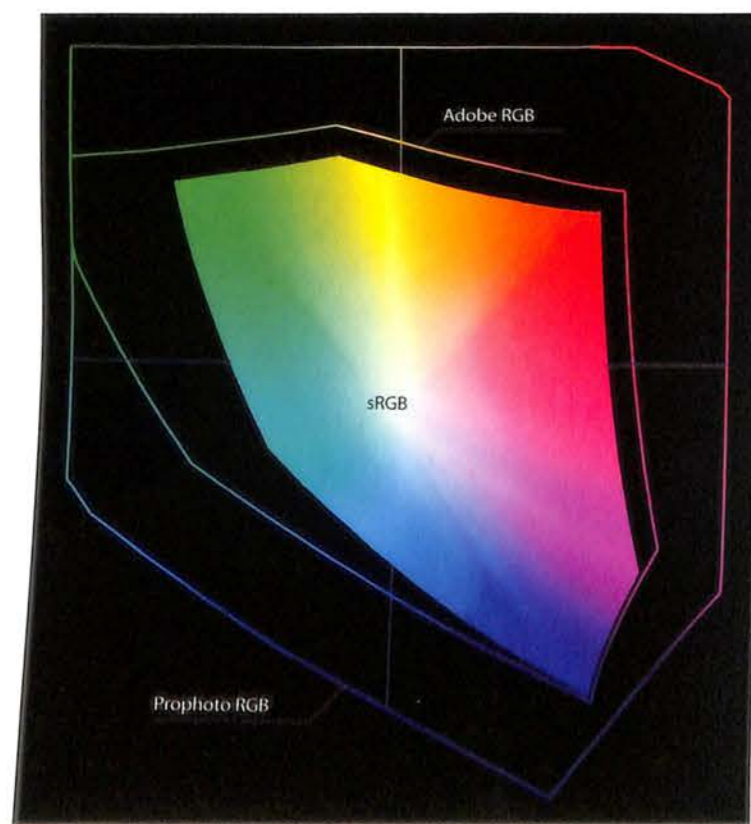
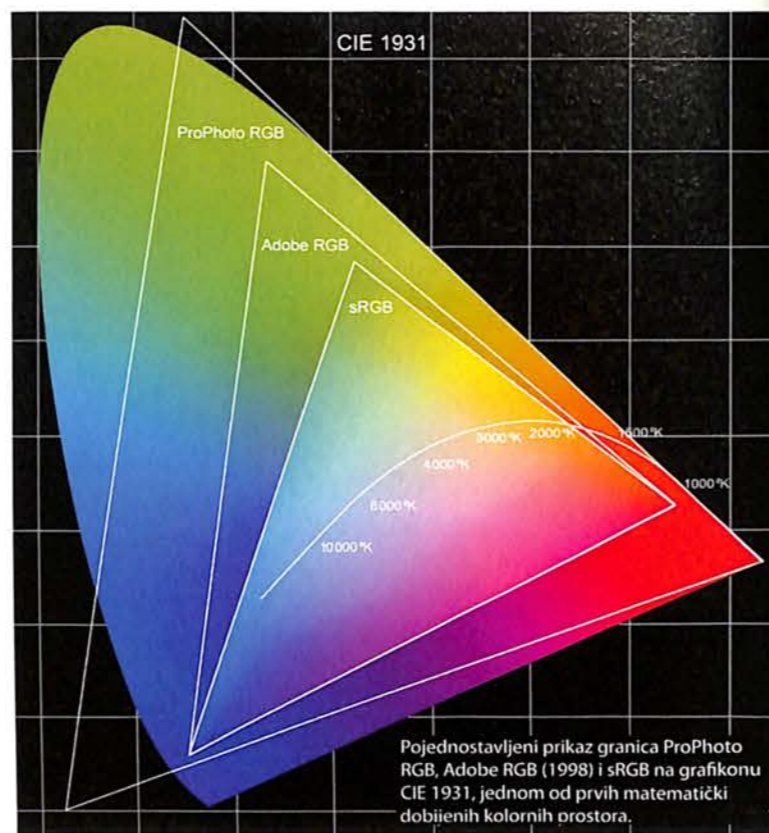
prostori (Color Space) u osnovi predstavljaju količinu informacija o bojama koju je pojedini uređaj sposoban da predstavi i to na tačno definisan način. Za razliku u kvalitetu kolornog prikaza odgovorna je nepodudarnost prikaza boja svih uređaja u lancu, a koju smo svi iskusili na neki način tokom rada s kolornim, a ponekad i crno-belim fotografijama kada ih izrađujemo kolornim postupkom.

TEORIJA I PRAKSA

Svi vrlo dobro znamo da je Adobe RGB 1998 osnovni kolorni prostor u kojem fotografije obrađuju pravi profesionalci, a da sRGB karakteriše manji gamut koji nije namenjen profesionalnoj obradi fotografija, tj. orijentisan je ka manje zahtevnim foto-korisnicima i onima koji prvenstveno izrađuju veb-aplikacije. Da li je to zaista tako? Kolorni prostor, odnosno njegov gamut, predstavlja granice boja koje mogu biti prikazane u odnosu na sve boje koje postoje. Ako pogledate granice sRGB i uporedite ih s Adobe RGB i još širim gamutom ProPhoto RGB kolornog prostora, vidimo da je najveća razlika primetna u zelenoj boji i finim tonovima narandžaste i žute. Ono što je najvažnije zapamtiti jeste da nakon konverzije u sRGB sve boje koje su van granice gamuta bivaju odsečene i izgubljene zauvek na skoro identičan način kao kada fotografiju smanjimo i sačuvamo, a izgubljene piksele više ne možemo povratiti.

ADOBE RGB (1998) ICC COLOR PROFILE

Jedan od standardnih kolornih prostora definisala je korporacija "Adobe" kao odgovor na

Granice tri najčešće korišćena kolorna prostora. Vidljiva je razlika između sRGB i Adobe RGB prostora, kao i ogromna razlika u odnosu na ProPhoto RGB.

pojavu digitalne obrade uz pomoć RGB monitora i štampe kolornih fotografija u CMYK (cyan, magenta, yellow, karbon) modu. Po prvi put primenjen je u okviru programa Photoshop 5.0 i ima sposobnost predstavljanja oko 50 odsto vidljivog dela spektra. Količine boja koje se nalaze u okviru ovog kolornog prostora dovoljne su (ili je bar to bilo do sada) za kvalitetnu obradu kolor-fotografija.

sRGB

Ovo je trenutno najčešće korišćeni kolorni prostor i slobodno možemo reći da predstavlja trenutni svetski standard. Karakteriše ga neznačajno uži i sabijen, odnosno komprimovani, gamut. Koristi ga najveći broj izlaznih uređaja sposobnih da prikažu ili reprodukuju najveći deo gamuta ovog kolornog prostora tako da ako niste sigurni šta da koristite, ovde sigurno nećete pogrešiti. Rezultati koje dobijamo ujednačenog su kvaliteta i za razliku od Adobe RGB lakši su za, da to tako nazovem, svakodnevnu upotrebu. Sabijeni kolorni prostor donekle smanjuje mogućnost pojave posterizacije i "bandinga", a boje izgledaju mnogo zasićenije i življe. U praksi je veoma teško zadržati željeni kolorit u širem Adobe RGB kolornom prostoru i često je potrebna komplikovana procedura i kontrola kako ne biste

pogrešili, a greške se plaćaju mutnim i desaturiranim bojama. Fotografije obrađene u sRGB-u izgledaće dobro na Internetu, monitoru i u štampi jer svaki od ovih uređaja podešen za ovaj kolorni prostor i sve ono što se nalazi izvan granica jednostavno neće biti prikazano. Ako ste sada počeli da se pitate zašto se uopšte mučiti s ostalim kolornim prostorima kada je po svemu sudeći sRGB najbolji, potpuno ste u pravu. Za sada!

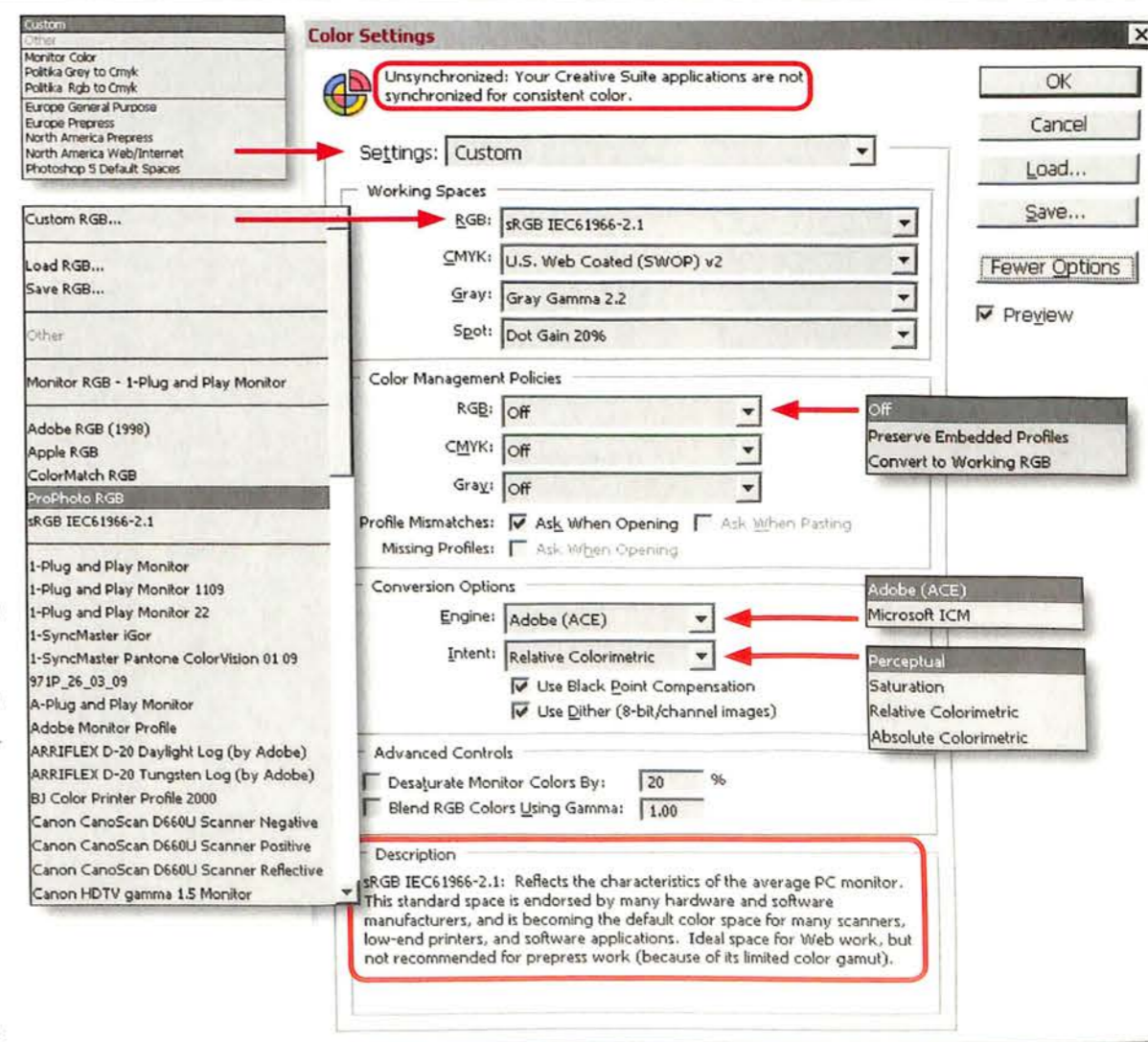
PROPHOTO RGB

Ovaj kolorni prostor ima gamut u kojem se nalaze i takozvane hipotetičke boje koje (danas) nisu u upotrebi. Nov sistem delo je korporacije "Kodak" i može da prikaže 90 procenata boja sa CIE modela, a takođe i 13 procenata imaginarnih boja. Postavlja se pitanje da li i kada treba koristiti ovaj kolorni prostor koji je mnogo širi nego bilo koji drugi u upotrebi. Ako ne želite da u budućnosti ponovo sređujete vaše digitalne fotografije, onda obradu svakako treba izvesti u ovom prostoru, ali će nakon toga biti obavezno prilagođavanje fotografije izlaznim uređajima današnjice. Gamut ProPhoto RGB kolornog prostora odlikuje veoma veliki razmak između pojedinih boja, koji u osnovi i omogućava postizanje

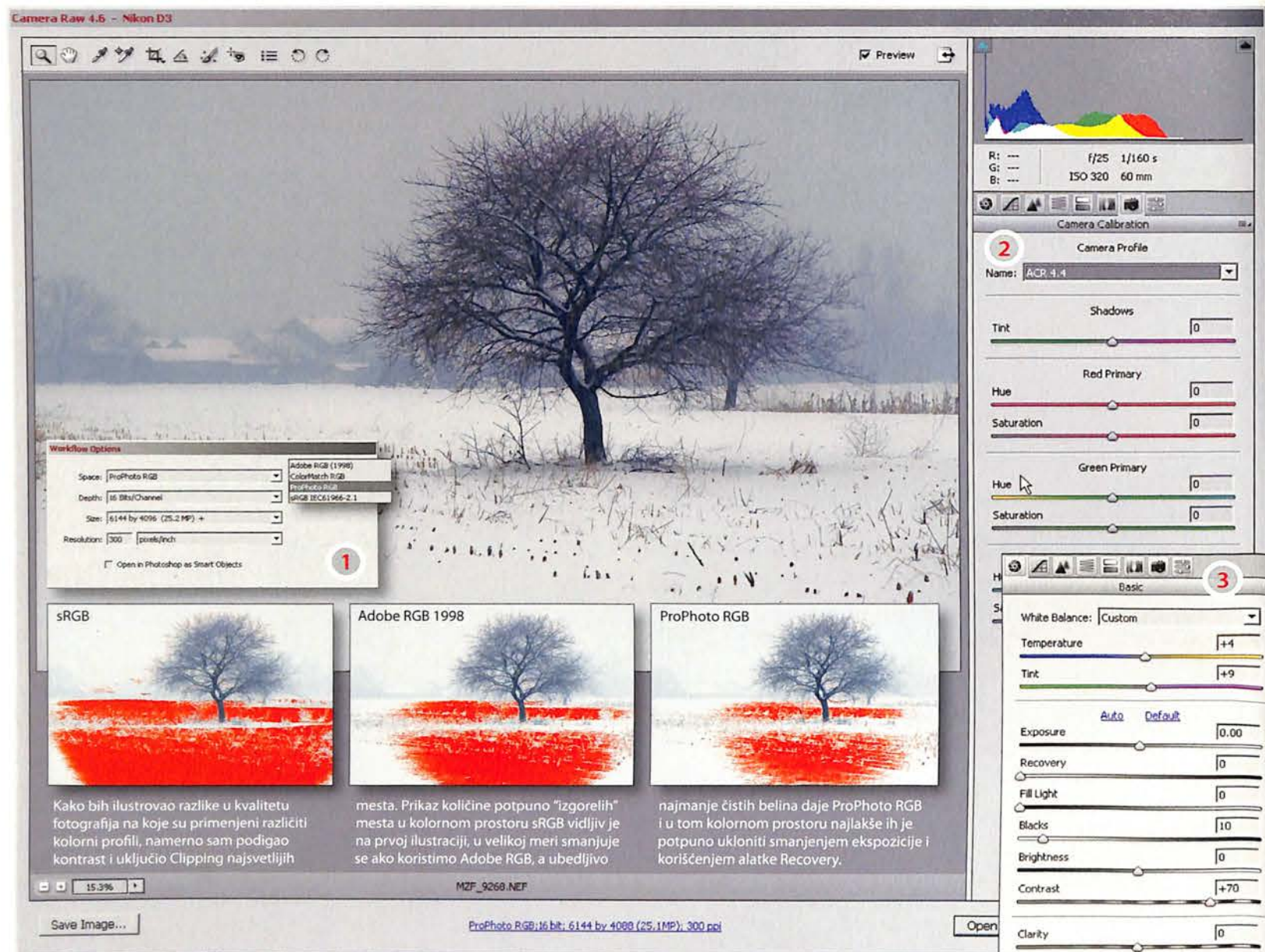
takvog kvaliteta, ali je ujedno i njegovo "prokletstvo". Kada koristite naknadnu obradu fotografije, pogotovu finih i nežnih prelaza, a na sliku delujete gradijentom ili veoma omeškanom selekcijom, tada je skoro obavezna pojava "bandinga", odnosno javlja se posterizacija slike koju je skoro nemoguće naknadno korigovati. Ovo u praksi znači obavezno korišćenje šesnaestobitne kolorne palete, čime se povećava količina informacija neophodnih za postizanje glatkih gradijenata bez posterizacije, pa se ovi problemi svode na najmanju moguću meru.

Prednosti obrade u ProPhoto RGB kolornom prostoru vidljivi su na mestima velikog kontrasta i takozvanih "izgorelih" površina. Najjednostavniji način da vidite kako deluje ovakva obrada jeste da uključite "clipping" bele i crne i da istu fotografiju u okviru CameraRaw programa pogledate u Adobe RGB, sRGB i ProPhoto RGB kolornom prostoru. Veoma se jasno vidi da površine izgorelih mesta prosto nestaju. Pojavljuje se druga vrsta problema, a to je naknadna konverzija iz ovog u običan prostor koji, ukoliko ga uradite direktno, jednostavnom konverzijom daje rezultate koji su daleko od zadovoljavajućih. Ovaj problem može se izbeći korišćenjem opcije Edit > Convert To Profile, s obaveznim izborom

Osnovni meni za podešavanje boja u programu Photoshop. Odmah na početku vidi se upozorenje o tome da sistem nije profilisan za postizanje konzistentnih boja. Prvi u nizu kontrolnih prozora namenjen je čuvanju postavljenih podešavanja, a ispod se nalaze prozori za odabir kolornih prostora u četiri kolorna moda: RGB, CMYK (prvenstveno namenjen pripremi fotografija za ofset štampu), Grey (za obradu crno-belih fotografija) i Spot (obično se koristi za dodavanje specijalnih boja u klasičnoj štampi kakve su, na primer, fluorescentne ili srebrna i zlatna). Sledeća tri prozora namenjena su odabiru načina kako će Photoshop otvoriti fotografiju, odnosno da li će sačuvati eventualno integrisan (embedded) ili će fotografiju konvertovati u radni kolorni profil. Tri opcije koje su deo ovih kontrola definišu šta će se dogoditi ukoliko kolorni profil nedostaje ili ne odgovara. Praktično, to znači da umesto da nas program pita da li da prilikom otvaranja ili spuštanja iskopiranog dela iz privremene memorije (Clipboard) određene fotografije istu konvertuje ili da sačuva postojeća podešavanja ukoliko postoje neslaganja. Ako smo odlučili da fotografiju konvertujemo iz jednog u drugi profil, tada je neophodno odrediti koja je naša namena i koji metod konverzije hoćemo da upotrebimo. Fotografiju možemo konvertovati koristeći jedan od dva metoda (Engine: Adobe ACE ili Microsoft) i neku od četiri ponuđene opcije za namenu. Najčešće najbolje rezultate postizemo opcijom Perceptual, odnosno vizuelnom kontrolom, ali je dobro isprobati i ostale jer ponekad rezultati mogu biti bolji. Na samom kraju kontrolnih prozora nalaze se opcije za podešavanje saturacije monitora i načina štampanja RGB boja, kao i koristan informator olicen u Description panelu na kojem dobijamo informacije o pojedinim profilima i čemu oni služe.

Kako bih ilustrirao razlike u kvalitetu fotografija na koje su primenjeni različiti kolorni profili, namerno sam podigao kontrast i uključio Clipping najsvetlijih

mesta. Prikaz količine potpuno "izgorelih" mesta u kolornom prostoru sRGB vidljiv je na prvoj ilustraciji, u velikoj meri smanjuje se ako koristimo Adobe RGB, a ubedljivo

najmanje čistih belina daje ProPhoto RGB i u tom kolornom prostoru najlakše ih je potpuno ukloniti smanjenjem ekspozicije i korišćenjem alatke Recovery.

opcije Intent i Perceptual. Na ovaj način defini-
sali smo našu nameru korišćenja fotografije.
Napomenuću da je "Adobe" razvio sličnu
verziju kolornog prostora slične širine gamuta
pod imenom Wide Gamut RGB, ali on nije
doživio široku upotrebu.
Iako većina fotografa smatra da je, za dobar
prikaz kolor-fotografija, najpodesniji kolorni
prostor Adobe RGB, vremena se menjaju i
pojavljuju se novi načini, kako fotografisanja,
tako i naknadne obrade snimljenog materijala.
Korišćenje ProPhoto RGB kolornog prostora
još je u povoju, ali mogućnosti koje danas
pružaju .raw fajlovi i "otvarači" kojima se
snimci obrađuju daju nove i do sada neslućene
mogućnosti korekcije digitalnih fotografija.
Jednu od takvih mogućnosti možete i sami vi-
deti ako otvorite neku od vaših fotografija zala-
zaka ili izlazaka sunca kada svetli disk praćen
odblescima daje veoma ružne efekte, odnosno
u tom prostoru pojavljuje se jaka posterizacija
praćena intenzivnim ali neodgovarajućim
bojama. Pokušajte da tu fotografiju otvorite
koristeći Camera Raw i ProPhoto RGB. Malim
pomeranjima kontrolnih klizača Exposure,
Recovery i Contrast možete lako korigovati

sve nedostatke, pogotovu ako koristite
šesnaestobitnu kolornu paletu.

PROVERA GAMUTA

Veliki broj digitalnih fotoaparata koristi EXIF
fajl (Exchangeable Image File) za čuvanje infor-
macija o fotografiji. Važno je znati da takozvani
tag unutar ovog fajla može biti samo u dva
kolorna prostora: sRGB i Uncalibrated RGB.
Najčešće se uz JPEG fajlove "kači" sRGB EXIF,
ali on ne utiče direktno, već Photoshop pri-
likom učitavanja fajla dobija potrebne infor-
macije i otvara fotografiju u sRGB kolornom
prostoru.
Photoshop nam daje mogućnost da uz pomoć
opcija View > Proof Setup i Gamut Warning
vizuelno proverimo koje boje s originalnog fajla
neće biti upisane i sačuvane u finalnoj fotografiji.
Nažalost, ACR (Adobe Camera Raw) nema
ovu mogućnost, već je ona prepuštena iskustvu
i praćenju histograma fotografije.
Gubitak određenog dela boja najčešće primeti-
mo kada iz RGB kolornog prostora fotografiju
prebacujemo u CMYK mode namenjen štampi.
Non-printable colors su one boje koje se nalaze
u okviru gamuta, ali ih tehnologija reproduko-

vanja ne može verno prikazati. Na udaru su
sve fine i svetle nijanse plave, ljubičaste, žuto-
zelene. Postoje pokušaji da se ovi problemi
prevaziđu uvođenjem Hexacolor ofset
štampe (iz šest boja), ali visoka cena i mali
broj štamparija sposobnih za ovu vrstu posla
ograničavaju njenu upotrebu (još manji broj
klijenata spremnih da to plate).

ŠTA NAM JE ČINITI?

Na ilustracijama se veoma jasno vidi razlika u
kvalitetu između ova tri (najčešće korišćena)
kolorna prostora. Kao standard u interpretaciji
boja na High-End inkdžet štampačima koristi
se sRGB jer iako ima sužen (sabijen) gamut,
njega je moguće najjednostavnije prevesti u
kolorne profile štampača koji su veoma
specifični zbog korišćenja velikog broja
nespecifičnih boja. Ujedno, zbog smanjenog
prostora između pojedinih boja donekle je
redukovana i pojava "bandinga". Iako zvuči
pomalo apsurdno, u ovoj priči o kolornim
prostorima imamo, za sada, čudnu situaciju:
da najbolje rezultate daju upravo one metode

Fotografija otvorena uz korišćenje ProPhoto RGB kolornog prostora

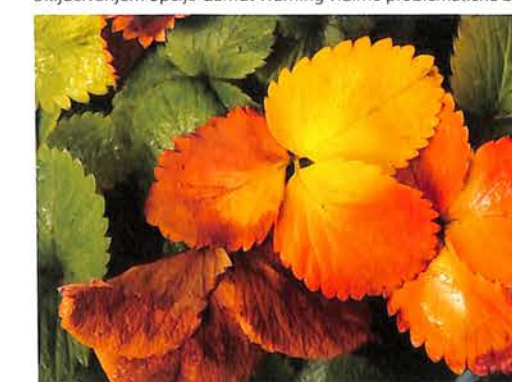
Izgled nakon primene komande Assign Profile sRGB

Primena komande Convert to Profile sRGB daje znatno bolji rezultat

Uključivanjem opcije Gamut Warning vidimo problematične boje

Nakon konverzije u CMYK mode deo kolorita se gubi

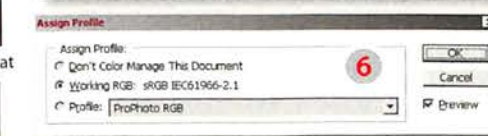
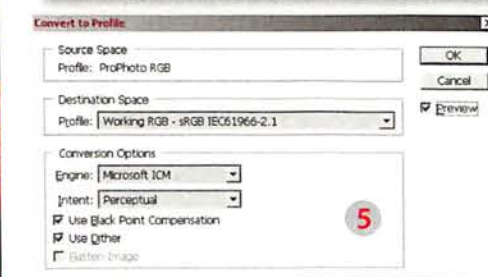
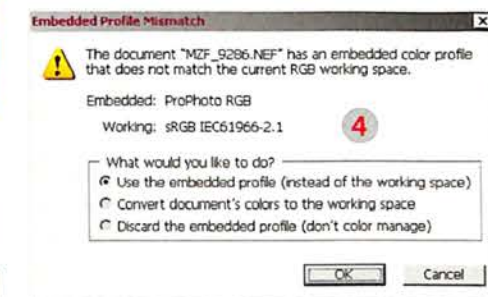
1. Kontrolni prozor za podešavanje kolornog prostora, količine
informacija (bita po kanalu), veličine i rezolucije

2. U okviru CameraRaw programa nalazi se Camera Profile, mesto
u kojem je moguće uraditi kalibraciju prema fotoaparatu sa ciljem
postizanja što ujednačenijih rezultata što je posebno korisno ukoliko
imamo veliki broj snimaka nastalih pod istim uslovima. Osnova celog
postupka je fotografisanje kolorne test kartice (na primer Gretag
Macbeth) i merenje i upoređivanje boja koje smo dobili sa original-
nim. Kao i kod ostalih kontrola i ovdje su mogući brojni eksperimenti
a zanimljivi rezultati postižu se "pogrešnim" podešavanjima odnosno
pomeranjem kontrolnih klizača suprotno od ispravnih podešavanja.

3. Prva podešavanja odnosa boja uradićemo na prvom kontrolnom
prozoru programa Camera Raw gde se nalazi podešavanje balansa
bele boje, ekspozicije, kontrasta ali i komande za korigovanje belih i
crnih delova fotografije

4. Kada fotografiju otvorite u Photoshopu sačekajte vas ovakvo upo-
zorenje na kome vas program pita šta da radi sa kolornim prostorom
jer onaj u kojem smo ga podesili (CameraRaw) koristi jedan a
program koristi drugi, neodgovarajući sistem kontrole boja. Kako
bi mogli da nastavimo obradu u ProPhoto RGB kolornom prostoru
aktiviramo opciju Use the embedded profile

5. Nakon obrade i čuvanja originalne kopije dokumenta odnosno
fotografije konvertovaćemo je u sRGB komandom Convert to Profile
koja daje najbolje rezultate

koje danas nisu primenljive, odnosno nisu
podržane izlaznim uređajima. Ovo ne znači
da se treba ograditi i ne prihvatati nove teh-
nologije, već predstavlja razmišljanje šta i
kako nadalje treba raditi. Logičan zaključak
izvučen iz prethodnih premisa bio bi da
fotografiju treba obraditi i sačuvati u apsolu-
tnom maksimumu koji daju današnji editori,
što podrazumeva ProPhoto RGB kolorni
prostor i 16-bitnu paletu.
Za svakodnevnu upotrebu neophodno je
napraviti kopiju i nju prevesti u sRGB osmo-
bitni kolorni prostor i, naravno, čuvati je
na drugom mestu. Iako se tehnologije neu-
mitno razvijaju, ipak jedan deo nepotrebnog
posla možemo izbeći na ovaj način. Iako
sam krenuo na vreme s upotrebom ovakve
metode obrade, nikako ne mogu da se
otmem utisku da sam dobro zakasnio.
Stvarno bih voleo da sve one fotografije
sredene pre nekoliko godina sredim ponovo.
MILAN ŽIVKOVIĆ

75%

POPUSTA NA
SPECIJALNA
IZDANJA

Pojedinačna cena: **490 din**
Cena kompleta: **980 din**

Poručite vaš primerak
www.pcpres.info/pc-akcija/ ili
pozovite Jelenu na **011/ 276-55-33**

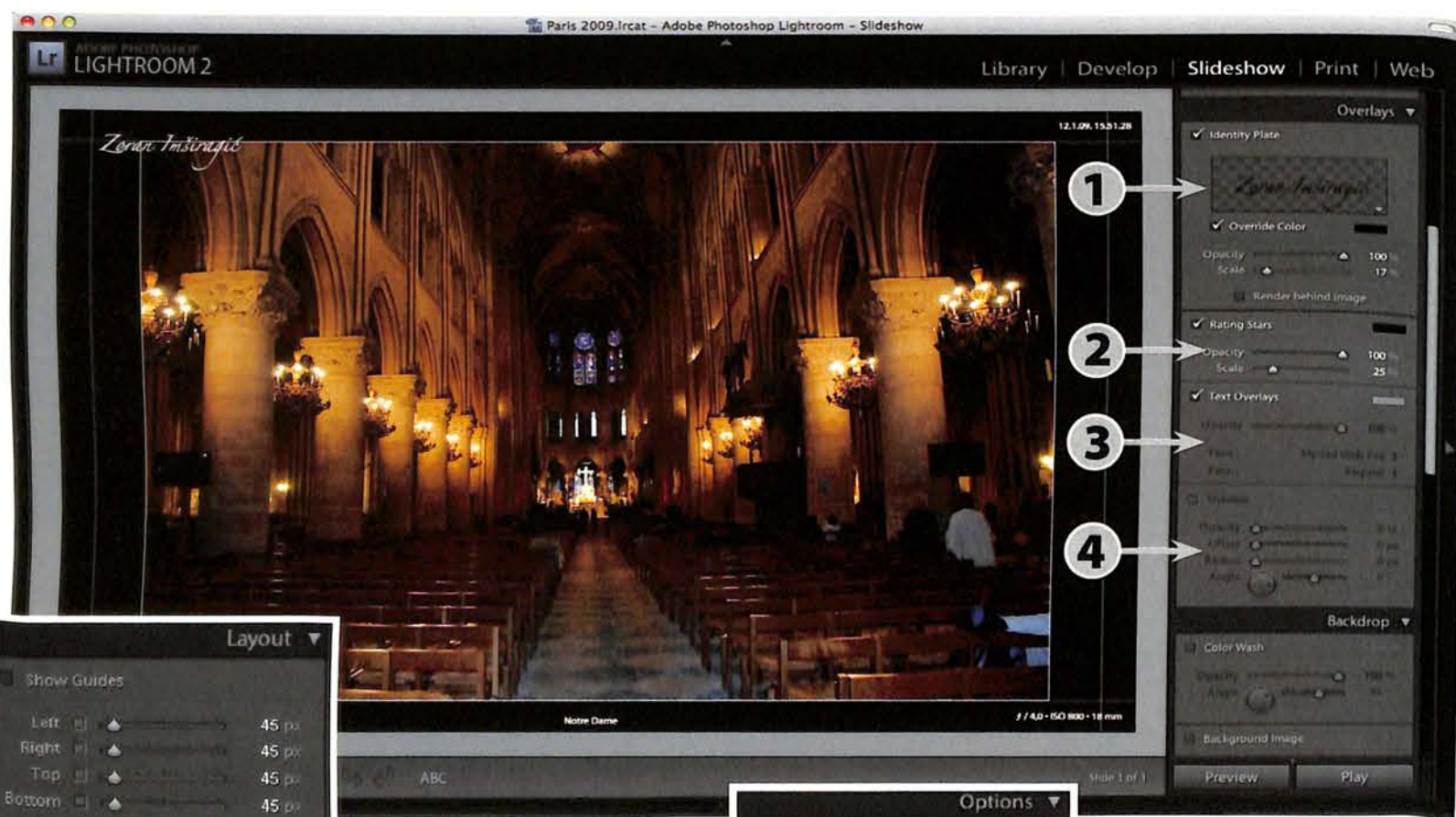
**PC
PRESS**

LIGHTROOM 2

Što sam slik'o ako nisam pokaziv'o!

Divno je što imamo gomilu odlično organizovanih i obrađenih fotografija u katalogu, ali one su prilično "mrtve" ako ne možemo da ih prikazemo drugima. U zavisnosti od toga da li izabrane fotografije želimo da prikazemo prijateljima, klijentima, uredniku ili široj javnosti, razlikovaće se i načini prezentovanja. Lightroom nam nudi različite mogućnosti: da napravimo izvanredan slajd-šou, da fotografije odštampamo na papiru ili ih prezentujemo na Internetu

POSTAVKA SLAJDA

Panel "Layout" omogućava da podesimo margine u okviru kojih će se prikazana fotografija pojaviti u toku prezentovanja. Moguće je podesiti vrednosti od 0 do 900 piksela, što ostavlja prostor za zanimljivim idejama. Ako je potrebno da sve margine budu jednake veličine, onda ih je najbolje povezati komandom "Link All". Uključivanjem opcije "Show Guides" moguće je načiniti margine vidljivim, što može da da zanimljiv efekat.

POZADINA

Ovim panelom kontroliše se kako će izgledati pozadina na kojoj će se prikazivati fotografija u prezentaciji. Opcijom "Background Color" podesava se osnovna boja podloge. "Color Wash" služi za određivanje sekundarne boje koja će se prelivanjem mešati s osnovnom bojom podloge. Background Image omogućava da se neka fotografija iz kataloga postavi u pozadinu. Kombinovanjem ovih opcija mogu se dobiti vrlo zanimljivi efekti.

FINA ŠMINKA

"Zoom to Fill Frame" će sve fotografije uvećati da stanu u prezentacioni okvir, ali će, pri tome, prekadrirati fotografiju kako bi se uklopila u format. "Stroke Border" pravi okvir oko fotografije. Za početak, možemo da izaberemo da li želimo da ga bude. Ako ga već ima, onda možemo da odredimo njegovu boju i debljinu. "Cast Shadow" omogućava da se napravi senka iza fotografije i nudi četiri kontrole za njen izgled - Opacity za providnost; Offset za udaljenost senke; Radius za njenu veličinu i Angle za ugao.

PRIKAZIVANJE PREZENTACIJE

Ovaj panel služi za kontrolu prikazivanja prezentacije. Moguće je podesiti dužinu prikazivanja svakog slajda, kao i dužinu prelaska stapanjem sa jednog na drugi. Fotografije mogu da se prikazuju po redosledu u katalogu ili nasumično, čemu služi kontrola "Random", "Repeat" omogućava da se prezentacija ponavlja dok je sami ne zaustavimo. "Soundtrack" pruža mogućnost da prezentaciju prati muzika po izboru.

TEKST NA SLAJDOVIMA

Različite informacije o fotografijama koje se nalaze u katalogu mogu biti prikazane na slajdovima. Komandom "Add Text Overlay" iz menija Slideshow mogu se uneti polja za tekst. Polje može da sadrži neki proizvoljni tekst ili informaciju iz kataloga u vezi s pojedinačnom fotografijom kao što su: datum, naslov, podešavanja fotoaparata pri snimanju...

Panel "Overlay" je mesto na kome možemo upisati informativni tekst koji će potom biti prikazan na slajdu. Tu se nalazi i stavka "Identity plate" (1 - velika slika levo), koja omogućava da se stavi neka informacija koja će se pojavljivati na svim slajdovima, npr. ime albuma ili tema prezentacije. Za nju postoje posebne kontrole kako bi taj segment mogao da se istakne nezavisno od ostalog teksta na slajdovima. Ako želimo da se na slajdu pojave zvezdice za ocenjivanje, potrebno je uključiti stavku "Rating" (2) s pomenutog panela. Za kontrolu izgleda ostalih tekstova na slajdovima biće vrlo korisna stavka "Text Overlays" (3) i s njom povezana "Shadows" (4).

NASLOVNI I ODJAVNI SLAJD

Prezentacija može imati posebne slajdove za početak i kraj prezentacije s tekstom na nekoj podlozi i kroz panel "Titles" mogu se podešavati njihove osobine kao što su font, veličina i boja.

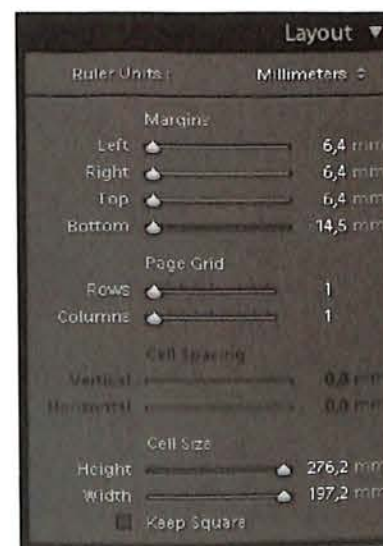

Strasbourg

Izgled stranice pripremljene za štampu

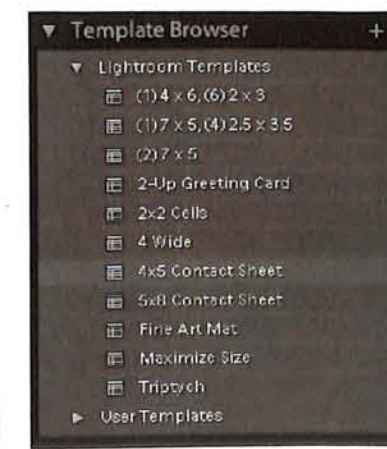
PRINT

Fotografija je nešto što tradicionalno vezujemo za papir, pa je štampa iz Lightrooma izuzetno važan segment ovog programa. Nude se dva načina organizacije fotografija za štampu - Contact Sheet i Print Package. Zavisno od izabranog režima, stavke određenih panela biće delimično izmenjene. Koji god režim da izaberemo, fotografije se smeštaju u tzv. ćeliji.

SLIKA U ĆELIJI

Kako će se fotografija ponašati unutar "ćelije" određuje se u panelu "Image Settings". Opcija "Zoom to Fill" omogućava da slika potpuno popuni "ćeliju", pri čemu bude prekadrirana. Ako želimo da promenimo kadar, to možemo ručno da podesimo. "Rotate to Fit" opcija omogućava da se slika rotira tako da bi bolje stala u "ćeliju". Bez obzira na ćeliju, sama slika može imati okvir (Stroke), što proizvodi vrlo zanimljive efekte.

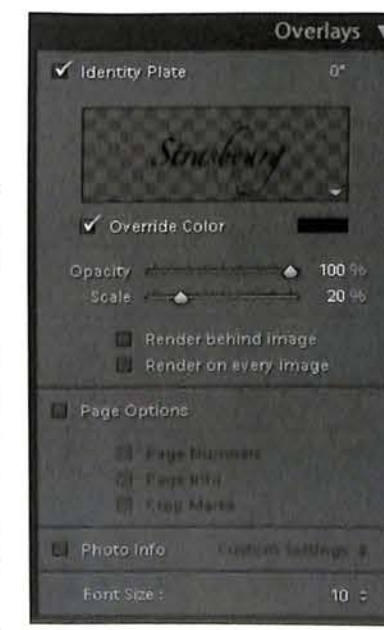
RASPORED NA STRANICI

Kada je izabran režim "Contact Sheet", pojavljuje se panel "Layout", koji pruža razne mogućnosti za raspored fotografija na stranici za štampu. Mogu se podesiti margine polja štampe, svaka pojedinačno, što otvara mogućnosti za kreiranje vrlo zanimljivih stranica albuma fotografija. Podešavanje broja redova i kolona posredno određuje i veličinu fotografija. Može se odrediti i njihovo međusobno rastojanje i to horizontalno i vertikalno, pojedinačno. Iako određivanje broja redova i kolona utiče na veličinu "ćelije" u kojoj će se nalaziti fotografija, moguće je i odvojeno podesiti njenu veličinu. Klikom na "Keep Square" sve ćelije biće kvadratne, a fotografije unutar njih prekadrirane.

BIRANJE I ČUVANJE

ŠABLONA

Lightroom nudi desetak već pripremljenih šablona za štampu, što može da bude korisno za neke situacije. Ako nam baš i ne odgovara to što se nudi, možemo da ih iskoristimo kao osnovu za pravljenje svojih šablona. Kada napravimo ono što nam odgovara, koristeći panel "Template Browser", koji se nalazi s leve strane ekrana, možemo to sačuvati pod nekim imenom. Šabloni za štampu izuzetno su korisni kada želimo da sistematski pravimo neke albume fotografija i verujem da će fotografi koji snimaju venčanja i slične skupove obilato koristiti tu mogućnost.

ŠTAMPA

Parametri štampe koje Lightroom kontroliše mogu se podešavati kroz panel "Print Job". Panel omogućava da se podesi kvalitet štampe (Draft Mode, koji nudi slabiji kvalitet, ali i manju potrošnju boje), rezolucija fotografija (što zavisi od veličine odštampane slike i uređaja na kojem se štampa), izostravanje pri štampi (zavisno od vrste štampača i papira koji se koristi), izbora vrste papira (sjajni ili mat). Ovaj panel nudi štampu šesnaestobitnog izlaza, ali samo na "mekint's" platformi. Učitavanjem profila u stavci "Color Management" upravlja se bojama. Lightroom nudi priličnu količinu profila za određene kombinacije papira i štampača. Ako vam neki nedostaje, mogu se obično naći na sajtovima proizvođača papira, koji ih nude za različite štampače.

ZORAN IMŠIRAGIĆ, PHOTOSHOP ACI

OBJEKTIVI digitalna transformacija

Već smo duboko zagazili u digitalno doba. Stvari su se u fotografiji za proteklu deceniju izmenile više nego za čitav prethodni vek. Uprkos svemu, objektiv i dalje ostaje duša fotografije i tu se stvari nisu bitno izmenile. Ili, možda ipak jesu?

Je li već čuli strašne priče o tome kako stari objektiv iz vremena filma više nisu dobri za digitalne refleksne fotoaparate? I kako ćete morati da menjate godinama brižljivo sakupljanu optiku, "digitalno optimizovanim sočivima"? Ne brinite, nije sve tako crno. Stari objektiv i dalje će sasvim dobro obavljati većinu postavljenih zadataka, a deo njihovih "digitalnih mana" sada je moguće popraviti u programima za obradu slika i konverziju iz .raw formata. S druge strane, specifičnosti senzora u odnosu na film zaista diktiraju izmene u konstrukciji modernih objektiv. Tu je promenjeno praktično sve osim činjenice da svetlost i dalje do senzora dolazi preko komplikovanog sistema sočiva.

A SADA NEŠTO SASVIM DRUGAČIJE

Bilo da je u pitanju refleksi fotoaparat sa složenim mehanizmom ogledala ili fotoaparat s optičkim tražilom, on je suštinski samo mračna komora u kojoj se, u deliću sekunde ili nešto duže, odvija izlaganje fotoosetljivog materijala svetlosti. Dok je taj materijal bio film

presvučen emulzijom koja nema odsjaj i podjednako dobro reaguje na svetlost bez obzira na njen upadni ugao, stvari oko konstrukcije objektiv bile su mnogo jednostavnije. Trebalo je samo dobro proračunati odnose prostih sočiva sa sferičnim krivinama – poslić koji su računari, do informatičke revolucije početkom osamdesetih, obavljali brzo, u roku od dve do sedam godina! A onda je sve postalo... drugačije. Senzori na svetlost reaguju sasvim drugačije od filma. Oni se sastoje od miliona sitnih kolektora svetla poznatih pod nazivom "pikseli" (pixel – izraz nastao diskretnom modifikacijom skraćnice izraza Picture element – element slike). Efikasnost piksela da registruju svetlo direktno zavisi od ugla pod kojim ono pada. I to je osnovni razlog zbog koga je neophodno napraviti korekcije na objektivima namenjenim digitalnim fotoaparatima. Šta se dešava ako koristimo stare objektiv na digitalnim telima? Hoće li slika biti manje oštra?

Odmah da kažemo, oštrina starih objektiv u digitalnom svetu neće biti kritična tačka. Dobar profesionalni objektiv iz vremena filma obaviće i na senzoru bolji posao nego jeftini objektiv konstruisan specifično za digitalnu fotografiju. Novi objektiv, projektovani za digitalne fotoaparate, moraju, međutim, uzeti u obzir zahteve senzora kao električnog uređaja, ali i zahteve fotoaparata kao računara, odnosno "mozga" refinjenog orkestra (sistema) u kome sve mora besprekorno da funkcioniše radi dobijanja fotografije najvišeg kvaliteta.

Anatomija savremenog objektiv: AF-S NIKKOR 14-24mm f/2.8G ED

- Nano Crystal antirefleksni sloj
- ED sočiva
- Asferična sočiva

Problem upadnog ugla svetlosti (i na film i na senzor) nastaje zbog toga što tradicionalna, sferična sočiva ne mogu da fokusiraju zrake svetlosti iz centra i s periferije sočiva na istu ravan. U praksi se to vidi kao oštra slika u centru, neoštra po rubovima, i obrnuto, oštra po rubovima, neoštra u centru. Fizičari ovu pojavu nazivaju "sferična aberacija" i ona je izraženija kod svetlosno jačih objektiv. Korekcija ugla pod kojim svetlost pada na film ili senzor obavlja se ubacivanjem asferičnih elemenata u konfiguraciju sočiva. Nažalost, proizvodnja sočiva s "nepravilnom krivinom" mnogo je komplikovanija, pa su ovakvi objektiv prepoznatljiviji po znatno višim cenama od "standardnih". "Leica" upravo obnavlja svoju seriju legendarnih M-objektiv modelima s oznakom Asph. Danas se senzori proizvode s mikrosočivima preko piksela, što takođe, do izvesne mere, ublažava problem upadnog ugla svetla. Mada se ovako složena sočiva vezuju za profesionalnu klasu objektiv, "Canon" je u okviru svoje EF-s serije, posebno projektovane za digitalni APS-C format, ugradio asferične elemente u modele EF-s 17–55 mm f/2,8 IS USM i EF-s 10–22 mm f/3,5–4,5 USM, obezbeđujući im tako vrhunske karakteristike.

Objektiv za 4/3 sistem

Svi objektiv za četvorotračni sistem su specijalno dizajnirani za digitalne fotoaparate. Olympus Zuiko Digital ED 14–35 mm f/2,8 odlikuje se velikom svetlosnom jačinom na svim žižnim daljinama, SWD motorom za fokusiranje, otporan je na prašinu i prskanje vodom. Njegova optička konstrukcija uključuje dva ED elementa: asferični ED element i drugi za kontrolu distorzije i kolorne aberacije.

Superširok i povoljan

Tokina AT-X PRO DX II AF 12–24 mm f/4 je ultraširoki zoom objektiv s odličnim performansama i dobrom cenom. Specijalno je dizajniran za APS-C format senzora i ima poboljšani višestruki premaz koji minimalizuje refleksije sa senzora.

Za kontrolu perspektive

Canon TS-E 17 mm f/4 spada u seriju profesionalnih "tilt-shift" objektiv za kontrolu perspektive koji omogućava naginjanje od +/- 6,5 stepeni i pomeranje od 12 mm, kao i nov TS mehanizam za rotaciju s kojim možete da primenite naginjanje i pomeranje pod bilo kojim uglom. Objektiv je konstruisan za digitalne fotoaparate, ima poboljšane premaze, četiri UD elementa i asferične elemente.

Isti problem upadnog svetla na senzoru uslovljava još dve mane. Prva je pad osvetljenja po rubovima slike (tzv. vinjetiranje), a druga vidljive hromatske aberacije. Obe ove greške danas se mogu znatno ublažiti ili ukloniti programima za obradu slika, ali to ne znači da se one smeju optički tolerisati. Hromatske aberacije nastaju zato što tradicionalna sferična sočiva ne mogu da fokusiraju različite talasne dužine (plave) sočivo fokusiraju drugačije nego srednje (zelene) ili duže (crvene). Rezultat koji nastaje naziva se "longitudinalna hromatska aberacija", a na slici se vidi kao ružna, razmazana boja po linijama jakog kontrasta na periferiji slike. Mana je izraženija kod jakih teleobjektiv i ultraširokougaonika, a rešava se dizajnom sočiva od specijalnog stakla. Ovakva stakla obično se obeležavaju kao "stakla s niskom disperzijom svetlosti" – LD (Low Dispersion), odnosno kod pojedinih proizvođača kao ED (Extra Low Dispersion – "Nikon", "Pentax", "Sigma"), UD (Ultra Low Dispersion – "Canon"), SLD (Super Low Dispersion – "Sigma"), i sl. Kontrola hromatske aberacije tim sočivima dostiže visok nivo, ali za konačno eliminisanje ove mane proizvođači sve češće posežu za softverom ugrađenim direktno u fotoaparat, kako zbog besprekornog izgleda slike, tako i

zbog njih, jeftinih objektiv koji ovakva stakla nemaju.

Iako se to ne može videti, antirefleksna zaštita unutar objektiv takođe je doživela velike promene. Svaka staklena površina na koju pada svetlost reflektuje jedan njen deo i time umanjuje efikasnost objektiv. Kako savremeni objektiv sadrže i po dvadesetak sočiva, svako sa po dve površine, refleksije predstavljaju ozbiljan problem. Uz to, reflektovano svetlo unutar objektiv izaziva ružne odsjaje koji u najboljem slučaju snižavaju kontrast slike, a u najgorem izazivaju pojavu svetlosnih mrlja usled prelamanja. Odavno je poznato da antirefleksni slojevi pozitivno utiču na svetlosnu moć objektiv, poboljšanje kontrasta i balansa boja. Danas se koriste i s unutrašnje strane sočiva kako bi se sprečile interne refleksije sa strane senzora i mehanizma na koji je on montiran. Nekada je kompanija "Pentax" svoje objektiv s antirefleksnim slojem obeležavala akronimom SMC (Super Multi Coated), dok se danas te oznake uglavnom izostavljaju.

MANJE JE BOLJE?

Stari objektiv projektovani za lajka format u digitalnom svetu zapravo doživljavaju drugu mladost. Zahvaljujući, pre svega, mnogo skupljim proizvodnjim senzora lajka formata, "skraćeni" APS-C senzori zavlada su svetom i preuzeli ulogu novog, digitalnog standarda. Objektiv iz vremena filma na senzoru manjeg formata projektuju veću sliku, koristeći tako samo centralni deo gde je oštrina

najveća. Cena koja se mora platiti za ovaj dobitak jeste faktor uvećanja žižne daljine (u literaturi na engleskom poznat kao "crop factor"). Dakle, ako snimate starim objektivom od 50 mm na digitalnom APS-C formatu, tu žižnu daljinu treba pomnožiti sa 1,52 (76 mm) ili 1,6 (80 mm) kako biste dobili ekvivalent onoga što ste videli kroz tražilicu u predigitalno doba na fotoaparatu lajka formata. Jasno je da će ovim "produženjem" žižne daljine uz korišćenje najoštrijeg dela slike na dobitku biti oni fotografi koji više koriste teleobjektiv. Ljubitelji širokog i ekstremno širokog ugla moraće da dodaju svojoj kolekciji neki od novodizajniranih objektiv prilagodjenih senzorima polovine lajka formata. Ovakvi objektiv, nažalost, neće moći da se koriste na većem senzoru. "Canon" to potpuno onemogućava konstrukcijom svojih EF-s objektiv, dok kod drugih proizvođača kombinacija velikog senzora i APS-C objektiv rezultuje snažnim vinjetiranjem. Jednostavno rečeno, slika s takvog objektiv neće moći da popuni čitav format, pa će uglovi slike biti tamni. Imajući ovo u vidu, ako planirate kupovinu D-SLR fotoaparata sa senzorom lajka formata, klonite se objektiv označenih sa EF-s (Canon), DX (Nikon), DA (Pentax), DC (Sigma), Di (Tamron)...

Na "skraćeni" senzora mora se razmotriti još jedan problem – difrakcija. Ona nije konkretan problem koji se javlja samo kod određenih objektiv, već neizbežna fizička pojava. Svetlost ima talasnu prirodu, što znači da se kao talas i ponaša. Dok putuje pravom linijom kroz vazduh uniformne gustine, sve je u redu. Ali kada naiđe na maleni otvor, kao što je to otvor blende na vašem objektivu, onda se, zahvaljujući talasnoj prirodi, javlja raspršivanje

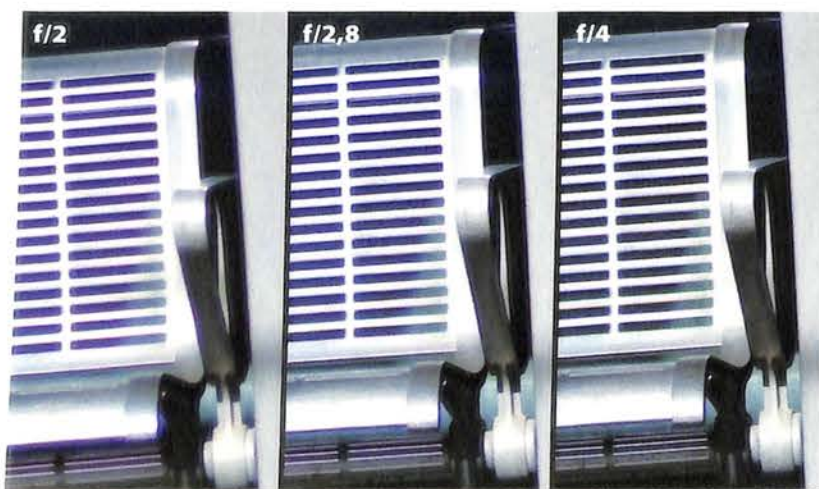

svetlosti – difrakcija. Oznaka blende kojom mi operišemo na fotoaparatu po definiciji je odnos žižne daljine i prečnika otvora kroz koji prolazi svetlost. Tako, na primer, ako imamo širokougaoni objektiv od 24 mm i oznaku blende f/16, otvor blende kroz koji prolazi svetlost iznosi $24/16=1,5$ mm. Ako želite isti vidni ugao na APS-C senzoru, treba vam objektiv od 16 mm, ali onda se odnos menja i sada imamo otvor blende prečnika samo jednog milimetra $16/16=1$ mm. U praksi, to znači da je prilikom snimanja APS-C fotoaparata na većini objektivu dobro zastati na blendama 8 ili 11. Preko toga, difrakcija može ugroziti fine detalje na fotografiji.

STARA, DOBRA VREMENA

Mada nije isključivo u vezi s digitalnim dobom, nesumnjivo najveću promenu u konstrukciji objektivu donela je automatizacija fokusiranja. U predigitalno doba jasna slika u tražilu, neophodna za precizno i brzo ručno fokusiranje, kod refleksijskih fotoaparata direktno je zavisila od svetlosne moći objektivu i uslova snimanja. Ako je maksimalni otvor blende bio 3,5 ili manji, pri lošem osvetljenju počinjali su ozbiljni problemi s određivanjem optimalne udaljenosti i polja dubinske oštine. Srećom, tada su svi objektivu bili konstruisani s jasnom metarskom skalom i skalom dubinske oštine na prstenu za fokusiranje. Usavršavanjem autofokusnih sistema ovakvi "atavizmi" lagano nestaju s objektivu.

Danas većina automatizovanih sistema za fokusiranje pri dnevnom svetlu daje rezultate mnogo brže nego što bi to mogao da uradi čovek gledajući kroz tražilo fotoaparata. U skladu s tim, prstenovi za ručno fokusiranje dobijaju marginalnu ulogu (kod jeftinih objektivu), ili služe za brzu korekciju automatski određene udaljenosti. Čak i digitalni objektivu visokog kvaliteta danas poseduju sisteme focus-by-wire,

Razlika u količini kolorne aberacije pri različitim otvorima blende. Što je otvor blende veći i aberacija se povećava

Svetlosno moćan

Dizajniran za Nikonov DX format (APS-C), AF-S DX Nikkor 17–55 mm f/2,8 G zum objektiv ima tri ED elementa i tri asferična elementa koji minimalizuju aberaciju i distorziju, a daju maksimalan kvalitet. Motor za tiho izoštravanje omogućava brzo i tiho izoštravanje sa svim Nikonovim D-SLR fotoaparata kao i fino dodatno ručno izoštravanje dok je objektiv u AF modu.

odnosno, umesto mehaničkog pokretanja prstenom za izoštravanje samo se prenosi komanda fotoaparatu kako da fokusira, dok je hod samog prstena toliko kratak da skale udaljenosti i dubinske oštine gube smisao. Istovremeno, hod prstena više se ne zaustavlja na minimalnoj distanci za fokusiranje s jedne strane, i na beskonačnosti s druge, tako da fotograf više nema povratnu informaciju gde mu se nalazi postavljena udaljenost dok ručno izoštrava gledajući kroz tražilo fotoaparata.

Ali, ako je autofokusiranje mnogo brže od ljudske ruke, zašto onda fotografi stare garde i dalje žale za objektivima s dobrom mehanikom? Zato što je brzina relativna. Hvatanje odlučujućeg trenutka nije moguće uz zadržku koja je potrebna sistemu za određivanje udaljenosti. Osim toga, ma koliko bio inteligentan sistem za fokusiranje, on ne može da pogodi koji deo scene fotograf želi u fokusu.

To u praksi znači da kod kreativnog korišćenja dubinske oštine morate potrošiti još neki delić dragocenog vremena za određivanje fokusne tačke ili na tehniku fokus i rekompozicija. S automatizacijom objektivu faktički nestaje mogućnost snimanja tehnikom ručnog prefokusiranja, koja je idealna za hvatanje

Za velika uvećanja

Sigma 18–50 mm f/2,8 EX DC Makro HSM objektiv za APS-C veličinu senzora ima žižnu daljinu ekvivalentnu 27–75 mm za format od 35 mm. Svetlosno je jak, a zbog male razdaljine izoštravanja daje uvećanje od 1:3. Ima brz i tih motor za izoštravanje, dva asferična elementa, jedan ED i SLD element.

odlučujućeg trenutka. Mnogi čuveni fotografi koristili su Lajka fotoaparate iz serije M upravo zbog mogućnosti rada ovom tehnikom. Kada imate Lajka objektiv s "repićem" na fokusnom prstenu, moguće je postaviti osnovne elemente snimanja bez gledanja u fotoaparatu. Udaljenost objekta možete proceniti iz iskustva, a onda je dovoljno da znate kada je, na primer, repić na 9 sati, onda je podešena udaljenost od 3 metra. Na deset sati fokus je na beskonačnosti, a na šest sati na 0,8 metara. Preostaje samo da fotoaparatu prinesete oku i pritisnete okidač. Tako su nekada snimali veliki majstori fotografije kao što su bili: Anri Kartije-Breson, Rober Duano, Sebastiao Salgado, Rober Kapa i drugi. Nažalost, jedini digitalni fotoaparatu kojim se danas može snimati ovom tehnikom i dalje je preskupi model Leica M9. Vratimo se motorima koji se ugrađuju u savremene objektivu. Pored efikasnosti samog mehanizma sistema autofokusiranja, oni imaju odlučujuću ulogu u brzom, preciznom i tihom određivanju udaljenosti. Svaki od proizvođača objektivu jasno opredeljuje profesionalnu klasu u kojoj se nalaze najbrži i najtiši prstenasti motori. Kompanija "Canon" označava ih sa USM (UltraSonic Motor), "Nikon" sa AF-S (AutoFocus Silentwave), "Pentax" sa SDM (Supersonic Drive Motor), "Olympus" sa SWD (Silent Wave Drive), "Sony" sa SSM (Super Sonic Wave Motor), Sigma sa HSM (HyperSonic Motor) itd. Bez takvih objektivu biće veoma otežano ili onemogućeno snimanje sportskih manifestacija, pozorišnih predstava, koncerata i sličnih manifestacija.

ČVRSTA (ELEKTRONSKA) RUKA

Svetlosna moć objektivu i u digitalno doba ostaje ključna osobina prema kojoj se kupci

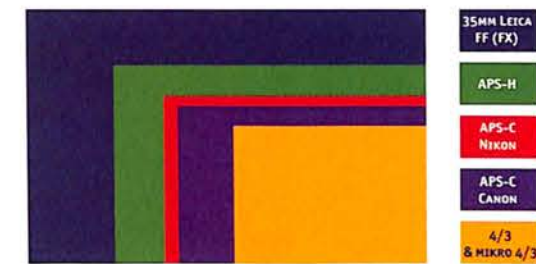
AUTOFOKUS – RAZVOJ SISTEMA

PRVI AUTOFOKUSNI REFLEKSI FOTOAPARAT BIO JE POLAROID SX-70 SONAR ONESTEP, KOJI SE U PRODAJI NAŠAO 1978. GODINE, I KOJI JE KORISTIO TVZ. AKTIVNI AUTOFOKUSNI SISTEM POMOĆU KOGA SE UDALJENOST MERI NEZAVISNO OD OPTIČKOG SISTEMA, NAJČEŠĆE EMITOVANJEM ZVUČNIH TALASA ILI INFRACRVENIH ZRAKA, A IZRAČUNAVA SE MERENJEM VREMENSKE RAZLIKE OD EMITOVANJA DO REFLEKSIVJE. PASIVNI AUTOFOKUSNI SISTEMI MERE UDALJENOST ANALIZOM SLIKE KOJA PROLAZI KROZ OPTIČKI SISTEM. ONI SU DANAS DOMINANTNI I ODLUČUJUĆE SU UTICALI NA KONCIPIRANJE MODERNIH FOTOAPARATA. PRVO TELO S AUTOFOKUSNIM SENZORIMA SINHRONIZOVANIM S MOTOROM U OBJEKTIVU PROIZVELA JE KOMPANIJA "PENTAX", 1981. GODINE. TO JE BIO MODEL PENTAX ME-F, KOJI JE SLIČNIM KONCEPTOM ISPRATIO NAKON DVE GODINE "NIKON" MODELOM F3AF. MINOLTA MAXXUM 7000 IZ 1985. GODINE BIO JE PRVI REFLEKSI FOTOAPARAT S INTEGRISANIM AUTOFOKUSNIM SISTEMOM, ŠTO ZNAČI DA JE TELO SADRŽALO I MODUL SA SENZORIMA I MOTOR, KOJI JE POKRETAO PRSTEN OBJEKTIVA POMOĆU MEHANIČKE OSOVINE. TAKAV SISTEM PRIHVATIO JE I "NIKON", PA SE NA MODELIMA OD D90 I BOLJIM, MOŽE VIDETI OSOVINA NA BAJONETU KOJA SLUŽI DA STARIJIM OBJEKTIVIMA OBEZBEDI AUTOMATSKO FOKUSIRANJE. AKO IMATE NEKI OD TAKVIH OBJEKTIVA, ILI VIŠE NJIH, OBRATITE PAŽNJU PRI KUPOVINI DIGITALNOG TELA. KOMPANIJA "CANON" PRVA JE RAZVILA ČITAV SISTEM (EOS – ELECTRO-OPTICAL SYSTEM) S UGRADENIM PRSTENASTIM AUTOFOKUSNIM MOTORIMA UNUTAR OBJEKTIVA (EF – ELECTROFOCUS). OVU SAVREMENU KONCEPCIJU U POTPUNOSTI SU PRIHVATILE KONKURENTSKE KOMPANIJE, TAKO DA SU "MOTORIZOVANI" OBJEKTIVI DANAS STANDARD, DOK OBJEKTIVI S MANUELNIMRUČNIM FOKUSIRANJEM I BEZ MOTORA SPADAJU U POSEBNU KLASU ("ZEISS" I "LEICA").

opredeljuju. Naravno, poželjni su objektivu sa što većim maksimalnim otvorom blende, ali odmah moramo reći da svetlosno jaki objektivu ne garantuju kvalitetniju sliku od onih slabijih. U stvari, lakše projektovanje objektivu s maksimalnim otvorom blende oko 4 dopušta bolju optičku korekciju i stvaranje efikasnijih, a jeftinijih konfiguracija sočiva. Dobar primer jeste optički briljantni "Canonov" varifokalni (zum) objektiv 70–200 mm f/4 IS USM, u odnosu na odgovarajući profesionalni model 70–200 mm f/2,8 IS USM.

Veća svetlosna moć oduvek se plaćala višom cenom i povećanim garbitima objektivu. Za tu cenu nekad ste imali dve prednosti – bolju kontrolu polja dubinske oštine i mogućnost snimanja iz ruke pri nižim nivoima osvetljenja. Prva prednost zasniva se na zakonima fizike, pa ostaje da važi i danas. Druga je u dobroj meri kompenzovana uvođenjem sistema za stabilizaciju slike.

Poznato je da refleksijski fotoaparati, usled konstrukcije s pokretnim ogledalom, zahtevaju pažljivije držanje prilikom snimanja iz ruke dužim ekspozicijama. Svetlosno jači objektivu omogućuju kraće ekspozicije i izbegavanje zamućenja slike pokretom.

Veličine senzora
Odnos dimenzija senzora kod savremenih D-SLR fotoaparata

Moderna alternativa svetlosnoj jačini jeste ugradnja sistema za stabilizaciju slike. Među proizvođačima postoji podela na one koji stabilizacione sisteme ugrađuju u tela fotoaparata ("Olympus", "Pentax", "Samsung", "Sony") i one koji ugrađuju sisteme direktno u objektivu ("Canon", "Nikon", "Leica"/"Panasonic", "Sigma", "Tamron"). Zagovornici sistema za stabilizaciju u telu fotoaparata kao ključni argument navode da se njime stabilizuju svi objektivu koje postavite na fotoaparatu – uključujući i one koje ste zadržali iz predigitalnog doba. Tako se izbegava dodatno komplikovanje konstrukcije objektivu i sprečava "ekonomsko kažnjavanje" najvernijih korisnika.

U praksi, jaki teleobjektivu s ugrađenim sistemom stabilizacije nešto su efikasniji od "rodnika" bez stabilizacije. Istovremeno, proizvođači koji su se opredelili za ovaj način konstrukcije objektivu počeli su da ugrađuju stabilizacione sisteme i u jeftinije objektivu, smanjujući tako cenovni jaz između klasa. U praksi, stabilizacioni sistemi daju odlične rezultate, i mogu da kompenzuju "čvrstom elektronskom rukom" između jedne i tri blende, odnosno ako snimate objektivom od 100 mm, bezbedna brzina ekspozicije bez stabilizacije bila bi 1/100 deo sekunde, a uz stabilizaciju možete se okušati i na 1/15 sekunde. Jasno, sve ovo važi ako snimate nepomične motive. Snimanje pokreta i dalje zahteva svetlosno jaka sočiva, pa ćete objektivu morati da izaberete prema interesovanju i sopstvenom stilu snimanja.

Proizvođači su za svoje sisteme stabilizacije birali unekoliko različite nazive i oznake, nastojeći da time stave do znanja kupcima kako je reč o originalnom razvoju. Na primer, "Canon", proizvođač prvog stabilizovanog objektivu, svoj sistem označava sa IS (Image Stabilization). Najljuči konkurent, "Nikon", obeležava svoje objektivu oznakom VR (Vibration Reduction), a "Panasonic" i "Leica" oznakom MegaOIS (Optical Image Stabilization). Primarno, kao proizvođači objektivu za sve popularne D-SLR bajonete, "Sigma" i "Tamron", takođe, stabilizuju svoje proizvode obeležavajući ih kao OS (Optical Stabilization – "Sigma"), odnosno VC (Vibration Compensation – "Tamron").

SENZORI I REZOLUCIJE

Za razliku od filma, u digitalno doba pri kupovini objektivu morate uzeti u obzir još i veličinu senzora, kao i njegovu rezoluciju. Vrhunska rezolucija zahteva vrhunske objektivu, inače nećete imati puno koristi od skupo plaćenog tela fotoaparata. Upravo nastupa generacija fotoaparata sa APS-C senzora rezolucije preko 12 miliona piksela, koja će nemilosrdno otkriti mane jeftinih objektivu. Ako se opredelite za vrhunski kvalitet i gradnju sistema oko FF (FX) senzora, odmah uzmete u obzir visoke cene objektivu, jer za tu veličinu senzora uopšte nema smisla kupovati jeftinu optiku. Teško je naslutiti šta sve budućnost donosi. Postoje naznake o razvoju tečnih (liquid) sočiva, ili piezoelektričnih sočiva, koja obećavaju revoluciju u konstrukciji objektivu. Ali, dok ne vidimo prototip na nekom od popularnih fotoaparata, ili bar mobilnih telefona, možemo zaključiti sledeće: u poslednjoj deceniji objektivu su optički izvanredno napredovali zahvaljujući korišćenju novih materijala i bržem proračunu krivina sočiva. Najbolji varifokalni (zum) objektivu dosegli su kvalitet objektivu s fiksnom žižnom daljinom, a neki su i prestigili najbolju optiku iz predigitalnog doba. Raspon cena, nažalost, ostaće još dugo isti. Objektivu ćemo uvek plaćati po već poznatoj šemi – za relativno mali pomak u kvalitetu slike, mnogo viša cena.

LJUBOMIR ZLATANOVIĆ

KRATKA ISTORIJA STABILIZACIJE

SISTEMI OPTIČKE STABILIZACIJE SLIKE BILI SU U POČETKU RAZVIJANI ZA POTREBE VOJNE INDUSTRIJE, KAO I ZA DOBIJANJE KVALITETNE SLIKE NA ASTRONOMSKIM TELESKOPIMA. PRVI OBJEKTIV ZA D-SLR FOTOAPARATE S UGRADENIM SISTEMOM ZA STABILIZACIJU SLIKE PREDSTAVIO JE "CANON", 1993. GODINE. BIO JE TO PROTOTIP PROFESIONALNOG MODELA TELEOBJEKTIVA OD 300 mm f/2,8L IS USM. NAŽALOST, ON JE U RAZVOJU OSTAO SVE DO JULA 1999. GODINE I DO TADA NIJE BIO KOMERCIJALNO RASPOLOŽIV. PRVI OBJEKTIV SA STABILIZACIJOM SLIKE KOJI SE MOGAO KUPITI BIO JE VARIFOKALNI TELEOBJEKTIV "CANON" 75–300 mm f/4–5,6 IS I ON SE NA TRŽIŠTU POJAVIO U SEPTEMBRU 1995. GODINE. INTERESANTNO, ALI TRŽIŠTE JE NA POJAVU OVAKVH OBJEKTIVA REAGOVALO SA SKEPSOM. RAZLOG JE MOŽDA BIO I U TOME ŠTO JE NOVA TEHNOLOGIJA BILA PRILIČNO KOMPLIKOVANA I SKUPA ZA IZRADU. IPAK, SISTEM SE U PRAKSI POKAZAO VEOMA DOBRO, I KADA SU OVE OBJEKTIVE POČELI DA KORISTE PROFESIONALNI FOTOGRAFI, KONKURENTSKA KOMPANIJA "NIKON" BILA JE PRINUĐENA DA ODGOVORI. NJIHOV PRVI OBJEKTIV SA STABILIZACIJOM SLIKE POJAVIO SE 2000. GODINE, I TO JE BIO TELEZUM 80–400 mm f/4,5–5,6D. DANAS SE STABILIZACIJA RUTINSKI UGRADUJE ČAK I U NAJJEFTINIJE OBJEKTIVE OBE POMENUTE KOMPANIJE. 18–55 mm f/3,5–5,6, KOJI SE STANDARDNO ISPORUČUJU UZ "ULAZNA" D-SLR TELA. STABILIZACIJA SLIKE U TELU FOTOAPARATA SUŠTINSKI JE SPROVEDENA "VESANJEM" SENZORA NA ŽIROSKOPSKI KONTROLISAN POKRETNI RAM. "OLYMPUS" NA SVOJE FOTOAPARATE STAVLJA OZNAKU IS (IMAGE STABILIZATION). "SONY" – SSS (SUPER STEADY SHOT), A "PENTAX" – SR (SHAKE REDUCTION).

Blic i ambijent

Kako zadržati atmosferu, a imati dosta svetla za kratke ekspozicije i male blende, kako zaustaviti pokret, rasvetliti samo prvi plan, istaći samo jedan detalj, napraviti maštovite i skoro nadrealne fotografije... na sva ta pitanja odgovor će vam dati pet fotografa koji na kreativan način koriste obične bliceve u kombinaciji s raznim difuzerima i reflektujućim površinama

MODNA FOTOGRAFIJA SRĐAN KALINIĆ

Zadatak ovog snimanja bilo je fotografisanje u eksterijeru uz korišćenje postojećeg ambijentalnog svetla. Za ovaj modni prilog bila su nam potrebna dva modela, šminka, stilista, nekoliko bliceva i jedan fotograf s asistentom. Celokupno fotografisanje urađeno je za dva sata... Korišćeni su Canon i Nikon blicevi u kombinaciji što nije bio lak zadatak ali je svakako predstavljalo izazov. Pokušali smo prvo da koristimo ST-E2 koji bi okinuo jedan od Canonovih bliceva, a zatim "probudio" i Nikone ali se to nije moglo uskladiti. Canonov infracrveni okidač ST-E2 isključivo koristi E-TTL što znači da kada okine Canonov blic 580EXII njegov predblesak pre vremena aktivira Nikon SB-80DX. Zbog te neusklađenosti bili smo primorani da koristimo Canonov blic na fotoaparatu u manuelnom modu uz primenu dva Nikonova blica na stativima. Sve bi bilo lakše da smo koristili neku radio konekciju poput Pocket Wizarda. Od modifikatora svetla korišteni su beli kišobran i softbox 60 x 60 cm.

Zadatak 1: Fotografisanje modela u pokretu u Servo modu s jednim direktnim blicem na stativu uz upotrebu ljubičastog gela. Opet u kombinaciji Canonov blic na fotoaparatu, a Nikonov na stativu. Sve vreme blicevi su u manuelnom modu. Ekspozicija je bila 1/30 s, ISO 800, blenda 4. Takvim parametrima snimanja dobili smo brže punjenje blica, a s obzirom na to da je model bio u pokretu dobili smo veću dinamiku i svetlosno iscrtavanje po delovima odeće. Tako smo sveukupno naglasili taj "disko" efekat svetlucave odeće i "uhvatili" dosta ambijentalnog svetla.

Zadatak 2: Fotografisanje modela s primarnim difuznim svetlom blica uz naglašenu kontrastu i prikaz ambijenta. Za ovu fotografiju koristili smo kao glavno svetlo mali softbox, a pozadi u kontrastu svetlu preko drveta i modela blic bez dodatka i s dodatkom ljubičastog gela. ISO je bio podešen na 400 da bismo koristili manju snagu bliceva. Da je ISO, recimo, bio 100 snaga blica morala bi biti dva puta jača. Tako smo obezbedili da se blicevi brže pune i manje troše baterije na terenu, a da ISO vrednost ne utiče osetnije na kvalitet fotografije. Ekspozicija je bila dugih 1/15 sekunde, a blenda 4. Rezultat je model osvetljen mekanim svetlom softboxa, a u pozadini vidimo ulično osvetljenje i konture eksterijera. Dužinom ekspozicije utičemo na količinu ambijentalnog svetla na fotografiji. Kontra svetlo bilo je na udaljenosti od par metara od modela i stvorilo je lepu kontrastu. Dužinom ekspozicije uticali smo na količinu ambijentalnog svetla na fotografiji.

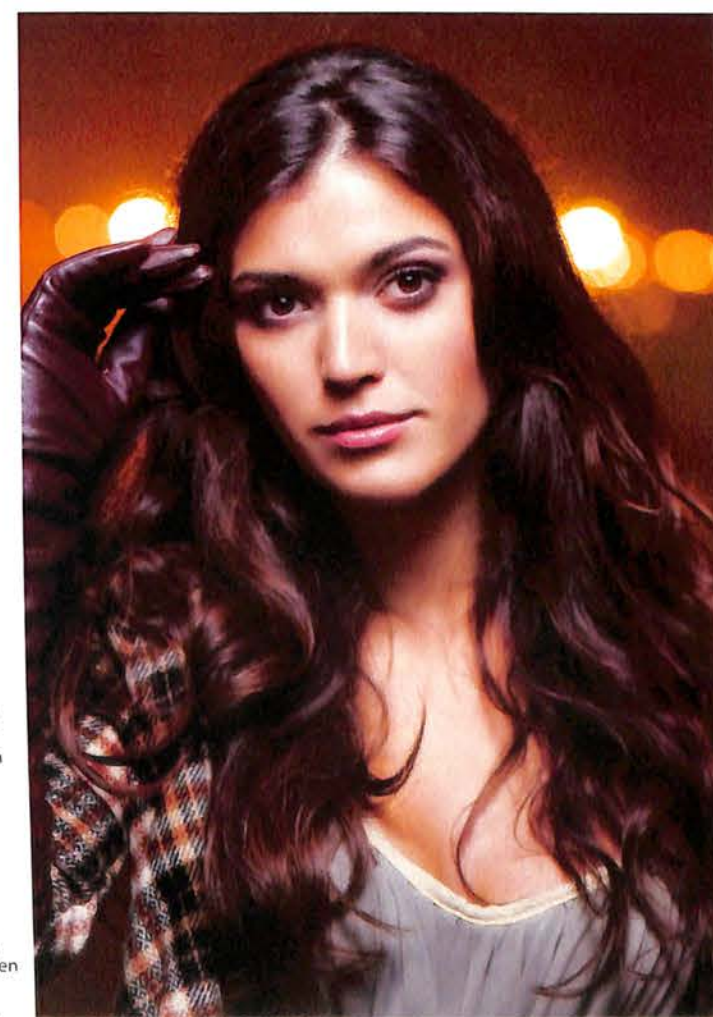
Ova dva snimanja na dve lokacije uspešno su izvedena iako je bilo poteškoća u korišćenju prethodno predviđenih lokacija za koje nismo dobili dozvolu za fotografisanje. To je uslovalo brze promene plana i korigovanje prethodno zamišljene ideje kao i brže delovanje na licu mesta. Mali blicevi dobro su se pokazali u toj situaciji zbog svoje mobilnosti i mogućnosti da rade na baterije. Efekat svetla veoma je blizak fleš rasveti koja bi zahtevala bolju logistiku na terenu (agregat ili akumulator, kablove, veće stativite itd.). I za male bliceve potrebna vam je ekipa ljudi za asistenciju ali niste ograničeni strujom i imate mogućnost da uključite mnogo više ambijentalnog svetla uz široko otvorenu blendu. Za male bliceve danas postoji čitav niz dodatka (kišobrani, softboksovi, "Lightsphere", snutovi, "Beauty dish" itd.) i

potrebno je samo imati dodatak za postavljanje blica na stativ. Kao najsigurniji način za okidanje bliceva nameće se radio kotrola ili još komfornije radio kontrola sa TTL merenjem.

Fotografisanje ovog priloga pomogli su:
Modna Agencija: FASHIONGLAMR 'N' R
Kreatori: Dejan Despotović i Adela Jovanović
Modeli: Tamara Vasiljević i Milica Nedeljković
Šminka: Aleksandra Gojković

Zadatak 3: Snimiti portret u krupnom planu pod difuznim svetlom uz naglašeno ambijentalno svetlo. Preselili smo se nedaleko od parka u želji da uključimo još više ambijentalnog svetla i snimimo jedan "close-up" portret s lepim bokehom. Tu smo koristili jedan Nikon SB-80DX blic s adapterom za male bliceve na stativu i belim "shoot-through" kišobranom. Blic Canon 580EX II na fotoaparatu bio je okidač za blic na stativu. Kišobran je postavljen ispred modela, ekspozicija 1/30 s, ISO 800 i blenda 2.8.

EKSTREMNI SPORT PREDRAG VUČKOVIĆ

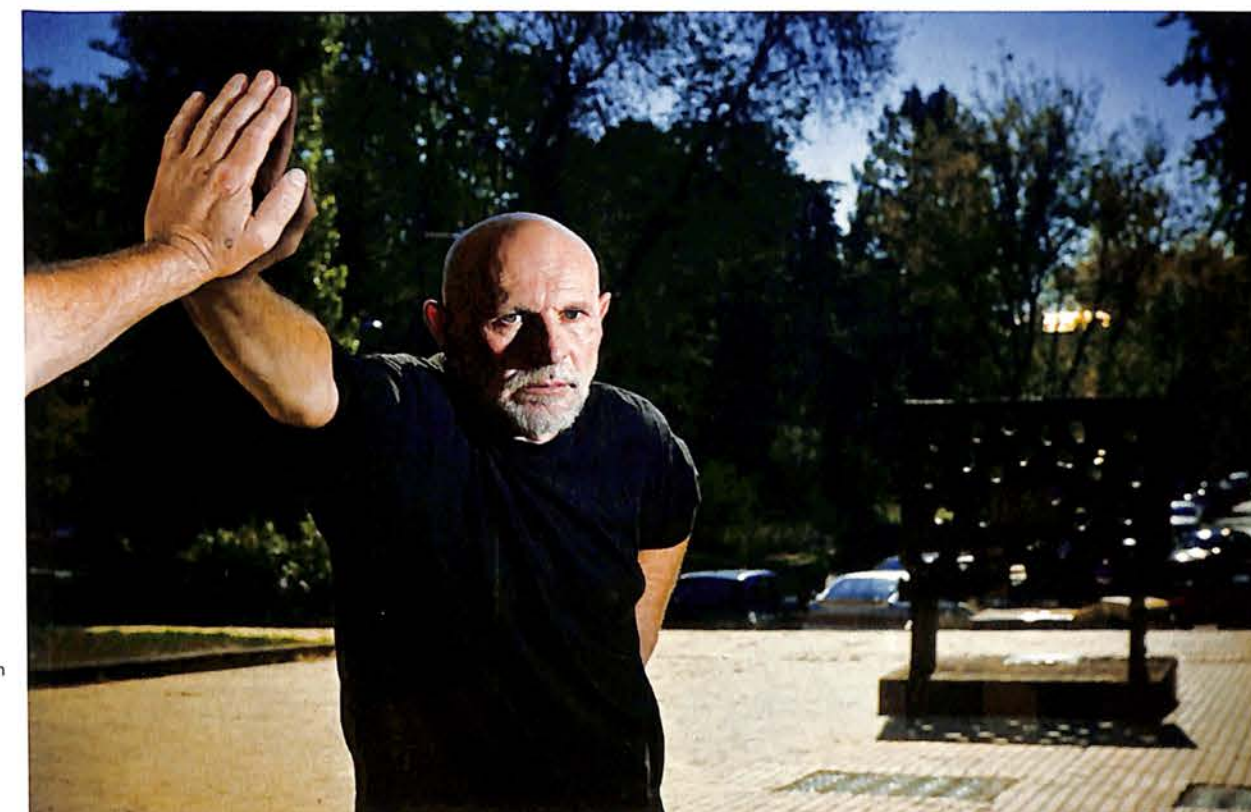
Predraga Vučkovića ne treba posebno da vam predstavljamo. Njegove fotografije mnogo puta našle su se na stranicama časopisa Refoto – portfolio u broju 50 iz 2008. i kao ilustracije brojnim tekstovima. Iako Peđa danas pretežno radi s profesionalnom Profoto fleš-rasvetom, ova fotografija, nastala 2006. godine, snimljena je sa dva blica: SB 800, Nikon D200, Nikkor 10,5 mm, pri osetljivosti od ISO 200, ekspozicija 1/250 s, i blenda 14. Oba blica postavljena su nisko, tj. na zemlju, jedan s desne, a drugi s leve strane, s tim da je svetlost desnog blica bila jača, zapravo, taj blic tretiran je kao glavno svetlo. Kratka ekspozicija i jako zatvorena blenda omogućili su zamrznutost pokreta, veliku dubinsku oštrinu, ali i veoma saturisano nebo s jasno izraženim oblacima koje po letnjem sunčanom danu reflektuje puno svetlosti. Peđa i danas koristi bliceve, SB900, kad god putuje na neku destinaciju gde nije u mogućnosti da koristi fleš-rasvetu.

PORTRET BRANKO STOJANOVIĆ

Fotografija nastala kao ilustracija za intervju na temu "Križa i kultura", koji je vođen s direktorima najznačajnijih institucija kulture u Novom Sadu. Korišćeno je jedno direktno bočno svetlo – blic SB800, zbog jakog vetra bez kišobrana, postavljeno na stativ koji je od modela bio udaljen na oko 3 metra s desne strane u visini glave. Eksterni blic aktiviran je bežično s ugrađenim blicem na telu fotoaparata (Commander mode). Nikon D700, AF-S Nikkor 28–70 mm, f/2,8 na 70 mm, ISO 200, eks. 1/200 s, blenda 10.

MODNA REPORTAŽA

Fotografija nastala tokom priprema devojaka za "Izbor za Miss Srbije 2007." u grčkom letovalištu Porto Karas. Korišćeno je jedno direktno bočno svetlo – blic SB800 propušten kroz beli kišobran, postavljen na stativ koji je od modela bio udaljen na oko 2 metra s leve strane, aktiviran bežično s ugrađenim blicem na telu fotoaparata (Commander mode). Nikon D80, AF Nikkor 18–35 mm, f/3,5–4,5 na 18 mm (ekvivalent 27 mm) s polarizacionim filterom, ISO 100, ekspozicija 1/160 s, blenda 7,1.

DODATNA OPREMA

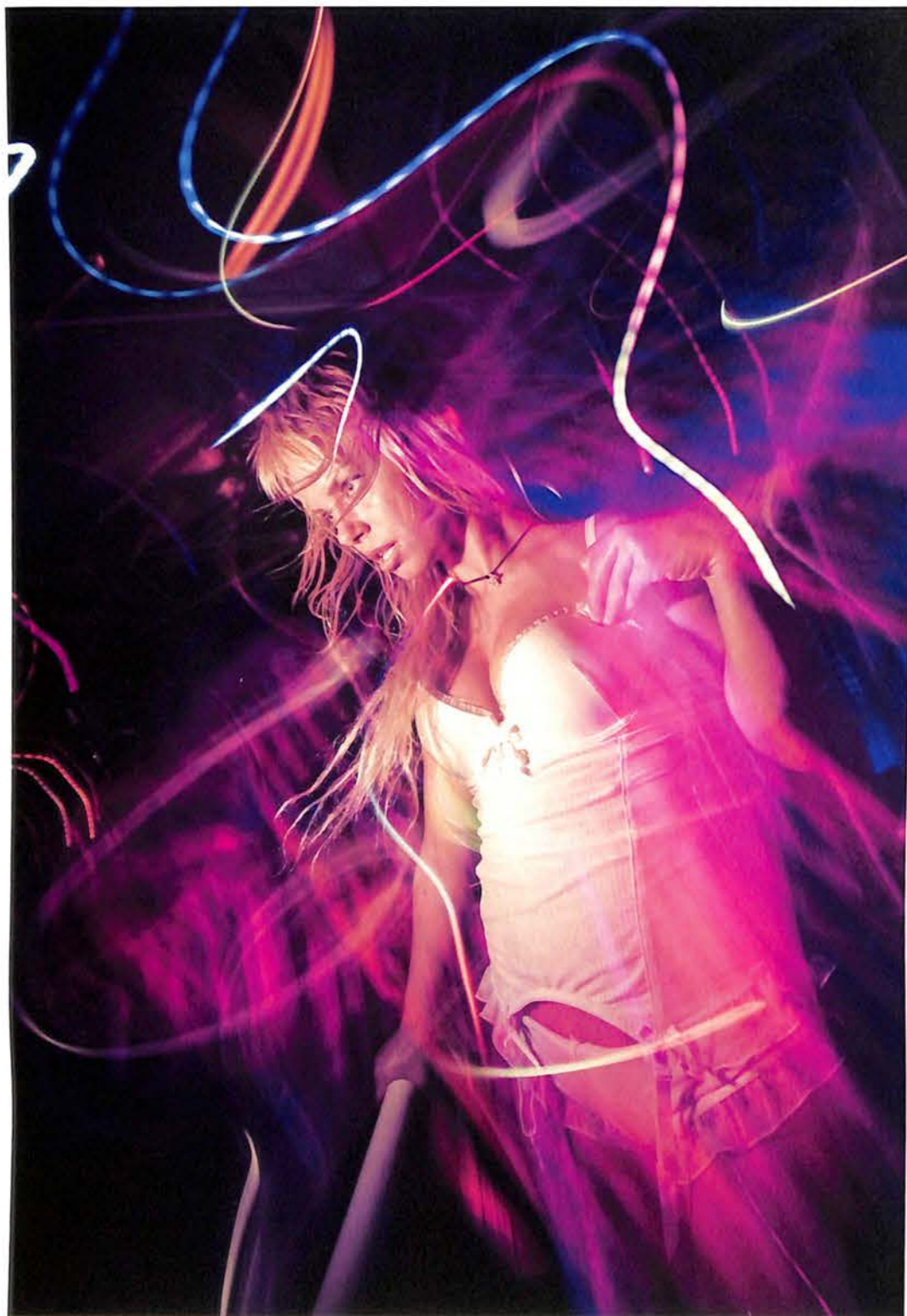
Svetlost blica možete umekšati koristeći, na primer, providni ili reflektujući beli kišobran. Da biste postavili blic i kišobran na stativ, neophodan vam je specijalan adapter na koji postavite blic (uz dodatak nosača blica koji dobijate kada ga kupite) i kišobran (na sredini nosača nalazi se rupa za ubacivanje kišobrana). Svetlo, takođe, možete umekšati i kroz prenosivi softboks posebno namenjen malim blicevima, o kome smo pisali u broju 62.

Na reporterskom zadatku

U reporterske zadatke ubrajaju se i fotografske teme kao što je snimanje portreta. Ako, na primer, radite za neki časopis i imate nekoliko različitih zadataka u jednom danu, sigurno je da nećete vući sa sobom fleš-rasvetu, već ćete pokušati sve da spakujete u foto-torbu. Ipak, pored fotoaparata i bliceva, dodatni teret predstavljaju stativ (jedan ili dva), neki difuzor svetla (kišobran, softboks...) i nezaobilazna reflektujuća površina, poznatija kao zilverica. Da biste ipak sačuvali mobilnost, neophodno je da stativi budu laki i sklopivi, kao i sav ostali pribor.

KLUBSKA FOTOGRAFIJA ALEKSANDAR CAREVIĆ

Danas nam tehnika omogućava fotoaparate koji imaju upotrebljive visoke ISO vrednosti, brze objektivne s velikim otvorima blende, pa nam blic često i nije potreban. U određenim situacijama, ipak, potrebno je koristiti blic. Za tako nešto danas nije neophodno izdvojiti neke basnoslovne sume, već se cela čarolija može svesti na cifru manju od 1.000 evra. Moderna fotografija zahteva prenošenje atmosfere s događaja, bilo to venčanje, klub ili neki

poslovni skup. Tehnički gledano, to zahteva da nadete idealnu kombinaciju ambijentalnog svetla i blica, pri čemu nijedan od ta dva faktora neće biti potpuno dominantan. Imajte u vidu da na blic utiču samo dva parametra: blenda i ISO vrednost, dok dužina ekspozicije utiče na ambijentalno svetlo, tako da umesto 1/60 s možemo postaviti dužinu ekspozicije od jedne desetinke, ili čak više sekundi. Ako mislite da će fotografija biti mutna, da vas razuverim –

objekat koji ste fokusirali biće oštar zbog brzine i jačine blica, dok će ceo prostor biti daleko popunjeniji ambijentalnim svetlom zbog dužine ekspozicije. Tajna je u manualnim kontrolama samog fotoaparata gde fotograf kontroliše blendu, ISO osetljivost, dužinu ekspozicije, kako bi "pokupio" ambijentalno svetlo, a za osvetljavanje samog objekta koji se fotografiše fotograf može komotno da se osloni na TTL merenje blica. Na kraju, rezultat će biti dobro osvetljen i oštar motiv s puno ambijentalnog svetla oko njega. Cela scena može izgledati i prilično apstraktno ukoliko odlučite da u trenutku eksponiranja protresete fotoaparat. Ovo je sasvim drugačiji pristup fotografisanju događaja u odnosu na crne "tunele" koje redovno vidamo.

Ukoliko želite da imate što difuznije svetlo, uperite glavu blica ka plafonu ili zidu. Rezultat će biti osetno različit – umesto oštre senke, dobićete difuzno osvetljenje. Jedina stvar na koju treba paziti jeste to da li će blic imati dovoljno snage da da dovoljno jako odbijeno svetlo. Često će se desiti da je plafon previsok za snagu blica, ili da se naspram ne nalazi beo zid, već obojena površina gde vraćeni snop neće dati željenu boju na objektu.

Kako onda izbeći direktan blic? Proizvodaci foto-opreme mislili su i na to, pa tako imamo "Nikonov" CLS sistem bežičnog kontrolisanja bliceva, "Canon" ima sličan sistem, kao i većina ostalih proizvođača. Dovoljno je sa strane postaviti blic koji je u "Slave" modu, a blic na fotoaparatu postaviti kao "Commander". Konkretno, Canon 430EX blic može se kontrolisati bežično s bilo kog "Canonovog" fotoaparata uz pomoć ST-E2 uređaja ili uz pomoć blica 580EX. "Nikon" ima prednost da fotoaparati: D90, D300s, D700 mogu raditi u "Commander" modu s pop-up blicem, gde se "štedi" jedan blic za dodatno dosvetljavanje.

Zašto se ograničiti na jedan blic? Možemo kombinovati i više bliceva, dva postavljena blica u pozadini daju interesantno osvetljenje u kombinaciji s dužom ekspozicijom od čak 1/3 sekunde. Toliko duga ekspozicija daje fotografu mogućnost da pomeranjem fotoaparata nakon okidanja blica "crta" ambijentalnim svetlom.

Ovako izgleda "tipičan" fotograf opremljen za snimanje po klubovima. Autoportret: Aleksandar Carević

objekat koji ste fokusirali biće oštar zbog brzine i jačine blica, dok će ceo prostor biti daleko popunjeniji ambijentalnim svetlom zbog dužine ekspozicije. Tajna je u manualnim kontrolama samog fotoaparata gde fotograf kontroliše blendu, ISO osetljivost, dužinu ekspozicije, kako bi "pokupio" ambijentalno svetlo, a za osvetljavanje samog objekta koji se fotografiše fotograf može komotno da se osloni na TTL merenje blica. Na kraju, rezultat će biti dobro osvetljen i oštar motiv s puno ambijentalnog svetla oko njega. Cela scena može izgledati i prilično apstraktno ukoliko odlučite da u trenutku eksponiranja protresete fotoaparat. Ovo je sasvim drugačiji pristup fotografisanju događaja u odnosu na crne "tunele" koje redovno vidamo.

Ukoliko želite da imate što difuznije svetlo, uperite glavu blica ka plafonu ili zidu. Rezultat će biti osetno različit – umesto oštre senke, dobićete difuzno osvetljenje. Jedina stvar na koju treba paziti jeste to da li će blic imati dovoljno snage da da dovoljno jako odbijeno svetlo. Često će se desiti da je plafon previsok za snagu blica, ili da se naspram ne nalazi beo zid, već obojena površina gde vraćeni snop neće dati željenu boju na objektu.

Kako onda izbeći direktan blic? Proizvodaci foto-opreme mislili su i na to, pa tako imamo "Nikonov" CLS sistem bežičnog kontrolisanja bliceva, "Canon" ima sličan sistem, kao i većina ostalih proizvođača. Dovoljno je sa strane postaviti blic koji je u "Slave" modu, a blic na fotoaparatu postaviti kao "Commander". Konkretno, Canon 430EX blic može se kontrolisati bežično s bilo kog "Canonovog" fotoaparata uz pomoć ST-E2 uređaja ili uz pomoć blica 580EX. "Nikon" ima prednost da fotoaparati: D90, D300s, D700 mogu raditi u "Commander" modu s pop-up blicem, gde se "štedi" jedan blic za dodatno dosvetljavanje.

Zašto se ograničiti na jedan blic? Možemo kombinovati i više bliceva, dva postavljena blica u pozadini daju interesantno osvetljenje u kombinaciji s dužom ekspozicijom od čak 1/3 sekunde. Toliko duga ekspozicija daje fotografu mogućnost da pomeranjem fotoaparata nakon okidanja blica "crta" ambijentalnim svetlom.

Ako imate zadatak da fotografišete manji koncert, a ambijentalno svetlo ne zadovoljava uslove rada, jedino rešenje jeste blic postavljen negde sa strane, kao na fotografiji rok koncerta. Blic je blesnuo dovoljnom jačinom da osvetli pevača, a opet sama dužina ekspozicije bila je dovoljna da se uhvati i ambijentalno osvetljenje.

Zamislite situaciju: fotografišete žurku u ogromnoj hali, nema o šta da odbijete svetlost blica. Rešenje je upravo korišćenje bežičnog blica, kako je i nastala ova fotografija. Na blic koji sam držao u levoj ruci stavio sam narandžasti gel kako bih dobio boju sličnu ambijentalnom osvetljenju.

Canon

PROFESIONALNI
CANON DSLR APARATI
OD SADA SA
GARANCIJOM OD 3 GODINE*

3 GODINE
GARANCIJA

Axel Foto d.o.o
Sarajevska 86
11000 Beograd
011/3617-562

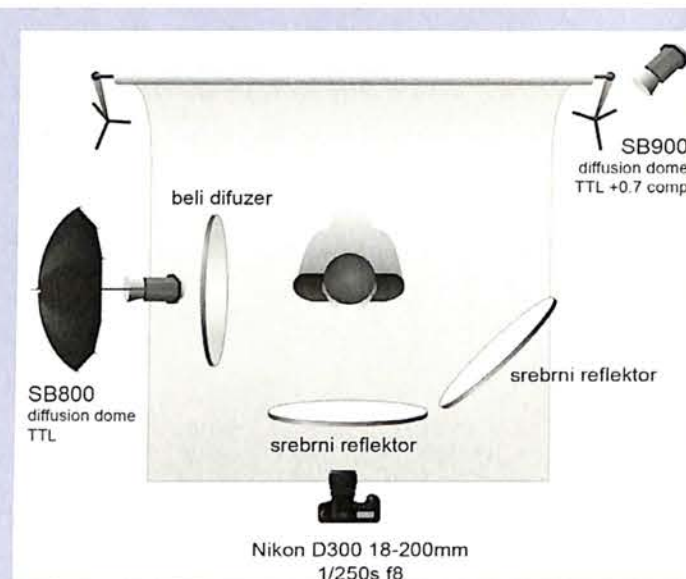
BM Foto d.o.o
Jurija Gagarina 149 lok. 40
TC TOP SHOP, Novi Beograd
011/311-9988

Foto Oprema d.o.o
Surčinski put 1/o
11070 N. Beograd
011/7129-136

Color Foto
9 Jugovića 30
32000 Čačak
032/310-319

* Važi samo za sledeće modele:
EOS 40D, 50D, 5DMkII, 1DMkIII
* Garancija za EOS450D je 2 godine

POSTAVKA SVETLA

Glavno svetlo bilo je umekšano difuzerom na blicu, odbijeno od srebrnog kišobrana i dodatno raspršeno belim panelom između modela i svetla. Dopunsko svetlo dolazi sa suprotne strane od reflektujuće površine (srebrni zilber). Rim (vršno) svetlo je osvetlilo kosu i definisalo konture modela i odeće. Nalazi se visoko iznad modela i dodatno je umekšano difuzerom na flešu, što je neobičajeno za rim svetlo, ali to omogućava da model u toku poziranja može da izloži veći deo lica tom svetlu, bez bojazni da ćemo dobiti tvrde senke na licu. Zbog podešenog šireg fokusnog ugla, rim svetlo delom osvetljava i pozadinu. I, na kraju, srebrna reflektujuća površina (zilber) postavljena je nisko ispod nogu modela da vraća rim svetlo i rasvetljava donji deo kadra. Za snimanje sam koristio Nikon D300 s objektivom 18-200 mm f/3,5-5,6, maksimalni ISO koji sam sebi mogao da dozvolim je ISO 200, koji je rezultirao blendom 8. Blicevima je komandovano preko integrisanog blica u fotoaparatu. Otežavajuća okolnost na snimanju bio je mali prostor sobe u kojoj sam radio, jer nisam imao dovoljno mesta da se odmaknem od modela i snimam s dužim žižnim daljinama.

**MODNA FOTOGRAFIJA
IGOR ILIĆ**

Odabir malih bliceva za ovaj posao sâm se nametnuo s obzirom na to da je bilo potrebno brzo snimiti dvadeset pet različitih odevnih predmeta u skućenom prostoru sobe. Koristio sam dva "Nikonova" fleša SB800 i SB900. Kada koristite "Nikonov" sistem bliceva sve parametre podešavate na fotoaparatu, što je velika prednost. Mali blicevi savršeni su za snimanje pri višim ISO vrednostima, i daju dovoljnu količinu kvalitetnog svetla stalne temperature. Odlični su za snimanja napolju kao dodatno svetloulz dnevnu svetlost. Ukoliko ih racionalno koristite, možete postići profesionalne rezultate. Blicevi rade brzo, tačno i štede vaše vreme. Njihove mane su nedovoljna količina svetla za veće blende ili manje brzine, osim ukoliko niste spremni da investirate u veću količinu bliceva. Na primer, odnos je takav da za tri fleša SB900

možete kupiti jednu "Profoto" monoblok glavu iste svetlosne jačine, ali nećete imati pokretnost koju pružaju mali blicevi i imaćete samo jedan izvor svetla. Kod "Nikona" je situacija takva da jednim blicem apsolutno komandujete opcijama drugog udaljenog blica putem njihove međusobne komunikacije bleskanjem niskog intenziteta, što je dobro za komotan rad u TTL režimu. Kod "Canona" ta mogućnost postoji tek s pojavom Canona 7D. Ukoliko koristite teleobjektive i snimate na većim razdaljinama, uvek možete razmisliti o kupovini radio PocketWizard transmitera: MiniTT1 ili FlexTT5, koji prenose TTL podatke na veće razdaljine. Naravno, mana je ta da skoro nikada nećete moći da nadjačate dnevno svetlo samo jednim blicem. Prednost

je, ipak, što možete tri fleša da spakujete u bilo koji ranac i da snimate skoro bilo šta na terenu. Važno je napomenuti da ne bleskate blicevima na punoj snazi suviše brzo ukoliko niste spremni da plaćate servis i ugradnju nove blic lampe. Model SB800 bleskaće dok ne pregori, dok će SB900 kada se pregreje prikazati trouglič s termometrom i jednostavno odbiti da radi. Iako danas za ovakve poslove koristim Profoto D1 rasvetu, Nikon D700 i "prime" objektivne, uvek u torbi imam dva ili tri "Nikonova" SB800 blica, iz kojih uvek izvlačim maksimum.

PRIPREMILA: I. TOMANOVIĆ

**SVET U FOKUSU
otvaranje izložbe**

Na liniji broj 31 beogradskog autobusa, 2. decembra, svečano smo otvorili putujuću izložbu fotografija s upravo završenog konkursa "Svet u fokusu", a ujedno su dodeljene i nagrade najuspešnijim učesnicima

Neobična izložba zahteva i neobično otvaranje, pa smo tako 2. decembra "zaposeli" jedan autobus i za tili čas napravili gužvu, ali ne onu ne prijatnu, svima tako poznatu. Gužvu su napravili naši brojni nagradeni i pohvaljeni učesnici konkursa, kao i predstavnici firme "Olympus" – glavnog sponzora konkursa i naše male redakcije. Mada se autobus nije kretao, informacija o izložbi krenula je da kruži gradom putem medija koji su slikom i rečima ispratili događaj.

Direktor "Olympusa" – Ivanka Milenković (na fotografijama desno), uručila je nagrade u vidu Olympus fotoaparata (prva nagrada E-420, ostale nagrade Mju-550WP), a Ivana Tomano- vić – glavni urednik časopisa Refoto, uručila je pohvale (godišnja pretplata na Refoto). Prema procenama firme "Masel", na čijim se panoima nalaze posteri sa 150 fotografija s konkursa, ovu izložbu koja putuje po Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Subotici i Kragujevcu,

tokom decembra videće oko 5.000.000 putnika! Koliko je to različitih ljudi, nemoguće je izračunati, ali to je svakako najveći broj ljudi koji je ikada video jednu fotografsku izložbu kod nas. Dakle, štedite gorivo, čuvajte okolinu i podržavajte kulturu u Srbiji – vozite se autobusom. Informacije o linijama gradskog prevoza na kojima možete videti plakate sa fotografijama pronaći ćete na Home strani naše internet- prezentacije: www.refoto.co.rs.

Crno-beli svet

VLADIMIR SEKULOVSKI

Fotografija za Vladimira Sekulovskog nije profesionalna preokupacija, već duševna hrana i sredstvo komunikacije. Uz pomoć ove vizuelne umetnosti on izražava sebe i ono što ne uspeva rečima. To nije puki hobi ili zabava, već životni stil, način postojanja u svetu, sadržaj života

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "ANDEO", 2008

Mada je počeo da se bavi fotografijom početkom ovog veka, Sekulovski u svojim fotografijama želi da postigne estetski efekat starih majstora crno-bele fotografije iz sredine XX veka. Poštuje, priznaje i voli crno-beli svet i smatra ga jedino dostojnim njegovog kreativnog angažmana. Zato razmišlja i snima samo monohromatski. Njegove prve fotografije radene su analognom tehnikom, ali na početku digitalne revolucije lako hvata korak sa svim tehničko-tehnološkim kolotečinama. Danas radi isključivo digitalnim

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "BISTRA", 2005

fotoaparatom. Tehnika je promenjena, ali ne i osnovni pristup ka fotografiji kao likovnom izražajnom sredstvu. U njegovim fotografijama dominiraju ideja, priča, koncept i nijedna nije napravljena slučajno. Slučajnost i trenutna inspiracija kao umetnički postupci za njega su isključeni, ili bolje rečeno prevaziđeni, nadmašeni. On razmišlja racionalno, gleda fotografskim, ne običnim okom. I kada izlazi na ulicu, jer život je njegova osnovna tematska preokupacija, stalno traži trenutke života u novim raznovrsnim motivima. Ponekad ta uporna potraga traje neuobičajeno dugo – danima, mesecima, sve dok ne dobije ono

što je zamislio. Svako njegovo delo je promišljeno i unapred pripremljeno. Ovo naročito važi za njegove kolekcije fotografija, koje s tolikim žarom i strašću osmišlja. Često jedna jedina fotografija nije dovoljna da potpuno izrazi njegovu kompleksnu ideju ili koncept. Zato on stvara kolekcije fotografija, svojevrzne mini foto-eseje, jer jedino kroz više fotografija može da ispriča svoje prefinjene vizuelne priče. Njegove fotografije nastaju onog trenutka kada se poklope vizija unutrašnjeg oka i stvarnost spoljašnjeg dešavanja. Ali, tu ne prestaju: one sazrevaju u umetničkoj laboratoriji putem stalnog samoistraživanja, samoispitivanja i

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "RAZLIČITI POGLED", 2004

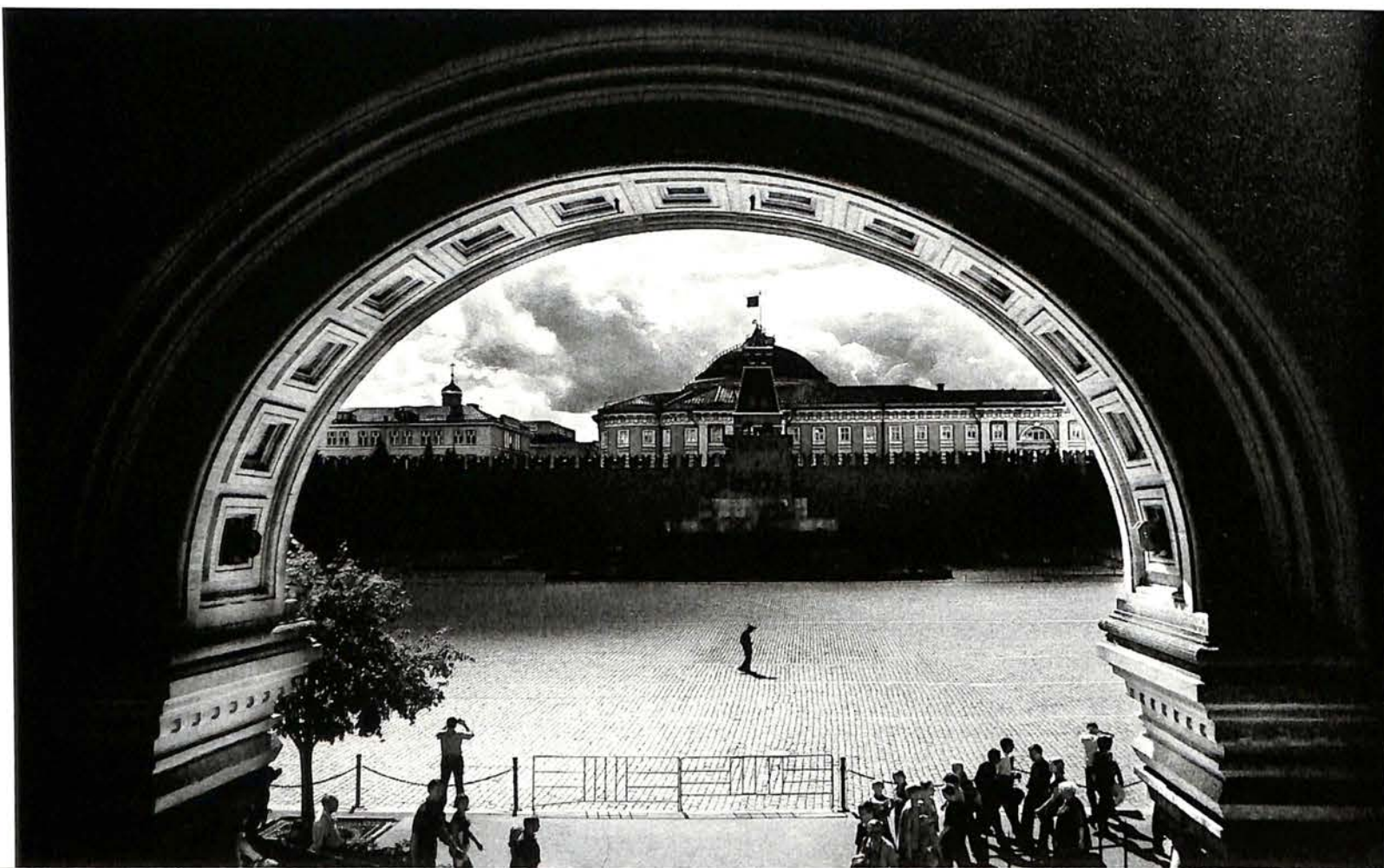

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "ZBUNJENOST", 2007

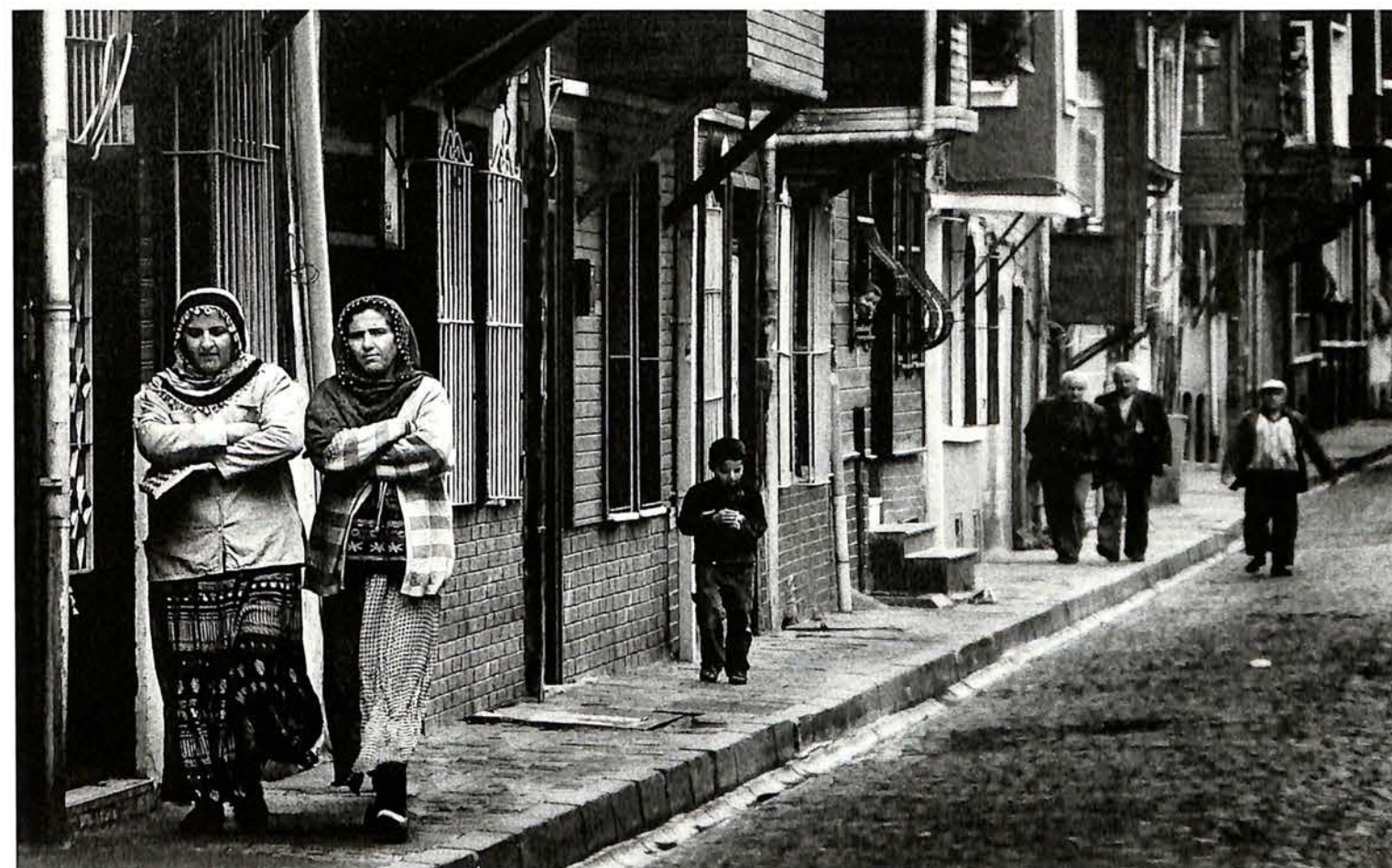
samootkrovenja fotografa. Gotovo ista energija koja je posvećena da bi se našao pravi motiv troši se i prilikom "postprodukcije" samog artefakta. Sebe, kao onog koji posmatra i beleži svet fotoaparatom, najviše vidi na ulici, u urbanoj sredini, među ljudima, u samoj bujici života, u vrtlogu međuljudskih odnosa. Upravo zato jeste (a)tipičan "lajf" fotograf. Rede doživljava sebe kao studijskog fotografa i pejzažistu. Ali njegove fotografije nisu samo dokumenti spoljašnjeg sveta već prostor u kom stvara jedan nov, potencijalni, moguć umetnički svet. Zato i jesu unikatne i intrigantne, dopadljive i šarmantne. Vladimir Sekulovski, član Foto-kluba "Elema",

jedan je od najaktivnijih i najnagrađivanijih fotografa Makedonije. Redovno, godinama već, učestvuje na svim domaćim i mnogim međunarodnim FIAP izložbama. Fotokonkursi za njega nisu poprište vizuelnih borbi i nadmetanja, već orijentir i kriterijum za stvaralaštvo. On zna da kao fotograf mora da izlaže, da podeli svoj rad s publikom, ne da bi bio ocenjen i vrednovan, pohvaljen ili kritikovan, to je neizbežno, već da bi održao stvaralačku samodisciplinu i obogatio kreativni podsticaj. Za njega su izložbe, na neki način, spas od stranputice, mesto za preslišavanje samog sebe, ispravljanje zabluda. Nagrade, koje Sekulovski dobija redovno, svakako su dobrodošle, ali nikako cilj sam po sebi. DARKO PETROVSKI

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "JUTRO U MOSKVI", 2005

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "ISTANBUL", 2003

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "ŽENA", 2004

© VLADIMIR SEKULOVSKI, "BURA", 2003

BIOGRAFIJA

Vladimir Sekulovski rođen je 1975. godine u Skoplju. Na početku svoje fotografske karijere radio je kao honorarni fotograf, a trenutno je angažovan kao fotograf u firmi "Maraton" iz Skoplja. Predstavnik je novog, mladog, ali istovremeno hiperaktivnog fotografskog talasa makedonske umetničke scene i brojnim međunarodnim nagradama i priznanjima potvrđuje svoj artistski renome. Prepoznatljiv je po svojim crno-belim fotografijama, na kojima predstavlja svakidašnjicu čovekovog postojanja, "elan vitae" našeg modernog života.

Fotografija i moda

Nestabilne, promenjive prirode, moda je uvek bila spremna da eksperimentiše i izaziva baš kao i fotografija. Dvadesetih i tridesetih godina dvadesetog veka s časopisima Vogue, Harper's Bazaar, Vanity Fair i fotografima poput Sesila Bitona, Džordža Hojningena Hina i Horsta, ova dva fenomena dobila su potpuno novu dimenziju

HORST P. HORST, "Helen Benet", Pariz, 1936

SESil BITON (1904, LONDON – 1980, BROADČALK, SALSBERI)

Fotograf, kostimograf i scenograf, fotografijom je počeo da se bavi u ranom detinjstvu zahvaljujući baki koja se amaterski bavila fotografijom. Njegov prvi fotoaparati bio je Kodak 3A, a prvi modeli članovi porodice i prijatelji. Na Kembriđu je započeo studije istorije, umetnosti i arhitekture. Napustio ga je 1925. godine. Šest godina kasnije dobija posao fotografa u britanskom časopisu *Vogue*. Tokom Drugog svetskog rata saradivao je s Ministarstvom informacija, šaljući im fotografije s fronta.

Nakon rata nastavlja da fotografiše, ali i radi kao kostimograf i scenograf. Jedan od najpoznatijih filmova za koji je radio kostime jeste "Moja draga gospo" ("My Fair Lady", 1964). Od fotografija najznačajniji su mu portreti članova kraljevske porodice, književnika Trumana Kapota (Truman Capote), umetnika Endija Vorhola (Andy Warhol) i Mika Džegera (Mick Jagger). Pre osam godina u Muzeju primenjene umetnosti u Beogradu gostovala je izložba Sesila Bitona pod nazivom "Dendi fotograf".

CECILIE BEATON, "Modna fotografija", 1936

Jedan od najstarijih modnih časopisa na svetu jeste *Harper's Bazaar*. Namenjen visokoj i višoj srednjoj klasi, časopis je osnovan kao nedeljnik 1867. godine, s jasno definisanim ciljem. Kreativni i inovativni urednici, pisci, grafički dizajneri, ilustratori i fotografi trebalo je da proprate apsolutno svaki aspekt kulture i mode, kako u Americi, tako i Evropi. Potpunu transformaciju časopis će doživeti pod grafičkim dizajnerom i umetničkim urednikom Aleksejem Brodovičem (Alexey Brodovich) od 1936. do 1958. godine. U menjanju istorije stila, mode i fotografije ubrzo mu se priključio *Vogue*, koji će postati njegov najveći rival. Kao i *Harper's Bazaar*, i *Vogue* je bio prvo nedeljnik. Pokrenuo ga je Artur Boldvin Turnur (Arthur Baldwin Turnure), 1892. godine, a nakon njegove smrti, 1909. godine, časopis je preuzeo Kond Nast (Condé Nast). Angažujući odlične pisce, grafičke dizajnere i fotografe, Nast je započeo transformaciju prosečnog nedeljnika u jedan od najpoznatijih modnih časopisa na svetu. Pored aktuelnih modnih trendova, *Vogue* je donosio informacije o kulturi, umetnicima, muzičarima, piscima, holivudskim divama, svakodnevnom životu elite. Nakon uspeha u Americi, Nast 1916. pokreće britansko, a 1920. godine i francusko izdanje časopisa. Među prvim fotografima koje je *Vogue* angažovao bili su Baron Adolf de Mejer (Adolphe de Meyer) i Edvard Štajhen (Edward Steichen). Njihovim dolaskom prestalo je da bude važno samo šta

DŽORDŽ HOJNINGEN HINE (1900, PETROVGRAD – 1968, LOS ANĐELES)

Baron iz dobrostojeće porodice, za vreme revolucije 1917. godine odlazi u London, a početkom dvadesetih u Pariz, gde stupa u kontakt s tamošnjim umetnicima. U Parizu uči crtanje i fotografiju. Jedno vreme saradivao je i s Menom Rejem. Karijeru započinje kao crtač u francuskom *Harper's Bazaar*, da bi ubrzo prešao da radi kao fotograf u francuskom časopisu *Vogue*. Sredinom tridesetih godina prošlog veka odlazi za Ameriku i započinje saradnju s njujorškim izdanjem časopisa *Harper's Bazaar*. Godine 1943. objavljuje dve knjige fotografija nastalih tokom putovanja: "Grčka" ("Hellas") i "Egipat" ("Egypt"), a tri godine kasnije odlazi u Los Angeles, gde ostaje do kraja života. U ovom periodu modnu fotografiju zamenio je portretnom fotografijom. Uglavnom snima filmske zvezde poput Grete Garbo (Greta Garbo) ili Kerija Granta (Cary Grant).

GEORGE HOJNINGEN HEUNE, "Betina Džons, kupaci kostimi za Schiaparelli", 1928

se fotografiše, već kako se fotografiše. Kao nekadašnji istaknuti predstavnici američkog piktorijalizma, obojica su posebnu pažnju poklanjali enterijeru i pozadini, osvetljenju i, konačno, samoj pozi modela. Mejer je u stilu bio definitivno barokniji, a dobar primer predstavlja fotografija "Venčаница" ("A Wedding Dress", 1920). Za razliku od njega, Štajhen, koji je pre dolaska u *Vogue* radio časopis *Art et Décoration* u duhu piktorijalizma, meki fokus zamenuje

EDWARD STEICHEN, "Glorija Svanson", 1926

je oštrim, davajući prednost ravnim, modernijim oblicima i formama, kao i pozama modela: "Modernistička haljina" ("Modernist Garments", 1925); "Večernje cipele dizajnerke Vide Mur" ("Evening Shoes by Vida Moore", 1927); "Glorija Svanson" ("Gloria Swanson", 1926). Mejer, kao i Štajhen, saradivao je i s drugim podjednako važnim časopisom koji je 1913. godine pokrenuo Kond Nast - *Vanity Fair*, a radio je i za francuski *Harper's Bazaar*. Uticaj ove dvojice mastora najvidljiviji je u radu britanskog fotografa Sesila Bitona (Cecil Beaton). Dendijevskog duha i specifičnosti, Biton je radeći za *Vogue* i *Harper's Bazaar* fotografiju preokrenuo za 360 stepeni stvarajući slike fikcija i glamura, kako kroz modnu fotografiju, tako i kroz portrete filmskih diva koje

su tu modu propagirale. U traganju za besprekornim izgledom i elegancijom, modele snima u enterijeru, iz različitih uglova, uglavnom kroz dramatičan odnos svetlosti i senke: "Marlene Dietrich" (Marlene Dietrich, 1932, 1935); "Nensi Biton" (Nancy Beaton, 1925); Meri Tejlor (Mary Taylor, 1925); "Haljine dizajnera Čarlsa Džejmisa" (Charles James Desess, *Vogue*, 1948); "Koko Šanel" (Coco Chanel, 1937).

Dok je Biton bio sofisticiran, prefinjen i fokusiran na studio, Džordž Hojningen-Hine (George Hoyningen Huene) stvarao je drugi vid glamura. Modu i modele izbacio je na plažu i bazene. Čisti i jasni oblici i linije, skladan odnos svetlosti i senke, ali i prisustvo nadrealnog na pojedinim radovima poput fotografije "Električna lepota" ("Electric Beauty", 1938) samo su neke od karakteristika njegovog rada koje se pripisuju uticaju klasične skulpture, slikarstva i nadrealizma s kojim se upoznao tokom boravka u Parizu. Fotografije za kupaće kostime "Izod i Lelong" iz 1930. godine spadaju u Hinova najbolja, ujedno i najčešće reprodukovana fotografska ostvarenja. Svoje znanje preneo je na prijatelja i kolegu Pola Borhama (Paul Borham), poznatijeg kao Horst (Horst P. Horst). Iako se jedno vreme

interesovao za arhitekturu, čak je i studirao u klasi Le Korbizijea (Le Corbusier), Horst se okrenuo fotografiji. Za razliku od Hina koji je saradivao i s časopisima *Vogue* i *Harper's Bazaar*, Horst je od 1925. godine, kada je dobio posao, ostao veran magazinu *Vogue*. Koliko je bio uspešan najbolje pokazuju fotografije "Majnbošer korset" ("Mainbocher Corset", 1939); "Ruke, ruke" ("Hands, Hands", 1941); Mrtva priroda ("Still Life", 1937); naslovnica za *Vogue* iz 1938. godine, kao i "Odaliska" ("Odalisque", 1943). Fotografija "Majnbošer korset", na kojoj je model okrenut leđima fotografu i sedi na drvenoj dasci u korsetu okupan kontrastima svetlosti i senke, predstavlja ikonu modne fotografije. Tokom svih ovih godina popularna kultura interpretirala ju je i citirala na različite načine. Pored Hina, Horsta i Bitona, veliki doprinos modnoj fotografiji dali su Man Rej (Man Ray) i Martin Munkaši (Martin Munkasci). Kao vodeći fotograf nadrealizma, Rej je tokom saradnje s *Harper's Bazaar*om modnoj fotografiji dao dozu nadrealnog i eksperimentalnog, koristeći solarizaciju, preklapanje negativa, kolažno-montažnu tehniku. Munkaši, koji je takođe saradivao s časopisom *Harper's Bazaar* je, s druge strane, u modnu fotografiju uveo dinamičnost i spontanost koja je karakteristična za njegove radove iz domena fotožurnalizma. Pored pomenutih autora znatan doprinos u promovisanju ovog žanra u fotografiji u ovom periodu dali su: Toni Frisel (Tony Friseell), Angus MekBin (Angus McBean), Doroti Vilding (Dorothy Wilding), Moris Tabar (Maurice Tabard), Li Miler (Lee Miller). Ova prva generacija modnih fotografa postala je uzor Irvinu Penu (Irving Penn), Ervinu Blumenfeldu (Erwin Blumenfeld), Ričardu Avedonu (Richard Avedon), zatim Helmutu Njutonu (Helmut Newton), Mariju Testinu (Mario Testinu) i mnogim drugim fotografima.

JELENA MATIĆ

HORST P. HORST, "Majnbošer korset", Pariz, 1939

Izazovi nove ulične fotografije

"Uličnu fotografiju će ionako zabraniti za pet godina, pa izađite dok još možete" – možda ova izjava Martina Para na ovogodišnjem sajmu fotografije "Vision" zvuči suviše dramatično, ali slikovito opisuje sve intenzivnije probleme koje ulični fotografi imaju širom sveta. Pod navalom raznih (neki kažu paranoičnih) zakona protiv terorizma i zaštita privatnosti pojedina, fotografi imaju sve manje slobode da izađu na ulicu i dokumentuju svet oko sebe

FOTOGRAFIJA I TERORIZAM

Možda zvuči smešno, mada pre užasno, da policija ispred železničke stanice Vimblon u Londonu zaustavi petnaestogodišnjeg učenika koji svojim mobilnim telefonom fotografiše za domaći zadatak, i otvori mu policijski dosije pod sumnjom da možda planira teroristički napad. Ali, upravo to se i desilo prošle godine Fabijanu Sabari na školskom izletu. Dosije je kasnije obrisao, nakon velikog pritiska porodice i medija. Nove zakonske mere u Velikoj Britaniji (član 44 Zakona o terorizmu) dozvolja-

kao teroristi samo zato što fotografišu na javnim mestima. Uostalom, pogledajte plakat kojim londonska policija poziva građane da prijave "sumnjive" fotografe. Uzimajući u obzir paranoju koja se neminovno javlja u takvim situacijama kod šire javnosti, fotografu nije lako da se potpuno oslobodi pritiska i fotografiše sve onako kako želi i može. Ali u čemu je zaista problem da neko fotografiše na javnom mestu, zašto ga to svrstava u sumnjive? Brus Šnaer (Bruce Schneier), stručnjak za sigurnosnu tehnologiju, objavio je članak u *Guardianu*

miliona. Svi oni fotografišu i lokacije koje bi teroristi fotografisali. Dakle, ako vidite nekoga da fotografiše osetljivu lokaciju, šanse da je to terorista su beskonačno male." Ono što vlasti očigledno svesno ignorišu jeste da na Internetu postoje brojne fotografije praktično svih iole važnih mesta na planeti. Panoramio (www.panoramio.com) jeste servis koji prikazuje fotografije nastale na određenoj lokaciji. Dok gledate mapu, ili pretražujete gradove, pojavljuju se fotografije tih mesta iz različitih uglova i doba dana. I svako može da

Fotografija snimljena mobilnim telefonom prikazuje kolonu ljudi koji se kreću tunelom nakon bombaškog napada u Londonu. Jedna u nizu "amaterskih" koje predstavljaju ključne fotografije za shvatanje evolucije novinske fotografije i izveštavanja uopšte. Fotografija: Alexander Chadwick

Da li će pravo pojedinca na "sopstvenu sliku" na javnim mestima nadjačati pravo pojedinca na slobodno izražavanje, odnosno pravo umetnika da beleži život oko sebe? foto: Darko Stanimirović

vaju policiji da bez posebnog obrazloženja zaustavi i pretrese svaku osobu koja se "učini sumnjivom" za planiranje terorističkog napada. U poslednje vreme na svakih nekoliko dana može se pročitati o novim slučajevima. Andrej Vajt je tako fotografisao božićne ukrase i izazvao sumnju jer je pravio "suviše fotografija" na prometnom šoping mestu. Grenta Smita, jednog od najvećih engleskih fotografa arhitekture, s preko 25 godina iskustva, opkolilo je sedam policajaca, koji su došli u tri vozila i jednoj "marici" – dok je fotografisao crkvu za lični projekat.

"Fotograf, ne terorista" (<http://photographernoterrorist.org/>) jeste kampanja fotografa koji se bore za svoja prava – da ne budu tretirani

iz kog izdvajamo: "Teroristi posle napada 11. septembra nisu fotografisali ništa. Niti su to činili napadači na londonski transport, madridski metro. Timoti MekVeig nije fotografisao saveznu zgradu u Oklahomi, italijanski "unabomber" nije fotografisao ništa, niti je to radio Ričard Reid ("shoe-bomber"). Fotografije se ne nalaze ni među papirima palestinskih bombaša samoubica, a ni IRA nije bila poznata po fotografiji." Čak ni među, kako ih Brus naziva, "idiotskim terorističkim planovima" koje je razotkrila američka vlada fotografija nije bila korišćena. Čak i da terorista fotografiše lokaciju, matematika ne prolazi, kaže Brus. "Obični, normalni fotografi prave milione fotografija svake godine, samo u Americi preko pedeset

pošalje svoje fotografije. Jedan noviji i svežiji projekat kompanije "Gugl" (Google), tzv. "Street View", ima cilj da pravi virtuelne vodiče kroz ulice sveta. Naime, "Gugl" ima svoja kola na koja su nakačene kamere koje prave veliki broj snimaka. Specijalno dizajniran softver automatski zamuti lica ljudi, kao i brojeve registarskih tablica. Te slike se zatim ubacuju u virtuelnu prezentaciju i šalju na Internet, tako da posetoci mogu da se kreću napred-nazad. imitirajući realnu scenu. Zatim, na raznim servisima za deljenje fotografija (Flickr, Picasa Web Albums, Photobucket itd) mogu se naći fotografije većine popularnih odredišta na svetu. A da ne pominjemo tradicionalan "image search" na pretraživačima ili satelitske snimke...

Ali, i ako uzmemo u obzir da teroristi nekada treba specifična fotografija, npr. požarnog izlaza – zar će on stvarno da nosi fotoaparatus koji na ulici štrči kao božićna jelka? Da nosi stativ? Teško. Postoji bukvalno bezbroj načina da se to snimi, a da niko ne primeti. S druge strane, policija u Londonu je odmah nakon terorističkog napada, u julu 2005. godine, organizovala kampanju u kojoj je pozivala sve građane da pošalju bilo kakve fotografije i video-snimke koji imaju veze s događajima koji su se desili tog jutra.

FOTOGRAFIJA I PRIVATNOST

Oduvek je u uličnoj fotografiji postojao problem privatnosti osoba koje fotografišete. Ukoliko bi prosečan građanin očekivao privatnost na određenom mestu, tu ga ne smete fotografisati bez dozvole. Biblioteke, kancelarije, dvorišta kuće itd. Šta ako se, međutim, nešto slično primeni i za javna mesta? Šta ako u jednom trenutku prevlada lično pravo pojedinca da "poseduje svoju fotografiju" nad pravom umetnika/pojedinca na slobodno izražavanje? Zakoni koji uređuju ovu oblast razlikuju se od države do države, pa je teško pričati u globalu. Zato ću navesti samo nekoliko primera koji bi mogli da ilustruju problem.

Na Novom Zelandu fotograf je osuđen zbog fotografisanja učenika obližnje škole kako se šetaju ulicom. Presudile su dve stvari. Prvo, fotografisao je iz parkiranog kombija, što je na ceo čin stavilo atribut "napadnog", iako se samo fotografisanje ne može smatrati napadom na bilo koga. Drugo, pomalo apsurdno, jeste to što fotograf nije imao poseban razlog za fotografisanje. Da je bio, npr., novinski fotograf ili paparaco, to bi mu dalo "legitiman razlog" (interes šire javnosti za te fotografije i sl.). U ovom slučaju uopšte nije razmatrano da li su te fotografije negde korišćene ili nisu, već je u pitanju sâm čin fotografisanja. U Kanadi je još 1988. godine, nakon objavljivanja fotografije devojke koja sedi na stepeništu, Žilber Duklo (Gilbert Duclos) izgubio parnicu jer je sud odlučio da devojka ima pravo na "svoju fotografiju", tj. pravo da bira kakva će njena fotografija biti objavljena. Taj slučaj bio je prekretnica u uličnoj fotografiji, a sličan princip usvojen je i u Francuskoj – bez obzira na to što se neko nalazi na javnom mestu, on ima pravo na "svoju fotografiju". Bilo bi zanimljivo videti koliko ljudi koji se žale na ugrožavanje privatnosti kod kuće imaju fotografiju kao što je možda čuveni "Poljubac" Robera Duanoa (Robert Doisneau), ili bilo koju drugu koja ne bi mogla da nastane danas, u otežanim uslovima ulične fotografije.

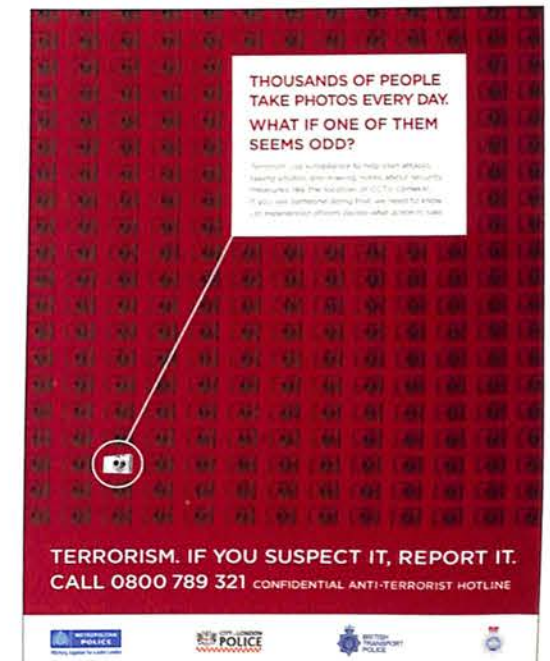
PEDOFIJA I ULIČNA FOTOGRAFIJA

Jedan od posebno zabrinjavajućih problema svakako donose i paranoični roditelji koji su

očigledno pod stalnom uzbunom od potencijalnih pedofila i perverznojaka. "Šta ti meni fotografišeš kćerku?" – i u takvim slučajevima ne vredi objašnjavati da ste vi slobodan umetnik, fotograf. Čak i da je uz vas vaša supruga, pa i da su tu vaša deca.

Tako je jedan fotograf amater dobio epitet "perverznojaka" kada je u zabavnom parku fotografisao svoju decu. Radnica na vazdušnom toboganu je rekla da prestane, a neko od drugih roditelja je rekao kako će on te fotografije sigurno staviti negde na Internet. Kada je objasnio da fotografiše isključivo svoju decu, neko se pobunio kako je možda snimio i njihovu... Pozvao je policajca koji je potvrdio da nije ništa loše uradio. "Ova porodična paranoja potpuno izmiče kontroli. Bio sam šokiran. Jedan od policajaca mi je rekao da je društvo danas jednostavno takvo."

A društvo je takvo ne toliko zbog čudnih zakona, već zbog opšte konfuzije koja je nastala ogromnom ekspanzijom fotografije i njene upotrebe na Internetu. Sama pomisao da neko može da objavi vašu fotografiju (ili vašeg deteta) bilo gde, u bilo kom kontekstu, dovoljna je da povisi dozu straha i nepoverenja prema fotografima. A tu su uvek i senzacionalistički mediji koji zarad svog oglasnog prostora dovode u pitanje opšta načela etike i morala. Zato odgovornost nije samo na političarima da donose "bolje" zakone, već i na nama, fotografima, da svojim delima pokažemo da nismo "sumnjivi" samo zato što nosimo fotoaparatus. Ako je moguće, fotografiju treba pokloniti onome koga fotografišete (tipičan primer za Rome ili beskućnike). Tako, uostalom, činite uslugu i onome ko dođe posle vas. Potrebno

Plakat za "fotografski terorizam"

je i promovisati fotografiju ne samo u okviru fotografske zajednice već široj javnosti (javne postavke, instalacije, veb-sajtovi itd). Ali, moramo i političare podsećati na značaj beleženja svakodnevnog života. Zamislite samo kada bismo obrisali radove najvećih uličnih fotografa. Koliko bismo znali o životu dvadesetog veka uopšte?

Na nama je da radimo na promociji i ugledu ulične fotografije u novim okolnostima, a na političarima da stvore pravne okvire u kojima će se ona razvijati, jer nijedna druga oblast fotografije ne doprinosi tako iskrenom beleženju savremenog života.

DARKO STANIMIROVIĆ

Prodaja / Rental / Servis

BM Focus Foto®

Jurija Gagarina 149 lok. 40 N. Beograd TC Piramida
Dunavska 12 (u pasažu), Novi Sad

Canon EOS 7D kit 18-135mm IS
18.0 Megapiksela APS-C CMOS,
8fps Dual DIGIC4, 3.0inch LCD 920.000

Cena: 1950 eur
Garancija 1 godina

Canon EOS 50D telo
15.1 Megapiksela APS-C CMOS, DIGIC4
3.0 inch LCD 920.000

950 eur
Garancija 3 godine

www.bmfoto.rs

011/311-99-88 - 021/522-778 - info@bmfoto.rs

Kreativna radionica

DEČIJI KULTURNI CENTAR MAJDAN, BEOGRAD

Snimanje studijskog portreta u svetlosno kontrolisanim uslovima bila je tema foto-radionice u DKC "Majdan" 28. i 29. novembra, koju je vodio Željko Škrbić – redovni profesor na Akademiji likovnih umetnosti u Novom Sadu

Izgrom slučaja i sretnih okolnosti upoznao sam Uglješiu Dapčevića – direktora Dečjeg kulturnog centra Majdan, koji je bio gost Akademije umetnosti u Novom Sadu, na kojoj i sâm predajem fotografiju, da bi održao studentima radionicu cijanotipije. U razgovoru, nakon završene radionice, načeli smo temu ko se čime bavi, koje fotografske tehnike primenjuje (ko o čemu – fotografi o fotografiji) i Uglješi sam pokazao nekoliko studijskih portreta koje sam snimio na klasičan način na fotografskoj emulziji. Upravo taj klasičan način snimanja portreta u studiju bio je tema radionice u DKC "Majdan" od 28. do 29. novembra, u kojoj su učestvovali đaci Srednje škole za dizajn u Beogradu.

Slobodno vreme volim da provodim u studiju eksperimentišući sa svetlom da bih snimio portret koji će, pre svega, izraziti trenutne emocije i karakter snimane osobe. Ništa novo, ali pomalo zaboravljeno, mada je kod starih zanatskih majstora to bio svakodnevni i rutinski posao. Pojavom digitalnog zapisa maltene smo prestali da merimo svetlo, opredeljujemo se za blendu s kojom ćemo raditi na osnovu onoga što vidimo na displeju fotoaparata, i što je još važnije, pokušavamo da posao ugradimo

POSTAVKA I MERENJE SVETLA

Jedna od prvih svetlosnih postavki urađena je samo sa jednom fleš glavom, a svetlo je odbijeno o srebrni kišobran. Zelena površina korišćena je da bi upila što više svetlosti da bi se što bolje video efekat upotrebe samo jednog izvora svetla (ali difuznog).

Tokom snimanja flešmetar je bio obavezan alat za sve polaznike koji su se prvi put sreli s ovom malom "spravom" i uvideli da je neophodna u svakom studiju.

što je pre moguće. Nisam isključiv i znam da postoje fotografi koji i u ovom slučaju snimanju

portreta pristupaju veoma ozbiljno. Konačno, postavlja se pitanje: zašto raditi na ovaj način kad nam savremena tehnologija omogućava da za jedno snimanje napravimo po stotinak snimaka i kasnije pravimo izbor. U nekim slučajevima to je potpuno opravdano, ali moje mišljenje jeste da se gubi čar samog čina snimanja, pogotovu

ako radite sa studentima fotografije koji bi trebalo da prođu sve faze snimanja. Da bih se prilagodio uzrastu i, pre svega, znanju učesnika radionice, spremio sam predavanja u vidu slajdova i polako objašnjavao šta se dobija u slučaju da uvodimo jedno po jedno svetlo u postavku i smeštamo ga u različite pozicije. Na kraju smo došli do jedne od klasičnih, i najčešće korišćenih postavki svetla (dve fleš glave s fronta, svetlo za efekte – kosa, pozadinsko, i po potrebi jedna reflektujuća površina). Nakon svakog snimka seli smo i diskutovali o dobijenom rezultatu. Nekom se fotografija dopala, nekom ne, ali i to je deo eksperimenta i, što je još važnije, svaki od polaznika mogao je u početku da postavlja svetlo kako on misli da treba. Neverovatno, i za mene posebno fascinantno, bilo je s koliko ozbiljnosti i interesovanja su deca "zagrizla" u prezentovanu materiju. Pitanja su "pljuštala" svakog časa i morao sam odgovoriti na svako od njih.

TOK RADIONICE

Radionica je organizovana na sledećim principima: u PowerPointu urađena je prezentacija koja je objašnjavala na šta se sve mora obratiti pažnja pri snimanju portreta, i pri tom dati su šematski prikazi nekih od mogućih postavki svetla, s akcentom na način merenja:

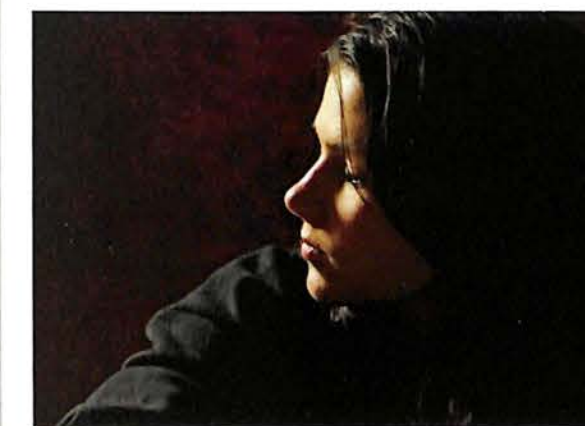
- razgovor s osobom koju želimo da snimamo (u cilju upoznavanja i uočavanja karakterističnih crta lica);
- po mogućstvu ostaviti jedan dan slobodan i dobro razmisliti šta je to najkarakterističnije za osobu koju snimamo. U zavisnosti od toga, osmisliti postavku svetla (jedno, dva, tri ili više rasvetnih tela);
- razmisliti da li bi bilo bolje fotografisati u Low Key ili High Key tonu ili da prevladavaju sivi tonovi na portretu;
- odabrati pozadinu za snimanje (recimo sivu ili crnu);
- odrediti raspon kontrasta na osnovu merenja: upadnog i reflektovanog svetla.

Kompletan program postavljen je dosta ambiciozno, međutim, najvažnija stvar (određivanje zadatog raspona kontrasta) ipak je urađena. Polaznici su i sami uočili koliko se razlikuju portreti snimljeni ravnim, ujednačenim svetlom, od portreta s kreativno osmišljenim svetlom i odgovarajućim rasponom kontrasta.

MERENJE ODNOSA SVETLA

Pojam odnosa svetla izaziva dosta konfuzije jer postoji nekoliko načina da se taj odnos odredi. U suštini, on određuje razliku u intenzitetu svetla dva ili više izvora. Merenje odnosa preko upadnog svetla u praksi je manje zastupljeno nego merenje reflektovanog svetla koje određuje odnos H:S (odnos intenziteta svetla u svetlim H prema intenzitetu svetla u senkama S). Intenzitet upadnog svetla meri se svetlomerom s kalotom postavljenom neposredno ispred snimanog objekta. Upadno svetlo pada na objekat snimanja, reflektuje se od njega i prolazi kroz ulaznu pupilu objektivu.

Ljudsko oko u stanju je da percipira veoma širok raspon kontrasta, dok su filmska emulzija i senzor digitalnog fotoaparata u tom pogledu ograničeni. To je osnovni razlog zašto se uopšte određuje odnos intenziteta svetla u svetlim i tamnim partijama (H:S). Podrazumeva se da je raspon H:S takav da je u svetlim partijama moguće uočiti još svetlije detalje, a u crnim tamnije. Jednostavno, zadatak je izbeći praznu belu i praznu crnu, odnosno površine bez detalja. U tabeli su dati mereni rasponi H:S i njima pridružene najčešće korišćene snimane scene.

Low Key portret, H:S veće do 5:1

Glavno svetlo

Bela reflektujuća površina

Odnos H:S 3:1

Dopunsko svetlo

Glavno svetlo

Glavno svetlo

Bela reflektujuća površina

► UOBIČAJENI RASPONI KONTRASTA SCENE

ODNOS	RAZLIKA U OTVORU BLENDE	OPIS SNIMANE SCENE
1:1	nema razlike	ravno (Flat) svetlo
2:1	razlika 1 blenda	najčešće standardna kolor fotografija
3:1	razlika 1½ blenda	najčešće standardna crno-bela fotografija
4:1	razlika dve blende	dramatičan Low Key
8:1	razlika 3 blende	veoma dramatičan Low Key

Odnos H:S = 1:1, ravno, uravnoteženo svetlo

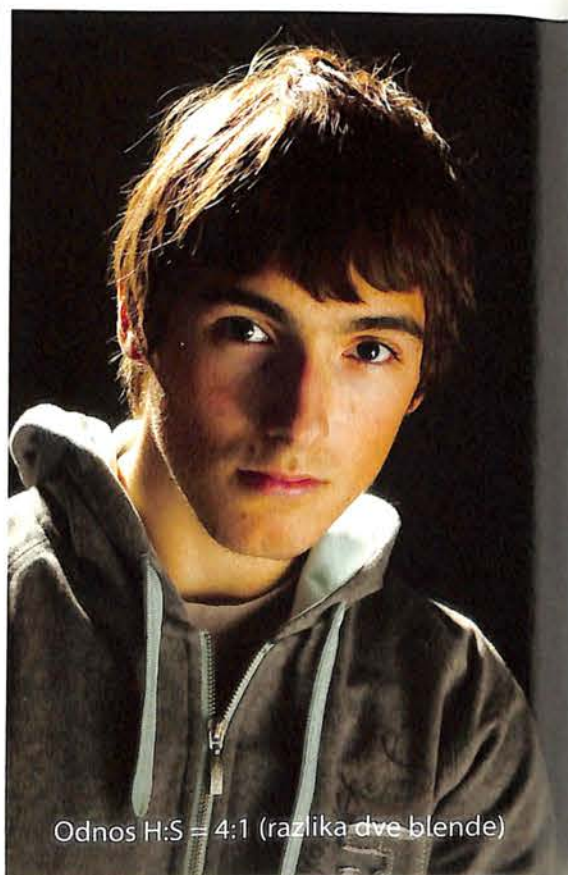
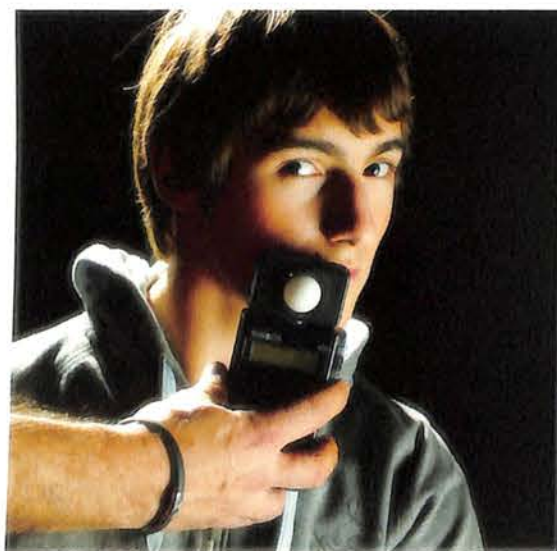
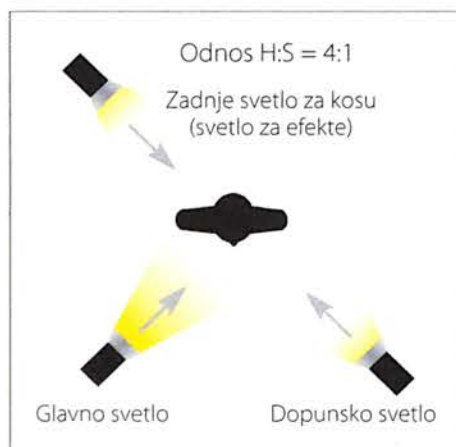

ŠEMATSKI PRIKAZI I PRAKTIČNI PRIMERI
Na ovim diptisima portreti snimljeni tokom radionice uklopljeni su sa šematskim prikazima postavke svetla koju su svi polaznici videli na računaru pre nego što su krenuli u njeno praktično izvođenje. Kako su postepeno dodavana svetlosna tela (fleš glave), tako se menjala i atmosfera na svakoj fotografiji.

UČESNICI RADIONICE:
Jovan Pupovac,
Iva Vujica,
Kristina Čirić,
Tijana Baša,
Milica Kovačić
i Jana Babić

Kada govorimo o odnosu svetla, pre svega mislimo na glavno (Key) svetlo i dopunsko (Fill) svetlo. Glavno svetlo obično postavljamo pod uglom od 45 stepeni na pravac fotoaparata-objekat snimanja, i podignuto je nešto više od glave osobe čiji portret radimo. Nagnuto je malo nadole i ima ulogu svakodnevnog svetla koje nas okružuje, a to je sunce. Dopunsko svetlo postavlja se: ili pored samog fotoaparata (neutralno dopunjujuće svetlo), ili, takođe, pod uglom od 45 stepeni, takođe u odnosu na pravac fotoaparata-objekat. U zavisnosti od toga kako postavljamo dopunsko svetlo, razlikuje se i način merenja odnosa svetla. U našem slučaju postavljali smo dopunsko svetlo odmah pored fotoaparata. Uloga dopunskog svetla jeste da ublaži nepoželjne senke koje stvara glavno svetlo, kreira odnos kontrasta, čini portret zanimljivim i utiče na formiranje opšteg utiska o portretu. Naravno da se i glavno i dopunsko svetlo mogu menjati raznim modifikatorima svetla (meko, oštro, usmereno, raspršeno itd). Za to postoji čitav niz dodataka koji nam kreiraju izlazni snop svetla.

Kreativnost autora stupa na scenu uvođenjem dodatnih izvora svetla kao što su: pozadinsko osvetljenje (stvara se utisak treće dimenzije), svetla za kosu (koje daje poseban doživljaj i oživljava fotografiju), reflektujuće površine (za popunjavanje tamnih partija, pogotovu na licu). Možda ste primetili da se nigde ne pominje brzina zatvarača, ali sasvim je jasno da u studijskim uslovima snimanja ona nije faktor od interesa, jer sa sporijim brzinama morali bismo da uzmemo u obzir i postojeće ambijentalno svetlo, što znatno menja stvar.

Možete, takođe, uraditi dobar portret u eksterijeru, ali, naravno, da i u tom slučaju vodite računa o rasponu kontrasta, pozadinskom osvetljenju itd. Ovo je samo deo priče o snimanju studijskog portreta, to je igra koja nema kraj i svaka postavka svetla je drugačije iskustvo, pri čemu uvek težite da uradite nešto novo i bolje. Konačno, u tome je i sva čar fotografije, pogotovu ako se posvetite studijskom radu.

Na nekoliko primera prikazani su portreti snimani na ovaj način, i složiće se da svaki portret unosi poseban doživljaj, ali svakom autoru je ostavljena potpuna sloboda u izražavanju kreativnosti u studiju. Portreti koji su prikazani u ovom članku uglavnom naginju Low Key tehnici, iz prostog razloga što volim da radim takve portrete. Iako je praktično znanje polaznika radionice u radu s fleš-rasvetom stvaralo male poteškoće, njihova velika zainteresovanost i entuzijazam doprineli su uspešnom okončanju radionice i svi smo se razišli sa željom da ponovimo radionicu na istom mestu, s nekom drugom tematikom.

ŽELJKO ŠKRBIĆ

WWW.PROLIGHTPHOTO.NET

BOWENS INTERNATIONAL Generalni zastupnik za Srbiju i Crnu Goru **Lastolite**
PRO-LIGHT d.o.o. BEOGRAD, www.prolightphoto.net :+ 381 11 2774 704

ALEKSANDAR STOJANOVIĆ, "Koncertna atmosfera"

PAVELA, "Put"

FotoFiniš

Ovog meseca je sajt www.fotofinis.org proslavio šest meseci postojanja i taj mali jubilej obeležen je organizovanjem izložbe najuspešnijih fotografija s ovogodišnjeg foto-takmičenja FotoFiniš 2009.

Izložba je organizovana u galeriji "European House", a početkom naredne godine preseliće se u nekoliko drugih gradova Srbije (Kragujevac, Knjaževac, Aleksinac...). Za ovih prvih šest meseci, koji su i najteži u razvoju jednog ovakvog sajta, možemo biti prezadovoljni: broj članova i vreme provedeno na sajtu konstantno raste, a fotografije su sve kvalitetnije i kreativnije, a za to je veoma značajna i saradnja sa časopisom *Refoto*.

U čast dobre saradnje s festivalom Nišvil, od 11. do 25. decembra organizovana je izložba FOTOFINISVILLE – najuspešnijih fotografija pristiglih na temu "Koncertna atmosfera", a koje su nastale tokom džeza festivala. Pored virtuelnog druženja, organizatori će se u narednom periodu posebno angažovati na okupljanju i pravom druženju članova kroz Fotoizlete, mini-radionice, kao i organizovanju grupnih i samostalnih izložbi, a jedna od njih biće i samostalna izložba najaktivnijeg člana na godišnjem nivou, što će biti nagrada FotoFiniša za godišnjicu sajta. Razvojni tim naporno radi na usavršavanju sajta i ovog meseca je Forum implementiran u sam sajt kako bi se diskusija na fotografske teme vodila u okviru sajta (što je odmah pokazalo

PRVO MESTO, tema "Brzina" – Steppe Wolf

rezultate), a za ljubitelje tehnike upotpunjuje se baza Fotoaparata i objektivna, tako da se fotografije na sajtu mogu pretraživati i po tom kriterijumu.

Takmičarska atmosfera sajta se podgreva. Zahvaljujući sponzorima podeljene su vredne nagrade u vidu originalnih softverskih paketa, a fotografije na temama su sve bolje. Ovog meseca predstavljamo vam najuspešnije fotografije s temama: "Broj", "Brzina", "Arhitektura" i "Čovek u poslu".

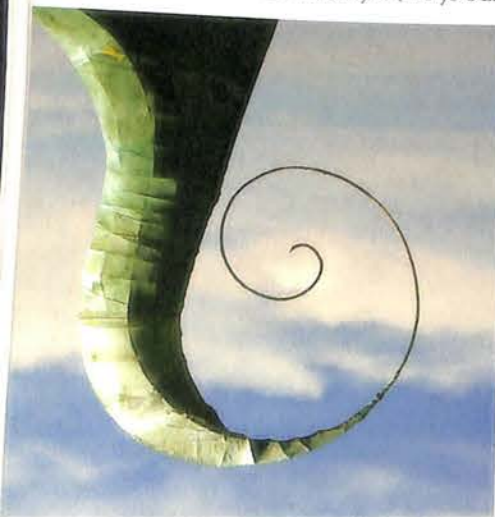
I. TOŠIĆ

DRUGO MESTO, tema "Čovek u poslu" – Pero

PRVO MESTO, tema "Arhitektura" – Djole U2

MIKAS, "Puž"

Profoto performanse ... Vaša strast

Profesionalnim fotografima danas je potrebna, izdržljiva, brza i pouzdana monoblok fleš glava specijalno dizajnirana za digitalnu fotografiju i zahtevne poslove. Profoto je priznati svetski lider u proizvodnji elektronske fleš rasvete.

Novi D1 predstavlja 40 godina Profoto iskustva u kreiranju savršene fleš rasvete.

Profoto D1 Air proizvodi se u verzijama od 250, 500 i 1000 Ws. www.profoto.com/d1

EKSKLUZIVNI UVOZNIK I DISTRIBUTER

REFOTB

Pčinska 15a, 11000 Beograd
01 1/64-56-151; 30-87-004
E-mail: info@refot.com

Profoto
The Light Shaping Company

PRIREDIO: SRĐAN ABDEE ABDJEVIĆ

Nikon NOVA "TRISTOTKA" IZ NIKONA!

Već duže vreme "Nikon" nas vrlo prijatno iznenađuje, a poslednjom najavom biće oduševljeni mnogi profesionalci, kao i entuzijasti koji vole svetlosno jake teleobjektive. Zvezda večeri ovog puta jeste nov AF-S Nikkor 300 mm f/2,8 ED VR II, koji je pored stabilizacije poslednje generacije dobio i osobinu koja je zaista vredna pomena, tj. male dimenzije i masu, a samim tim i mogućnost da se koristi "iz ruke" u mnogo većem broju situacija i da češće bude deo borbenog kompleta na terenu. Najavljena cena je 6.050 evra. Više informacija pogledajte na: www.refot.com.

PRVI "ASFERIČNI" TELEKONVERTER

Iz "Nikona" stiže i nov AF-S Teleconverter TC-20E III koji se od prethodnika i konkurencije razlikuje po tome što koristi optičku formulu s asferičnim elementom, čime se osigurava daleko bolji kvalitet snimljenih fotografija. Možda je ovo konačno 2X telekonverter koji se ne koristi u "samo ako baš, baš mora" situacijama.

Pandigital ZINK PRINTER

Kompanija "Pandigital" najavila je jeftin štampač zasnovan na Zero Ink tehnologiji, koji fotografije formata 10x15 cm štampa i bez računara, uz mogućnost pregleda na LCD-u. Najavljena cena je 150 američkih dolara za štampač i 40 za pakovanje papira i, što je najlepše, ova tehnologija ne zahteva bilo kakve dodatne troškove u vidu kartridža ili ribona. Više pogledajte na: www.pandigital.net.

Pentax MAKRO I PO KIŠI

Iz "Pentaxa" stiže nov SMC Pentax-D FA Macro 100 mm f/2,8 WR, zahvaljujući kome insekti i ostale sitne životinke neće imati privatnost ni kad pada kiša, jer je objektiv zaštićen od atmosferskih uticaja. Optički kvalitet, lep bokeh i dugi boravci u prirodi zagarantovani su, valja jedino kupiti kabanicu za fotografa. Više informacija potražite na: www.pentax.com.

Samsung KVALITET ZA MALO NOVCA

Za razliku od jeftinih digitalnih foto-ramova od gadne plastike i sa smešnim displejima, Samsung za svega 100 i kusur evra nudi model 800P koji poseduje ekran od 8 inča sa LED pozadinskim svetlom, 2GB interne memorije proširive microSD karticama, Bluetooth, audio i video reprodukciju i nadasve lep dizajn. Za sada ga ima samo u Južnoj Koreji, ali će uskoro da krene u osvajanje ostatka sveta.

Sigma 17-70 mm F2,8-4 DC MACRO OS HSM

Popularni standardni zum za tela sa APS-C senzorom iz "Sigme" osvežen je poboljšanjima u konstrukciji, te koristi ELD i asferične elemente, kao i sistem za optičku stabilizaciju za koji "Sigma" tvrdi da daje četiri blende "slobode". Zahvaljujući okrugloj blendi i velikom uvećanju (1:2,7), kao i brzom H5 motoru i svetlosnoj moći, ovaj objektiv odličan je izbor za putovanja i sve moguće šetnje. Više informacija dobićete na: <http://www.sigma-photo.co.jp/english/>

za putovanja i sve moguće šetnje. Više informacija dobićete na: <http://www.sigma-photo.co.jp/english/>

Philco PC KONCEPT

Ljubitelji filma, objektivna i sličnih anahronizama konačno će moći da kupe računar koji će makar malo da prizove duh pedesetih i digitalnu obradu fotografija učini malo prijatnijom. Još samo da naprave skener za negative u obliku dozne...

Reflecta PROSCAN 7200

Uživaoci filma definitivno nisu zaboravljeni, a dokaz za to jeste i nov skener iz nemačke "Relekte", koji negative i slajdove skenira u 3.600 dpi, u 48 bitova i za samo minut i po. Najavljena cena je 380 evra. Više podataka potražite na: www.reflecta.de.

Exemode SQ28M

Ponekad je nešto toliko loše da prestaje da bude loše i postane krajnje simpatično. Exemode kamera privezak za ključeve snima video u 320x240 piksela i u svega osam sličica u sekundi.

Carl Zeiss MAKRO-PLANAR T* 50 mm F2 I 100 mm F2 I ZA CANON

Iz "Zeissa" stiže vest da su odlični manualni, brzi makroobjektivi od sada dostupni i u verziji s Canon EF bajonetom. I jedan i drugi objektiv nude uvećanje od 1:2, ali zahvaljujući velikom otvoru blende, predstavljaju i odličan izbor za generalnu i portretnu primenu. Više saznajte na veb-sajtu: www.zeiss.com.

ZF.2

Ljubitelji "Zeiss" objektivna koji ih koriste na "Nikonovim" telima mogu ponovo da počnu da štede jer je ZF serija evoluirala u ZF.2 i objektivu sada imaju mikroprocesor koji omogućava rad i u automatskim modovima, kao i upis podataka u EXIF. Cene ovih objektivna kreću se od 545 do 1.386 evra.

NEC PROTIV BUKE

Iako svi kompaktni fotoaparati mogu da snimaju video, malo je onih kod kojih je moguće zumirati prilikom snimanja, jer se kao nuspojava javlja zvuk motora na snimljenom materijalu. Kompanija "NEC" rešila je da tome stane na put, te objaviše da rade na tehnologiji sličnoj onoj koja se nalazi u slušalicama koje imaju mogućnost filtriranja zvukova iz okoline.

Epson SPECIJALNA PROMOTIVNA PONUDA

Iako nisu aktuelni noviteti, dva štampača iz "Epsonove" ponude profesionalnih uređaja pažnju su zaslužili zahvaljujući specijalnoj novogodišnjoj promotivnoj ponudi firme "BS Processor". Dva uređaja vrhunske tehnologije koriste specijalna pigmentna UltrachromeK3 Vivid Magenta mastila, a distributer "Epsonovih" štampača i materijala ponudio ih je našim čitaocima po specijalnim cenama. **Epson Stylus Pro 7880** je štampač formata A1, sposoban da štampa i iz rolne, a cena mu je sa 5.000 spuštena na 2.900 evra (bez poreza). Drugi štampač je **Stylus Pro 11880**, veliki

ploter s ulazom za papir od neverovatnih 1.626 mm, čija je cena sa 15.000 spuštena na 9.100 evra, takođe, bez uračunatog poreza. Ako ste zainteresovani za velika povećanja vaših fotografija ekstremnog kvaliteta i trajnosti ovo je prilika koju ne treba propustiti. Napomenućemo i to da oba uređaja u potpunosti podržavaju standarde Digigraphie procesa specifičnog po rigoznim kontrolama materijala i štampe, a sve kako bi se postigla maksimalna trajnost koja iznosi 75 godina za kolor i preko 100 godina za izložene crno-bele printove.

Onkyo LAPTOP SA DVA MONITORA

Japanska kompanija "Onkyo" uslišila je molitve velikog broja korisnika malih laptopova koji pored prenosivosti ipak žele i komfor u radu, što monitori od deset inča baš i nisu mogli da pruže. Zbog toga ova firma izbacila je na tržište mali, a veliki laptop koji ima dva monitora, a koji kad se spakuje zauzima neznatno više mesta u odnosu na "normalne" netbukove. Računar je zasnovan na AMD platformi i košta oko 1.000 američkih dolara. Više pojedinosti potražite na: <http://onkyodirect.jp/pc/dx/>.

PANASONIC SOFTVERSKA IZNENAĐENJA

"Panasonic" je izbacio čitav niz softverskih poboljšanja za svoj kompaktni fotoaparati s izmenjivim objektivima i pet mikro četvorotročnicama. Nov softver donosi brzi autofokus, bolji automatski balans bele, bolji kvalitet fotografija na visokim osetljivostima, pomoć pri fokusiranju s manualnim objektivima itd., dok su pojedini objektivu dobili mogućnost ili poboljšanje automatskog izostravanja prilikom snimanja videa. Više pogledajte na: <http://panasonic.jp/support/global/cs/dsc/>.

H2O AUDIO-KUĆIŠTE

Ako nemate dovoljno para za podvodno kućište za D-SLR, kao uteha može da posluži i iPod Nano koji je u petoj generaciji dobio mogućnost snimanja videa, a koji se u kombinaciji s kućištem kompanije "H2O" Audio pretvara u podvodnu kameru. Kad već stalno nosite nešto sa sobom, zašto to ne biste nosili i u vodu?

D-SLR sistemi

Napravili smo pregled i objasnili u čemu su suštinske razlike između pet najznačajnijih D-SLR sistema. Bez obzira na to da li ste profesionalac ili amater, kada kupite neki od D-SLR fotoaparata postajete član jedne porodice koju čini i mnogo druge opreme, a svaki sistem ima svoje specifičnosti u konstrukciji fotoaparata i različite mogućnosti

Fotoaparati D-SLR sistema standardni su alat za svakog profesionalnog fotografa ili onog ko se ozbiljnije bavi fotografijom. Odnedavno su postali dostupni po ceni i mnogim automatizovanim mogućnostima onima koji žele samo da fotografišu porodicu i beleže uspomene iz svog života, a nemaju puno fotografskog znanja. Kada investirate u D-SLR fotoaparat, to vam omogućava ne samo da budete odmah uključeni u najnovije trendove i dostignuća već i viši nivo kvaliteta snimljenih fotografija. To, međutim, ne

znači samo kupovinu fotoaparata već i čitave palete objektivna i dodatne opreme. Na globalnom tržištu D-SLR fotoaparata dominiraju "Canon" i "Nikon", koji imaju najkompletniju ponudu i pokrivaju oko osamdeset odsto tržišta, a ostali deo kolača dele "Olympus", "Pentax" i "Sony". Svi proizvođači imaju dugogodišnju tradiciju u foto-industriji ili su je nasledili od drugih. Ako pogledamo osnovne tehničke karakteristike, one su veoma slične, razlike su samo u tehničkoj izvedbi, načinu rukovanja ili specifičnostima kao što su, na primer: virtuleni

horizont, meni za retuš fotografija ili to da "Canon" i "Nikon" koriste stabilizaciju slike u objektivu, dok je ona kod modela koje proizvode "Olympus", "Pentax" i "Sony" zasnovana na pomeranju senzora. Naravno, kada birate D-SLR fotoaparat ne treba samo da se ograničite koje ćete telo fotoaparata kupiti, već da li za njega u odgovarajućem sistemu možete naći objektiv koji zadovoljava vaše potrebe i s kakvom ostalom dodatnom opremom on raspolaže. Telo fotoaparata brzo zastareva, a kvalitetan objektiv i ostali elementi opreme mnogo duže traju.

► OSNOVNE RAZLIKE IZMEĐU D-SLR SISTEMA

	CANON	NIKON	OLYMPUS	PENTAX	SONY
Priključak za objektiv-bajonet	Canon EF i EF-S (mogu da ga koriste samo fotoaparati sa APS-C formatom senzora)	Nikon F-bajonet	Olympus 4/3	Pentax KAF2	Sony α
Format senzora koji koristi	APS-C, APS-H i pun format od 35 mm	APS-C (DX) i pun format od 35 mm	četvorotračinski (17.3 x 13 mm)	APS-C	APS-C i puni format od 35 mm
Proporcije strana senzora	1,5 (3:2)	1,5 (3:2)	1,33 (4:3)	1,5 (3:2)	1,5 (3:2)
Živi prikaz slike	svi aktuelni modeli	svi aktuelni modeli osim D3000	svi aktuelni modeli	K-7, K-x	α330, α380, α500, α550
Stabilizacije slike u telu fotoaparata	ne	ne	svi aktuelni modeli osim E-450	svi aktuelni modeli	svi aktuelni modeli
Video-zapis	svi aktuelni modeli osim EOS 1000D i EOS 50D u punom HD kvalitetu	svi aktuelni modeli osim D3000 i D3x u HD kvalitetu i 24 sličice u sekundi	nema	K-7, K-x u HD kvalitetu	nema
Pokretni displej	nema	D5000	E-620, E30, E3	nema	α330, α380, α500, α550
Korekcija hromatske aberacije	nema	svi osim D3000	E-30, E3	samo K-7	nema
Korekcija vinjetiranja	aktivna kod EOS500D, EOS50D, EOS 5D Mark II, EOS 7D	aktivna kod D3x, D3s, D700	svi fotoaparati E-sistema	nije aktivna	nije aktivna
Fina kalibracija autofokusa	EOS 1D Mark IV, EOS 1Ds Mark III, EOS 5D Mark II, EOS 7D, EOS 50D	D3x, D3s, D700, D300s	E-620, E30	nema	A850, α900
Izbor objektivna	odličan izbor objektivna, a pored originalnih "Canonovih" u ponudi postoje: "Sigma", "Tokina", "Tamron" i "Carl Zeiss" objektivna	odličan izbor objektivna, a pored originalnih "Nikonovih" u ponudi su: "Sigma", "Tokina", "Tamron" i "Carl Zeiss" objektivna	dobar izbor objektivna, a pored originalnih "Olympusovih" u ponudi su: "Panasonic/Leica" i "Sigma" objektivna	dobar izbor objektivna, a pored originalnih "Pentax" u ponudi su: "Sigma", "Tamron" i "Carl Zeiss" objektivna	dobar izbor objektivna, a pored originalnih "Sony" u ponudi ima i "Sigma", "Tamron" i "Minolta" (stari) objektivna
Tiho okidanje	EOS 1D Mark IV, EOS 1Ds Mark III, EOS 5D Mark II, EOS 7D, EOS 50D (kod živog prikaza slike)	D3s, D300s, D5000	nema	nema	nema
Bežična kontrola bliceva s ugrađenim blicem	EOS 7D	D700, D300s, D90	svi aktuelni modeli	svi aktuelni modeli	α230, α330, α380, α500, α550
Telo zaštićeno od vlage i prašine	Delimično: EOS 5D Mark II, EOS 7D, EOS 50D; Kompletno: EOS 1D Mark IV, EOS 1Ds	Delimično: D700, D300s; Kompletno: D3x, D3s	E-3	K-7	α900 i α850 su zaštićeni od prašine, ali nisu od prskanja vodom.
Ostale specifičnosti	3D elektronska libela kod EOS 7D, A-DEP automatika sa prioritonom dubinske oštine kod modela EOS 50D, EOS 500D i EOS 1000D, svi fotoaparati imaju mogućnost korišćenje vertikalnog rukohvata	svi fotoaparati imaju retuš meni, fotoaparati sa punim formatom od 35 mm senzora mogu da koriste DX objektivna, elektronska libela kod D700, D300s, D3-serije intervalometar kod svih modela, osim kod D3000 i D90	kreativni art filteri (E-30, E-620 i E-450), elektronska libela (E-30)	elektronska libela i korekcija horizonta, HDR režim rada, automatika kod K-7 je prilagodljiva kako i kod poluprofesionalnih fotoaparata	kod živog prikaza slike koristi još jedan senzor u tražilu, HDR režim rada kod α500 i α550, stabilizacija slike na senzoru punog formata od 35 mm kod α900 i α850
Informacije	www.canon.rs	www.nikon.rs	www.olympus.rs	www.pentaxeuropa.com	www.sony.rs

"Canon" je jak igrač za kojim svi ostali proizvođači moraju prosto da trče da bi ga stigli. U ponudi ima bogat izbor D-SLR fotoaparata koji mogu da zadovolje sve kategorije korisnika

Od samog početka razvoja svog D-SLR sistema "Canon" je razvijao sopstveni CMOS senzor, što se dugoročno pokazalo jako dobro jer su i ostali proizvođači danas prihvatili ovu tehnologiju. Zanimljivo je da upotrebljava čak tri veličine senzora zavisno od kategorije korisnika. To su: APC-C s faktorom uvećanja žižne daljine od 1,6 puta kod fotoaparata namenjenih početnicima i naprednim amaterima, APC-H s faktorom uvećanja žižne daljine od 1,3 puta kod fotoaparata EOS-1D serije namenjenih novinskim fotografima, i pun format senzora kod profesionalnih fotoaparata EOS-1Ds serije i EOS 5D serije. Rezolucija kod ovih fotoaparata kreće se od 10 do 21,1 milion piksela. Ono po čemu se "Canon" može pohvaliti jeste bogatstvo ponude dodatne opreme, pogotovo objektivna za sve kategorije korisnika – od profesionalaca do amatera i veliki izbor objektivna sa stabilizacijom slike (IS), tako da mu uopšte ne nedostaje to što nema sistem stabilizacije slike zasnovan na pomeranju senzora. Dobar izbor objektivna za "Canon" imaju i nezavisni proizvođači kao što su: "Sigma", "Tamron", "Tokina" itd. "Canon" trenutno u ponudi ima sedam aktuelnih modela D-SLR fotoaparata i njima može da zadovolji sve kategorije korisnika. Kod svih modela popravio je kvalitet displeja, svi imaju živi prikaz slike, sistem za čišćenje senzora, a svaki novi model koji se sada pojavljuje na tržištu ima mogućnost snimanja i video-zapisa u punom HD kvalitetu. S fotoaparatom EOS 7D popravio je mnogo toga i doneo brojne nove mogućnosti koje "Canon" ranije nije imao, a

D-SLR fotoaparati drugih proizvođača jesu. Jedna od novina jeste i mogućnost da se s ugrađenim blicem mogu kontrolisati eksterni blicevi. Realno je očekivati da takve mogućnosti implementiraju i u fotoaparate niže kategorije. Od "Canona" se očekuje da u sledećoj godini zameni svoj vodeći model EOS 1Ds Mark III novim Mark IV koji će imati više piksela i mogućnost snimanja video-zapisa, a u najnižoj kategoriji Canon 1000D koji će imati veći displej, više piksela i HD video-zapis. Sigurno će biti i neki objektiv s novom hibridnom stabilizacijom slike, a možda će biti i neko iznenađenje.

Širokougaoni objektiv
 EF 14mm f/2,8 II USM
 EF 15mm f/2,8 Fisheye
 EF 20mm f/2,8 USM
 EF 24mm f/1,4 II USM
 EF 24mm f/2,8
 EF 28mm f/1,8 USM
 EF 28mm f/2,8
 EF 35mm f/1,4 USM
 EF 35mm f/2
Standardni
 EF 50mm f/1,2 USM
 EF 50mm f/1,4 USM
 EF 50mm f/1,8 II
Telefoto
 EF 85mm f/1,2 II USM
 EF 85mm f/1,8 USM
 EF 100mm f/2 USM

EF 135mm f/2L USM
 EF 135mm f/2,8 with Softfocus
 EF 200mm f/2,8 II USM
 EF 200mm f/2L IS USM
Super Telefoto
 EF 300mm f/4L IS USM
 EF 300mm f/2,8L IS USM
 EF 400mm f/2,8L IS USM
 EF 400mm f/4 DO IS USM
 EF 400mm f/5,6L USM
 EF 500mm f/4L IS USM
 EF 600mm f/4L IS USM
 EF 800mm f/5,6L IS USM
Širokougaoni zum
 EF-S 10-22mm f/3,5-4,5 USM
 EF 16-35mm f/2,8 II USM
 EF 17-40mm f/4L USM

Standardni zum
 EF-S 15-85mm f/3,5-5,6 IS USM
 EF-S 17-55 f/2,8 IS USM
 EF-S 18-55mm f/3,5-5,6 IS
 EF-S 18-135mm f/3,5-5,6 IS
 EF-S 18-200mm f/3,5-5,6 IS
 EF 24-70mm f/2,8L USM
 EF 24-105mm f/4L IS USM
 EF 28-135mm f/3,5-5,6 IS USM
 EF 28-300mm f/3,5-5,6L IS USM
Telefoto zum
 EF-S 55-250mm f/4-5,6 IS
 EF 70-200mm f/2,8L IS USM
 EF 70-200mm f/2,8L USM
 EF 70-200mm f/4L IS USM
 EF 70-200mm f/4L USM
 EF 70-300mm f/4-5,6 IS USM
 EF 70-300mm f/4,5-5,6 DO IS USM

EF 75-300mm f/4-5,6 III USM
 EF 75-300mm f/4-5,6 III
 EF 100-300mm f/4,5-5,6 USM
 EF 100-400mm f/4,5-5,6L IS USM
Makro
 EF 50mm f/2,5 Compact Macro
 EF-S 60mm f/2,8 Macro USM
 MP-E 65mm f/2,8 1-5x Macro
 EF 100mm f/2,8 Macro USM
 EF 100mm f/2,8 Macro IS USM
 EF 180mm f/3,5L Macro USM
Za kontrolu perspektive (Tilt-Shift)
 TS-E 17mm f/4L
 TS-E 24mm f/3,5L II
 TS-E 45mm f/2,8
 TS-E 90mm f/2,8

► PREGLED AKTUELNIH "CANONOVIH" D-SLR FOTOAPARATA

	EOS 1000D	EOS 500D	EOS 50D	EOS 7D	EOS SD Mark II	EOS 1D Mark IV	EOS 1Ds Mark III
Cena	45.600 din. (480 evra) s objektivom 18-55 mm	67.355 din. (709 evra) s objektivom 18-55 mm	95.000 din. (1.000 evra)	161.500 din. (1.700 evra)	204.250 din. (2.150 evra)	oko 465.500 din. (4.900 evra)	oko 570.000 din. (6.000 evra)
Tip senzora / veličina	CMOS, 22,2 x 14,8 mm	CMOS, 22,3 x 14,9 mm	CMOS, 22,3 x 14,9 mm	CMOS, 22,3 x 14,9 mm	CMOS, 36 x 24 mm	CMOS, 27,9 x 18,6 mm	CMOS, 36 x 24 mm
Maksimalan efektivni broj piksela	10,1 milion piksela	15,1 milion piksela	15,1 milion piksela	18 miliona piksela	21,1 milion piksela	16,1 milion piksela	21,1 milion piksela
Veličina piksela	5,7 µm	4,7 µm	4,7 µm	4,3 µm	6,4 µm	5,7 µm	6,4 µm
Faktor uvećanja žižne daljine	1,6 x	1,6 x	1,6 x	1,6 x	1 x	1,3 x	1 x
Ekvivalentna ISO osetljivost	100 – 1.600	100 – 3.200 s proširenjem do 12.800	100 – 3.200 s proširenjem do 12.800	100 – 6.400 s proširenjem do 12.800	100 – 6.400 s proširenjem do 25600	100 – 12.800 s proširenjem L: ISO 50 i H: ISO 102.400	100 – 1.600 s proširenjem L: ISO 50 i H: ISO 3.200
Displej	2,5 inča (6,4 cm) sa 230.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 230.000 piksela
Ugrađeni blic	da	da	da	da	ne	ne	ne
Tip memorijske kartice	SD / SDHC	SD / SDHC	CF (CompactFlash)	CF (CompactFlash)	CF (CompactFlash)	CF i SD / SDHC	CF i SD / SDHC
Tip baterije koju koristi	Li-jon baterija LP-E5 (1.080 mAh)	Li-jon baterija LP-E5 (1.080 mAh)	Li-jon baterija BP-511A (1.390 mAh)	Li-jon baterija LP-E6 (1.800 mAh)	Li-jon baterija LP-E6 (1.800 mAh)	Li-jon baterija LP-E4 (2.300 mAh)	Li-jon baterija LP-E4 (2.300 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 600 snimaka	oko 400 snimaka	oko 640 snimaka	oko 800 snimaka	oko 850 snimaka	oko 1.500 snimaka	oko 1.800 snimaka
Broj REFOTO-a u kojem je testiran	52 i 63	61	54	65	55	-	47

Možda se jedno vreme uspavao, ali u poslednje dve godine postao je ponovo jak igrač u svim kategorijama D-SLR fotoaparata i nametnuo nove standarde kada je u pitanju kvalitet snimljenih fotografija s višim ISO osetljivostima

Kao jedan od najjačih igrača u D-SLR svetu, "Nikon" nudi kompletnu paletu fotoaparata, objektivna i ostale opreme namenjenu širokom krugu korisnika – od amatera do profesionalaca. Kako "Nikon" nije menjao F-bajonet od svojih prvih SLR fotoaparata do danas, to omogućava korišćenje i manualnih objektivna od pre više od pedeset godina i na najnovijim D-SLR fotoaparata (više o prednostima i manama korišćenja starih objektivna na novim digitalnim fotoaparata pročitajte u tekstu Ljube Zlatanovića: Objektivni – digitalna transformacija). Osim fotoaparata D3000 koji i dalje koristi CCD senzor od 10,2 miliona piksela, svi ostali koriste CMOS senzor od već standardnih 12 miliona piksela, a D3x ima čak 24,5 miliona piksela. Koristi dve veličine senzora APS-C, koji "Nikon" zove DX format, s faktorom uvećanja žižne daljine od 1,5 puta i namenjen je početnicima i naprednim amaterima, a pun format senzora od 35 mm, takozvani FX format, rezervisan je za profesionalce. Profesionalni fotoaparati D3 i D700 postavili su nove standarde kada je u pitanju kvalitet snimljene fotografije s višim ISO osetljivostima i vratio je "Nikon" u vrh profesionalne fotografije. "Nikon" se, takođe, može pohvaliti bogatstvom ponude dodatne opreme, pogotovo objektivna za sve kategorije korisnika, od profesionalaca do amatera, i velikim izborom objektivna s redukcijom vibracija (VR) tako da mu ne nedostaje to što nema sistem za stabilizaciju slike zasnovan na pomeranju

senzora. Dobar izbor objektivna imaju i nezavisni proizvođači kao što su: "Sigma", "Tamron", "Tokina" itd. Neophodno je samo da poboljša ponudu jeftinijih zum objektivna novije generacije za pun format od 35 mm. Može se pohvaliti da je prvi uveo mogućnost snimanja video-zapisa kod jednog D-SLR fotoaparata (Nikon D90), a sada svi noviji fotoaparati dobijaju tu mogućnost. Standardne mogućnosti su živi prikaz slike, sistem za čišćenje senzora, a ima zanimljivi retuš meni u kojem možete u potpunosti obraditi snimljenu fotografiju u JPEG ili RAW formatima. "Nikon" ima i veoma dobru kontrolu automatske ISO osetljivosti s mogućnošću kontrole svih povezanih parametara i odličan kreativni sistem osvetljavanja (CLS) koji omogućava daljinsku TTL kontrolu bliceva i s ugrađenim blicem. Ako gledamo šta se dešavalo u ovoj godini, od "Nikona" u 2010. godini možemo očekivati da zameni Nikon D700 s možda D700s koji bi imao prostor za dve memorijske kartice i mogućnost snimanja video-zapisa ili možda čak neki D700x s više piksela, a onda nam preostaje samo još D3x da dobije deo poboljšanja iz fotoaparata D3s. Kada su u pitanju objektivna, "Nikon" će sigurno unaprediti svoju ponudu objektivna za pun format senzora od 35 mm (FX) i možda neki stari objektiv s fiksnom žižnom daljinom zameniti s onim koji ima motor u objektivu (AF-S).

Širokougaoni objektiv
 AF DX Fisheye-NIKKOR 10,5mm f/2,8G ED
 AF NIKKOR 14mm f/2,8D ED
 AF Fisheye-NIKKOR 16mm f/2,8D
 AF NIKKOR 20mm f/2,8D
 AF NIKKOR 24mm f/2,8D
 AF NIKKOR 28mm f/2,8D
 AF-S DX NIKKOR 35mm f/1,8G
 AF NIKKOR 35mm f/2D
Standardni
 AF-S NIKKOR 50mm f/1,4G
 AF NIKKOR 50mm f/1,4D
 AF NIKKOR 50mm f/1,8D
Telefoto
 AF NIKKOR 85mm f/1,4D IF
 AF NIKKOR 85mm f/1,8D
 AF DC-NIKKOR 105mm f/2D
 AF DC-NIKKOR 135mm f/2D
 AF NIKKOR 180mm f/2,8D IF-ED
 AF-S VR NIKKOR 200mm f/2G IF-ED
Super Telefoto
 AF-S VR NIKKOR 300mm f/2,8G IF-ED
 AF-S NIKKOR 300mm f/4D IF-ED
 AF-S VR NIKKOR 400mm f/2,8G ED
 AF-S VR NIKKOR 500mm f/4G ED
 AF-S VR NIKKOR 600mm f/4G ED
Širokougaoni zum
 AF-S DX NIKKOR 10-24mm f/3,5-4,5G ED
 AF-S DX Zoom-NIKKOR 12-24mm f/4G IF-ED
 AF-S NIKKOR 14-24mm f/2,8G ED
 AF-S Zoom-NIKKOR 17-35mm f/2,8D IF-ED
 AF Zoom-NIKKOR 18-35mm f/3,5-4,5D IF-ED
Standardni zum
 AF-S DX NIKKOR 16-85mm f/3,5-5,6G ED VR
 AF-S DX Zoom-NIKKOR 17-55mm f/2,8G IF-ED
 AF-S DX NIKKOR 18-55mm f/3,5-5,6G VR

AF-S DX Zoom-NIKKOR 18-55mm f/3,5-5,6G ED II
 AF-S DX Zoom-NIKKOR 18-70mm f/3,5-4,5G IF-ED
 AF-S DX NIKKOR 18-105mm f/3,5-5,6G ED VR
 AF-S DX NIKKOR 18-200mm f/3,5-5,6G ED VR II
 AF-S NIKKOR 24-70mm f/2,8G ED AF Zoom-NIKKOR 24-85mm f/2,8-4D IF
 AF-S VR Zoom-NIKKOR 24-120mm f/3,5-5,6G IF-ED
Telefoto zum
 AF-S DX Zoom-NIKKOR 55-200mm f/4-5,6G ED
 AF-S DX VR Zoom-NIKKOR 55-200mm f/4-5,6G IF-ED
 AF-S NIKKOR 70-200mm f/2,8G ED VR II
 AF-S VR Zoom-NIKKOR 70-200mm f/2,8G IF-ED
 AF-S VR Zoom-NIKKOR 70-300mm f/4-5,6G IF-ED
 AF Zoom-NIKKOR 70-300mm f/4-5,6G ED
 AF Zoom-NIKKOR 80-200mm f/2,8D ED
 AF VR Zoom-NIKKOR 80-400mm f/4,5-5,6D ED
 AF-S VR Zoom-NIKKOR 200-400mm f/4G IF-ED
Makro
 AF Micro-NIKKOR 60mm f/2,8D
 AF-S Micro NIKKOR 60mm f/2,8G ED
 AF-S DX Micro NIKKOR 85mm f/3,5G ED VR
 AF-S VR Micro-NIKKOR 105mm f/2,8G IF-ED
 AF Micro-NIKKOR 200mm f/4D IF-ED
Za kontrolu perspektive (Tilt-Shift)
 PC-E NIKKOR 24mm f/3,5D ED
 PC-E Micro-NIKKOR 45mm f/2,8D ED
 PC-E Micro-NIKKOR 85mm f/2,8D ED

► PREGLED AKTUELNIH "NIKONOVIH" D-SLR FOTOAPARATA

	D3000	D5000	D90	D300s	D700	D3s	D3x
Cena	39.990 din. (421 evro) s objektivom 18-55 mm	59.990 din. (631 evro) s objektivom 18-55 mm	75.990 din. (799 evra)	149.990 din. (1.579 evra)	218.405 din. (2.299 evra)	oko 465.405 din. (4.899 evra)	628.615 din. (6.599 evra)
Tip senzora / veličina	CCD, 23,6 x 15,8 mm	CMOS, 23,6 x 15,8 mm	CMOS, 23,6 x 15,8 mm	CMOS, 23,6 x 15,8 mm	CMOS, 36 x 23,9 mm	CMOS, 36 x 23,9 mm	CMOS, 36 x 23,9 mm
Maksimalan efektivni broj piksela	10,2 miliona piksela	12,3 miliona piksela	12,3 miliona piksela	12,3 miliona piksela	12,1 milion piksela	12,1 milion piksela	24,5 miliona piksela
Veličina piksela	6,1 µm	5,5 µm	5,5 µm	5,5 µm	8,5 µm	8,5 µm	5,9 µm
Faktor uvećanja žižne daljine	1,5 x	1,5 x	1,5 x	1,5 x	1 x	1 x	1 x
Ekvivalentna ISO osetljivost	100 – 1.600 s proširenjem: ISO 3.200	200 do 3.200 s proširenjem: ISO 100 i ISO 6.400	200 do 3.200 s proširenjem: ISO100 i ISO 6.400	200 do 3.200 s proširenjem: ISO 100 i ISO 25.600	100 – 6.400 s proširenjem: ISO 100 i ISO 25.600	200 – 12.800 s proširenjem: ISO100 i ISO 6.400	100 – 1.600 s proširenjem: ISO 50 i ISO 6.400
Displej	3 inča (7,62 cm) sa 230.000 piksela	2,7 inča (6,85 cm) sa 230.000 piksela, pokretan	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.000 piksela
Ugrađeni blic	da	da	da	da	da	ne	ne
Tip memorijske kartice	SD / SDHC	SD / SDHC	SD / SDHC	CF i SD / SDHC	CF (CompactFlash) tip I	CF (CompactFlash) tip I (2 komada)	CF (CompactFlash) tip I (2 komada)
Tip baterije koju koristi	Li-jon baterija EN-EL9a (1.080 mAh)	Li-jon baterija EN-EL9a (1.080 mAh)	Li-jon baterija EN-EL3e (1.500 mAh)	Li-jon baterija EN-EL3e (1.500 mAh)	Li-jon baterija EN-EL3e (1.500 mAh)	Li-jon baterija EN-EL4a (2.500 mAh)	Li-jon baterija EN-EL4a (2.500 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 550 snimaka	oko 510 snimaka	oko 850 snimaka	oko 950 snimaka	oko 1.000 snimaka	oko 4.200 snimaka	oko 4.400 snimaka
Broj REFOTO-a u kojem je testiran	63	60	53	62	51	65	55

OLYMPUS

Jedini D-SLR sistem koji nije zasnovan na prethodnom analognom sistemu. Sa E-sistemom "Olympus" je uneo mnogo toga novog u D-SLR svet i trenutno u ponudi ima pet aktuelnih modela

Nakon čuvene OM serije manualnih jednookih refleksnih (SLR) fotoaparata koji su koristili "ZUIKO" objektivne i neuspeha s autofokusnim SLR fotoaparatom OM707, "Olympus" se usredsredio na proizvodnju kompaktnih fotoaparata od kojih je dobro poznata Mju serija doživela neverovatan uspeh. Rad na novom D-SLR digitalnom sistemu započeo je početkom 2001. godine kada su "Olympus" i "Kodak" udružili svoje snage, a ubrzo nakon toga predstavljen je zvanično nov četvorotrećinski sistem, o čemu smo u više navrata pisali. Za razliku od drugih proizvođača koji su D-SLR fotoaparate razvijali od postojećih analognih SLR sistema i koristili iste objektivne i ostalu dodatnu opremu, "Olympus" je razvio potpuno nov SLR digitalni sistem. Glavne prednosti ovog novog sistema jesu: objektivni koji su u potpunosti prilagođeni za korišćenje na digitalnim fotoaparatom, čime se bolje iskorišćavaju karakteristike optičkog senzora, zatim objektivni manjih dimenzija i mase s većom svetlosnom jačinom. Prvi njihov fotoaparat nosio je oznaku E-1 i bio je namenjen zahtevnijim korisnicima, pa čak i profesionalcima. "Olympus" je, takođe, inicirao mnogo originalnih tehničkih rešenja koja će kasnije svi prihvatiti. To su, na primer, sistem za čišćenje senzora zasnovan na stvaranju ultrazvučnih vibracija koje posle nekoliko sekundi otklanjaju prašinu s površine filtera senzora i koja pada na lepljivu podlogu u unutrašnjosti fotoaparata, živi prikaz slike na displeju kao što je prvi imao E-330, pokretni displej. Naravno, bilo je tu i dečjih bolesti u razvoju

novog D-SLR fotoaparata i morao je da pridobije nove korisnike. Jedan od velikih problema jeste manji senzor od konkurentnih modela, a samim tim mnogo je teže "ispleglati" šum kada se povećava broj piksela. U početku je korišćen CCD senzor, a svi današnji D-SLR fotoaparati imaju "Panasonicov" Live-MOS (verzija CMOS senzora) senzor s rezolucijom od 10 ili 12,3 miliona piksela. U poređenju s ostalim D-SLR sistemima, jedan je od retkih koji nema mogućnost snimanja video-zapisa, ali se sigurno i to može očekivati u sledećim generacijama. U ponudi ima pet aktuelnih modela i zavidan broj objektivna za jedan relativno mlad D-SLR sistem. Najveći broj ovih fotoaparata namenjen je amaterima, a jedini model za profesionalnu upotrebu jeste E-3, koji ima jako kućište otporno na prskanje vode i prašinu, ali mu nedostaje malo više piksela u odnosu na konkurenciju. Svi imaju mogućnost živog prikaza slike, sistem za čišćenje senzora i stabilizaciju slike zasnovanu na pomeranju senzora osim modela E-450. Model E-450 i celu raniju E-4xx seriju odlikuju male dimenzije i u kombinaciji s objektivom zvanim

"palačinka" jedan je od najmanjih D-SLR fotoaparata koji čak može da stane i u džep. "Olympus" će sigurno premestiti težište na razvoj svog novog mikročetvorotrećinskog sistema koji ima bolju budućnost, ali ne bi trebalo da zapostavi ni svoj D-SLR sistem. Mogao bi poboljšati svoj top-model E-3 s više piksela i konačno da naslednik E-450 dobije stabilizaciju slike, a da bi bio na nivou konkurencije, morao bi da svim modelima da mogućnost snimanja video-zapisa u HD kvalitetu.

► PREGLED AKTUELNIH "OLYMPUSOVIH" D-SLR FOTOAPARATA

	E-450	E-520	E-620	E-30	E-3
Cena	35.815 din. (377 evra)	39.235 din. (413 evra)	64.790 din. (682 evra) sa HLD-S	97.185 din. (1.023 evra)	125.020 din. (1.316 evra)
Tip senzora / veličina	Live MOS / 17,3 x 13 mm	Live MOS / 17,3 x 13 mm	Live MOS / 17,3 x 13 mm	Live MOS / 17,3 x 13 mm	Live MOS / 17,3 x 13 mm
Maksimalan efektivni broj piksela	10 miliona piksela	10 miliona piksela	12,3 miliona piksela	12,3 miliona piksela	10,1 milion piksela
Veličina piksela	4,7 µm	4,7 µm	4,3 µm	4,3 µm	4,7 µm
Faktor uvećanja žižne daljine	2x	2x	2x	2x	2x
Ekvivalentna ISO osetljivost	ISO 100 – 1.600	ISO 100 – 1.600	ISO 100 – 3.200	ISO 100 – 3.200	ISO 100 – 3.200
Displej	2,7 inča (6,85 cm) sa 230.000 piksela	2,7 inča (6,85 cm) sa 230.000 piksela	2,7 inča (6,85 cm) sa 230.000 piksela	2,7 inča (6,85 cm) sa 230.000 piksela	2,5 inča (6,35 cm) sa 230.000 piksela
Ugrađeni blic	da	da	da	da	da
Tip memorijske kartice	xD i CF	xD i CF	xD i CF	xD i CF	xD i CF
Tip baterije koju koristi	Li-jon baterija BLS-1 (1.150 mAh)	Li-jon baterija BLM-1 (1.500 mAh)	Li-jon baterija BLS-1 (1.150 mAh)	Li-jon baterija BLM-1 (1.500 mAh)	Li-jon baterija BLM-1 (1.500 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 500 snimaka	oko 650 snimaka	oko 750 snimaka	oko 750 snimaka	oko 750 snimaka
Broj REFOTO-a u kojem je testiran	63	51	60	57	45

Širokougaoni objektiv
ZUIKO DIGITAL ED 8mm 1:3,5 Fisheye
Standardni
ZUIKO DIGITAL 25 mm 1:2,8 Pancake
Telefoto
ZUIKO DIGITAL ED 150mm 1:2,0
ZUIKO DIGITAL ED 300mm 1:2,8
Širokougaoni zum
ZUIKO DIGITAL ED 7–14mm 1:4,0
ZUIKO DIGITAL 9–18mm 1:4,0–5,6
ZUIKO DIGITAL 11–22mm 1:2,8–3,5
Standardni zum
ZUIKO DIGITAL ED 12–60mm 1:2,8–4,0 SWD
ZUIKO DIGITAL ED 14–35mm 1:2,0 SWD
ZUIKO DIGITAL ED 14–42mm 1:3,5–5,6
ZUIKO DIGITAL 14–54mm 1:2,8–3,5 II
ZUIKO DIGITAL 17,5–45mm 1:3,5–5,6
ZUIKO DIGITAL ED 18–180mm 1:3,5–6,3
Telefoto zum
ZUIKO DIGITAL ED 35–100mm 1:2,0
ZUIKO DIGITAL ED 40–150mm 1:4,0–5,6
ZUIKO DIGITAL ED 50–200mm 1:2,8–3,5 SWD
ZUIKO DIGITAL ED 70–300mm 1:4,0–5,6
ZUIKO DIGITAL ED 90–250mm 1:2,8
Makro
ZUIKO DIGITAL 35mm 1:3,5 Macro
ZUIKO DIGITAL ED 50mm 1:2,0 Macro

PENTAX

"Pentax" je mali proizvođač u ovoj industriji i nema u ponudi puno D-SLR fotoaparata. Svi oni namenjeni su isključivo amaterima, ali zato nastoji da oni budu vrhunski opremljeni i zanimljivi ovoj kategoriji korisnika

"Pentax" je ime koje je, ako se vratimo unazad, kada je film bio u modi, uvek privlačio fotografe koji su tek počinjali i fotografe kojima je fotografija hobi. Danas, u digitalno doba, ništa se nije promenilo jer on i dalje pravi D-SLR fotoaparate namenjene isključivo ovoj kategoriji korisnika. Kako stvari za sada stoje, nema ni nameru da ponudi neki D-SLR fotoaparat namenjen profesionalnim korisnicima. Svi njegovi D-SLR fotoaparati imaju isključivo APS-C veličinu senzora (23,5 x 15,7 mm) i do sada je koristio Sony CCD od deset miliona piksela, a kao i ostali proizvođači prelazi na CMOS senzor do dvanaest i četrnaest miliona piksela, koji imaju novi modeli K-x i K-7. "Pentax", kao i "Olympus" i "Sony", ima stabilizaciju slike u samom fotoaparatu zasnovanu na pomeranju senzora, a ne u objektivu. Sistem je kod nove generacije fotoaparata unapređen i sada je moguće da svedemo neoštine nastale usled trešenja fotoaparata na minimum i da fotografiramo s dužim ekspozicijama bez potrebe za specijalnim objektivima sa stabilizatorom slike. Mogućnost pomeranja senzora za stabilizaciju slike iskorišćena je za otklanjanje prašine sa senzora, a pored toga ima zanimljivu opciju kojom na displeju nakon njenog aktiviranja vidimo stanje i raspored nečistoće na senzoru.

S modelom Pentax K-7 napravljen je veliki iskorak kada je u pitanju kvalitet izrade. Jedini u svojoj kategoriji ima telo od legure magnezijuma, zahvaljujući tome što na čak 77 mesta na telu fotoaparata i 43 mesta na vertikalnom rukohvatu s nosačem baterija ima zaštitu od vlage i nečistića za osetljive optičke i elektronske komponente. Ovo je, takođe, prvi "Pentaxov" D-SLR fotoaparat koji može da snima i video-zapis u HD kvalitetu. I pored toga

što je manji i lakši, rukovanje njim podjednako je udobno. Najnoviji model je K-x, koji u budućnosti treba u potpunosti da zameni K-m koji, u suštini, ima i isto telo, ali s dodatim mogućnostima koje ima K-7. Ima efektivnu rezoluciju od 12,4 miliona piksela, jedanaest autofokusnih polja, živi prikaz slike i mogućnost snimanja video-zapisa u HD kvalitetu. Zanimljivo je da se proizvodi u čak četiri

boje: crnoj, beloj i crvenoj i plavoj, u ograničenoj količini. Modeli K-x i K-m specifični su i po tome što jedini za napajanje koriste četiri standardne baterije formata AA. Iskreno, nemam ideju šta bi "Pentax" mogao izbaciti novo u sledećoj godini, jer s ova dva fotoaparata u potpunosti je pokrio svoju ciljnu grupu korisnika.

► PREGLED AKTUELNIH "PENTAX" D-SLR FOTOAPARATA

	K-m	K-x	K-7
Cena	46.550 din. (490 evra)	49.400 din. (520 evra)	104.500 din. (1.100 evra)
Tip senzora / veličina	CCD, 23,5 x 15,7 mm	CMOS/ 23,6 x 15,8 mm	CMOS/ 23,4 x 15,6 mm
Maksimalan efektivni broj piksela	10,2 miliona piksela	12,4 miliona piksela	14,6 miliona piksela
Veličina piksela	6,1 µm	5,5 µm	5,0 µm
Faktor uvećanja žižne daljine	1,5 x	1,5 x	1,5 x
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	ISO 100 – 3.200	ISO 100 – 3.200 s proširenjem do ISO 12.800	ISO 100 – 3.200 s proširenjem do ISO 6.400
Displej	2,7 inča (6,85 cm) sa 230.000 piksela	2,7 inča (6,85 cm) sa 230.000 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 921.000 piksela
Ugrađeni blic	da	da	da
Tip memorijske kartice	SD/SDHC	SD/SDHC	SD/SDHC
Tip baterije koju koristi	4x AA (alkalne, litijumske ili NiMH)	4x AA (alkalne, litijumske ili NiMH)	Li-jon baterija D-Li90 (1.860 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 500 snimaka (NiMH od 2.700 mAh)	oko 420 snimaka (NiMH od 1.900 mAh)	oko 740 snimaka
Broj REFOTO-a u kojem je testiran	63	-	64

SONY

"Sony" je nov u D-SLR svetu, ali ima tradiciju nasledenu od "Minolte", kasnije "KonicaMinolte", od koje je i preuzeo kompletan SLR sistem i nastavio da ga razvija po svojim merilima. Ima u ponudi veliki broj sličnih fotoaparata namenjenih uglavnom amaterima

Elektronski gigant "Sony" i pored toga što nije imao tradiciju u proizvodnji SLR fotoaparata odlučio je da skraćenim putem razvije ovaj segment i preuzme kompletan SLR sistem od firme "KonicaMinolta". Dobio je naziv po prvom slovu grčkog alfabeta alfa (α) i prvi modeli koji su se pojavili namenjeni su uglavnom početnicima u fotografiji i naprednim amaterima. Tako je razvijao bazu svojih D-SLR korisnika i sve više novih modela. Ima sopstvenu proizvodnju senzora, a aktuelni model koristi CCD senzor od 10,2 miliona piksela, dok svi ostali koriste CMOS senzor 12,3 ili 14,2 miliona piksela APS-C veličine. Ima i dva modela α850 i α900 koja imaju pun format senzora od 35 mm i čak 24,5 miliona piksela. Ovi modeli po ceni su dostupniji nego bilo koji fotoaparati s istom veličinom senzora i brojem piksela. Svi fotoaparati imaju stabilizaciju slike zasnovanu na pomeranju (Super SteadyShot), sistem za čišćenje senzora, a živi prikaz slike imaju modeli α330, α380, α500 i α550. U odnosu na druge D-SLR fotoaparate koji za živi prikaz koriste sliku dobijenu s glavnog senzora, "Sony" koristi sasvim drugačiju tehnologiju s drugim senzorom koji se nalazi u

tražilu iznad okulara. Tražilo od slepljenih ogledala, kao pentaprizma, ima jedno pokretno ogledalo koje preusmerava sliku dobijenu kroz objektiv na okular ili na senzor za prikaz žive slike na displeju. Ovakav način prikaza žive slike ima manu jer ne daje stoprocentnu tačnost prikaza slike. S druge strane, međutim, velika je prednost u brzini izoštravanja jer koristi isti sistem izoštravanja kod oba načina rada jer ne diže ogledalo radi živog prikaza, pa je ono upotrebljivije nego kod drugih D-SLR fotoaparata. Ono što "Sony" još nema kod svojih D-SLR fotoaparata jeste mogućnost snimanja video-zapisa u HD kvalitetu. Možda time želi da zaštiti svoj proizvodni program video-kamera, ali to mu znatno može umanjiti prodaju D-SLR fotoaparata jer nema ono što konkurencija ima. Kao što vidite, "Sony" ima veliki broj modela u ponudi, mnogi od njih samo se razlikuju po rezoluciji i tipu senzora koji je ugrađen u njih. "Sony" je sistem nadgradio velikim brojem objektiv, eksternih bliceva i ostale opreme. Ima objektivne namenjene zahtevnijim korisnicima koji nose ime "Carl Zeiss". Može, naravno, da koristi i sve

one stare autofokusne "Minoltine" Dynax objektivne. "Sony" se dosta dobro pozicionirao u D-SLR svetu na svetskom tržištu, prevashodno zbog prihvatljive cene za mogućnosti koje nudi. A ono što se očekuje u sledećoj godini jeste da predstavi fotoaparati koji će moći da snima i video-zapis.

BORIS BJELICA

Širokougaoni objektiv

- 16mm F2,8 Fisheye lens
- 20mm F2,8
- 28mm F2,8
- 35mm F1,4 G

Standardni

- 50mm F1,4
- DT 50mm F1,8 SAM

Telefoto

- 85mm F1,4 ZA Planar T*
- 135mm F1,8 ZA Sonnar T*
- 135mm F2,8 [T4,5] STF

Super telefoto

- 300mm F2,8 G
- 500mm F8 Reflex

Širokougaoni zum

- DT 11-18mm F4,5-5,6

Carl Zeiss 16-35mm F2,8 ZA SSM

Vario-Sonnar T* lens

Standardni zum

- DT 18-55mm F3,5-5,6 SAM
- DT 16-105mm F3,5-5,6
- DT 18-200mm F3,5-6,3
- DT 18-250mm F3,5-6,3

Telefoto zum

- DT 55-200mm F4-5,6 SAM
- 70-200mm F2,8 G lens
- 70-300mm F4-5,6 G SSM lens
- 70-400mm F4-5,6 G SSM
- 75-300mm F4,5-5,6 lens

Makro

- DT 30mm F2,8 SAM macro
- 50mm F2,8 Macro
- 100mm F2,8 Macro

► PREGLED AKTUELNIH "SONY" D-SLR FOTOAPARATA

	α 230	α 330	α 380	α 500	α 550	α 850	α 900
Cena	46.550 din. (490 evra) i objektiv 18-55 mm	51.300 din. (540 evra) i objektiv 18-55 mm	58.900 din. (620 evra) i objektiv 18-70 mm	63.175 din. (665 evra)	66.405 din. (699 evra)	185.250 din. (1.950 evra)	232.750 din. (2.450 evra)
Tip senzora / veličina	CCD / 23,6 x 15,8mm	CCD / 23,6 x 15,8 mm	CMOS / 23,4 x 15,6 mm	CMOS / 23,5 x 15,6 mm	CMOS / 23,4 x 15,6 mm	CMOS, 35,2 x 24 mm	CMOS, 35,2 x 24 mm
Maksimalan efektivni broj piksela	10,2 miliona piksela	10,2 miliona piksela	14,2 miliona piksela	12,3 miliona piksela	14,2 miliona piksela	24,5 miliona piksela	24,5 miliona piksela
Veličina piksela	6,1 μm	6,1 μm	5,1 μm	5,5 μm	5,1 μm	5,9 μm	5,9 μm
Faktor uvećanja žižne daljine	1,5 x	1,5 x	1,5 x	1,5 x	1,5 x	1 x	1 x
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	ISO 100 - 3.200	ISO 100 - 3.200	ISO 100 - 3.200	ISO 200 - 12.800	ISO 200 - 12.800	200 - 1.600 s proširenjem: ISO 100 i ISO 6.400	200 - 1.600 s proširenjem: ISO 100 i ISO 6.400
Displej	2,7 inča (7 cm) sa 230.400 piksela	2,7 inča (7 cm) sa 230.400 piksela	2,7 inča (7 cm) sa 230.400 piksela	2,7 inča (7 cm) sa 230.400 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.600 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.600 piksela	3 inča (7,62 cm) sa 920.600 piksela
Ugrađeni blic	da	da	da	da	da	ne	ne
Tip memorijske kartice	Memory Stick Pro Duo ili SD / SDHC	Memory Stick Pro Duo ili SD / SDHC	Memory Stick Pro Duo ili SD / SDHC	Memory Stick Pro Duo ili SD / SDHC	Memory Stick Pro Duo ili SD / SDHC	Memory Stick Duo i CF	Memory Stick Duo i CF
Tip baterije koju koristi	Li-jon baterija NP-FH50 (900 mAh)	Li-jon baterija NP-FH50 (900 mAh)	Li-jon baterija NP-FH50 (900 mAh)	Li-jon baterija NP-FM500H (1.650 mAh)	Li-jon baterija NP-FM500H (1.650 mAh)	Li-jon baterija NP-FM500H (1.650 mAh)	Li-jon baterija NP-FM500H (1.650 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 510 snimaka	oko 510 snimaka	oko 500 snimaka	oko 1.000 snimaka	oko 950 snimaka	oko 880 snimaka	oko 880 snimaka
Broj REFOTO-a u kojem je testiran	63	-	-	-	-	-	54

Skriveno. Diskretno. Poverljivo.

© Lowepro. Zadržava sve prava. Foto: Mark Francis

Predstavljamo vam Classified Sling AW seriju, novog člana porodice DSLR sling torbi.

Brzo se prebacuje napred - obezbeđuje maksimalno brz pristup opremi.

Ugrađeni Lowepro patent. All Weather AW Cover kabanica pruža maksimalnu zaštitu od kiše i snega, lako se pakuje kada se ne koristi.

U seriji su: Classified Sling 180 AW, Classified Sling 220 AW. 15,4" laptop može stati samo u model 220 AW.

Za kompletnu specifikaciju svih Lowepro proizvoda, posetite www.lowepro.com

REFOT B, ekskluzivni uvoznik i distributer, Pčinjska 15a, 11000 Beograd, t. 011 6456 151, f. 011 786 0234, e. info@refot.com, www.refot.com, www.lowepro.com

CANON POWERSHOT G11

Evolucija traje...

Kako vreme leti... Pre tačno godinu dana počeo sam da pišem za Refoto, a prvi tekst bio je opis Canona G10. To vreme provedeno u svetu potrošačke elektronike nije baš dugo i evo, godišnjicu proslavljam pišući o modelu krajnje inventivnog i neočekivanog naziva – G11. Šta je novo? Šta je bolje? Da li je bilo razloga da se nov fotoaparati izbacuju tako brzo? Pitanja ovog tipa još od prve najave muče potencijalne vlasnike...

Pomenuta najava G11 nije bila toliko neočekivana, ali su tehničke specifikacije bile veliko iznenađenje. "Canon" je sa G11 stavio tačku na trku za megapiksela i ovo je prvi put da noviji model ima za čitavih 40 odsto manju rezoluciju od prethodnika. Za sve je, u stvari, kriv "Sony" i njihov nov senzor visoke osetljivosti sa deset miliona piksela koji u kombinaciji sa Digic IV procesorom donosi do sada retko viđen kvalitet fotografija i to u svim svetlosnim uslovima. Tako su bar rekli u najavi, a kako je u životu, saznate ispod. Powershot G11 je kao i starija mu braća izrađen veoma kvalitetno i već na prvo pipanje stiče se utisak da može da podnese svakakvo maltretiranje. Ono što je valjalo na prethodnim modelima, a što je svakako bilo pametno ne dirati i dalje postoji, a tu, pre svega, mislim na sjajan kontrolni sistem i točkice za kompenzaciju ekspozicije i kontrolu osetljivosti.

PONOVO SE VRATIO: Najveći deo zadnje strane fotoaparata zauzima ravna crna površina na kojoj piše "Canon", a za koju se nedugo potom utvrdilo da je reč o pozadini pokretnog displeja. Da dragi čitaoci, pokretni displej vratio se u G-seriju i lepši je no ikad. Kućište displeja je robustno, ne škripi, ne klima se i ne ugiba, a sam displej je svetao i ogroman (2,8 inča). Budući da se sada može "spakovati" u položaj za transport prilikom koga je okrenut ka unutrašnjosti fotoaparata, drugovi inženjeri "skontali" su da više nema potrebe za zaštitnim slojem od debele providne plastike, što automatski znači da je displej skloniji fizičkim oštećenjima u vidu ogrebotina i masnih otisaka. Nažalost, zbog velikog displeja i pokretnosti žrtvovane su kontrole sa zadnje

strane fotoaparata koje su pomerene previše udesno, čime je otežano udobno korišćenje fotoaparata jednom rukom što je, ponavljam, veoma bitno mnogim fotografima. Šta vredi mogućnost snimanja iz čudnih uglova kada je, na primer, nemoguće jednom rukom držati se za ivicu stene iznad provalije, a drugom fotografisati cvetić što niče između kamenja. Dobro, ovo poslednje bilo je preterivanje, ali i kada situacija nije toliko ekstremna, nije baš prijatno slučajno pritiskati dugmad ili pomerati kontrolni točkici i tako upropastiti potencijalno dobru fotografiju. Iskreno, nije mi baš najjasnije zašto nisu proširili telo za centimetar ili dva i tako ga učinili udobnijim za korišćenje, pogotovo kada se u obzir uzme činjenica da G11 nije mali fotoaparati i ako već ne može u džep od košulje, neka se bar u ruci oseća komotnije. U džepu od vijetnamske ili na kaišu oko vrata to povećanje ne bi se ni osetilo, ali bi zato rad bio daleko udobniji. Već godinama se na Internetu čuje kako bi kao šlag na tortu savršeno "legla" i neka zaštita od prašine, kiše i drugih vremenskih uticaja, ali taj film ni ovog puta nećemo gledati, te je za rad u ekstremnim uslovima rešenje ili podvodno kućište ili neka od voodopornih kesa za fotoaparate.

OBJEKTIV: Mada su svi priželjkivali, objektiv nije postao širi, duži ili brži, te je i dalje u pitanju solidan 28-140 mm raspon sa f2,8-4,5 maksimalnim otvorima blende. Iako tom objektivu, realno, ništa ne fali, mislim da bi uz nov visokoosetljivi "fensi" senzor daleko bolje išlo nešto što počinje od 24 mm i sa f2-2,8 blendom. Naravno, manja rezolucija donela je sa sobom čitav niz prednosti, te objektiv na G11 crta zaista mnogo detalja i tu zamerki nema. Brzina autofokusa je prosečna za ovu klasu fotoaparata i G11 u dobrim svetlosnim uslovima izoštava za oko pola sekunde, ali je rad u uslovima lošeg svetla poboljšan, te sad fotoaparati bez pomoćnog svetla može da radi i u polumraku. Kada se uključi pomoćna lampica, ni totalni mrak nije bauk za G11, ali se u tom slučaju možete pozdraviti s diskrecijom.

DOBAR SMER: Dodosmo i do dela gde su promene bile najpoželjnije. Suvi tehnički kvalitet fotografija i mogućnost korišćenja u uslovima donedavno rezervisanim za fotoaparate s mnogo većim senzorima. E, poštovana publiko, može se reći da je G11 korak unazad u dobrom smeru. Po svemu sudeći, deset megapiksela na senzoru od 1/1,7 inča je neka prava mera koja omogućava i dovoljno detalja za veliki print i mogućnost korišćenja visokih ISO vrednosti koje su na kompaktima do sada bile, čast izuzecima, samo šareni natpis na kutiji bez naročite praktične upotrebljivosti. Ta priča se sa G11 i ostalim modelima koji koriste isti senzor završava, jer je senzor u pratnji ostatka elektronike savršeno sposoban da proizvede kvalitetne fotografije u većini prilika u kojima se fotograf može

naći. Konačno, postoji fotoaparati koji ono čuveno "za šetnju" diže na jedan viši nivo i omogućava fotografisanje u "eh da mi je sad D-SLR" situacijama. Kad bismo išli po brojkama, to bi značilo da je ISO 800 savršeno upotrebljiv, ISO 1.600 zahteva dodatnu obradu, dok je ISO 3.200 ipak rezervisan za crno-beli print i dugokose umetnike u "biti il' ne biti" situacijama za koje je zrno "conditio sine qua non" dobre fotografije. Drugim rečima, A4 print na ISO 1.600 iz dobro ekspaniranog, dobro razvijenog i kvalitetno odštampanog RAW fajla izgleda zaista dobro. Sve u svemu, blenda prednosti u odnosu na prošli model, što je za svaku pohvalu i nadam se da će se trend nastaviti i na budućim modelima. Sa video-fronta ništa novo. I dalje ne snima HD, i dalje ne može da se zumira u toku snimanja.

SRĐAN ABDEE ABDIJEVIĆ

! UTISAK

Kao i prethodnici, Canon G11 predstavlja savršenog saputnika skromnih gabarita, a velikih mogućnosti, koji će u većim rukama i pred nestrpljivim okom biti savršen instrument za fotografisanje. Ono što G11 deli od mnogih kojima bi dobro pasovao jeste, naravno, cena, koju je i u ovom slučaju lakše opravdati sebi i članovima domaćinstva nego platiti. Šta je tu je, oni koji takve probleme nemaju mogu slobodno da počaste sebe jednim primerkom – uživancija je zagarantovana.

- + Kvalitet izrade, kvalitet fotografija, kvalitet objektiv, optička stabilizacija, pokretan displej, ISO i EV točkici.
- Vrednosti ISO (6.400 i 12.800) čist su marketing, neka dugmad se lako pritiskaju slučajno, voleo bih da je fotoaparati za nijansu brži u radu, cena.

► OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★☆
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	CANON POWERSHOT G11
Cena (sa PDV)	60.379 din. (635 evra)
Efektivna rezolucija	10 miliona piksela
Senzor	CCD, 1/1,7 inča
Objektiv	5X, 6,1 – 30,5 mm (ekv. 28–140 mm)
Displej	2,8 inča (7,1 cm) sa 461.000 piksela – pokretan
Maksimalan otvor blende	f2,8–f4,5
Minimalna daljina izoštavanja	1 cm
Stabilizacija slike	da (optička)
Format u kojem snima	RAW, JPEG
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, Tv, Av, M i 17 programa sa scenama
Merni sistem	na čitavoj površini, centralno i spot
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i ISO 80/100/200/400/800 / 1.600/3.200 (do ISO 12.800 s 2,5 miliona piksela)
Video-zapis: dužina / format / maks. rezolucija	do 4 GB ili 1h / MOV / 640 x 480 piksela, 30 snimaka u sekundi
Tip memorijske kartice	SD / SDHC
Tip baterije	Li-jon NB-7L
Trajanje baterije po CIPA specifikaciji	390 fotografija
Vreme spremnosti za rad	2 sekunde
Vreme zapisa na memorijsku karticu	2,1 / 2,7 MB-2,8 / 14,8 MB
Brzina rafalnog snimanja	1,1 fotografija u sekundi
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiv)	112 x 76 x 48 mm / 355 g
Sadržaj kutije	traka za nošenje, poklopac za objektiv, Li-jon NB-7L baterija, punjač, USB / video-kabl i CD sa programom
Informacije	www.canon.rs
Garancija	1 godina

Travel MAGAZINE

premijera
subotom u 13.30h
na TV **BEO2**

repriza
utorkom u 23.30h
na TV **BEO2** Info

svakog meseca
na kioscima

www.travelmagazine.rs

Telezum objektivu visoke klase s rasponom od 70 do 200 mm i fiksnim maksimalnim otvorom blende od f/2,8 jesu standardni objektivu u torbi svakog profesionalca. "Nikon" sada ima drugu generaciju svog profesionalca koji nudi bolji optički kvalitet i napredniju redukciju vibracija od prethodnika, a mi smo to sve proverili u praksi testirajući ovaj objektiv

Nova generacija

NIKKOR AF-S 70-200 mm F/2,8G ED VR II

"Nikon" postepeno prilagođava i unapređuje svoje objektivu za pun format senzora od 35 mm kako bi kvalitet snimljenih fotografija bio još bolji. Došao je red i na telezum objektiv visoke klase, koji pokriva raspon od 70 do 200 mm, a kada ga koristimo na manjem DX formatu, pokrivaće vidni ugao koji je ekvivalentan žižnoj daljini od 105 do 300 mm. Sačinjavaće trojku iz snova za svakog profesionalca zajedno s objektivom AF-S Nikkor 14-24 mm f/2,8G ED i AF-S Nikkor 24-70 mm f/2,8G ED.

NOV DIZAJN: Konstrukcija objektivu je u potpunosti nova u odnosu na njegovog prethodnika i može se reći da se malo "udebljao". Kretanje sočiva pri izoštravanju i zumiranju obavlja se unutar samog objektivu i nema nikakvih spoljnih kretanja. Napravljen je od legure magnezijuma, prstenovi za izoštravanje i zumiranje dobro su pozicionirani i komforni su za korišćenje. Na prednjem delu objektivu dodat je gumeni prsten koji treba da posluži za udobnije i stabilnije pridržavanje. Zanimljivo je da više nema dugmadi na prednjem delu za memorisanje fokusa, što može izgledati kao korak unazad, ali je mali broj korisnika u prethodnim generacijama koristio ovu mogućnost. Nosač za stativ je njegov sastavni deo, a u slučaju da nam ne treba, umesto čitavog prstena možemo jednostavno skinuti samo njegov donji deo. Ima i gumeni prsten oko bajoneta koji sprečava da u fotoaparatu prodiru vlaga, čestice prašine, a i sam objektiv je dobro zaštićen od uticaja vlage i prašine. Kontrolni deo objektivu na bočnoj strani poseduje četiri prekidača, za izbor načina izoštravanja; limitator za skraćivanje opsega izoštravanja od beskonačno do 2,5 m, za uključivanje stabilizatora

Kontrolni deo objektivu na bočnoj strani objektivu poseduje četiri prekidača. Novina jeste da prekidač za izbor načina izoštravanja ima još jedan položaj - M/A. U tom slučaju autofokus može biti zaobiden korišćenjem prstena za ručno izoštravanje kao i kod A/M položaja, ali je u ovom slučaju prioritet dan na ručno izoštravanje.

slike i izbor režima rada sa stabilizatorom slike. Posедуje sistem za optičku redukciju vibracija (VR) novije generacije, koji omogućava fotografisanje sa četiri stepena dužim ekspozicijama. Sistem za redukciju vibracija odlično funkcioniše i uspevalo mi je da snimim oštre fotografije iz ruke sa žižnom daljinom od 200 mm i ekspozicijom od 1/6 s, iako je to znatno duža ekspozicija od one koju preporučuje proizvođač. Za savršeno i pouzdano oštre fotografije preporučio bih da se držite preporuke proizvođača. Ima dva režima rada redukcije vibracija: Normal i Active. Normal VR režim rada koristi se za većinu situacija u kojima se možemo naći, a preporučuje se i kada pratimo pokretan objekat i koristimo duže ekspozicije (paning), a kada fotoaparatu postavimo na stativ, on će biti automatski detektovan i isključen. Active režim rada koristi se kada je potrebno minimalizovati konstantne vibracije nastale u slučaju da fotografiramo iz automobila, aviona ili broda. Izoštravanje je brzo i tiho zahvaljujući ugrađenom SWM motoru, a moguće je direktno ručno izoštravanje bez potrebe za prebacivanjem u manualni režim. Nesmetano se može koristiti i na jeftinijim

"Nikonovim" D-SLR fotoaparata D40, D40x, D60 i D5000 koji nemaju ugrađen motor za automatsko izoštravanje u svom telu. Već standardno za ovu kategoriju objektivu koristi prečnik filtera od 77 mm, a senilo HB-48 koje se dobija s njim pruža istu zaštitu kao i kod prethodnika, ali je znatno manje, što je dobro jer zauzima manje prostora u torbi. Torba za objektiv

! UTISAK

Nije lako odlučiti da li potrošiti 2.300 evra za jedan objektiv, ali jednostavno rečeno, ako ste profesionalac, ili se ozbiljno bavite fotografijom, ovakav trošak je neminovan. Za razliku od digitalnih fotoaparata koji se u prodavnicama pojavljuju nakon jedne do dve godine, s ovim objektivom možete biti sigurni da će vas služiti najmanje desetak godina i da će funkcionisati i s fotoaparatima koje još niste ni kupili. Kvalitetan objektiv je uvek dobra investicija jer on zadržava svoju vrednost i kada ga promenite. Primetan je znatan napredak u optičkoj konstrukciji jer je kvalitet snimljenih fotografija odličan i kada ga koristimo na fotoaparatima koji imaju pun format senzora od 35 mm, a sistem za redukciju vibracija je poboljšan. Ima široku mogućnost primene i možete ga koristiti za snimanje sporta, prirode, portreta i novinske fotografije i u svim situacijama gde vam je potreban teleobjektiv, a možete ga nadograditi i telekonverterima.

koja se može nositi za pojasom ili oko ramena je standardna oprema ovog objektivu kada se kupi. S ovim objektivom predviđeno je i korišćenje telekonvertera TC14E II, koji povećava žižnu daljinu za 1,4 puta, a maksimalni otvor blende smanjuje se na f/4, zatim TC17E, koji povećava žižnu daljinu za 1,7 puta, a maksimalni otvor blende smanjuje se na f/4,8, i TC20E II, koji povećava žižnu daljinu za 2 puta, a maksimalni otvor blende smanjuje se na f/5,6.

DOBRA OŠTRINA: Pored ostalih mogućnosti, oštrina snimljenih fotografija tradicionalno je jedan od najvažnijih kriterijuma za kvalitet objektivu. Potpuno nova optička konstrukcija objektivu ima sedam ED sočiva (eng. Extra-low Dispersija - vrlo niska disperzija), čiji je zadatak da smanji hromatske aberacije i "Nano-Crystal" premaze sočiva za borbu protiv unutrašnjih refleksija i stvaranja "duhova" i odblesaka na fotografijama. Ova potpuno nova optička formula iz "Nikonove" kuhinje obezbedila je da u praksi imamo snimljenije fotografije s ujednačenom oštrinom u centru i u uglovima kadra kada koristimo "Nikonove" fotoaparate s punim formatom senzora kao što su D3-serija ili D700 i s maksimalnim otvorom blende od f/2,8. Razlika u oštrini između centralnih i perifernih delova snimljenih fotografija zaista je minimalna, fotografije imaju visok kontrast u najrazličitijim uslovima snimanja. Vinjetiranje nije uočljivo kao kod prethodnika, ali to ionako novije generacije D-SLR fotoaparata softverski same koriguju, ako to želimo.

B. BJELICA

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	NIKKOR AF-S 70-200 mm F/2,8 G ED VR II
Cena (sa PDV)	230.000 din. (2.300 evra)
Bajonet	Nikon F
Žižna daljina	70-200 mm
Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm	105-300 mm (1,5 x)
Maksimalni otvor blende	f/2,8
Minimalni otvor blende	f/22
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	21/ 16 (7 ED)
Broj lamelica blende	9
Stabilizator slike	da (VR II)
Minimalna daljina izoštravanja	1,4 m
Maksimalno povećanje	0,17 x
Prečnik filtera	77 mm
Senilo	HB-48
Dimenzije / masa	209 x 87 mm / 1.540 g
Sadržaj kutije	prednji LC-77, zadnji poklopac LF-1, senilo HB-48 i torba CL-M4
Informacije	REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com

+ Brz, tačan i tih autofokus s direktnim ručnim izoštravanjem, odličan kvalitet snimljenih fotografija i s maksimalnim otvorom blende, VR.

- Cena

► OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET OPTIKE	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

SANDISK EXTREME PRO I EXTREME

Duplo brže i sigurnije

Ako posedujete neki od D-SLR fotoaparata koji imaju veliku rezoluciju ili mogu da snimaju video-zapis u HD kvalitetu, biće vam potrebna brza i pouzdana CF (CompactFlash) memorijska kartica velikog kapaciteta. "SanDisk" ima novu liniju Extreme CF memorijske kartice s Power Core kontrolorom

EXTREME PRO MEMORIJSKE KARTICE: Imaju brzinu čitanja i pisanja do 90 MB/s, što je duplo brže od prethodne, najbrže SanDisk Extreme IV memorijske kartice. Da biste postigli maksimalnu moguću brzinu od Extreme Pro memorijske kartice, fotoaparatu ili čitač kartica mora da podržava UDMA 6 standard, koji je najbrži način prenosa podataka kod CompactFlash memorijskih kartica. Uređaji koji ne podržavaju UDMA 6 standard i dalje će biti kompatibilni, ali će brzina prenosa podataka biti na nivou UDMA standarda. Proizvode se u kapacitetima od 16, 32 i 64 GB u CompactFlash Tip I formatu. Ako vam nije potrebna ovako ekstremna brzina čitanja i pisanja ili vaš fotoaparatu ne podržava UDMA 6 standard, dovoljna će vam biti i Extreme serija CF memorijskih kartica koja podržava UDMA 5 standard. Ona zamenjuje postojeću Extreme III

liniju i nudi duplo veću brzinu čitanja i pisanja do 60 MB/s, a proizvodi se u kapacitetima od 8, 16 i 32 GB. Oba tipa ovih memorijskih kartica testirana su i podnose temperature od 25°C do 85°C, a unutrašnjost je premazana RTV silikonom, što osigurava zaštitu od vlage.

CENA: 24.884, 44.451 i 82.998 din. (Extreme Pro), 7.775, 13.428 i 24.027 din. (Extreme)
INFORMACIJE: REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com
OCENA: ★★★★★

SANDISK EXTREME PRO EXPRESSCARD ADAPTER:

Da biste iskoristili maksimalni kapacitet nove SanDisk Extreme Pro memorijske kartice, potreban vam je čitač koji može da prenese podatke deklarisanom brzinom. Nov SanDisk Extreme Pro ExpressCard Adapter podržava UDMA 6 standard i omogućava brz prenos snimljenih fotografija u vaš računaru. Većina današnjih prenosivih računara ima prostor za ExpressCard adapter, a ovaj odlično dizajnirani ExpressCard/34 - Compact Flash omogućava da svaki put savršeno ravno stavimo CF memorijsku karticu bez straha da će se oštetiti kontaktni pinovi unutar njega. Ima prilagođene drajvere za Mac i Windows računare.

CENA: 2.511 dinara.
INFORMACIJE: REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com
OCENA: ★★★★★

Prstenasti adapter za blic

Prstenasti adapter za blic napravljen je da direktno svetlost sistemskog eksternog blica, uz pomoć posebno konstruisane reflektujuće površine, usmerava kružno i na taj način imitira tradicionalni prstenasti blic. Daje kružno raspoređeno svetlo idealno za makrofotografisanje i snimanje portreta. Takođe, daje lepo raspoređeno svetlo i ako koristite TTL merenje, preporučujem da korigujete snagu

blanca na +2/3 ili +1 da biste dobili korektno osvetljene fotografije. Mora se priznati da kvalitet svetlosti nije na nivou makrobliceva, ali je novčano ulaganje znatno manje. Spoljni prečnik ovog adaptera iznosi 175 mm, a unutrašnji 103 mm. Montira se lako, tako što se navuče gumirani deo na glavu blica, a uz

pomoć čičak trake se zategne. Ta veza, međutim, nije toliko jaka da može stabilno držati adapter koji ima masu do 418 grama i za vreme fotografisanja preporučujem da se pridržava s donje strane rukom da ne bi spala s glave blica. U ponudi sada ima pet modela (RF155, RF160, RF165, RF170, RF175) za različite kombinacije D-SLR fotoaparata i eksternih bliceva. Brojčana oznaka označava razmak u mm od blica do centralne ose prstena tako da ako vaš blic i fotoaparatu nisu dati u preporučenoj kombinaciji, ipak možete znati koji adapter da kupite.

UTISAK: Ovaj dodatak za blic imitira skupocene prstenaste makrobliceve i uz malo ulaganja omogućava da postojeći eksterni blic iskoristimo drugačije.
INFORMACIJE: Moneta d.o.o., 011/34-48-477, www.fotosvet.rs
CENA: 5.015 dinara.
OCENA: ★★★★★

ZORKIJ

Posle Smene, Zorkij je, u svetu, najprodavaniji ruski fotoaparatus. Jednostavnost i robustnost, s lepim izborom poprilično dobrih objektivata i pribora, i sve to po pristupačnim cenama, bili su odlučujući faktori koji su ga učinili miljenikom široke fotografske publike u svetu, ali i na našim prostorima

MALO ISTORIJE

Značajne fotografske konstruktore Rusija je imala još u 19. veku. Davne 1870. godine D. P. Ezoučevski konstruisao je stereo-kameru koja je dobila bronzanu medalju na Pariskoj izložbi 1878. Poznati konstruktore toga vremena bili su: Grekov, Levitski i Aleksandrovski, Karpov, Apostoli i Kurdiomov, Gelgar, Uljamin, Potte, Poljakov i mnogi drugi.

Zbog toga ne treba da čudi što je na ogromnom prostoru Rusije, kasnije SSSR-a, pa opet Rusije, postojalo sedam velikih fabrika fotoaparata: dve u Moskvi, jedna u moskovskom predgrađu, u Lenjingradu, Kijevu, Harkovu i u Minsku. Manje fabrike, ispostave ovih glavnih, bile su još i u Zagorsku, Rostovu, Valdaju, Kazanu i Litkarinu. Ime fotoaparata Zorkij (Зоркий) na ruskom znači oštar, pronicljiv. Bio je to, verovatno, jedan od prvih marketinških poteza fabrike još u vreme kada se za marketing nije ni znalo. Sama fabrika, osnovana ratne 1942. godine, smeštena je u Krasnogorsku, predgrađu Moskve. Skraćeno se zove KMZ (Krasnogorski mehanički zavod). Pored Zorkija, proizvodi izašli iz KMZ-a su još: FS-2, FED-Zorkij, Kometa, Start, Iskra, Zenit, Junkor, Narcis, Foton i Horizont, sve to više različitih verzija. To je, zaista, široka gama proizvoda koja zaslužuje daleko više teksta, ali ovom prilikom pišaćemo samo o Zorkijima.

PRVI KORACI ZORKIJA

U početku se zvao FED-KMZ, zatim FED-Zorkij. Bilo je to 1948. godine kada je napravljeno oko 5.500 primeraka. Fotoaparati su, od originalnih FED delova, sklapani u Krasnogorsku. Ubrzo je došlo do "podele" posla tako da se konačno FED proizvodio za domaće tržište, a KMZ je pravio fotoaparate za izvoz. To znači da je tada "krenuo" i prvi fotoaparatus s čistim nazivom Zorkij. Fotoaparatus je imao navoj za izmenu objektivata prečnika 39 mm, daljinar i zavesni zatvarač s "kratkim" ekspozicijama između 1/20 i 1/500 s. Po tehničkim karakteristikama, još više po obliku i dimenzijama, bila je to prava kopija Leice II, uostalom, kao i FED iz koga je nastao.

Do 1956. godine proizvedeno je više tipova Zorkija s oznakama 1a, (1b, sa 1/1.000 s, kao najkraćom ekspozicijom, neki primerci i u crnoj verziji), zatim 1c, 1d, 1e i 1f, uglavnom s minornim razlikama. Njihova kolekcionarska vrednost je oko 80 evra, model 1b je nešto skuplji, a njegova crna verzija vredi i dvostruko.

ZORKIJ 2

Kada se standardnom Zorkiju doda autoknips,

ZORKIJ

dobija se Zorkij 2 koji je između 1954. i 1956. godine napravljen u oko 10.000 primeraka. Njegova kolekcionarska vrednost je do 100 evra.

ZORKIJ 5

Pored povišenog gornjeg dela u kome su smešteni daljinar i tražilica, ovaj model ima i klasični sinhro kontakt za blic. U poredu s ovim, oko regulatora ekspozicija smeštena je poluga kojom se reguliše zakašnjenje bleska blica, a s gornjeg dela nestala je i poluga za oslobađanje filma pre njegovog vraćanja u kasetu. Funkciju ove poluge preuzeo je okrugli nazubljeni regulator koaksijalno smešteno oko okidača. Zorkij 5 proizvodio se između 1955. i 1958. godine (preko 472.700 komada). Kolekcionarska vrednost mu je tridesetak evra.

ZORKIJ 5

ZORKIJ 2-S

Sličan Zorkiju 2, ali sa sinhro kontaktom i istim rasporedom komandi na gornjem delu fotoaparata. Između 1955. i 1960. godine izrađen je u skoro 215.000 primeraka. Ovako velika proizvodnja smanjila je njegovu kolekcionarsku vrednost na oko 50 evra.

ZORKIJ 3

Ovo je, estetski posmatrano, uz prvi Zorkij, verovatno najbolji od fotoaparata s ovim imenom. No, nije samo to. Tehnički posmatrano, Zorkij 3 je savršen i za sadašnje vreme. Raspoložbe ekspozicijama između 1 i 1/1.000 s, kao i B, i T koje

ZORKIJ 2S

ZORKIJ 3

ZORKIJ 3M

se na njemu "zove" D. Kratke ekspozicije regulišu se regulatorom na gornjem delu fotoaparata, a duže (između 1/25 i pune sekunde) pomoću regulatora smeštenog na prednjem delu. Tražilo Zorkija 3 sa slikom u odnosu 1:1 u istom je prozoru s daljinarom i s mogućnošću podešavanja dioptrije. Slika koja se vidi u tražilu izvanredno je svetla, što je čini lakom za uoštravanje. Leđa fotoaparata skidaju se cela radi stavljanja i vađenja filma. Sklopljiva stopa na donjem delu obezbeđuje stabilnu poziciju fotoaparata i kada je na njemu neki teži objektiv. Ako ovome dodamo i ušice za kaiš, možemo za ovaj fotoaparatus reći da je veoma komforan pri snimanju. Između 1951. i 1954. godine napravljeno je preko 87.000 primeraka Zorkija 3. Njegova kolekcionarska vrednost je oko 100 evra. Vojni model izveden u zelenoj završnoj obradi, ako neko dođe do njega, vredi znatno više.

ZORKIJ 3M

Proizveden između 1954. i 1956. godine, ovaj model ima jednu značajnu inovaciju: sve ekspozicije na njemu podešavaju se jednim regulatorom, smeštenim na gornjem delu fotoaparata. Nedostaje mu, međutim, sklopljiva stopa na donjem delu, koja obezbeđuje stabilnost fotoaparata. Postoji i vojna verzija SM boje, bez prozora tražila i daljinara, ali s bajonetom za izmenu objektivata. Vrednost ovog modela kreće se oko 100 evra, a za vojni model nisam našao podatke.

ZORKIJ 3-S

Posle dva prelepa prethodna modela stiže 3-S. Tehničke karakteristike su iste, ali ga njegova gornja površina, produžena čak i iza okidača, čini glomaznim i ružnim. Novost je u klasičnom sinhro kontaktu za blic i regulatoru s oznakama zakašnjenja

sinhronizacije blica u milisekundama, zavisno od vrste blica. Dok su kod ranijih Zorkija oznake ekspozicija bile na pomičnom regulatoru ekspozicija, a fiksni indeks bio je na samom telu fotoaparata, na Zorkiju 3-S napravljeno je suprotno. Sada je indeks na pokretnom delu, a oznake ekspozicija, u crvenoj i crnoj boji, nepokretne su i imaju već pomenuti regulator zakašnjenja sinhronizacije blica ispod njih. Tokom 1955. i 1965. godine napravljeno je preko 45.500 primeraka ovog modela Zorkija, a kolekcionarska vrednost iznosi oko 60 evra.

ZORKIJ 4

Prethodni model bio je, po svojoj prilici, razvojni model za nov Zorkij 4, koji je za sedamnaest godina (1956-1973) proizveden u više od 1.700.000 komada. Po svojoj prilici, pri projektovanju Zorkija 4 učestvovao je i "inženjer za uštedu" jer je za razliku

ZORKI 4

ZORKI 4K

ZORKI 6

od prethodnih modela sa oznakom 3, model 4 "izgubio" izbočene ramove oko prozora tražila i daljinara koji su pored toga što su lepo izgledali, pojačavali konstrukciju oba prozora. Nestale su i uvek potrebne ušice za kaiš, tako da je stalno nošenje fotoaparata u torbi postalo obavezno. Sinhronizacija blica sada ima samo dve oznake: X i M. Prednost novog fotoaparata bio je autoknips bez koga se, i tako i tako, savremeni fotoaparati više nije ni mogao zamisliti. Postoji više verzija ovog modela: s ćirilničnim oznakama, s latiničnim, s jubilarnom oznakom "50 god. sovjetske revolucije", ili s oznakom "Aurora", ali sve je to šminka zahaljujući kojoj vrednost fotoaparata varira desetak evra. Kolekcionarska vrednost Zorkija 4 je zbog ogromnog broja primeraka najviše 30 evra. Na prostorima bivše SFRJ ovaj model bio je veoma popularan. Sada, zbog tehnološke zastarelosti, može se naći za izuzetno male pare, što je izvanredna prilika za kolekcionare.

ZORKI 4K

Sve isto kao i "četvorka", ali uz dodatak poluge za premotavanje filma. Sinhronizacija za blic ima oznake X i MF. Uz ovaj fotoaparati ide i objektiv u crnoj mat završnoj obradi. Za šest godina (1972-1978) napravljeno je skoro 525.000 fotoaparata. A 1980. ih je napravljeno još samo 36. Povodom Olimpijskih igara održanih u Moskvi napravljeno je posebno izdanje s oznakom Olimpijskih igara. Kolekcionarska vrednost je nešto viša nego za Zorkij 4, a modeli s oznakom jubileja povećavaju vrednost za još desetak evra.

ZORKI 5

Nov model pravljen je 1958. i 1959. godine u preko 236.500 primeraka. Osiromašen je za duge ekspozicije, ali ima polugu za brzi transport filma, dva

kontakta za sinhronizaciju blica. Model s crvenim natpisom ima kvadratni prozor daljinara, dok model s crnim natpisom ima okrugli prozor. Kolekcionarska vrednost oba modela je pedesetak evra.

ZORKI 6

Sličan prethodnom modelu, ali s autoknipsom i vratima koje se otvaraju pomoću šarki. Za deset godina (1956-1966) proizvedeno je preko 385.000 primeraka. Vrednost je slična modelu 5.

ZORKI 250

Napravljeno je svega nekoliko komada, po ugledu na Leicu Reporter. Termine proizvodnje i kolekcionarsku vrednost, koja očigledno nije mala, nisam mogao da otkrijem.

ZORKI 10

Potpuno nov, pomalo futuristički dizajn, pravougaonog oblika s oštrim ivicama, fiksno ugrađenim objektivom Industar 63 2,8/45 mm i okruglom selenom mernom čelijom oko njega. Automatski centralni zatvarač ima raspon ekspozicija između 1/30 i 1/500 s i B. Daljinar i tražilo su u istom prozoru. Poluga za premotavanje filma je na donjoj strani, okidač se nalazi na prednjem desnom delu, fotoaparati ima i autoknips. Između 1964. i 1978. godine napravljeno je oko 332.000 Zorkija 10, a kolekcionarska vrednost iznosi tridesetak evra.

ZORKI 11

Identičan prethodnom modelu, ali bez daljinara. I kolekcionarska vrednost je ista.

ZORKI 12

Zahvaljujući činjenici da je predviđen za format snimka 18x24 mm, njegove dimenzije su znatno manje od ostalih Zorkija. Njegov objektiv, Helios

2,8/28 mm, koji se postavlja na procenjenu daljinu snimanja, takođe okružuje selenka merna čelija. Kada se regulator vrste snimanja podesi na oznaku A, fotoaparati koristi 1/125 s i automatski određuje blendu, pri ručno podešenoj blendi koristi se 1/30 deo sekunde. Fotoaparati je predviđen za 24 snimka na Rapid filmu sa dve kasete. Tokom 1967. i 1968. godine proizvedeno je oko 7.200 komada, tako da Zorkij 12 dostiže cenu i do 100 evra.

MIR

Da bi kompletno zaokružilo sve što je važno da se zna o Zorkijima, potrebno je da pomenem još jedan fotoaparati koji nosi drugo ime, ali je u osnovi ipak Zorkij. To je Mir, simplifikovani Zorkij 4, bez dugih ekspozicija, namenjen domaćem tržištu. Postoje dva modela, jedan ima 1/1.000 s kao najkraću ekspoziciju, drugi umesto oznake 1.000 ima na tome mestu samo tačku.

Između 1959. i 1961. godine fabrika KMZ napravila je oko 156.000 primeraka Mira, čija kolekcionarska vrednost dostiže osamdesetak evra.

OBJEKTIVI NA ZORKIJIMA

Verovatno ste primetili da ni za jedan model Zorkija nisam naveo koji je objektiv na njemu. Razlog je jednostavan. Zorkiji imaju navoj za izmenu objektivna tipa M 39xl. Tako, uz odabrano telo mogli ste birati i objektiv. Značajan podatak jeste da je fabrika KMZ proizvela preko 40 tipova objektivna različitih žarišnih daljina i svetlosnih jačina, kao i optičkih i mehaničkih konstrukcija. Na ilustracijama uz Zorkije mnoge od ovih različitosti primećuju se i golim okom.

MIROSLAV NIKOLJAČIĆ
miniko@sezampro.rs

ZORKI 10

ZORKI AUTOMAT

MIR

Rešenje za važne poslovne odluke

AB Soft poslovni informacioni sistemi

- Savremeni ERP informacioni sistemi
- Web aplikacije

- Mobilni uređaji
- Upravljanje ljudskim resursima
- Proverena platforma - MS SQL Server

Microsoft
GOLD CERTIFIED
Partner

ABSoft

KOMENTATORSKI PAR IVANA & MILAN

Učestvujte i vi

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-komentar, napišite vaše mišljenje o komentarima i našem radu, predložite vaše ideje kako bismo bili što bolji i vama korisniji. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Ako vi učite od drugih, znači da i drugi mogu da nauče od vas!

Refoto, za "Foto-komentar",
Pčinska 17, 11000 Beograd

OMAN ZLATKO VIŠKOVIĆ, ATINA, GRČKA

Stvarno ne volim kad započinem komentar sa "šta bi bilo kad bi bilo", ali o Zlatkovim fotografijama zaista ima šta da se kaže jedino što će zaključak biti nepovoljan za njega, a to je da treba da se vrati i snimi ponovo (što, možda, i nije loša ideja). Nekih desetak fotografija iz Omana koliko je poslao, tematski idealno odgovaraju upravo završenom konkursu "Svet u fokusu", za koji su i poslate ali, na žalost, nisu ušle u izbor. Sve se bave životom na ulici,

ljudima i njihovim zanatom ali na svim fotografijama (kao i na ova dva primera), problem je u kadru, tj. širini kadra u kojem uvek ima previše informacija i loše organizacije svih uključenih elemenata koji nam ne dozvoljavaju da se usredredimo na glavni motiv. Boja je dominirajući element što je dobro ali ume da oteža precizno kadriranje ili kreiranje kompozicije. Obe fotografije su vrlo slične – prikazuju prodavce ribe na istoj pijaci. U oba slučaja problem je isti: pozadina nam isuviše odvlači pažnju jer je prepuna detalja i to neorganizovanih. Tu organizovanost ne pravimo tako što idemo pa pomeramo ljude i

objekte po našoj potrebi i želji već isključivo izborom stajne tačke i širine kadra. To znači da prvo treba da odaberete objektiv jer njegova žižna daljina određuje prikaz scene. Možda bi u ovom slučaju blagi teleobjektiv bio bolje rešenje jer bi izdvojio prodavce i njihovu robu slepljivanjem planova i selektivnom dubinskom oštrinom. Isto tako, i širokougaoni objektiv mogao je biti pravo rešenje samo da je Zlatko prišao bliže akterima i pokušao da se skoncentriše na portret (leva fotografija) iz donjeg ugla s ribama u prvom planu, ili da je izdvojio samo ruke i čoveka takođe s prikazom ribe u prvom planu.

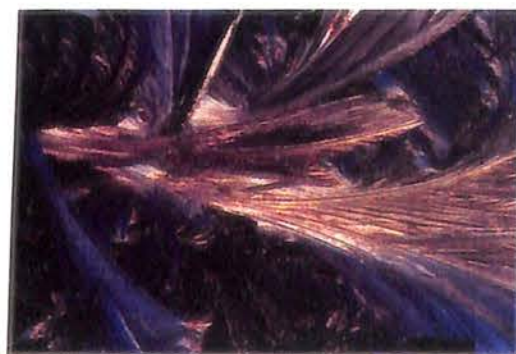
KRISTALI DRAGOSLAV VELIČKOVIĆ, NIŠ

Pošiljka s pismom bila je adresirana na moje ime s molbom za komentar pa evo ispunjavam želju našeg čitaoca koji nas, kako sâm kaže, čita od prvog broja. Fotografije kristala s intrigantnim nazivima: "Kokice", "Gejzir", "Kristalni cvet"... (u pošiljci je bilo pet fotografija), predstavljaju izbor od stotinak fotografija koliko je Dragoslav snimio od davne 1989. godine pa do prošle zime. Sve fotografije snimljene su na čuvenom dijapozitiv filmu – Kodachrome 64, s isto tako

čuvenim fotoaparatom Nikon FM2 i makro objektivom 105 mm f/4. Ovi apstraktni zaledeni prizori funkcionišu u domenu likovne umetnosti gde lični doživljaj i emocija imaju presudnu ulogu. Moguću asocijativnost fotografija autor je pokušao da nagovesti njihovim nazivima što nekom može da smeta, a nekom da pomogne. Njihov najbolji aspekt jeste višeslojnost i naknadna mogućnost raslojavanja dok ih posmatramo, kao i kod drugih apstraktnih dela (apstraktno slikarstvo). Monohromatski kolorit

umiruje mnoštvo detalja i igru svetlosti i senki. Ipak, energija i dalje postoji (simbol snage prirode), a posebno je izražena u trećoj fotografiji desno ("Kristalni cvet") koja me asocira na rađanje neke nove zvezde ili planete. U svakom slučaju, doživljaj ovih fotografija direktno je vezan za naše emotivno i psihološko stanje ili raspoloženje pa tako i njihova interpretacija može biti drugačija svaki dan. Kodakchrome se više ne proizvodi ali fotografije snimljene s ovim filmom još dugo ćemo gledati.

LEPTIRKO DRAGI PETKOVIĆ, SMEDEREVO

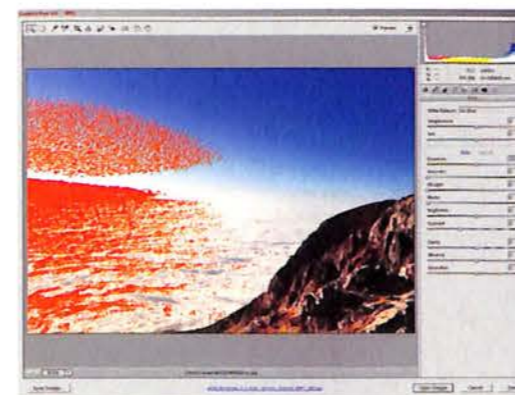
Lepo svetlo, jarke boje, drugi plan u kome se u mutnoj pozadini naziru oblici zatvorenih cvasti maslačaka... A u prednjem planu mali leptir plavac na precvetaljoj cvasti. Veoma uspela makro fotografija koja nam pored predstave insekta daje osećaj lepog letnjeg dana i sunca koje se sprema da zađe. Imam i nekoliko malih zamerki, a one su upućene na senku koja se nalazi na krilu, a koju je moguće neznatno prosvetliti, belu površinu na sredini donje ivice fotografije koju treba ukloniti jer je previše jaka i upadljiva, a previše je vidljiv i tamni rub oko cvasti na desnoj ivici fotografije, koji je sasvim sigurno nastao kao posledica selekcije koju je autor kreirao tokom podizanja opšte osvetljenosti. Ponekad u takvim slučajevima pomaže alatka Selective Colors primenjena na duplikatu osnovnog sloja i gumica kojom obrišemo višak. Naravno da sam ovo praktično proverio, a sada je red na autora.

BIOKOVO ZDENKO ČARAPINA, MOSTAR

Zdenko nam je poslao nekoliko fotografija, od kojih sam izabrao ovu, prvenstveno zbog toga što se idealno slaže s pričom o kolornim prostorima i profilima. Onako kako je stigla, fotografija ima veoma veliku površinu koja je "izgorela", odnosno beline koje su bez ikakvih detalja. Kada je otvorimo u Photoshopu kao da je snimljena u raw formatu i aktiviramo kliping bele, vidimo koliko je to područje ako koristimo sRGB kolorni prostor (ilustracija 1). Prelaskom

sloja u jedan komandom Flatten Image možemo ispraviti još jednu grešku, a to je linija horizonta koja je kriva. Selektujemo celu fotografiju i primenimo alatku Distort. Nažalost, tokom podešavanja odnosa osvetljenosti i kontrasta autor je malo "preterao" s količinom crne tako da je senke nemoguće "otvoriti" direktno. Iskoristićemo, ipak, mogućnosti opcija Recovery i Fill Light i prosvetliti pretamne delove koliko može. Detalje

u ProPhoto RGB i pažljivim pomeranjem klizača dovodimo beline do tačke u kojoj je količina potpuno belih mesta minimalna (ilustracija 2). Kolorit se promenio, ali nama u ovom trenutku jedini problem predstavlja površina neba. Otvorimo jednu takvu fotografiju i sačuvamo je pod drugim imenom. Ponovimo postupak, ali tako da drugu fotografiju istog snimka podesimo prema najtamnijim delovima. Novu fotografiju iskopiramo i pustimo na prvu kao sloj i obrišemo delove koji nam nisu potrebni. Nakon spajanja dva

koji više ne postoje možemo nadoknaditi malim trikom. Alatkom za magično selektovanje obeležimo potpuno crne delove, omekšamo selekciju (Select > Modify > Feather) i aktiviramo alatku za kloniranje – Stamp Tool. Podesimo intenzitet delovanja (Opacity) na 30 posto, a kao mesto odakle "krademo" delove izaberemo svetle delove stene i to tako što pritisnemo taster Alt i kliknemo mišem. Kako to izgleda – vidite na gotovoj fotografiji.

BALON MILAN STALETOVIĆ, GRAC, AUSTRIJA

Pogled odozgo u dečje oči koje posmatraju veliki balon svakako predstavlja centar interesa ove fotografije. Nažalost, preširoko postavljen kadar i velika količina detalja odvlače našu pažnju na sve strane. Dominantni žuti natpis na balonu, lice deteta koje je u istom valu kao pozadina i pogotovu velika, zelena površina prepuna detalja. Pre nego što odsečemo višak fotografije, iskloniramo deo kaldrme, a nakon toga obrišemo natpis na balonu, selektujemo i prosvetlimo lice deteta i svu našu pažnju smo sada usmerili ka pogledu deteta koje kao da se pita: a kako to stoji tamo gore?

MOLITVA PREDRAG PETKOVIĆ, SMEDEREVO

Jedno od brojnih stvorenja koje fasciniraju ljude jeste bogomoljka. Kamufilirana u travi nogama savijenim u poseban položaj (po tome je i dobila ime), grabi plen ili mužjaka kojeg jede nakon parenja. Veći deo ove priče mogao bi biti pokazan, ali nije jer je autor odabrao likovni prikaz umesto dokumentarnog. Crna boja iz koje izranja torzo bogomoljke izgleda dobro, ali ga ima previše, pa ako ujedno tokom izrade novog izreza malo zarotiramo okvir, dobićemo bogomoljku blago nagnutu napred, onako kako stoji u prirodi. Još jedna zamerka bila bi upućena na izbor tačke fokusa, koji je dao jedva dovoljno oštre oči, najvažniju tačku fotografije. Kako su bogomoljke mirna stvorenja, možete ih dugo fotografisati i čak koristiti stativ, što može doprineti lakšem i preciznijem izoštavanju.

HANA U ŠUMI TENA PAVLETIĆ, ZAGREB, HRVATSKA

Iako poslata za konkurs, našla se u ovoj rubrici jer bi "za malo" bila odlična. Akt u prirodi maestralno je snimao Taras Kuščinski (Taras Kuschinsky), ruski fotograf od kojeg bi se

moglo mnogo toga naučiti. Na ovoj fotografiji smeta mi što model nije potpuno nag pa sve deluje urađeno "na pola puta". Takođe, volela bih da vidim ili dramatičniji odnos između prostranstva šume i nežnog ženskog tela, ili njihovu međusobnu povezanost i isprepletanost (na primer – devojka iz šume). Taj odnos treba da sugerise da li se radi o izgubljenoj, ostavljenoj osobi, mrtvom telu ili osobi stopljenoj s prirodom što su sve dijame-tralno suprotni odnosi. Dopada mi se što je fotografija urađena u crno-beloj tehnici ali bi, u tehničkom aspektu (print) trebala biti mnogo bolja tj. da bele partije ne "gore" i da se generalno proširi siva skala koja bi dala veću voluminoznost telu i bolju teksturu lišća i drveća. Svi ovi aspekti postavili bi fotografiju u domen realnog što bi još više pobudilo naše interesovanje.

KONTRAST DIELLI 15 GORAN HALMI, MAKEDONIJA

Bleštav sunčev disk koji u tamu pretvara sve na fotografiji nije baš nova ideja, ali, sve u svemu, nije ispalo loše. Jarko svetlo koje prolazi kroz otvor blende formirao je interesantnu zvezdu, čiji krak prolazi iza siluete drveta. Meni je pored same fotografije zanimljiva bila kontradiktornost koju sam otkrio otvarajući FileInfo, jer mi je čudno bilo veliko zrno, odnosno digitalni šum. Ne znam zašto, ali Goran je na svom Nikon D70s fotoaparatu iskoristio osetljivost od ISO 1.000 kako bi fotografiju snimio sa 1/6.400 delom sekunde, koristeći pritom ručni režim postavki (M). Iako nema podataka o objektivu, bilo koja i to znatno manja ISO vrednost dala bi dovoljno kratku ekspoziciju uz drastično manje zrno i kvalitetniji snimak.

BAŠ NISAM TOLIKO HRABAR SLAVKO SIMIĆ, BEOGRAD

Drugi primer koji se takođe uklapa u priče iz ovog broja jeste ova fotografija s karakterističnom linearnom perspektivom. Maksimalno

široki ugao zahvata objektivna Canon PowerShot A510 promenio je perspektivne odnose veličine u dubine na najbolji mogući način, ali je autor malo iskrivio kadar prilikom fotografisanja. Ispravljanje linija u ovom slučaju najlakše je izvesti alatom Distort. Selektujemo celu fotografiju, uključimo Distort i povlačenjem kontrolnih ručica dovedemo linije u ispravan položaj, a ujedno odsečemo i gornji deo koji nepotrebno privlači pažnju. Nažalost, ugao snimanja bio je takav da se glava psa nastavlja direktno na dve daske, što bi se moglo rešetirati, ali u ovom trenutku to nije važno. Nakon ispravljanja linija alatom za magično selektovanje odvojicemo samo crnu, odnosno najtamnije delove fotografije na koje primenimo alatu Shadows&Highlights i prosvetlimo ih. Na taj način istakli smo sjaj dlake psa i dali posmatraču mnogo više detalja koji zadržavaju pogled na tom mestu. Na kraju, kompletan posao završimo korigovanjem kolorita.

BLUR

M A G A Z I N E

16

Prijatelj časopisa ReFoto

radio na frekvencijama

99,1 MHz
100,8 MHz
105,4 MHz

PROline
professional
photo & video

- PRODAJA FOTO OPREME
- SVE VRSTE BATERIJA I PUNJAČA
- IZRADA FOTOGRAFIJA VELIKOG FORMATA (NA FOTO PAPIRU I PLATNU)
- SNIMANJE I MONTAŽA MUZIČKIH I REKLAMNIH SPOTOVA
- IZNAJMLJIVANJE KAMERE SONY Z7, KRANA 4,5m I RASVETE

016 215-704, 064 13-44-388
www.proline.rs

Najveći izbor **lowepro** torbi

Rolling Mini Trekker AW	15.990 din
Stealth Reporter D100 AW	6.990 din
Stealth Reporter D200 AW	7.990 din
Stealth Reporter D300 AW	8.690 din
Stealth Reporter D550 AW	12.490 din
Teraclime 50 (crna, zelena, ljubičasta)	1.399 din
Teraclime 100 (crna, zelena, ljubičasta)	2.990 din
Nova 140 AW (crna, braon, crvena, plava)	2.990 din
Dry Zone 200	27.990 din
Mini Trekker AW	9.990 din
Nova 200 AW (crna, braon, crvena, plava)	9.490 din
Nova 160 AW (crna, braon, crvena, plava)	3.890 din
Nova 170 AW (crna, braon, crvena, plava)	4.690 din
Nova 180 AW (crna, braon, crvena, plava)	5.690 din
Nova 190 AW (crna, braon, crvena, plava)	6.390 din
FastPack 100 (crna, crvena, plava)	5.490 din
FastPack 200 (crna, crvena, plava)	6.290 din
FastPack 250 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FastPack 350 (crna, crvena, plava)	7.990 din
FlipSide 200 (crna, crvena, plava)	5.990 din
FlipSide 300 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FlipSide 400 AW (crna, zelena)	9.990 din
Sling Shoot 100 AW (crna)	5.990 din
Sling Shoot 200 AW (crna)	6.990 din
Sling Shoot 300 AW (crna)	8.990 din
Super Trekker AW (crna)	37.990 din
Commercial AW (crna)	19.990 din
Compu Day Pack (narandžasta, zelena, siva)	6.590 din
Compu Trekker AW (crna)	11.990 din
Pro Roller 2 AW (crna)	25.990 din
Primus AW	15.990 din
Primus Minimus AW	13.990 din

Cene su sa PDV-om, zadržavamo pravo promene cena bez prethodnog obaveštenja.

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

SADRŽAJ U 2009 GODINI

	55 REFOTO, januar	56 REFOTO, februar	57 REFOTO, mart	58 REFOTO, april	59 REFOTO, maj
FOTOGRAFI	Dragiša Radulović – "Portret umetnika"; Finale konkursa – "Najbolja digitalna fotografija" i "Autoportret"	Aleksandar Letić – Tih svjedok svega što se dešava ispred, ali i iza filmske kamere; Sandra Vitaljić – Provocira predrasude o ženskom telu i ženstvenosti	Miloš Bičanski – Fotoreporter koji traga za pričama iz života; Bruno Barbey – Pod novim imenom organizovan je tradicionalni konkurs za najbolje novinske fotografije	World Press Photo – Najprestižniji konkurs novinske fotografije u svetu; Press Photo Srbija – Pod novim imenom organizovan je tradicionalni konkurs za najbolje novinske fotografije	Dragan S. Tanasijević – Portretista koji traga za osobom koja prebiva iza maske; Miroslav Jeremić – Kroz fotografiju ispoljava ljubav prema prirodi
FOTO ŠKOLA	Moje iskustvo – Šta čini dobru fotografiju; Praksa na delu: Snimanje portreta – Različite postavke svetla u studiju; Popularna istorija fotografije – Avangarda u Čehoslovačkoj	Moje iskustvo – Šta da radimo sa snimljenim fotografijama?; Praksa na delu: Dokumentarni portret – Kroz fotografije i iskustva naših renomiranih fotografa saveti kako da na najbolji način iskoristite postojeće svetlo; Majstori fotografije – Miloš Pavlović; Štapom i kanapom – Stona rasveta; WARP – Kako da ispravite krivo, a pravo iskrivite; Histogram – Razumevanje histograma u najkraćem roku možete unaprediti vaše fotografije; Retuš – Novo zanimanje – digitalni retušer; Capture NX2 – Čuvana U-Point tehnologija proširena je na maskiranje	Moje iskustvo – Razlika između JPEG i RAW formata; Praksa na delu: Majstor u kući – Vaš dom i osnovni elementi: atmosfera, motiv, inspiracija, svetlo, boje...; Popularna istorija fotografije – Francuski Monparnas bio je privremeno ili stalno utočište mađarskih fotografa; Diskusije – O teoriji fotografije, ali na jedan nov i fleksibilniji način; Silver efex Pro – Od kolonih snimaka bez "po muke" do dobre i pre svega realistične crno-bele fotografije; Histogram – Šta znači "linearna priroda" i zbog čega je dobro "ekspozirati uredno"; Retuš 2 – Vrednost rada digitalnog retušera	Moje iskustvo – Udahnite nov život starom dobrom "normalcu"; Praksa na delu: Zakoraćimo habro u mrak – Otkrivamo vam neke od mnogobrojnih zanimljivih motiva koji se kriju u mraku; Majstori fotografije – Sekula Medenica; Arhiviranje – Maksimalno efikasno arhiviranje fotografija, negativ i pozitiv filmova; Diskusije – Kako da "pročitajte" fotografiju; Silverfast – Program za skeniranje s profesionalnim pretenzijama; Korekcija tonova kože – Procesi koji pomažu da se što bolje reprodukuje ten	Moje iskustvo – Teleobjektivi prikazuju nam snimljene predmete većim nego što bismo ih videli golim okom; Praksa na delu: Pejzaž – Deluje lako, svima pristupačno a možete ga snimiti sa skoro bilo kakvom fotoaparatnom opremom; Štapom i kanapom – Foto-album ili knjiga iz kućne radionice; Teorija – Analiza simbola koji utiču na konačnu fotografiju; Power Retush Pro – Dvadeset šest mogućnosti za brz i jednostavan digitalan retuš fotografija; Histogram u "digitalnoj laboratoriji" – Korekcija ekspozicije
RAZNO	FOTO-KLUB – Foto-kinu i video savez Vojvodine; TEME: Autorsko pravo – Kako da zaštitite svoja prava, kao autor – fotograf i vlasnik fotografija	KONKURS – Prve fotografije za konkurs "Svet u fokusu"	FOTO-AMATER – Fadil Sarkić: Izgled gotove fotografije poklapa se s trenutnim izgledom ljudi koje fotografishe; KONKURS – Wildlife Photographer of the Year 2009	FOTO-AMATER – Opsesija Aleksandra Divjaka monumentalnim i od očiju skrivenim svetlom; PUTOPIS – Fotografski putopis iz jednog od najlepših gradova – Valensije	KONKURS – Deseti salon fotografije u Vrnkovcima; REPORTAŽA – Predrag Vučković prvi na svetu snimio je ruskog letača kako skače u vulkan na Kamčatki
TEHNIKA	Canon EOS 5d Mark II – Donosi do sada neviđene i čak neočekivane mogućnosti; Nikon D3x – Najveća rezolucija CMOS senzora kod Nikona od 24,5 miliona piksela; Olympus 12-60 i 50-200 mm – Linija objektiv profesionalnih karakteristika; Epson Stylus Photo R2880 – Inkdžet štampač s profesionalnim karakteristikama postaju pristupačni svima; Foto-knjige i albumi – Fotografije se ponovo gledaju u albumima; Adobe Photoshop CS4 – Rad s novim alatima kakav je Content Aware Scaling; Legende koje traju – Nikon F fotoaparat koji je obeležio epohu	Napravite pravi izbor pri kupovini D-SLR – Nekoliko detalja može da odredi kupovinu; Canon Powershot G10 – Odličan fotoaparat za one koji ni u džepu ne vole mnogo kompromisa; Manfrotto i Lowepro foto-oprema – Lagan, moderan, stabilan i prilagodljiv stativ i praktična torba; Nikon SB-900 – Šta je to "Nikon" unapredio kod ovog novog profesionalnog blica?; Papiri za štampače – Šta je sve potrebno da bi se dobilo superiorn print na inkdžet štampačima; Adobe Photoshop CS4 – Trodimenzionalni objekti nisu više nepoznanica	Olympus E-30 – Nudi zaista nešto više od konkurencije u svojoj klasi; Pentax K-m – Za one koji žele da pređu stepenicu više ka D-SLR fotoaparatu; Canon EF 17-40 mm f/4L USM – Širokougaoni zum objektiv L-serije koji je popularan već skoro šest godina; Canon IXUS 870IS – Reč je o 200 grama čistog zadovoljstva; Kodak Film – Dobili smo priliku da probamo i nov kolor-negativ film – Kodak Ektar 100; Adobe Photoshop CS4 – Nudi stari koncept u novom, poboljšanom i za korisnike mnogo korisnijem obliku	50 mm F/1,4 objektiv – Normalci se u sve većoj meri vraćaju na scenu; LCD monitori – Kako da kupite kvalitetan monitor za obradu fotografije; Nikon P90 – Spreman na sve; Širokougaoni objektiv – "Canon" i "Nikon" širokougaoni objektiv koštaju više od većine D-SLR fotoaparata, saznajte zašto; Epson Stylus Photo PX800FW – Crna kutija koja daje odličan kvalitet štampe; skener velike rezolucije i faks; Papiri za štampače – Nastavak priče o podlogama za štampanje i ICC profilima; Adobe Photoshop CS4 – U slučaju snimanja panorama, gigantografija, prepustite se Photoshopu	Telekonverteri – Šta su, kako se upotrebljavaju i da li se mogu koristiti na bilo kom objektivi; Olympus SP-590UZ – Optički zum od čak 26 puta; Nikon D5000 – Prvi Nikonov D-SLR fotoaparat s pokretnim displejem; Nikon AF-S 35 mm f/1,8 G – Nudi mnogo više nego standardni zum objektiv; Canon EF 85 mm F1,8 USM – Idealan portretni objektiv; Kalibracija – Šta sve podrazumeva i kako se postizuje; Foto-ramovi – Prikaz tri savremena digitalna foto-rama; Foto-dodaci – Stativ, hard-disk i difuzori svetlosti blica

	60 REFOTO, jun	61 REFOTO, jul/avgust	62 REFOTO, septembar	63 REFOTO, oktobar	64 REFOTO, novembar	65 REFOTO, decembar
FOTOGRAFI	Boža Ivanović – Dramu života prikazuje kroz duboku crnu; Finalisti konkursa "Memorijal Dragoljub Tošić" – Filip Tanasković i Nemanja Živković	Marko Georgiev – Fotoreporter koji svoju karijeru gradi sam ali pod okriljem čuvenog <i>New York Timesa</i> ; Milan Josipović – Za dobru modnu fotografiju potrebno je izuzetno svetlo	Radojca-Raša Milojević – U izuzetnoj seriji fotografija, "uhvatio" je boje i odsjaje zatrovane borske reke; Zoran Mrdenović – Fotograf zaljubljen u studijsku fotografiju	Nenad Marjanović – Žena kao biće iz mašte oživljava na Marjanovićevim fotografijama	Vladimir Miladinović – Kreativni stvaralac editorijala za časopise; Dennis Hodges – Crno-bela "klasička"	Finale konkursa "Svet u fokusu" – Šest nagrada, četiri pohvale i putujuća izložba; Borut Peterlin – Neobični portreti predstavnika nove slovenačke kulturne scene
FOTO ŠKOLA	Moje iskustvo – Objektiv širokog ugla; Praksa na delu: Fotografija na letovanju – Šta od opreme poneti sa sobom, da li treba nešto dokupiti, kako sve to spakovati i sačuvati od vode, peska ali i lopova, i kako uspešno pronaći motiv i snimiti ga; Majstori fotografije – Đuro Janeković; Teorija – Pritiskom na okidač fotografija je tek na početku misije prenošenja informacija; Infracrvena fotografija je kako fotografisati nevidljivo; Histogram u "digitalnoj laboratoriji II" – Korekcija boje na fotografiji u Photoshopu; Portraiture 2.0 – Zadržite teksturu kože na fotografijama	Moje iskustvo – Afokalni dodaci kao proširenje mogućnosti vašeg digitalca; Praksa na delu: Akt fotografije – Kroz prve korake u studiju pokazaćemo vam kako da se upustite u ovu avanturu; Štapom i kanapom – Foto-album iz kućne radionice 2; Teorija – Ljudsko telo pogodno je za analizu i kritiku ljudskog života uopšte; Smart Objects – "Adobe" je uveo veliki broj opcija sa zajedničkim prefiksom Smart; Kršenje pravila – Fotografija je prepuna pravila, smiju li se ta pravila prekršiti?; Diskusije – Dokle smeju da dosežu granice digitalne manipulacije u reportažnoj fotografiji?	Moje iskustvo – 4/3 mali format današnjice; Praksa na delu: Voda – Jedna od najprijatnijih materija ali i izuzetno fotogenična; Fotografi na delu: Akt – Inspirišite se fotografijama petoricke fotografa koji su nago ljudsko telo upotreбили za kreiranje sopstvenog kreativnog sveta; Štapom i kanapom – Spajanje printova u album i pravljenje korica; Popularna istorija fotografije – Uticaj Američke ekonomske krize tridesetih godina prošlog veka na fotografiju; Smart Objects – Jedan od najboljih načina da se pozabavite obradom, pa čak i dizajnom	Moje iskustvo – Izraz "umetnička fotografija" sa stanovišta Svetislava Dragovića; Praksa na delu: Ekspozicija – Kako da tačna ekspozicija bude i kreativna; Istorija fotografije – Dagerotipije; Diskusije – Klisei u fotografiji; Teorija – Telo je jedan od najzahalnijih motiva; Photoshop za početnike – Revolucionira u fotografiji; Kolaži – Mnoge stvari koje bi u klasičnoj fotografiji potpuno upropastile stvar ovde su dozvoljene ili čak poželjne	Moje iskustvo – Da li postoji i drugi program za obradu slika? Praksa na delu: Boja – Jedan od najsugestivnijih elemenata u fotografiji; Štapom i kanapom – Nova uloga skenera; Diskusije – Formiranje sopstvenog, prepoznatljivog stila; Teorija – Kako se bori protiv veštačke predstave lepote i njenog štetnog uticaja?; Popularna istorija fotografije – Zlatno doba žurnalizma i fotožurnalizma dvadesetog veka; Konzervacija fotografija – Nova naučna oblast; Photoshop za početnike – Osnovni alati za podešavanje osvetljenja i kontrasta; Lightroom 2 – Kako je nastao kako radi	Moje iskustvo – Mali digitalac postao je sastavni deo svakodnevice Svetislava Dragovića; Praksa na delu: Boja II – Intenzivna boja, kontrast, detalji i oblici...; Diskusije – Prevazišlaženje klisea – Sklapanje priče; Poznavanje psihologije neophodno je i na putu ka magiji dobre fotografije; Da li je sve na svijetu već fotografirano? Photoshop za početnike – Veličina digitalne fotografije; Adobe Camera Raw 5.5 – Dobio je mnogo novih mogućnosti, od kojih je jedna od najkorisnijih opcija Graduated Filter; Lightroom 2 – Uz brzi Lightroom, brza obrada slika
DODATNO	ZANIMLJIVOSTI – Redakcija časopisa Zoom iz Budimpešte u poseti mađarskom muzeju fotografije u Kečkemetu; KONKURS – Sony World Photography Award	DEŠAVANJA – Photodays 2009, Rovinj; Snimanje iz vazduha; Fotografski duo HHS-Hill na snimanju vejkboard filma; IZLOŽBE – Dani fotografije Čačak, Croatian Press Photo; Vodozemci i gmizavci sveta	KONKURS – Nikon Photo Contest International; DEŠAVANJA – Dani fotografije u Srbiji, Čačak 2009; Fotosofia u termama Tuhelj; PROMOCIJE – Refoto bilbordi	PUTOPIS – Maroko, opsesija Josipa Šarića još iz studentskih dana; TALENTI – Nikola Tomović je pasionirani obožavatelj HDR fotografije; FOTO-KLUB – Škola fotografije u foto-klubu "Zagreb"	FOTO-AMATER – Saša Lazarević uz pomoć fotografije otkriva svet mašte i stvaralaštva; PUTOPIS – Saznajite koja su tri cilja bila primarna Želimiru Černelcu pri obilasku Papua Nove Gvineje	FOTO-AMATER – Njegova ekscelencija ambasador Turske – Umar Suha
TEHNIKA	Nikon D5000 – "Nikonov" adut namenjen amaterima koji žele da uče više, a i onima koji žele da zabeleže porodične uspomene; Olympus E-620 – S rezolucijom od 12,3 miliona piksela i stabilizacijom slike napravljen je da bude ozbiljan igrač u svojoj kategoriji; Canon Powershot SX200 IS – Proverili smo zašto je ovaj fotoaparat osuđen na velik uspeh na tržištu; Sigma 24 mm f1,8 EX DG Aspherical Macro – Neki objektiv lepo leže u ruci, a neki u srcu	Canon EOS 500D – Za entuzijaste, a može da snima i video-zapis u HD kvalitetu; Nikon AF-S 10-24 mm f/3,5-4,5 G DX – Ekstremni širokougaoni zum objektiv; Canon EF-S 18-200 mm 1:3,5-5,6 IS – Idealni pratilac na vašim putovanjima; Canon Powershot D10 – Može da zaron, a ne plaši se ni najvećeg pljuska; Olympus μ TOUGH-8000 – Odličan izbor za sve one koji fotografišu u ekstremnim uslovima; Fujifilm FinePix F200 EXR – Osmo generacija Fuji tehnologije Super CCD senzora; Difuzori za bliceve – Dodaci za bolji kvalitet svetlosti blica	Panasonic – Novi modeli kompaktnih digitalnih fotoaparata i dve kamere; Nikon D300s – Osvеženje iz Nikona koje nudi nekoliko novih mogućnosti; Olympus Pen E1 – Slik i avangarda upakovana u ovaj jedinstven fotoaparat; Sony Hx1 – "Sve u jednom" – rešenje za putnike i avanturiste; Studijska rasveta – ProFoto D1 izdržljiva, brza i tačna fleš-glava; Mobilni telefoni – Proizvod kanadske firme "RIM" – BlackBerry "Storm" 9500; Soft boks – Mini-pokretan studio u jednom	D-SLR fotoaparati – Pet modela namenjenih početnicima; Canon Pixma štampači – Zbog pristupačnih cena, dostupni svima; Nikon Coolpix S1000pj – Predstavljamo prvi fotoaparat s projektorom; Studijska rasveta – Bowens u sebi krije mnoge prednosti; Filmovi – Uticaj koji je Kodachrome imao na svetsku fotografiju nikada neće biti prevaziđen; Adaptiri – Nekoliko adaptera za objektiv i filtere; Istorija digitalne fotografije – Samo pre desetak godina digitalni fotoaparati imali su sliku XGA rezolucije	Panasonic Lumix GF-1 – Svojom izgledom i karakteristikama izazvao je veliko interesovanje; Pentax K-7 – Prvi Pentaxov D-SLR fotoaparat koji može da snima i video zapis u HD kvalitetu, ali to nije sve! Samsung ST550 – Odličan fotoaparat za nezahtevne korisnike koji vole najnovije "gadžete"; Štampači – HP štampač koji jednako kvalitetno štampa na materijalima za unutrašnju i spoljnu upotrebu; Fotografski dodaci – Senilo za displej, kišobrani za fotoaparat i Lowepro torbe	Nikon D3s – Može da zabeleži i nešto što ljudsko oko skoro da nije ni u stanju da registruje; Canon EOS 7D – Donosi mnogo toga što nijedan drugi "Canonov" D-SLR fotoaparat nije imao; Objektiv – Pregled objektiv za mikročetvortrećinski sistem; Samsung ST1000 – Zahvaljujući novim tehnologijama, putopis, reportaža ili najobičnije dobro zezanje više se ne prepričavaju – već prenose; Samsung U10 – HD kamera sa senzorom od deset megapiksela staje u džep i snima HD video-material i fotografije

PRETPLATITE SE NA REFOTO

I DOBIĆETE POKLON I ČASOPIS GRATIS

UKUPNO
835
DINARA

+ poklon

Dimenzije torbe: 14x6,5x16 cm

lowepro Peak PX 60 FOTO-TORBA

Za samo **3.000 dinara**, koliko iznosi pretplata na 12 brojeva + 1 GRATIS, dobićete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + **poklon Lowepro Peak PX 60** foto-torbu za kompaktni fotoaparati ili video kameru.

Ukoliko želite, možete se pretplatiti i na 6 brojeva + 1 GRATIS za samo **1.500 dinara** (bez poklona).

Za BiH pretplata na 11 + 1 brojeva iznosi **88 km** (bez poklona). Poštarina je uključena u cenu.

NAPOMENA: POKLONI SE DOBIJAJU UZ PRVI SLEDEĆI BROJ! PONUDA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE DOK TRAJA ZALIHE!

PRETPLATA ZA SRBIJU

ZA 12 + 1 BROJEVA IZNOSI 3.000 DINARA
ILI ZA 6 + 1 BROJEVA IZNOSI 1.500 DINARA
(poštarina je uključena u cenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 381 11 78-60-234, ili pošaljite elektronskom poštom na: pretplata@refoto.co.rs

TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate)

255-0009780101000-19

(Samo za područje Srbije)

SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

PRETPLATA ZA BIH

ZA 11 + 1 BROJEVA IZNOSI 88 KM
(poštarina je uključena u cijenu)

ŽIRO RAČUN

5520230002214998 Hypo Alpe Adria Bank

Banja luka

SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu: REFOT BH Kralja Petra I Karađorđevića 111, Banja Luka

PRETPLATA ZA INOSTRANSTVO (BEZ BIH)

ZA 12 BROJEVA IZNOSI 80 EVRA

NAPOMENA: Specijalna ponuda ne važi za inostranstvo.

PAYMENT INSTRUCTIONS

56A: Receiver's corr.

HASDEFX

IF: Morgan AG

Frankfurt am Main

57A: Account with institution:

HAABRSBG

Hypo Alpe-Adria-Bank ad Beograd

Bulevar Mihajla Pupina 6

11070 Beograd

59: Beneficiary customer:

RS35 1650 0020 2450

2382 71

REFOT B d.o.o. - Beograd

NARUČITE

ČASOPIS ILI NAŠA DRUGA IZDANJA

"Elementarna tehnika fotografije" prof. Dragoljub Kažić, din. 450 + 140 PTT

Povezan komplet REFOTO časopisa za 2006 i 2007. godinu - 2.000 din. + 160 PTT po kompletu;

"Dragoljub Tošić - Fotografije", Foto-monografija, din. 1.500 + 180 PTT

SPECIJALNA PONUDA STARIH BROJEVA

SAMO
150
DINARA

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA REFOTO

(BROJEVI OD 1 DO 6, 9, 43 I 45 SU RASPRODATI).
OD BROJA 7 DO 44 CENA PO KOMADU JE 150 DIN.
OD BROJA 45 IZNOSI 250 DIN PLUS POŠTARINA OD 60 DINARA PO KOMADU

BUDITE I VI KREATOR VAŠEG OMILJENOG ČASOPISA

POZIV ČITAOCIMA

Ako mislite da imate sjajne fotografije koje i ostatak sveta treba da vidi, informišite se za koje rubrike možete poslati fotografije i kako

KONKURSI

- Konkurs časopisa PRAKSA NA DELU;
- Konkurs s temom IGRA SVETLOSTI;

RUBRIKE

- PUTOPIS

Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- U FOKUSU

Posaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- DIGITALAN FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

INT@RNET

- Na našoj internet-prezentaciji odredili smo prostor za veb-galeriju. Do deset fotografija, portret i kratak tekst o vama. Fotografije veličine do 500 piksela (duža strana) u rezoluciji 72 dpi, JPEG, RGB.

- Na ovoj adresi možete poslati vaše fotografije za sve konkurse:

<http://www.refoto.co.rs/prijava.php>

Kako da pošaljete fotografije

@-POŠTOM

- prikačite samo jednu fotografiju uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;
- ograničite veličinu fotografije na 1,5 MB;

U FOKUSU, citaoci@refoto.co.rs, subject: U fokusu
FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-komentar
DIGITALAN FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Digitalan foto-komentar

POŠTOM

Fotografije odštampane na papiru ili narezane na CD (a možete i jedno i drugo). Ako ih šaljete za više rubrika, nije potrebno da šaljete više kompaktdiskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme. **Obavezno napišite podatke na poleđini fotografije ili u fajl info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehnika rada).** Pažljivo ih upakujte (najbolje u koverte s vazdušnim jastucima) ili ih dodatno ojačajte kartonom.

Adresa je REFOTO, Pčinjska 17, 11 000 Beograd.

U NOVOM BROJU 67 FEBRUAR, 2010

• Portfolio

Izložba "Godine Neorealizma" iz Novog Sada seli se u Banjaluku i zatim u Beograd. Ova izuzetno značajna izložba o dokumentarnoj fotografiji u Italiji neposredno posle Drugog svetskog rata, ostaće ovekovečena i na stranicama našeg časopisa.

• Praksa na delu

Belo - Puno puta smo obrađivali temu snimanja zimskih prizora, ali sada ćemo se baviti samo belinom zime ali i reprodukcijom belog uopšte s naglaskom na merenje svetla i upotrebu sive karte.

• Stare fotografske tehnike

Vraćamo se analognim fotografskim tehnikama, a jedna od najboljih je tehnika mokrog kolodijumskog procesa (wet-plate collodion) iz 19. veka koju će predstaviti dva američka fotografa - Mark Osterman i France Scully Osterman...

• Moje iskustvo

Šta rade u digitalnoj eri fotografi koji se još uvek nisu digitalizovali? Svetislav Dragović nudi nekoliko praktičnih saveta za što bolje prilagođavanje, tj. "plivanje u digitalnom moru".

• Photoshop

Milan Živković pripremio je priču o metodi izrade selekcije - jedne od najčešće korišćenih akcija koja lako može da vam upropasti fotografiju ako je nestručno izvedete.

SONY A550

Verovali ili ne "Sony" ima čak pet modela D-SLR fotoaparata namenjenih amaterima. Za Sony Alfa 550 moglo bi se reći da je top model ove ponude. Ima efektivnu rezoluciju CMOS senzora od 14,5 miliona piksela, veliki displej od tri inča, mogućnost da fotografise brzinom od sedam snimaka u sekundi...

SIGMA 18-250 mm F/3,5-6,3 DC OS HSM

"Sigma" ima nov superzum objektiv koji nudi velik raspon žižne daljine od 18 do 250 mm. Može se koristiti isključivo na D-SLR fotoaparatu sa APS-C formatom senzora, što je ekvivalentno vidnom uglu objektivu od 27 do 375 mm. Nije loše za samo jedan objektiv, a mi smo proverili šta dobijamo i šta gubimo kod objektivu s tako velikim rasponom.

LOWEPRO CLASSIFIED AW TORBE

Tajna ove torbe je da uopšte ne liči na torbu za fotoaparati. Modernog je dizajna, s njom ste okretni i pokretni, a oprema vam je brzo dostupna.

STOK AGENCIJE
MARKO AVRAMOV

Poštovani, već neko vreme Vas pratim i mislim da su sve pohvale suviše jer Vam ne mogu reći ništa što drugi već nisu. Biću kratak i precizan u svom pitanju. Naime, da li današnji kompaktni digitalni fotoaparati mogu biti korišćeni za stok fotografiju? Ovo pitanje postavljam jer današnja tehnologija čuda čini, a i malo je naporno "šetati" sa sobom po ceo dan D-SLR-ove... Pitam pre svega jer ukoliko naiđete na neki interesantan detalj u gradu ili bilo gde već, da li bi kompaktni fotoaparati završio posao? Ukoliko je pozitivan odgovor, nadam se da biste bili ljubazni da preporučite neke modele... Srdačan pozdrav!

Poštovani, traženi kvalitet fotografije ne zavisi od vrste fotoaparata, već od stok agencija, jer neke od njih insistiraju na megapikselnim fotografijama i skoro bez izuzetaka čitaju File Info! Konkurencija je izuzetno žestoka, tako da je jedan od "filtera" za selekciju fotografija i model fotoaparata. Iako vam obično kažemo da fotoaparati nisu bitan za dobru fotografiju, u agencijama trenutno najbolje prolaze fotografije snimljene top-modelima fotoaparata i vrhunskom optikom. Nažalost, kako se nama čini, nećete moći da olakšate svoju torbu, već naprotiv, ona će morati da bude sve teža i teža. Najbolje je da proverite sa svakom od agencija, jer bi oni morali da vam daju konkretan odgovor šta žele!

ANALOGNA FOTOGRAFIJA
DRAGOSLAV VELIČKOVIĆ, NIŠ

Šaljem Vam pet fotografija zaleđenih prozora od stotinak snimaka, koliko sam načinio uglavnom u periodu od 1989. godine do prošle zime. Interesuje me vaše mišljenje, jer je tema veoma zahvalna, naravno, kada se za to stvore uslovi. Najviše sam koristio Kodachrome 64 (dokle ga je bilo na raspolaganju – pročitao sam da je, nažalost, nedavno otišao u istoriju), a u poslednje vreme kolor-negativ film. Koristio sam Nikon FM2 (imam FM i FE) i makroobjektiv Nikkor 4/105 mm. I dalje koristim analognu tehnologiju (dokle se može), iako smatram da digitalna tehnologija pruža fantastične mogućnosti. Vaš (i naš) časopis pratim od prvog broja, iako sada dominiraju digitalne teme, i želim da tako nastavite na radost i zadovoljstvo svih nas čitalaca kojima je fotografija više od hobija, u stvari, nerazdvojni deo svakodnevnog života.

Tri fotografije su našle svoje mesto u rubrici "Analiza radova", a kao dodatak priči možda bi vam bilo zanimljivo da se oprobate u fotografisanju kristala, ne samo leda već i drugih materija od kojih su mnoge lako dostupne: bakar-sulfat ili popularni plavi kamen, fotografske hemikalije i čak šećer ili so mogu iskristaliti na staklu i formirati zanimljive oblike. Uz sve, primena dvostruke polarizacije dodatno bi istakla strukturu kristala koji su dugo neiscrpna inspiracija velikom broju fotografa.

Dominacija digitalnih tema u skladu je s dominacijom digitalne opreme, a mi nastojimo da ono o čemu pišemo neko može i da primeni.

GODINE NISU VAŽNE
DRAGI PETKOVIĆ

Redovno pratim ovu rubriku "Foto-komentar" i stvarno se može svašta naučiti. Volim da snimam makrosvet i da napredujem u tom polju. Ozbiljnim fotografisanjem počeo sam da se bavim pre godinu dana (nisam baš mlad, rođen sam 1952, ali imam volje) kada sam nabavio Nikon D90 i makroobjektiv Tamron 90 mm i evo jedne od mojih najboljih fotografija do sada, pa bih želeo da znam gde pravim greške. Primetio sam u vašim komentarima da obraćate pažnju čitaocima na to da pozadina treba da bude delimično vidljiva, a ne skroz mutna, i slažem se sa vama, što sam ovde i primenio. Mnogo hvala!

Umesto odgovora u rubrici "Pisma", pohvale ste dobili u rubrici "Analiza radova". Samo nastavite tako i, naravno, šalžite nam nove fotografije.

PRETPLATA NA ČASOPIS
BILJANA MILOVANOVIĆ

Poštovani, razmišljam da se prijavim za pretplatu za vaš časopis počev od januara 2010. Sa koliko dana zakašnjenja mogu da očekujem broj od dana kada dolazi na štandove? Pretpostavljam da ime i adresa sa uplatnice moraju da se poklapaju sa imenom i adresom sa prijave za pretplatu?

Poštovana Biljana, sve želje možemo da ispunimo, ali idemo redom. Čim do redakcije stigne iz štamparije, Refoto šaljem preporučeno pretplatnicima, što znači da istog dana kad se pojavi na kioscima, časopis stiže i poštom. Adresa za dostavu je stvar dogovora. Samo se rešite pa ćemo sve da organizujemo.

TURBOFOLK FOTOGRAFIJE
TRAJKO VELEV – GEMINI

Vaš sam čitalac već tri godine. Usput da kažem da pripadam generaciji "analoška" (rođen sam 1956. godine, fotografijom se bavim od davne 1972. godine, a bio sam i "ekstremno" aktivni član FKK "Vanco Prke" iz Štipa, Makedonija) koji je teškim srcem prešao na digitalnu fotografiju i time na koži osetio šta razvoj nauke znači. Ranije smo imali film, a sada imamo senzor. Sledeći Vaš časopis mislim da suviše pažnje posvećujete estetskoj i filozofskoj strani fotografije. Mislim da treba više pažnje obratiti tehničkoj strani. Ranije smo morali učiti hemiju, a danas moramo učiti kako su građeni i kako funkcionišu senzori. Da ne budem pogrešno shvaćen. Digitalno fotografisem sedam godina i ovo o čemu pričam sam proučio. Ovo pišem zbog mlađih foto-amatera kako bi ušli dublje u fotografiju. Mladi misle da je Photoshop dovoljan i tako vidim (posebice zadnjih dve godine) rađanje turbofolk fotografije (suviše sharpness, kontrasta, boje....) Ne znam, možda je ovo neki nov trend ili

možda sudar generacija.
Puno toplih pozdrava!

Kao što se to obično događa prilikom promena i nestajanja pojedinih tehnologija, pojave se ljudi obuzeti nostalgijom. Da ne bude zabune, i sâm spadam u tu grupu, a kao najbolji primer neka posluži to da sam upravo juče kupio deset pakovanja 30x40 Ilford Multigrade Fiber crno-belih papira za klasičan mokri postupak i gomilu odgovarajuće hemije i dopunio svoj kućni lager klasičnog foto-materijala. Istovremeno, u torbi svakodneвно nosim svoju omiljenu "trojku" (Nikon D3) i fotografisem kad god imam motiv i priliku. U ovakvoj priči o neumitnosti promena koje su zahvatile fotografiju, najvažnija je upravo rečenica "ranije smo imali film, a sada imamo senzor". Kada uđem u avion, ne razmišljam o principu rada mlaznih turbina, već o tome kako ću brzo stići do odredišta. Isto tako, način rada senzora apsolutno mi nije bitan, već samo krajnji rezultat – fotografija. Ništa drugo se u osnovi nije promenilo, samo se povećao broj mogućih načina dobijanja gotove fotografije. Svaki autor bira svoj način izražavanja, pa ako vama ne odgovara trenutni trend, slobodno ga možete ignorisati i fotografisati onako kako ste navikli. Terati ostatak fotografske populacije da to tako čini – jednostavno nije moguće. Istovremeno, ne treba smetnuti s uma da nabavka materijala za analogne postupke postaje "nemoguća misija", pa čak i kada biste hteli da organizujete neki kurs na tu temu – jednostavno ne biste uspeali. Doduše, primetićete da se mi bavimo i klasičnim postupcima, da smo prisustvovali radionicama gde su polaznici koristili cijanotipiju ili mokri kolodijumski postupak i da često objavljujemo crno-bele fotografije u okviru predstavljanja pojedinih autora. Što se tiče filozofsko-estetske i tehničke strane fotografije, niste napomenuli šta bi to trebalo promeniti, jer priče o svim tehničkim aspektima fotografije ima sasvim dovoljno, a bez edukacije o estetsici fotografije bi bile tehničke perfektno i istovremeno prazne. M. Živković

REFOTO I CRNA GORA PREKO MAILA
JELENA MRDAK, CRNA GORA

Možete li me obavijestiti gdje se posljednje izdanje Refoto-a može kupiti u Crnoj Gori, jer ga "Bega Press" ne distribuira više?

Pozovite firmu "Štampa Crna Gora", koja distribuira Refoto, oni bi trebalo da znaju gde možete u Podgorici pronaći naš časopis.

"Bega Press" je bio najveći distributer u Crnoj Gori, imali su svoje radnje bukvalno na svakom ćošku, ali su otišli u stečaj krajem novembra, tako da je većina njihovih radnji ili zatvorena ili imaju samo ograničen broj časopisa tamo. Pronašla sam časopis na "Štampinim" trafikama. Koristim priliku i da pohvalim cijelu ekipu koja radi Refoto, zaista je fenomenalan časopis! U dahu ga pročitam od korice do korice.

VAŠ TALENAT
EPSON TEHNOLOGIJA

Epson Stylus Photo PX700W odlikuje Epson Claria™ Photographic mastilo i ugrađeni Wi-Fi kako bi sa bilo kog mesta u Vašoj kući mogli da izrađujete fotografije koje prevazilaze laboratorijski kvalitet. Novi Epson Stylus Photo PX700W je multifunkcijski uređaj za ozbiljnog fotografa. Idealan je partner za vaš D-SLR ili kompaktni fotoaparati. Moderan i kompaktni dizajn ovog uređaja omogućuje da se on lako uklapi u Vaše okruženje. Talenat i tehnologija kombinacija koja pobeđuje!

Za više informacija o ovom uređaju, posetite veb sajt www.epson.rs

EPSON
EXCEED YOUR VISION

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:

BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 11 25●BIG APPLE ELECTRONICS 334 46 96●BIG BANG 22 86 652●COM TRADE SHOP 344 63 57●DESK 329 21 40●EWE COMP 3165 111●GIGATRON 24 11 479●GRAPPOLO INTERNATIONAL 309 14 21●LIST COMPUTERS 361 91 92●MARKANTEX 712 91 17●MEGASTORES ELEKTRONIKI DOO 22 22 898●MULTICOM 32 25 123●ONLINE COMPUTERS 328 44 55●PAKOM COMPUTERS 0700 107 107●PC PRACTIC 208 36 77●PC4U 218 01 34●WIN WIN 26 88 933●BOR: SIM COMPUTERS 030 459 210●ČUPRIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 077●GORNJI MILANOVAC: USPON 032 714 552●NOVI SAD: IQ COMPUTERS 021 453 833●LIM-IT 021 422 447●NOVEL 021 426 100●PC4U 021 4722 688●POSITIVE 021 472 03 88●SOROBAN 021 469 977●WIN WIN 021 63 96 950●NIŠ: PAKOM SHOP 018 513 153●COMTEL 018 530 353●WIN WIN 018 517 477●ČAČAK: USPON 032 340 410●WIN WIN 032 303 000●JAGODINA: LINK 035 245 245●KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 32 102●KRAGUJEVAC: MINE DOO 034 304 970●MULTICOM 034 36 57 75●WIN WIN 034 365 735●KRALJEVO: USPON 036 235 749●WIN WIN 036 235 875●KRŠEVAC: LINKOM 037 44 33 71●LESKOVAC: IT LESKOVAC 016 23 41 01●LOZNICA: PC4U 015 89 17 36●NOVA PAZOVA: BETATRON DOO 022 323 636●PARAČIN: GMG COMPUTERS 035 569 444●POŽEGA: SKY COMPUTER CENTER 031 825 125●PANČEVO: DM COMPUTERS 013 355 567●RAŠKA: USPON 036 736 050●RUMA: LIM-IT 022 432 552●SENĆA: SABOTRONIC 024 815 307●SMEDEREVO: PLANINKA 026 643 021●SREMSKA MITROVICA: LIM-IT 022 615 154●STARA PAZOVA: ALF-COMPUTERS 022 316 419●SUBOTICA: DG COMPUTERS 024 557 689●TUTIN: ANSOFT 020 810 180●UŽICE: DATA COMM 031 512 122●PETAR PAN 031 511 139●WIN WIN 031 524 981●VRŠAC: AB KANON TEHNOBIRO 013 838 884●ZAJEČAR: GENIUS SHOP 019 42 67 68●ZRENJANIN: FEDRA COMPUTERS 023 589 780●MPA 023 566 414●BRČKO: BSP +387 (49) 230 290